ATTİLÂ İLHAN

sokaktaki adam

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

4 basım

Genel Yayın: 670

ATTİLÂ İLHAN BİLİM, SANAT VE KÜLTÜR VAKFI

Başarı yalnız yetenek değil, disiplin, özveri, bağımsız ve ödünsüz bir kişilik, içten bir yurt ve insan sevgisi gerektirir. Ancak o zaman, gerçek ve hak edilmiş bir başarı olur. Attilâ İlhan tüm yaşamı ve eserleri ile bu başarıya iyi bir örnektir.

Attilâ İlhan'ın bu değerlerinin ve bunları temsil eden eserlerinin gelecek kuşaklara aktarılabilmesi için, onun ismiyle anılacak bir vakıf kurulmuştur.

Bu vakıf, bilim, sanat ve kültür alanında ülkemiz genç kuşaklarının çalışmalarına destek sağlayacak; bu değerler ışığında bir düşünce ve bilgi üretim, bir yardım merkezi olmayı amaç edinmiştir.

Attilâ İlhan genç yaşlarında, henüz bir lise öğrencisi iken, kendisi için kişisel bir hedef belirlemiş ve son gününe kadar ideallerine ulaşmak için özverili ve disiplinli bir yaşam sürdürmüştür. Geride bıraktığı eserlerin, kendisi gibi yaşam idealleri doğrultusunda yürüyen gençlere destek olması, İlhan Ailesi üyeleri için en büyük mutluluk olacaktır.

Cengiz İlhan ve Çolpan (İlhan) Alışık

Attilâ İlhan Bilim Sanat Kültür Vakfı
Adres : Sıraselviler Cad. No: 25 K: 3
34437 Taksim-İstanbul
Tel/Faks : (0212) 243 95 25 (3 Hat)
E-posta : bilgi@aibskv.org
Web : www.tilahan.net

TÜRK EDEBİYATI

SOKAKTAKİ ADAM

ATTİLÂ İLHAN

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2003

Sertifika No: 11213

GÖRSEL YÖNETMEN

BİROL BAYRAM

GRAFİK TASARIM UYGULAMA

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

I. BASIM, ŞUBAT 2003, İSTANBUL

IV. BASIM, AĞUSTOS 2012, İSTANBUL

ISBN 978-975-458-433-2

BASKI

KİTAP MATBAACILIK SAN. TİC. LTD. ŞTİ.

DAVUTPAŞA CADDESİ NO: 123 KAT: 1

TOPKAPI İSTANBUL

(0212) 482 99 10

Sertifika No: 16053

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

İSTİKLAL CADDESİ, MEŞELİK SOKAK NO: 2/4 BEYOĞLU 34433 İSTANBUL

Tel. (0212) 252 39 91

Fax. (0212) 252 39 95

www.iskultur.com.tr

Roman

sokaktaki adam

Attilâ İlhan

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

1.

O zaman da romanlar dayanılmayacak kadar heyecanlı ve güzeldi.

Geceleyin, kaba saba bir deniz lodosu sokak lambalarını ardı ardına koparıp atar, ben, on üç (hadi bilemedin) on dört yaşındaki serüven çocuğu, halıların üzerine boylu boyunca uzanmış, romanların birini bitirir ötekine başlardım. İç Karşıyaka'nın sokak aralarında, zeytinyağlı pırasa, hamursuz ve Tevrat kokan o yoksul Yahudilerin, yansın diye rüzgâra bıraktıkları saç mangallardan kıvılcımlar ayaklanır, üzerime üzerime gelirdi.

Annemden yürüttüklerimden Erenköy ve Suadiye'deki köşklerin işlemeli tavanlarını ve mor salkımlarını ezberlemiş, sevdadan verem olan ince ve duygulu zengin kızlarının talihsizliklerine üzülmüş durmuştum; kendiminkiler, (Jules Verne, Robert Louis Stevenson, biraz biraz da Dickens ve Hector Malot) bir yandan kafama benim insanlar, Türkiye'nin ülkeler arasında yalnız olmadığını sokadursun, bir yandan da gerilimlerin ömrüm boyunca içimde bir yay vınlaması gibi duyacağım ıslığını kulağıma yerleştiriyordu. Yoksa savaş patlar patlamaz, ben daha ortanın üçüne yeni geçmiş bacaksız, kendimi 'Maginot' hatlarında Fransız askeri, ya da Londra'nın puslu, inadına karanlık, uçaksavar çi-

çekleri ve yangın yalazlarıyla bütün bütün ağırlaşmış göklerinde 'spitfire' pilotu düşünebilir miydim?

Asıl romanlara nasıl olduğunu pek de anlayamadan geçtim. Hiç geçmedim de sayılabilir belki: Değil mi ki France'ı, Zola'yı, Şolokhov'u, Çekhov'u, Duhamel'i, Dostoyevski'yi okuduğum o yağmuru bol, ekmeği ve güvenliği az bunalım yıllarında, yine de Jack London, Somerset Maugham, Graham Green, Pierre Benoit aracılığıyla yaşantılarını alışmışlıklarından çıkarmış insanları bulmadan edemiyordum. Sonradan bu beni, bilmem hangi şiirimin bilmem hangi mısrasında yazdığım gibi "Benim için her şey alelâdenin haricindedir" psikolojisine aktarmış, yaşanmışı ve yaşanacak olanı masa başı romancılarında ayrı bir açıdan görmemi sağlamıştır. O kadar ki yaşantısı gündelik çizgisinde kalan insan, o gündelikliğin olağanüstüye değdiği yerleri bulamadıkça, benim, insan ve yazar ilgimin dışında kalacaktır artık. Allah bilir ya kendi hayatımı olağanüstüye yaklaştırmak isteyişim de bundan. Yoksa daha on beşimde hapishaneyi ve tımarhaneyi, sonraları yurt içinde ve dışında bir sürü ağırceza daktilosunu, kral parasızlıkları ve yoksul zenginlikleri, sinema yıldızlarının "ihtişam ve sefaletini", Ermeni komitacılarını ve hayatlarını bok yoluna harcamış eski bolşevikleri neden ve nasıl tanırdım? Hem canım, bir başka şiirinde bunu erkekçe yazan da ben değil miyim?:

Ömrümüzü bir suç gibi ayarlamadık mı
Ağır bir hüküm giyer gibi öleceğiz.

Öyle de olmuştur hani: Salak bir yağmurun oraya buraya bulaştığı yanlış bir öğlesonu, vatandaş Evariste Gamelin'i ve beni sorgusuz alıp götürmüşlerdir. Onu dosdoğru giyotin, beni ise İzmir Cezaevi'nin şubat so-

ğuğunu kalıp kalıp içinde tutan bir yeraltı mahzenine. Orada bir geceyarısı idamlık Altındiş Mehmed'i, ünlü kaatil Bayraklılı Fethi'yi ve daha bilmem kimleri başıma toplayıp yüksek sesle *Geceyarısı İtirafı*'nı okurken, bakarsın *Salavin* tutar çalıştığı fabrikayı ihbar eder. Sonra bir yaz öğlesi, ağustosun bütün cırcır böcekleri kızgın ve mavi boşlukları zırıl zırıl kemirirken, ben ve Alyoşa, Nijniy Novgorod'u bırakır Kazan Üniversitesi'ne okumaya gideriz, aşağı kurtarmaz çünkü! Adrien Zografi'yi Gâvurdağları'nın mosmor eteklerinde, anlaşılmaz bir ayışığı, insanın yüreğine bir peygamber duası gibi oturan ışıltılı su sesleri arasında tanırım: Ne seslerdir onlar, yirmi beş yıl ona şu satırları yazarken içimde duyduğum, ne Adrien Zografi'dir o, insana bayağılıklara ve haksızlıklara bıçak gibi karşı çıkmayı öğreten!

Şimdi bile çok garipsediğim kış geceleri, yarınki gazeteye bir manşet tasarlar, ya da bilir miyim hangi Avrupa başkentinde diplomatların vereceği önemli bir kararı teleksten izlerken, bazı bazı, ansızın camların önünde durur, o romanlardan satır satır ezberimde kalmış bir paragrafı yüksek sesle hatırlarım: *"— Sen, derdi, Aleksiy Maksimiç, sen hırsızlığa alışma: Görüyorum ki senin yolun başkadır, sen maneviyat adamısın!"*

Beni gündelikten kurtarır bu.

2.

Daha kimbilir hanilerde yazmışımdır: Romancı, romanını "birşeyler anlatan lâf dizisi" olmaktan çıkarmadıkça, çağdaş çizgiyi yakalayamaz diye! Doğrudur bu, böylesi, ilgi görür belki, roman okumayı kahvede gevezelik etmekle karıştıran ilkel okurun sevgilisi de olur ama, romana birşey katamaz. Peki ne yapacaksın, neresinden tutacaksın bu işi? Sanatın genel kuramını neresinden tutmuşsan, orasından; eğer dış toplumsal ya da iç bireysel gerçekten, bunların *esthetique* deyimlenmesi demek olan imgeye *(imge)* ulaşabilmek, önünde sonunda başarılı bir bileşim yapmayı gerektiriyorsa, romanı, olayların-kişilerin-konuşmaların yanyana dizildiği, ama olay kişi ve konuşma kalarak dizildiği bir öğeler (elemanlar) bohçası gibi almak düpedüz yanlış; buna karşılık, bütün öğeleri içinde eriten, başlıbaşına ve kendi kendine yaşamaya yeterli ve yetenekli bir bütün olarak düşünmek doğru.

Bildiğimiz suyun terkibinde Hidrojen ve Oksijen vardır. Hidrojen ve Oksijen aslında ayrı ayrı özellikleri olan gazlardır ama, bir bileşim sonucunda su haline gelirler. Su ne biri, ne de öbürüdür, ikisini de içinde bulundurduğu, hâttâ onlardan meydana geldiği halde, özellikleriyle onlardan bağımsız bir yeni bileşim, renksiz ve

kokusuz bir sıvıdır. Romanla romanı yapan öğeler arasındaki ilişkiyi bu çizgide düşünemeyen bir kafayı romancı kafası saymak nereye götürür bizi bilir misiniz, söyleyeyim: Siyasal parti sloganlarını ya da iyice ayağa düşmüş mahalle dedikodularını kâğıda geçirmeyi iş edinmiş kalem ve kafa yoksullarını has romancı saymaya! Öyleyse romancının temel ve büyük işi yaratıcılığını bileşim diye tasarlaması ve bileşimini içindeki öğeleri handiyse *organique* olarak eriten bir kişilik bütünü halinde gerçekleştirmesi. Zor bir iş.

Thomas Gordeyev daha Türkçede çıkmadı sanıyorum. *Klim Samgin* de. Beni romanın bileşilimliği üzerinde düşündüren ilk bu kitaplardır ama, siz herhangi bir Gorkiy alıp okusanız da olur. Uzayın, insanın ve içlemin, nasıl onda *esthetique* bir dokuma halinde dokunduğunu; romanı roman yapan öğelerin, bileşim yararına nasıl genel hava içinde birer ikişer silinip gittiklerini göreceksiniz. 49 kışında, Paris'te *rue au maire*'e tüküriüklü bir kar yağar, oteldeki odamda ufak gaz sobası kendi ronronlarıyla yalancı mutluluklar çoğaltırdı. Ben, battaniyeyi çeneme çekmiş, elimde *Klim Samgin*'in ikinci cildi, hem okur, hem de Aleksiy Maksimiç'i ve neden dolayı bütün kitaplarının Türkçede olmadığını düşünürdüm. Bu bileşim gücü, romanı bir destan soluğuyla besleyip götürmek, o çarpıntılı Balkan çocuğunda, Istrati'de de çarpmıştı beni, fakat çağdaşların Fransızcasını daha pek de sökemiyor, Nizan'ın, Celine'in, Malraux'nun, Dos Pasos'un, Mailer'in, Koestler'in, Ehrenburg'un gemileri denizden söküp orman içlerine atan o korkunç hortumlar gibi, toplumsaldan bireysele gerçeği nasıl hart diye yakalayıp, beyaz üstüne kara kâğıda döktüğünü kestiremiyordum.

Sonra onlar da geldiler, yalnız olarak değil ama, roman bileşimine sinemayı da getirerek: Donskoy, Gorkiy'den onun bileşimine ve atmosferine uygun filmleri çıkartmıştı; daha başkalarının kendi başlarına yaptıkları, –tek kelimeyle sinema,– aldığı gibi romanı karanlık bir yol ağzına bırakıyordu: Ya büyük bileşim çabasını sinemaya bırakıp biçim avuntusuna girilecek, ya da roman bileşimini yapan öğeler arasına sinemayı ve tekniğini de katmak yoluna gidilecek! Fransa'daki Yeni Roman birinci ve çıkmaz yol idiyse, benim romancıların seçtiği ve denediği ikincisiydi. O kadar böyleydi ki bu, Malraux ünlü *Umud*'unu film olarak çevirebilmiştir. Ve çok değil, üç yıl önce, bu sefer başka ve bütün ışıkları delirmiş bir Paris'te, *Studio de l'Etolie*'a girip yine o baba Donskoy'un baba Gorkiy'den çevirdiği *Thomas Gordeyev*'i görünce, bilin bakalım neyi gördüm: Sinemanın, ustası elinde, bir roman bileşimine onu sakatlamadan da hizmet edebileceğini. O gece, bütün gece, *Avenue Vagram*'daki kahvede önemli bir gerçekle başbaşaydım artık: Sinema roman bütününü öldüremeyecekti, güçlü roman sinemayı evcilleştirecek, yalnız yaratma öğesi olarak dokumasına katmakla kalmayıp kalabalıklara ulaşmak amacıyla onu bir araç *(vehicle)* olarak da kullanabilecekti.

Kendi kendimle, daha *Sokaktaki Adam*'ı yazarken giriştiğim bir bahsi kazanmış oluyordum böylece. Çünkü bakın romanın ilk baskısındaki önsözde neler demişim:

"Sokaktaki Adam'*da hareket öğesini, psikolojik öğeyi, romantik öğeyi tıpkı senaryoda olduğu gibi dengeli olarak kullanmaya çalıştım ve gerekli gördüğüm yerlerde hareketi plânlara ayırdım, hâttâ decoupage yaptım. Bence yirminci yüzyılın romancısı, okuyucusunun bir sine-*

ma seyircisi olduğunu bir an bile hatırından çıkarmamalıdır. Bu yönden baktınız mı, Sokaktaki Adam *cinematografique bir romandır. İçleme iyice sindirilmiş, söylev ya da monolog olarak değil, hareket ve eylem olarak deyimlenmiştir."*

Bu işi burada bıraktım mı, hayır! *Zenciler*...'de olsun, *Kurtlar Sofrası*'nda olsun hep bu damarı geliştirmek, Türk romanında en eksik olanı, imgesel hareketi ve eylemi gerçekleştirmek için çalıştım. Yoksa köy gerçekçiliğinin farklı fakat ilkel, dokunaklı fakat yavan düzeyinde kalacağız.

O düzeyde ise yer demirdir, gök de bakır.

3.

Hangi gece uyansanız, Selçuklulardan kalma bir kar aydınlığını ürkek ürkek yırtıp geçen kanat çırpıntıları. Sabaha karşı, penceremden, bazan kavakların ardında büyük Sinan uykularına yatmış Kurşunlu Camii seyrederim. Cam kırığı çıtırtılarıyla gepgeniş Ilgın (Konya) gecesini, birden korku filmleri atmosferine aktarıveren o puhukuşu, sırtüşütücü çığlığını, hep de bu saatlerde ortalığa dağıtıverir. On bir, on iki yaşlarındaydım ama, kimbilir nereden elime geçirdiğim bir kitaptan *(Colonel Chabert)* Balzac okuyorum. Ne ilginç, ne hareketli, ne tutkusal bir dünya onunkisi!.. Sonraları Balzac romanının derinliklerine girdikçe, bir toplumu bütünüyle kavramak ne demektir daha iyi anlayacağım. Zola ise, *Rougon-Macquart*'ların dallı budaklı ağacıyla üzerime çökecek, hele kuruluş ve yükseliş dönemindeki bir endüstri burjuvazisinin ne müthiş, ne bitmez tükenmez bir roman konuları hazinesi olduğunu öğretecek.

Şüphesiz o günlerde sosyalist bir roman çizgisinin, önemli bir kavşakta, halkçı *(populiste - narodniky)* roman çizgisinden ayrıldığını kestiremezdim. Beni başlangıçtan beri, köy romanlarının yanık garipsiliği ve dokunaklı yoksulluğu yerine, harıl harıl gelişmekte olan şehirlerin, hareketli limanların, iş çevrelerinde çevrilen

hınzır fırıldakların içine belki bir şehir ve liman çocuğu olmam itiyordu. Yalnız daha o zamandan bildiğim, Sait Faik'le nasıl deli yakınlıkları içindeysem, köy gerçekçileri ile öyle yaban uzaklıkları içinde olduğum! Bir tek Orhan Kemal, o da besbelli Istrati'den yüklendiği tutkusal Akdeniz kopuğu ve kenar mahalleli hergele havasıyla gönlümü kaplıyor, ama iş çoraktaki köylünün onulmaz yarasına gelince, roman benim için ilginç olmaktan çıkıyordu. Hele Mahmut Makal gözlemciliği köy notları olmaktan çıkıp, yanlış bir roman türü gibi ortalığa yayıldıktan sonra...

Evet, haklısınız! Bütün itirazları biliyorum zaten: Türkiye'nin ana halkı köylüdür, üstelik bu halk yürekler acısı bir yoksulluk içindedir, elbette Türk yazarları onu tanımalı, sevmeli, dramını yazmalıdır; yazmalıdır ama, Devrim öncesi Rusya'sının halkçılık *(naradovoltsy)* hareketinden ne farkı vardır bu halkçılığın? Mujiği sevecek misin, sev, onu yüceltmek mi istiyorsun, yücelt, ama unutma ki köylü toplumsal anlamda bir kere dağınık, ikincisi gerici, üçüncüsü bilinçlenmeye, en elverişsiz (ilkel bir üretime bağlı olduğu için) bir "zümre"dir; sosyalizmin babaları böyle demişlerdir bunu, hâttâ Plekhanov böylesi kanıtlarla o çağın narodniklerine yüklendiği zaman, Friedrich Engels Almanya'dan Vera Zasuliç'e "eline sağlık" diye yazmıştır. Bunda herhangi bir gariplik de yoktur ya, neyse: Sosyalizm umutlarını işçi sınıfına bağladığına göre, sosyalist romanın işçilere eğilmesi çok daha akla yakın değil mi?

İyi ama Türkiye'de? Türkiye, (hadi üşenmeden gidin, bütün ekonomi göstergelerine bir göz atın!) endüstri kapitalizmine geçti geçiyor. Bu, komprador burjuvasının yanında, ufak ufak ulusal tüccar burjuvasının, sanayi burjuvasının belirmesi demek, hâttâ aralarında

gizli ve açık kırkışmalar, siyasal iktidara sahip çıkma dümenleri vs... Arada bu tip geçiş toplumlarının itici ve bilinçli ara tabakaları (gençlik, ordu, aydınlar) ve onların sorunları, etkileyici roller oynuyor. İşçi sınıfı, gerçek bir işçi sınıfı olarak, ancak bu burjuvazi iyice tarih sahnesine yerleşince görünecek; şimdilik böyle ilişkilerini koruyan, yâni köydeki kadar gerici, dağınık ve bilinçsiz bir gecekondu kalabalığı.

O halde romana, bırak başkaları köylerden girsin, sen, ara tabakalardan girecek, burjuvazinin gelişmesini, uluslararası kapitalizmle ilişkilerini, aydınları ve koşullarını, şehir insanını ve sorunlarını işleyeceksin. Sözün burasında *Sokaktaki Adam*'ın ilk baskısında yazdıklarımı hatırlayacağız. Bakın ne demişim:

"... Ben bu romanda, bizim toplumsal yapımızda ortaya çıkan epeyce ikircikli, yürek ağrıtıcı bir soruna yanaşıyor, tartışmasına başlıyorum. Bilindiği gibi kurtuluş savaşı'ndan sonra bizde batılılaşmak eğilimi başgöstermiş, yeni bir düşünce tarzı, yeni bir sanat, yeni bir ahlâk kurulması için mücadele başlamıştır. Bu mücadele köklü olarak entelektüel plânda yürütülüyor, yeni bir dünya görüşünün toplumsal ve özdeksel yaşama koşullarındaki bir yenileşmeyi izlediği hiç hesaba katılmaksızın, eski kalıba yeni bir boya vurulmak isteniyordu.

Bunun sonucu olarak, özellikle büyük şehirlerde yaşayan orta halli zümrelere bağlı bir kuşak yetişti. Bu kuşak sinemanın, dergilerin, basının da himmetiyle batının taklidçisi haline geldi. Bu onların henüz o çağı değil de kendi çağını yaşayan toplumsal çevrelerinden ayrılmalarına, onunla çelişmelerine, ona kızmalarına sebep oldu. Bu insanlar kültür düzeylerine göre derece derece soysuzlaştılar; toplum dışı, gerçek dışı, her türlü sapık se-

rüvene elverişli kimseler haline geldiler. Toplumsal çevreleriyle çelişmelerini, memleketle bağlarının çözülmesi izledi. Ya korkunç bir kötümserliğin tutsağı oldular, ya da ufalanıp gittiler. İçlerinden pek azı gerçeğe yüzünden bakabilmek, memleketinin koşullarını kavrayabilmek ve gerekli fikir bileşimini yapabilmek basiretini gösterdi.

İşte ben, Sokaktaki Adam*'dan başlayarak bu sorunu ele alıyorum.* Sokaktaki Adam*'da toplumsal ve bireysel anlamda iflâs etmiş bir delikanlı vardır. Anlayışlı, duyarlı, fakat kötümser. Kendisinin de dediği gibi, "Neyi istemediğini bilmekte, fakat neyi istediğini bilmemektedir." Onun yanıbaşında* Sokaktaki Adam*, delikanlının bir türlü bağlanıp bağdaşamadığı memleket gerçeğini, memleket halkını ve sorunlarını temsil ediyor. Bu ikisi arasındaki ilişki delikanlı yönünden ne yazık ki kurulamıyor. Oysa* Zenciler Birbirine Benzemez*'de yeniden bu soruna dönüyorum. Oradaki tip henüz bitmemiş, yarısı kemirilmiş bir tip. O bir kararsızlığın ağrısını çekiyor. Nihayet yazacağım* Kurtlar Sofrası*'nda sorunu görmüş, memleketin koşullarını kavrayıp gerekli bileşimi yapmış olumlu tipi işlemeye çalışacağım. Gördüğünüz gibi bu üç kitap, aynı sorunun başka başka yönlerden başka serüvenler içinde ele alınışı, tartışılışıdır. Tek kelimeyle söylemek gerekirse, okuyucu önünde, onunla birlikte, memleketimizin ve memleketimizin halkının esenliği için elbirliğiyle bulmamız gereken olumlu tipi, gerçek vatandaşı arıyorum."*

Daha 1951'lerde bu sözleri yazabilmiş olmak, toplumculuğa yeni yeni, o da el yordamıyla gelenlere çok şaşırtıcı görünse gerek ya, asıl şaşkınlıkları öteki iki romanı, özellikle *Kurtlar Sofrası*'nı okurlarsa büyük

olacak. Neden mi, nedeni belli: Çoğunun 1960'tan sonra fırkacı sosyalizmi ile keşfedildiğini sandıkları birçok toplumsal gerçekler, orada 1954'lerden itibaren verilmiş: Yabancı sermaye sızması mı istersiniz, montaj sanayii dolabı mı, iktidar komprador ilişkileri mi, basın ve iş çevreleri, gençlik ve ötesi mi...

Bu kadarı bana yeter.

Attilâ İlhan
12 Aralık 1968
Çamlık (Kar ıyaka)

Sokaktaki Adam

"— ... ve seni Bâbil'den öte götüreceğim..."

1.

Ben Yakub'um: Kamarot Yakub. Pepe Yakub da derler. Sen beni bilmezsin ağbiy. İstanbul'lu değilim. Zati bu işe tesadüfen karıştım. Hani bazı adam bir türküyü günlerce düşünür, aklına gelmez; asabı bozulur, uykusu kaçar; sonra günün birinde, yolda yürüyüp giderken ansızın hatırlar; işte, bizim iş böyle oldu. Gemide sıkıntıdan patlıyordum. Hasan meseleyi şöyle bir anlattı. Düşündüm. Ulan, olur mu olur. Hasan'ı belki tanırsın. O neden yaş bir işe burnunu soktu, aklım ermez. Kimsenin aklı ermez, onun işlerine! Lâkin erkek çocuktur: Canımı istese feda olsun! Hoş, böyle dalgalara, kendimin neden burnumu soktuğumun da pek farkında değilim ya! Neyse. Su yüzünde mantar gibi yaşayıp gidiyorduk. Bizim meslek adamı yaşatmaz ama, öldürmez de. Gezip gördüğün yanına kâr kalır. Kimim kimsem yok. Eh, sanki ne diye, durup dururken bu ikircikli işlere giriştim? Fazla dibini karıştırmaya gelmez. Oldu bir kere. Belki rahat battı.

Bu sefer, Marsilya'da üç gün yattık: Birtakım çelik teller, demir çubuklar yükledik durduk. Hepsini baş ambara doldurdular. Hâttâ Ambar Kâtibine:

— Rıza Ağbiy, dedim, bu gidişle pervaneler havada dönecek galiba.

Kıs kıs güldü, hergele: — Dönmez dönmez! dedi. Sanki anladığı varmış.

Ha, Hasan yine o Ermeniyi buldu. Buldu dediğim lâfın gelişi, aslını ararsan, gemi yanaştı mı, o mendebur rıhtımda. Bir kahveye gidip, uzun uzun çene attılar. Ben gitmiyorum. Hasan konuşup anlaşıyor. Yapılacak şeyi kararlaştırıyorlar. Saklambaç oyunu bundan sonra başlıyor. Yok, adamları bul; öteyi beriyi kimseye çaktırmadan gemiye sok; yok, gemide fareler gibi dip dip dolaş, şeytanın aklına gelmeyecek delikleri ara. Velhâsıl bombok bir iş. Gel, bir kere bulaştık. Her defasında: "Ulan Yakub" diyorum. "Yok mu ya! Yakayı bir ele verirsen, mahvoldun." Fransız polisi, İtalyan gümrüğü, Yunan bilmem nesi derken, bakıyorsun İstanbul'u tutmuşuz. Bir heyecan, bir yürek üzüntüsü. Sonra gelsin bakalım papelcikler. Benim paraya hırsım yoktur, ama ne de olsa, elime beş on kuruş geçti mi yüzüm güler. Bak, Hasan öyle değildir. Ermeninin karşısında görsen, aynı surat; vapurda, aynı surat; gümrükçülerin karşısında, aynı surat be! Ben? Mümkünü yok! Heyecandan geberirim vallahi!

Tabii, tabii, şimdi de öyle. Aynen. Çanakkale Boğazı'na girdik gireli, dokuz doğuruyorum. Yüklüyüz bu sefer baba, adamakıllı hem. Sintine'nin kuş uçmaz kervan geçmez bir köşesine, üç kürk saklamışım ki, ölmez sağ kalırsak, babamın oğluna tanesini üç bin kâğıda zor veririm. Geri kalanı da, cabası. Kolay mı? Sen sen ol, taş gibi dur bakalım. İçtiğim cıgaranın haddi hesabı yok. Hasan güvertede. O gözlüklü Alamanla konuşuyor: Profesör mü ne? Yâni herifte, bir kafa var ki ağbiy, çamaşır kazanı diyeceksin. Tevekkeli Profesör dememişler. Deniz bir hoş. Hava basbayağı ılık. Biliyor musun, kasım demezsin hani. Martılar geminin etrafında seyran

sekiyorlar. Ulan, Tekirdağı açıklarından geçiyoruz. Geldik be! Yunuslara bak, yunuslara! Severim bu balıkları ağbiy. Gemi yaman yol yapıyor: Seyfi Kaptan'ın keyfi gıcır besbelli. Saat üç olmuş. Eh, birkaç saate kadar limandayız.

İstanbul'a sokuldukça sancısı tutan yalnız ben değilim yâni. Çarkçısı tayfası lostromosu, ufak üzüm tüccarı gibi, bir o yana bir bu yana, volta vurup duruyor. Hele Adil yok mu, Yağcı Adil hergelesi? Napoli'de dedim kerataya: — Ulan nene gerek senin ipekli şarpa, dedim, baban da mı karısının boynuna ipekli şarpa sarardı? Kızmıştı bana. Hem üç beş tane de almamış: Yüz tane birden. Sürmene'li Hıfzı, yine karton karton, Amerikan cıgarası taşıyor, anlaşılan. Ben sevmem bu cıgaraları ya, iyi para ediyormuş diyorlar. Hıfzı'nın hakkıdır, fakirin: Yedi nüfus besliyor. Bizde bir kâtip muavini var, Selim: Beşiktaşlı bir oğlan. Onun derdi başka. Ha babam, karı resmi getirsin! Ama ne resimler, dedeni babanı baştan çıkarır. Nereden buluyor, nasıl buluyor bilmem, buluyor namussuz; her seferde en az kırk elli deste İstanbul'a sokuyoruz. Habezanlara malzeme. Rıza'ya bakarsan destesine on beş, yirmi beş kâat veren çokmuş. Allah artırsın! Başka ne denir? Gelgelelim, İstanbul'un kokusu yaklaştıkça, millette bet beniz kalmıyor.

Peki, ya biz ne halt edelim? Vallahi ağbiy bizim yerimize olsa, ölür bunlar. Yaptıkları iş çocuk oyuncağı yahu! Yok neymiş on paket cıgara, dört deste siktirici fotoğraf! Senin hiç kaçak kürk manto soktuğun var mı? Düzinelerle kravat? Bir sürü incik boncuk. Hele ne olduğunu bilmediğim o zırıltılar? Hasan onları bana vermez. Ne olduğunu söylemez. Kendi sokar çıkarır. Ama öbürleri yok mu öbürleri, onlar beni öldürmeye yetiyor. Söylemesem yüreğim yanmaz:

— Hasan, dedim, bana bak, gözünü seveyim, bir tane yeter! Ne olur! Ha, olmaz mı? dedim.

Hayır! Nuh dedi bir kere. Şimdi yakalanırsak, yok mu ya, hapı tam yuttuk. Ben ağzı düzensiz bir adamım, arasıra kafam kızar: "Allah belâsını versin" derim "kamarotluk gibi..." Lâkin kalbim temizdir. Dolaşmak da hoşuma gidiyor. Hiç kodese düşmedim. Herhalde gemiye benzemez. Hem bir kere deliğe düştük mü, bize kim bakar be? İş değil bu, vallahi değil, billahi değil. Hasan? Hâlâ Alaman'ın yanında mı? Yok! Nereye kayboldu bu adam yahu? Adam değil, taş mübarek. Limana girelim, hayırlısıyla şu zırıltıları çıkaralım, bir daha sefere ben bu işte yokum. İmkânsız. Söylerim Hasan'a.

... İstanbul göründü. Görünüş, ne görünüş! Yolcular güverteye sıralandılar. Hava kapalı. Kaba rüzgâr. Alaman dürbünle bakıyor. Ne görecek? Şehir, ejderha mı desem, canavar mı desem, açmış kollarını, bizi bekliyor. Şimdi oturup, sana İstanbul'u anlatacak değilim. Sen bu şehri, elbet bilirsin ağbiy. Amennâ güzeldir, büyüktür, namlıdır. Gözümüz yok. Boynumuz kıldan ince. Lâkin ona İstanbul derlerse, bize de Kamarot Yakub derler. Akşamın eli kulağında. Batıda çarkıfelek gibi, kırmızı pembe eflâtun bir şeyler dönüyor babam dönüyor. Rüzgâr, kaba maba, hafiften ısırmaya başladı. Yıldıza dönecek. Marsilya'dan beri, gece gündüz zil çalan sarışın, küpeşteye yaslanmış. Rüzgâr saçlarını uçuruyor. Etekleri, neredeyse başına geçecek. Ne çektik bu kahpenin elinden. Bari insaflı çıksa da, inmeden bizi görse. Hoş, onda pek o surat yok ya! Nereden mi belli? Biz adamı gözünden anlarız ağbiy. Kamarot demek, adam sarrafı demek. Sen bakma onun fanfin atışına.

Al beş paralık da bundan. Hasan'ı ararken Aşçı'ya rastladım.

— Yakub be, dedi, gemiyi revizyona çekeceklermiş ha? Haberin var mı?

Hoppala! Bu da nereden çıktı? Benim bildiğim, İstanbul'da boşaldıktan sonra, İskenderun'a bir seferimiz var. Hâttâ geçen akşam Pire'de İkinci Çarkçı:

— Oradan da belki Amerika'ya gideriz!.. deyip duruyordu.

Biz Amerika'yı gördük. Bir daha gidersek, bir daha görürüz. İyi ama, bu revizyon dalgasını kim çıkardı? Senin anlayacağın, evi barkı olanların işine gelir, benim işime gelmez bu. Revizyon demek, şehirde günlerce, kahve kahve, meyhane meyhane sürünmek demek. Bereket versin, Hasan vaziyeti kurtardı:

— Ne revizyonu? dedi. Kim söyledi? Aşçı mı? Bilmez misin birader, hep böyledir o. İstanbul'a geldi mi bir hâl olur. Sonra da, haftasına kalmaz, sıkıntıdan çatlar.

Seninkini nerede buldum dersin? Üst güvertede. Manikanın dibine çökmüş, yakmış piposunu, kısmış gözlerini, İstanbul'a bakıyor. Tepemizde martılar. Geminin dumanı. Manikalar da bir hırlar ki, konuşmanın imkânı yok. Benim niyetim, kürk dalgasını açmak. Ne halt edeceğiz. Şehir göründü. Bakırköy açıklarındayız. Birşeyler düşünmek lâzım.

O, her zamanki gibi, lâfını ağzıma tıkadı:

— İstanbul'da, dedi. Kavun vardır daha, öyle mi Yakub?

Vay anasını! Ben ne söylüyorum, tamburum ne çalıyor?

— Vardır, dedim, vardır elbet: Daha kasımdayız.

Piposunu topuğuna vurup boşalttı: — Bu akşam, dedi, Apostol'dayız, malûm. Kavun ve rakı, var mısın?

Ben, bu kadar senelik hayatımda, rakıyı hiçbir zaman reddetmemişim. Hele, Hasan'la içmeyi! Akılda kürk mürk kalmadı. O hep gözlerini kısıyor, şehri kıskaçlayıp duruyordu.

Aşağıya bir indik, tamam; revizyon lâfı milletin ağzında. Etme anam, etme babam. Yağcı Adil: — Vallahi de tallahi de, diye utanmadan yemin ediyor, bana İlyas söyledi, o galiba Aşçı'dan duymuş.

Bak, şu Aşçı domuzuna! Ulan adamın yüreğini hoplatmanın âlemi var mı? Hasan'ın umurunda değil tabii. Surat hep o surat. Kızkulesi'nin oralardayız. Alaman, matah birşeymiş gibi, iyice süzüyor. Bir de resmini çekti. Ne vardır bu Kızkulesi'nde anlamam. Önüne gelen, inek gibi bakar. Ulan sarışın da orada be! Vallahi Hasan istese, bu sarışınla işi öyle uydururdu ki!.. Karı, gecenin yarısında zil çalıyor. Bir keresinde ben gittim. Tülden bir dalgalar giymiş sırtına. Memeler taş gibi. Vakit geçirme Hasan, dedik. Dedik ama, boşuna! Vebâli günahı boynuna, ya o ince bıyıklı doktor, ya da bizim İkinci, karıya bir halt ettiler. Ben şahsen Şevket Kaptan'ı tercih ederim. Bir kere geminin namusu kurtulmuş olur. İkincisi, o doktor dedikleri züppe, hiç hoşuma gitmedi. Anwers'ten beri gemide. Keçinin sevmediği ot misâli, benim burnumda bitti. Hele bir "Garson" deyişi var ki ağbiy, bitlerin eşek değil, deve olur. Ondan başka, dört Türk yolcu var: Bir karı koca. Bir talebe. Bir de, ne olduğu belirsiz, sıkıntılı bir adam: Yol boyunca, zemheri zürefası gibi, atlet fanilâsı ile dolaştı durdu.

Bahşişleri topluyoruz. Sözün doğrusu, bunlar Hasan'ın bahşişleri. Çünkü yolcuların kamarotu o, benim işim zabitana bakmak. Lâkin dedik ya, Hasan erkek çocuktur, bahşişleri beraber toplar, bölüşürüz. Zâti çok

birşey tutmuyor. Üstelik her biri, başka cins para verir: Kimi liret, kimi frank, kimi bilmem ne karın ağrısı. Gemi, kılavuz bekliyor. Seyfi Kaptan bir öttü, bir daha öttü. Ben koridordayım. Hasan pasaportları dağıtıyor. Ben bahşişleri cepliyorum. Bak, en hovarda senin zemheri zürefası çıktı: Temiz temiz, iki buçuk kâğıdını aldık. Sarışından yüz frank. Doktor pezevenginden birşey yok. Talebeden hâkeza. "Dış sefer, yolsuz sefer" diyene, nasıl hak vermezsin? Oturdum, hesap kitap, adam başına yedişer kâğıt yirmişer kuruş düştü. Çingenelik bu be! Ulan git dilen, daha iyi! Hasan'a:

— Böyle mesleğin... diye başlayacak oldum.

Hergele, incecik güldü. Piposunu ısırdı:

— Nankör olma Yakub, dedi, acısını ötekilerden çıkarırsın!

Yüreğime indi ağbiy. Güverteye bir çıktım; karşıdan, bir binanın damındaki, koskoca "Dabcovich" yazısı, şöyle şamar gibi suratıma bir çarptı. Lâmı cimi yok: İstanbul.

2.

Evet, Hasan benim, benim ya, neye yarar? İstanbul'u dehşetli bir can sıkıntısı içinde buldum. Herkesin canı sıkılıyor. Doğru. Bremen'e kadar, hangi limanda sıkılmadık? Her yerde herkesin canı sıkılıyor. *"On trouve des gens bizarres – dans les trains et dans les gares."* Hay Allah kahretsin! Şu şarkı yine dilime takıldı: Dilime ve kafama. Marsilya'dan beri gece gündüz; her saat, her dakika. *"On trouve des gens bizarres..."* Rose-Marie'nin şarkısı. Aslında onun değil, Piaf'ın şarkısı ama; kendisine bakarsan, Rose-Marie demek Piaf demek. İnsanlar neden birbirlerine benzemek isterler? Budalalık! Bir adam çıkar, birşey yapar, şöhret kazanır; diğer binlerce, şu veya bu benzerliklerinden faydalanıp, onun şöhretini didikler durur. Kadınlar hele! Rose-Marie iyi kızdır, itirazım yok. Neden ille Piaf'e benzemek istiyor? Neden sırtı onun gibi hafifçe kambur, neden kaşları alnında düz ve acayip iki çizgiden ibaret, neden türkü söyleyişi onun gibi dokunaklı ve yürek parçalayıcı? Ben Rose-Marie'den hoşlanırım. Sesi berbattır, ama o bunu bilmez. *Aux Quatres Vents*'da Piaf'ın şarkılarını söyleyip, gemicileri ve bütün diğer canı sıkılan insanları kahreder. Bremen'e çıkarken, başka birşey söylemişti. Bu defa şu Allahın belâsı: *"On trouve des gens bizarres..."*

Rose-Marie'nin hayatını bilmem. Hiç merak etmedim. O da söylemedi. Yalnız zaman zaman gözlerini kırpar ve: — Canım müthiş sıkılıyor, Hasan, der; galiba günün birinde, kalkıp kolonilere gideceğim.

Onun da canı sıkılıyor yâni. Geçen defa beni oteline götürdü. Beraber yattık. Ve sonra ağladı. Bu da, budalaca birşeydi. Onunla yatmam da, budalaca birşeydi. Epey zaman var ki, budalaca olmayan birşey yaptığımı hatırlamıyorum. Rose-Marie de bu fikirde:

— Sen, diyor, daima kendini düşünüyorsun; hayır, kendini değil. Ne bileyim, belki delinin birisin.

Kendimi düşünmediğim muhakkak. Kendini düşünen insanlar, bir şilepte kamarotluk etmezler. Ellerinde olan ve olmayan herşeylerini başkalarına terkedip, parasız pulsuz kamarotluk etmezler. Para, bu meselenin anahtarı olamaz. Bunu çoktan anladım. Ölüm de! İnsanları seviyorum yalanını terkedeli hayli oldu. İnsanlar sadece canımı sıkıyor. Ölüm de, netice itibariyle, bir başka sıkıntı. Oysa Rose-Marie böyle düşünmez. Piaf'ın dindar olduğunu duymuş. Bu sefer, bir Macar mülteci peydahlamıştı: Karanlık suratlı, sevimsiz bir herif. Rose-Marie ortada şarkı söylüyor; adam, kaymış pembe beyaz ölü gözleriyle, Macaristan'da bir yerleri, Balaton Gölü'nü yahut Szeged şehrinin katedrallerini seyrediyor. Rose-Marie'nin sesi titriyor: *"dans les trains et dans les..."* Şarkıdan sonra yanıma geldi, Macarın tek kelime Fransızca bilmediğini söyledi. Sanki ben çok biliyormuşum. Oturup üçümüz rom içtik. Rose-Marie yine ağladı. Ve kolonilere gitmekten bahsetti.

İstanbul başka sıkıntı. Ben bu şehri sevmez değilim. Ne var ki birşeyi, bu şey ister bir şehir, ister bir kadın olsun, sevmek yetmez; onunla ilgilenmek, onunla kaynaşmak, onu kendine ait birşeymiş gibi hissetmek gerekir.

Elinmiş kolunmuş gibi. Oysa İstanbul, umurumdan hariç. Güzel olduğu gerçek, ama neye yarar? Onda ve bizde bu sıkıntı sürerken? Alman bir profesör var yolcuların arasında, Edebiyat Fakültesi'ne, Filoloji'ye geliyormuş. Heidelberg'den. Bir saatten beri, elinde dürbün, şehrin ufuktan parça parça sökün edişini seyredip hayran oluyor. Benimse aklım fikrim, Rose-Marie'nin şarkısında. Daha bakalım kaç gün tekrarlayıp duracağım. Yolcuların pasaportlarını dağıttım. Onların yolculuğu sona eriyor. Her birisi bir başka tarafa gidecek, birşeyle uğraşacak. Profesör, dersleri ile. Sarışın Fransız kadın, kocasını bulacakmış. Talebe, borçlarını ödeyecek. Peki ya biz? Bu liman, bu şehir, son mu bizim için? Ne gezer? Biz, bu şarkının içindeki adamlardanız. Şüphe yok.

Yolcuları indirdik. Güverteye çıktım. Yakub da orada. Büyülenmiş gibi sahile bakıyor. Beni görünce: — Şimdi gelecekler, dedi. Tabii gelecekler. Gemiyi aramak, kaçakçılığı önlemek onların vazifesi; aranmak ve kaçakçılık yapmak, bizim vazifemiz. Akşam. Şehrin ışıkları, kısım kısım yanıyor; biz karşıdan görüyoruz: Fındıklı. Tophane. Beşiktaş. Kıçta tayfalar, halatları sarıyor. Bulutlar ne kadar yaklaşmış? Yakub'un yüzü bembeyaz:

— Geliyorlar, diyor, sintineyi bir kurcalamadan geçseler, kocaman Allah!

Ben başka şeyler düşünüyorum: Rose-Marie'nin hüzünlü ve yoksul memelerini. Napoli'de bizi çevirip, pasaport soran kıvırcık saçlı polisi. Vesaire. Vesaire. Gümrükçüler arama ile meşgul oldukları müddetçe, hep başka şeyler düşündüm. Yakub ortadan kaybolmuştu. Durduğum yerden Köprü'yü, ışıkların pırıltılı dizisini, tramvayları görüyordum. Rıhtıma biraz sonra çıkacağız. Şehir sıkıntıyla gerinecek. Yarın Nubar'a telefon et-

mek lâzım. Olmazsa Leon'u bulurum. Yakub çıktı geldi: — Sintineyi üstünkörü geçtiler Hasan, dedi. Gözleri parlıyor. Ben başka şeyler düşünüyorum. Şimdi yakalansak: Zabıta. Polis. Adliye. Cezaevi. Yakalanmasak: Rıhtım. Yüksekkaldırım. Beyoğlu. Apostol. Kerhane. Yelkovan yürüyor; olaylar bir an için, şöyle değil böyle geçiyor, hayatının rotası, bakıyorsun, tamamen değişmiş.

Bizim işi Marsilya'da Hayrebedyan düzenliyor. Kısık sesli bir Ermeni. Tehcir'de kaçanlardan, Türkçeyi unutmamış. Türkler de beni sevmez. İşin doğrusu kimse kimseyi sevmez. Aslolan istifade etmektir. Herkes önce istifade eder, sonra dininden utanır, sevdim der. Düşmanını seven görülmüş mü? Severim diyen görülmüş. Lâkin demek başka, sevmek başka. Sen meselâ bu karıyı severim dersin, sevmezsin. Değil?

Rose-Marie, kendisinden bahsedildiğini anlıyor:

— Ne dedi?

— Hiç, diyorum, konuşuyoruz.

Hayrebedyan gözlerini kırpıştırıyor ve avurtlarını şişiriyor. Kürkler üzerinde kolay anlaştık. Asıl çekişme ötekiler için oldu. Binbir bahane icat etti. Nihayet ben de Nubar'ın söylediği gibi hareket etmek zorundayım. Mamafih, eninde sonunda anlaştık. Giderken kadehini boşalttı ve sırıttı:

— Yarın akşam, dedi, saat on bir buçukta. Orada.

— Âlâ!

Rose-Marie arkasından öfke ile baktı. Gözleri büsbütün irileşmişti:

— *Salaud!* diye küfretti.

Oysa ben Ermeniye kızmam. Yaşıyor. Yaşamak, şimdilik bazı şeyleri övmek, diğer bazı şeylere sövmek olduğuna göre, Hayrebedyan gerektiği gibi yapıyor. Dü-

şünmek derseniz, ben insanların birşey yapmadan önce, vicdanlarını önlerine alıp, uzun boylu düşündüklerine inanmıyorum. Herkes içinden geldiği gibi hareket ediyor, sonra pişman oluyor. Bizim iş de böyle olmadı mı? İtirazsız, daha ilk defasında kabul ettim. Zira, canım sıkılıyordu. Bu olmasaydı, burnumu başka bir halta sokacaktım. Pişman oldum mu? Elbette. Herkes ve daima pişman olur. Yalnız pek azı bunu itiraf eder. Yakub onlardan birisidir, bizim. Bilhassa gümrükçüler, gemiyi tırtıl gibi didiklerken.

Arama tarama bitti. Ve kimse yakalanmadı. Giyindik kuşandık. Yakub dakikalarca saçlarını taradı. Üstünde ehramlar ve sfenks olan, acayip bir kravat taktı. Tehlike geçtikten sonra, ağustos böceği gibi ötüp duruyor. Benim şakaklarımda, hafif bir ağrı. Ağzım, dudaklarım kupkuru. Kafamın içinde, aynı sözler: "*On trouve des...*" Yıldızsız, kıpırtılı ve dağınık bir gece. Sancak ve iskelemizde ışıklar. Bir Norveç şilebi, projektörlerini yakmış, hâlâ yük boşaltıyor. Köprü'den Adalar'a bir vapur hareket etti. Çok kalabalık değil. Uzakta, Beyoğlu'nun üstünde, yangın kızıllığına benzer bir parıltı. Ve bulutlar.

— Tünelden mi çıkıyoruz, yukarı?

— Hayır. Tünelden çıkmıyoruz.

Yüksekkaldırım'ın başladığı yerde bir simitçi. Kızarmış, nar gibi simitler. Bir inzibat neferi. Onu dinlemiyorum. Dağınık, birbirini tutmayan kelimeler kulağıma geliyor: "... On iki numarada... Ulan sen kime... Baktım ki herif..." Terlemeye başladım. Boynum terledi. Ellerim sırılsıklam. Plâk mağazalarından birinde, berbat bir piyasa türküsü çalıyorlar. Bir ara durduk. Gökyüzünü görmek istiyordum. Harap, eski ve tozlu binalar, üstüme yıkılır gibi oldu. Pencerenin birinde, kombine-

zonlu, dolaşık saçlı bir kadın. Birdenbire şehri yadırgadığımı anladım. Hayatımdan memnun değildim.

İnsan hayatından neden memnun olmaz? Sıkıntıları olur. Ekmek sıkıntısı, geçim sıkıntısı, şu veya bu. Adam sıkılır ve niye sıkıldığını bilir. Benim param var, karnım doyuyor, sorumsuz yaşıyorum. Hiçbir şey umurumda olmadığı için, sıkılacak şeyim yok; yine de, ölecekmişim gibi canım sıkılıyor. Hayat, yâni günlük çekişmeler, budalaca gurur, sersemce gösteriş, ahmakça tevazu tamamen benim dışımda. Herşeye karşıdan bakıyor ve sıkıntıdan çatlıyorum. Birşeyler yapmalıyım. Muhakkak! Fakat ben, daima birşeyler yaptım. Tahsilimi terkettim. Askerlik ettim. Âşık oldum. Vazgeçtim. Kamarot oldum. Kaçakçı oldum. Hep "birşeyler yapıp kurtulmak" için. Netice ne oldu? Hiç! Yine canım sıkılıyor. İstanbul'a gelmeden, İstanbul'dan uzak olduğum için sıkıldığımı sanıyorum. Şimdi İstanbul'da, Beyoğlu'nun süslü ve gösterişçi kalabalığı arasındayız. Bu defa, buraya geldiğim için sıkıldığıma eminim. Berbat birşey. Beyoğlu, ezeli cümbüşüne devam ediyor. Hiçbir değişiklik yok. Yalnız şaşı bir orospu vardı, sinemaların önünde dolaşan, o görünmüyor.

Taksim'e kadar bir gittik, bir döndük. Biraz daha kendimi topladım. Canım müthiş içmek istiyor. Biliyorum, bu insanın aczidir. Biliyorum ve içmek istiyorum. Beyaz ışıklı bir vitrin önüne kalabalık birikmiş. Sokağın içinde bir adam, otomobilin üstüne çıkmış, eşya piyangosu satıyor. Usandırıcı bir itişip kakışma. Galatasaray'a geldik. Balıkpazarı'na sapacağız. Yakub keyfinden kekeliyor:

— Buu – uzlu rakı ve ka - vun!..

Daracık bir sokak döndük. Pasaj gibi bir yer. İki sıralı dükkân ve meyhane. Gayet iri, simsiyah, nankör

gözlü bir kedi ayaklarımıza dolaşıyor. Küfrediyorum. Buğulanmış camlar. Apostol, altın dişlerini madalya gibi parıldatarak, karşılıyor bizi: — *Kalisperas Hasanaki?* Sizi hangi rüzgârlar attı böyle?

— *Kalisperas Apostol!* Tilki, dükkânına dönüyor.

Masayı sildi, Rumca sordu: — *Apu pu uzikes?*

Yakub: — *Yassu vre...* dedi, *apton Pirea...*

— *Apton Pirea*, dedim, geçen akşam orada, mastika içtik.

Yakub: — Ama ne mastika!.. dedi.

Meyhane, gümüş takımları gibi, pırıl pırıl. Duvardaki tavus kuşu resmini, ilk defa görüyor gibiyim. Kuyruğunu yelpazeye benzetmişler. Kuşun kuşa benzer tarafı kalmamış. Karşıda iki Rum, bağıra çağıra konuşuyorlar. Tezgâhın orada, kır saçlı, mavi boncuk gözlü çalgıcı. Ne zaman gelsek, bu adam aynı yerde, aynı şekilde oturur, mezesiz rakı içer. Sonra neden armonik çalar? Nasıl eski püskü, hırıltılı bir armonik. Şeytan bilir! Yine Rum havaları: *"Nato pari to koritzi."* Bu şarkıdan nefret ediyorum. Çalgıcı da nefret ediyor. Dişsiz ve çocuk ağzı titriyor. Allah belâsını versin!

— Meze istemez Apostolaki. Yalnız kavun ve rakı.

— Rakı buzlu olsun.

— *Oreste*, iki gözüm!

Kavun da buzlu olabilir. Herşey buzlu olabilir. Kafası ustura ile kazınmış adamlar geliyor. Şapkalarını çıkarıyorlar; tepeleri, bin mumluk ampuller gibi parlıyor. Yanımıza iki küçük memur oturdu. Birisi ufacık ve sıkıntılı. Durup dururken göğsüne vuruyor, incecik sesiyle: — Ben, diyor, kalem şefiyim. Telefonu yüzüne kapadım. Adam olsa anlardı. Haysiyetsiz herif!

Biz hiç konuşmadan içeriz. Âdet bu. Ağır ağır, heyecansız, hiç konuşmadan. Yakub dayanamaz, arasıra bir

fasıl geçer. Ama onu dinlemediğimi bilir. İyi çocuktur Yakub. Oysa ben, iyi bir adam olamam. Kendimi sevmiyorum. Başka türlü yaratılmayı, ne kadar isterdim: Şu kalem şefi gibi olmayı. Kolalı yakalar takıp, ütülü pantolonlar giyip, her filmin ilk gecesine gitmeyi ve ertesi gün şirkette, "Fevkalâde hissi bir film" diye asıp kesmeyi. Ya da, bir sinek olsaydım. Bütün ötekiler gibi bir sinek. Ufak tefek sıkıntılarına rağmen, herkes mutlu oldukça, ben de olacaktım. Herkes nasıl mutlu olur? Lâf mı bu? Mutlu olmak, yakınmakla yetinmesini bilmek demektir. Kalem şefi, her gece böyle yakınır ve ertesi sabah mutlu uyanır. Ben bunu bir türlü öğrenemedim. Belki öğrensem içim rahat edecek. Fakat nasıl öğrenmeli? Ne türlü? Bazı bazı, her genç adam gibi; bir ev, bir kadın, bir çocuk hülyasına kapılıyorum. Bütün öbür sinekler gibi, bir sinek olmak hülyasına. Ve neden bu, hep bir rüya olarak kalıyor?

Bir fotoğrafçıyı kovdum. Bir bademciyi Yakub kovdu. Bizim meyhanelerimizde böyle insanlar dolaşır. Evvelce, yakamıza çiçek takan, bir kız gelir giderdi. Omuzuma bir el dokundu: Ayyaşın biri. Sönük gözler, sönük ve çileli gözler. Başka hiçbir şeyini göremedim.

— Bir kadeh, diyor, rakı.

Yakub küfrediyor. Adamın yüzüne bakmadan: — Otur, dedim, bizimle iç. Fakat, konuşma! Apostol, kadeh getir.

Yakub, hayretle bakıyor bana. Adam inanamıyor. Kadehi tutan eli titriyor. Durmadan: — Ben hiç konuşmam, diyor, ben zaten konuşmam.

Arka arkaya, üç kadeh dolduruyorum. Sonra gözleri ışıklanıyor ve adam ansızın bir insan oluyor. İçiyoruz. Başım ağırlaşıyor. Armonik heyecan içinde. Gürültü çoğalıyor. Terliyorum. Birtakım kimseler, kalkıp gidiyor-

lar. Yeniden fotoğrafçıları kovuyoruz. Kafamın içi, sislerle; tül tül, pırıltılı, hafif sislerle dolu. Sislerin arasında Rose-Marie'yi seçiyorum. Kaşları büsbütün alnına yükseliyor. Birşeyler söylüyor. Ve ağlıyor:

— *On verra, vieux!* diyor, göreceksin yavrum, günün birinde, alıp başımı gideceğim. Bak görürsün sen.

Bense durmadan gelip gidiyorum. Dursam, gelip gitmesem, daha mı iyi olacaktı sanki? Öyle insanlar vardır. En çok da, bazı köylüler. Yer değiştirecekleri için, müthiş kaygılanırlar. Ben köylü değilim. Rose-Marie, hiç değil. Bal gibi Marsilya'lı. Tere battım. Şu herif, sinirlerime dokunmaya başladı. Oturuyor ve durmadan içiyor. Çalgıcı yeni bir türküye geçti: "*Mavro Mata, Mavro Mata!*"

Saat on bire doğru çıktık. İnce bir yağmur çiseliyordu. Asla ıslatmayan bir yağmur. Nedense heyecanlıyım. Kafamın içinde aynı tül yığınları ve gümüş pırıltıları. Nereden nereye, bir keman sesi duyuyorum. Fakat asıl yağmur: Merhametli ve güzel. Ayyaş da bizimle beraber çıktı, Balıkpazarı'nda çekti gitti. Bayağı hafifledik. Onu neden davet ettim, bilmiyorum. Etmesem herhalde daha iyi yapardım. Bazı öyle basit şeyler olur ki, önce hiç önem vermez geçersiniz, aradan biraz geçince kafanız ona takılır, keyfiniz kaçar, âsabınız bozulur. Bu da öyle oldu. Herifi çağırmakla, Yakub'un bütün zevkini kaçırdığıma eminim. Ondan af diledim. Yağmur damlaları sık ve siyah kaşlarında, bıyıklarında parıldıyordu. Benden daha sarhoştu. Güldü:

— Hasan oğlu Hasan, dedi. Kütük gibi sarhoşsun!

— Sarhoşum başka. Ama doğru söyle, o herife kızmadın mı?

— Kızdım tabii. Beleşçi pezevenk!

— Gördün mü ya!

Adama iyice sövdük. Ve rahatladık. Beyoğlu tenha ve karanlıktı. Daha sinemalar boşalmamıştı. Harap orospular, yağmurun ve gecenin ortasında, melekler gibi dolaşıyorlardı. Seyrek gece tramvayları: Maçka-Fatih vs. Kendimi, ılık bir okyanusa düşmüş sayıyordum. Su akıyor, beni sürüklüyor. Yağmur, vitrinlere yağıyor.

— Bekâr gemiciler, nerede geçirir ilk gecelerini?

— Orası malûm.

— Neresi malûm?

— Orası.

— On iki numarada Melâhat.

Yakub'un, on iki numarada Melâhat'ı var. Benim, hiçbir numarada kimsem yok. Yine de gidiyorum. Yakub, Melâhat'ı anlatıyor. Ben açılmamış yelkenlerimi düşünüyorum. Rüzgâr esiyor ve yelkenler açılmıyor. Şimdi, bir an için, Marsilya'da oluversem *"Aux Quatres Vents"*a gidip, Rose-Marie'yi ve ölü gözlü Macarını bulsam... Abanoz sokağı yapışkan, ıslak ve müstekreh. Taşra kılıklı, tesbihli, lâcivert elbiseli adamlar, inatla kapılara sokuluyor. Kapılardan biri açılıyor. Kara bıyıklı, çingeneye benzer bir herif, öksürerek çıkıyor. Ve cıgarasını ateşliyor. Cıgarasının ateşi, avucunun içinde parlıyor. Uzaklaşıyor. Nedense, Kıbrıs sahillerindeki deniz fenerlerini hatırlıyorum. Hatırlamak iyi bir his. Bir sarhoşun daima hatırlayacak şeyleri bulunur ve bütün hatırladıkları, onu eksiksiz mutsuz kılar. Mutsuz olunca adam, artık yaşadığına emindir. Emin olmak iddialı bir söz. Ben neden ve neyimden eminim sanki? Bir hayvan gibi tıkınıyor, tepiniyor ve uluyorum.

Doğru on iki numara. Kapıda bıyıklı, beyaz saçlı ve müthiş şişman bir kadın. Yanaklarında acayip bir pırıltı. Sofada orospular. Bacakları çarpık bir mangala apışmış, perişan saçlı bir sarışın. Memelerini ve apışını,

hayasızca gösteren bir şişko. Ümitle bize bakıyorlar. Yalnızlık. Kimsesizlik. Bir orospunun dostluğundan ve pörsük sevgisinden bile uzak yaşamak. Yağmurdan hafif ıslanmışım. Yakub hafif ıslanmış, yağmurdan? Hemen:

— Melâhat, diye soruyor, nerede Melâhat?

Şişko homurdanıyor: — Yukarıda, şimdi gelir.

— Bekleyelim Hasan.

— Bekleyelim.

Yan odaya geçip bekliyoruz. Üç kişi daha var. Gözlerini kızlara dikmiş, dikkatle, şehvetle bakıyorlar. Kızlar gelip gidiyor, dolaşıyor, açık saçık konuşuyorlar. Sis dağılmıyor. Uzaktan bir geminin bağırdığını duyuyor; şu anda mutlaka, yolda olmak istiyorum. Bir köşeye çekilip, yıldızlar ve fosforlu karanlığa karşı, pipomu içmek. Karşımda, simsiyah saçlı bir orospu; oturmuş, gözlerini süzerek cıgara içiyor, dumanları bana doğru üfürüyor. Ayağında şort. Bacakları düzgün ve dolgun. Ona baktığımı anladı. Güldü. Ben gülmedim. Ağzında altın bir dişi var. Dudaklarını gayet biçimsiz boyamış. Yakub:

— Sen istersen, dedi, bununla çık. Müthiş karıdır ha!

Cevap vermedim. Az sonra onun Melâhat'ı geldi. Gidip kapıdaki cadı ile birşeyler konuştular. Ve yukarıya çıktılar. Demek bütün gece buradayız. Karşımdaki hâlâ, aynı tavırla cıgara içiyor. Gülümsüyor. Öbür heriflerden biri onunla çıkmak istedi. Reddetti:

— Çok yorgunum, dedi. Biraz bekle!

Adam mahcup, beklemedi, bir başkası ile çıktı. Kadın başka bir cıgara yaktı. O sırada önünden geçen bir kızı kucağına çekti. Memelerini okşadı, ağzından öptü. Beni tahrik etmek istiyordu. İnatçı ve cahil bir orospu.

Altın dişli bir orospu. Kıbrıs sahillerindeki deniz fenerleri. Ve *"On trouve des gens bizarres."*

— Şekerim, sen yukarı çıkmıyor musun?

Başıma dikildi. Ona baktım, cevap vermedim.

— Sarhoşsun ha? dedi.

Başımla: "Evet" dedim.

— Benimle çıkar mısın?

O, ya da bir başkası? Bence hava hoş! Nasılsa bir Melâhat'ım yok. Yukarıya çıkarken adımı sordu. Söylemedim. "Bütün bir gece kalacağız" dedi. Söylemedim. Söylemem. Ben de inatçıyım. Altın dişli orospu da inatçı. Üstü başı gibi, odası da tütün ve leylâk kokuyor. Karanlık, yağmurlu camlar. Kanı çekilmiş bir ampul. Bir an "Şimdi hapishanede olabilirdim" diye düşündüm. Bu müthiş birşeydi. Ve kadını öptüm. Ağzı gayet hareketli ve yumuşaktı. Ceketimi çıkardı. Yine gülerek:

— Adın ne senin? diye sordu tekrar, ne iş yaparsın?

Ben de güldüm: — Hasan, dedim: Kamarot Hasan.

Şaşmış göründü: — Atma! Hiç o hâlin yok.

— Neden olmasın? Bal gibi kamarotum, bugüne bugün.

Sonra kadın bana: "Kocacığım" dedi. Sutyenini çıkardı. Memeleri ufak ve sıkıntılıydılar. Ben pencerenin önüne gittim. Camlar dehşetli bir melânkoliye bakıyordu. Karşı binalardan birisinde ışıklar yandı ve söndü. Kadın yine birşeyler söyledi. Yalnız: "Kocacığım" sözünü tekrar ettiğini işittim ve buna sinirlendim. Ah! Şu gemi İstanbul'a gelmeseydi!..

3.

Akşamlar hayrolsun! Evvelce konuştuğumuzu, hiç zannetmiyorum. Fakat, birbirimizi görmüş olabiliriz. Ben Sokaktaki Adam'ım. Şurada burada dolaşırken, dikkatinizi çekerim. Bana kızdığınız, ya da beni sevdiğiniz olmuştur. Bir gece, herkes uykuya yattıktan sonra, sokaktan ıslık çalarak birisi geçer, ben işte O'yum. Siz yatağınızdan ıslığımı duyarsınız. Ya da sabahları, yıldızlar sönmeden, ayak seslerimle uyanır, bana söversiniz. Bu şehrin içinde dolaşıyorum. Nezleyim. İçimde acayip bir sancı. İki elim böğrümde kalmışım. İnsana en çok koyan da bu zaten. Birtakım adamlar var; bürolara, acentalara, sigorta şirketlerine, gazete idarehanelerine girip çıkıyorlar. Yüzleri daima gergin, ağızları sımsıkı kapalı. Birbirlerine ve herkese, düşmanca bakıyorlar. Tahammül edemiyorum. Çünkü, ben onlar gibi yapamıyorum. Tabiatım elvermiyor. Ben herkese inanıyorum. Gazetelere, ajans haberlerine, siyasi partilere ve herkese. Halbuki, ümitler insana yetmiyormuş. Kimsenin etlisine sütlüsüne karışmak, fikrimden geçmez. Ama neden başkaları, durmadan benim etlime sütlüme, burunlarını sokuyorlar?

Galata Köprüsü'nün altında, tahta sıralara oturmuşuz. Hangi iskele ve hangi sırada olduğumu, bilemezsi-

niz. Bir vapur gelir. Hepsi aceleci, hepsi kızgın, hepsi hoşnutsuz insanlar boşalır. Hamallar kavga ederler. Biletçiler yolcuları tersler. Bir adam, kamburu çıkmış, kıyıdan balık tutmaya uğraşır. Ben öksürüyorum. Gök bir mora, bir külrengine dönüyor. Deniz berbat. Pis ve çamurlu. Oradan kalkıyor, caddeler boyunca, alıp başımı gidiyorum. Edirnekapı tramvayının sahanlığındayım. Rami otobüsündeyim. Boğaz vapurundayım. Paşabahçe'de inecek, bir çay içeceğim. Yeniköy'de bir kahvede, gazete ilânlarından iş arıyorum. Yollarda beni itip kakıyorsunuz. Hor gördüğünüz, küçümsediğiniz gözlerinizden belli. Oysa, ben, hiç de kötü bir adam sayılmam. Yalnızım belki. Belki şaşkınım. Belki ne yapacağımı bilmiyorum. Fakat kötü değilim. Sadece, yaşamak zorlaşıyor ve birçokları gibi, "bir dümenini" bulamıyorum. İstanbul büyük şehir, yaygın şehir. Ben İstanbul'un her tarafında, aynı zamanda varım. Harap, iki gözlü ahşap evlerde, karımla kavga ediyorum. Avaz avaz bağırıyorum. Randevu evlerinde, kızım kendini kiralıyor. Bense ona, namuslu bir koca düşünüyorum. Oğlan güreşe merak sardı, sınıfta döndü. Yorgunum elbette. Erdirmek yetirmek beni yordu. Sonra bu sinemalar, barlar, meydan toplantıları, propagandalar, adamı sersem ediyor. Üstelik ben, Sokaktaki Adam'ım; her zaman, her yerde varım. Olmam gerek. Çünkü: Önüne gelen, benim adıma konuşuyor.

Şimdi, tam bir dakika sonra, Bebek'ten bir tramvay kalkar. Bir birinci, iki ikinci mevki araba. Bir vatman, üç biletçi. Üçüncü biletçi benim. Kuruçeşme'de inen ihtiyar da benim. Dolmabahçe'de, stadın önünde, oğlunu arayan adam da. Aradığım oğlum mu yalnız? Şehrin sokaklarında; pis, karanlık ve tembel kahvelerde, parti kongrelerinde, başka aradıklarım yok mu? Neden oyu-

mu, şu değil de bu adama veriyorum? Neden hiç kimseye vermiyorum? Ben hep küçük şeyler isterim. Ben basit bir adamım. Bana daima büyük şeyler vaadediyorlar. Büyük hayallerden yoruldum. Şehrin ışıkları birden yanıyor. Birden yağmur başlıyor. Ben sokaklardayım. Kapınızın önünden geçiyorum. Pencerenizden bakıyorum. Her gün yüz yüze, göz gözeyiz. Meyhaneleri; basık, zehirli esrar tekkelerini; insanı öldüren sabahçı kahvelerini dolduruyorum. Tramvayda bir gün, mutlaka ayağınıza basmış, ya da kalktığınız yere oturmuşumdur. Belki aynı otelde, aynı odanın iki ayrı yatağında gecelemiş; yine de, iki kelime konuşmamışızdır. Ben Sokaktaki Adam'ım. Şurada burada dolaşırken dikkatinizi çekerim. Bana kızar, ya da beni seversiniz. Her iki halde de, memnun olmam.

4.

Benim adım, Kamarot Yakub; aklıma birşey geldi mi, hapı yuttuk demektir, başıma da gelir çünkü. Bunun böyle olacağını, daha Marsilya'dan biliyordum. Hasan'a söylemedim mi sanki? Söyledim ama, ne fayda? Herif kafasına koydu bir kere. Gel şimdi işin içinden çık. Aksadı mı, aksar artık. Ben futboldan bilirim. Ulan, bir gol yersin, daha kendini toparlamadan, zınk ikincisi girer; aman zaman, dur bakalım, ne oluyor derken, zınk üçüncüsü! Hah işte, bu da öyle. Uzun lâfın kısası, işler ters gidiyor ağbiy. Yok deme, hiç değilse miğde bulandıran bir taraf var. Bir yanık kokusu yâni. Nubar'ın yediği halta ne buyurulur? Bırak Nubar'ı, ya o Leon olacak deyyus? Sanki komedi oynuyoruz. Hasan da sıkıldı bu işe, sıkıldı ya, belli etmiyor. Sıkılmamak olur mu? İstanbul'a geleli iki gün olmuş, hâlâ ortada birşey yok. Bâri Ahmet meydana çıksa!.. Ne gezer.

Bu sabah Hasan, telefonla Nubar'ı aradı. Çevir baba çevir, çıkmaz; çevir baba çevir, çıkmaz. Herif geberdi mi ne oldu? Yarım saat sonra, bir daha. Yine ses soluk yok. Beyoğlu'nda bir kahvedeyiz. Ha bre çay içiyoruz. Aradan üç çeyrek geçti. Bir daha. Yok. Herif ya hasta, ya da dükkân kapalı. Üçüncü defadan sonra, ne yalan söyleyeyim, içime kurt düştü. Ama Hasan'a uyup,

oralı olmamış görünüyordum. Elimde bir gazete, lig maçlarının dördüncü haftası. Galatasaray ve Beşiktaş, rakiplerini yendiler. Aslan Beşiktaş! Hele Şükrü gitmeseydi!.. Hay ağzına!.. Ulan, peki bu suratsız gâvur, ne demeye cevap vermez? Gebermedi ya? Geberse bile, dükkânında bir adam olmaz mı? Olmaz olmaz. Vay anasını, bu herifler takımı batıracak. Bereket Beykoz'da iş yok. Ya meselâ Fener olsaydı!.. Ah kafa!

Hasan nihayet Leon'a telefon etti. Telefon numarasını biliyormuş hergele. Ben bilmem. Dükkânı Beyoğlu'nda bir pasajda ama, hangisinde, onu da bilmem. Nubar namussuzu, Kapalıçarşı'dadır. Bizim işimiz asıl onunla. Eh, o cevap vermedi mi, mecbursun bunu aramaya. Hasan konuşurken, meraktan çatladım. Sorunca kızacağını biliyorum. Aynı suratla gelip oturdu. Piposunu yaktı. Vay avradını dinini, ulan gebersem oralı olmayacak. Sordum en sonunda. Öyle şeyler söyledi ki, ensem buz kesildi. Telefonu açmış, bir karı çıkmış, kimi aradığını sormuş; bizimki "Leon'u arıyorum" deyince, karı bu sefer kimsiniz diye asılmış. Hasan, "Karıya adımı söylemedim" diyor. "Belki ortada aynasız birşey var diye düşündüm." Sadece, "O, beni bilir" demiş. İşin boktan tarafı Leon telefona gelmiş ve onu bilmemiş. Kimsiniz? Kimi aradınız, falan filân! Hasan olduğunu öğrenince, "yanlış numara" dalgası. Ve şrak! Kapamış telefonu. Buyurun cenaze namazına! Kaldık mı, eşşek kuyruğu gibi ortada. Şimdi ne halt etmeli? En iyisi, zırıltıları gemiden hiç çıkarmamak. Nasıl getirdiysek, öylece götürürüz. Ama sen bunu, bizim keçiye anlat ağbiy!.. Mümkünü yok; kafasını dikti mi, diker.

Öğleyin ikimiz bir kilo şarab içtik. Yemekte vaziyeti konuştuk. İşler kritik. Burası belli. Ben, bırakalım mallar gemide dursun, onlar bizi arasın diyorum, aramaz-

larsa geri götürürüz. O, hayır, diyor. Mademki bir düğüm çıkmış ortaya, onu çözmek bize düşermiş. Hem de can sıkıntısından kurtulur, gemi boşalıp yüklenene kadar, kahvelerde pinekleyecek yerde, bir iş görürmüşüz. Ne diller döktü. İşin doğrusu, ben de inandım. Aklım yattı. Bak, inkâr etmem. Bunda şarabın etkisi olmuştur. Her neyse karar verdik: Hasan Leon'u arayacak, ben Nubar'ı. O, on dakika evvel gitti, ben de şimdi Kapalıçarşı'ya gidiyorum. Nah, işte Beyazıt tramvayı!

İstanbul değişmiş mi değişmemiş mi, bunu bilsek bilsek, biz gemici milleti biliriz. İşin tuhafı, bilmiyoruz, yahu! Yok, belki bilenimiz vardır, ama, benim için İstanbul, diğer birçokları gibi bir liman. Oraya geliyor, demirliyor, yük veriyor, yük alıyor, çekip gidiyoruz. Gerçi İstanbul, bizim "Bağlama Limanı"dır aynı zamanda. Olsun ağbiy, bağlaması çözmesi bir, değişen birşey yok. Deminden beri kafama bu takıldı. Vallahi billâhi, bizim, galiba şehri gördüğümüz bile yok. Sadece bir yer, bir kara parçası. Hani Melâhat da olmasa, ötekilerden hiç farkı kalmayacak. Yalnız, burada karşında söylediklerini anlayacak adamlar bulunuyor. Pandomima lüzumsuz. Hepsi bu. Şehir değişir mi değişmez mi? Ne lâf! Ulan ben ne bilirim neyin nerede olduğunu? Sor bakalım çoraplarımı nereye koydum biliyor muyum? Yalnız kürklerin yeri aklımda. Onları hemen bulurum. Fakat, babama bile söylemem.

Tramvay da amma ağır gidermiş be! Yol bitmek bilmiyor. Sakalları kır kır uzamış geçkin memurlar inip biniyorlar. İkide bir zil çalınıyor. Tek zil. Çift zil. Şimdi bir gitsem ki, Nubar'ın dükkânı açık. Seninki oturmuş, tığ bıyıklarını oynata oynata, çay içiyor. Ne olurdu yahu? Neden olmasın ama? Telefonu bozuk olamaz mı? Telefonu kestirmiş olamaz mı? Bak harbi söz, ben sevmem

bu Nubar'ı! Ama yok mu ya, dükkânı bir açık bulsam, öperim be keratayı. Hemen malları devret, ondan sonra bir daha, böyle şeylere paydos. Keyif olur be! Ulan ben amma enayiyim, hiç kestirir mi telefonunu herif? Üstelik geminin geleceğini bilmesi lâzım. Ya Leon'un yaptığı? Hayal kurma oğlum Yakub, bu işte bir bit yeniği var. Elbet çıkacak. Belki okkanın altına, biz gideceğiz. Tabii Hasan'ın yüzünden. Tabii tabii. Bırakalım erkeklik numarasını, o olmasa ben burnumu böyle şeylere sokar mıydım? Ne münasebet! Bakma, herkes gibi biz de, mendildir, kravattır, öyle ufak tefek sokar çıkarırdık ama, bunun yanında çocuk oyuncağı, birader. Hasan hiçbir şeye aldırmaz, ben de aldırmam. Korkuyorsam iki gözüm çıksın. Biz İzmirliyiz ağbiy, korksak bu işe girmezdik. Yalnız ne var, durup dururken, kalk şimdi hapise düş! Dedik ya, rahat battı. Ah şimdi, şu deyyusun dükkânını, bir açık bulsam! Sonrası kolay, bir daha yokum ben bu işlerde.

Kapalıçarşı'yı sevenler vardır. Anlatır dururlar. Bok var Kapalıçarşı'da. Sıkıntı. Loşluk. Karanlık. Eski zamanlardan kalma, bir sürü antika eşya, antika herif. Pis bir koku. Bizim Halil, burada bir pabuççunun yanına girdi; bir senede tamam, iki ayağında birden romatizma. Denizaltı gibi mübarek çarşı. Bir kere yanmış diye duydum, ortalık ferahlamıştır diye sevindim. Ne gezer? Eski hamam eski tas. Neymiş de eski zamanlardan, padişahlar devrinden kalmış. Meraka bak, meraka! Gâvurlar da böyle, nerede eski püskü, kırık dökük var bir araya toplayıp, millete para ile gezdirirler. Napolyon'un kılıcıymış da, Alman kralının sakalının bam teliymiş. Hem ne biliyorlar? Uyduruyor keratalar. Zati kimsenin uğradığı yoktur ha; içinde dükkânlar olmasa, Kapalıçarşı'ya kim gelir? Kimse! Bu işe merak saranlar,

eğer başka bir geçim yolu bulsa, garanti terkler bu zanaatı. Bizim kamarotluk çok daha iyi, vallaha. Hiç olmazsa, adamın kafasını, olmadık bir sürü isimle doldurmasına gerek yok. Ne yâni?

Nubar mı? Onun zanaatı, kürk tamirciliği. Daracık, avuç içi kadar bir dükkânda, iki çırakla çalışır. Oğlandaki suratı görsen, Kâbe'ye kaçarsın: İki dana gözü, çamur rengi sivri bir surat, iki parçalı bir de tığ bıyık, biri maşrıkta, biri mağripte. Allah bilir ya, Türkçeyi benden iyi konuşur. Bu kürkçülük zanaatına onu, Leon sokmuş derler. Aslında Ermenilerle Yahudiler, birbirlerini sevmez. Bu nasılsa olmuş işte. Önceleri Leon'un yanında çalışırdı galiba. Şimdi kendi dükkânı var. Kürk tamirciliği, adamı yaşatır mı yaşatmaz mı? Orasını sen düşün ağbiy. Karı milleti, hayvan postu ile dolaşmanın hastası oldukça, öldürmez de. Ne kafadır, bu kafa. Ulan, Allah kulları postla dolaşsın istese, cümlemizi ayılar gibi postlu yaratırdı. Moda demişler bir kere. Moda dedin mi, bitti, akan sular durur. Yoksa neden taaa Marsilya'lardan, canımızı cezireye sokup, buraya kaçak kürk getirelim? Neden fırdolayı Nubar'ı arayalım? Şimdi işler yolunda giderse, günün birinde, gemi yine İstanbul'a demirlediğinde; Beyoğlu'nda fil gibi bir avrat görürüz, sırtında bizim kürklerden biri. Garanti!

Vay anasını, dalgaya dalmışız. Gözümüz dünyayı değil, burnumuzun ucunu görmüyor. Öyle ya, şu karıya bak ağbiy! Ah be, adamı böyleleri yakar işte. Amma da hızlı yürüyor. Şuna yetişmeli. Yetişip de ne olacak? Önce şöyle tepeden tırnağa bir süzeriz. Baksana, arkadan "iniş takımı" bozuk görünüyor. Ha, bak bu "iniş takımı" lâfı, bana havacı bir arkadaştan mirastır. Miras diyorum, çünkü oğlan günün birinde Eskişehir'de dü-

şüverdi. Sizlere ömür! Allah rahmet eylesin! İşte onlar, kadınları uçağa benzetir, bacaklarına "iniş takımı" derlermiş. Biz ondan öğrendik. Fakat bu karının göğüslerine diyecek yok. Bak şimdi, kafasını çeviriyor. Beğenmedi bizi. Hanım! Ulan biz dünyanın dört köşesinde, ne karılar gördük be! İşim olmasaydı, sana gününü gösterirdim ben. Karı milleti böyledir ağbiy. Hemen kendini naza çeker. Onlara karşı insanca davranmaya gelmez. Sakın ha! Aygır gibi hareket edeceksin. Zati hepsi kuş beyinlidir. Neden demişler saçı uzun, aklı kısa diye? Hem artık saçı da kısa, aklı da kısa. Yâni erkeklerle aralarında hiçbir fark kalmadı.

Tamam, Nubar'ın dükkânına geldik. Rezalet! Dükkân kapalı. Kepenkler sımsıkı. Dur bakalım, şöyle sokulalım hele, belki birşeyler öğreniriz. Öyle de biçimsiz yerde ki... Komşu dükkân, bir kolonyacı. Herif kapının önünde mis gibi kokuyor. Hay canına yandığımın, ulan dükkânı mühürlemişler be! Bir sakametlik olduğu, artık gün gibi aşikâr. Hazırlan oğlum Yakub, yakında deliktesin. Ah bu sersem kafa ah, senin nene gerek ulan kaçakçılık? Otur oturduğun yerde, a deyyus. Biz de efkârlanmanın tam sırasını bulduk. Ne oldu, ne geçti acaba? Kime sormalı? Kolonyacı, yörük aynaya bakar gibi bakıyor. Sarmadı bu herif beni. Hah, şu tarakçıya soracağım. Tam köşede. Garanti bilir ne olduğunu; bu seyyar satıcılar, anasının gözüdürler. Vay, yakasında Beşiktaş rozeti. Anlaştık gitti.

— Merhaba arkadaş!

— Merhaba ağbiy! Ayna, tarak, balena!..

— Yok, alıcı değilim. Birşey soracaktım yalnız. Şu kapalı dükkânda bir kürkçü vardı. Nubar...

Omuzlarını kaldırdı: — Ben bilmem.

Burnuyla, kolonyacıyı gösteriyor: — Ona sor, o bilir.

Kolonyacı gayet memnun. Mis kokusunu dört tarafa yayıyor. Daha sormadan cıvıdı:

— Nubar'ı sordunuz değil mi?

— Evet!

— Siparişiniz mi vardı?

— Evet! Kendisi nerede?

Kıs kıs güldü. Gözlerini açtı kapadı: — Hapiste, dedi.

— Yok! O da nesi?

— Kaçakçılıktan. On gün kadar oluyor. Gemicilerle mi iş görüyormuş ne? İhbar etmiş herifin biri. Kaçakçılık Bürosu'ndan memurlar geldi, aldı götürdü. Dükkânı da mühürlediler.

Aman, keyfimden öleceğim. Hapis. Kaçakçılık. Gemiciler. İhbar. Kocaman Allah neredesin? Mis kokulu, kazık gibi sırıtıyor:

— Belli olmaz ki insan. Nubar arkadaşımızdı. Hiç ummazdık.

— Eyvallah ağbiy.

Arkamdan hâlâ konuşuyor: — Bütün siparişleri kaldı.

Geber, pezevenk! Bütün siparişleri... Belli olmazmış... Manzara filân değişti artık. Sanki bir yer delindi, gemi su alıyor. Hiçbir şeye aldırdığım yok. Bir cıgara yaktım. Şimdi, bir gazoz içmeli. İçim yanıyor. Gemiciler. İhbar. Kaçakçılık Bürosu. Kaça bu gazoz? On beşe mi? On beşe gazoz. Bir de kibrit ver oradan. Tamam şimdi. Hey gidi kahpenin dölü, ulan, adam o kadar kolonyanın ortasında aklını bozar be! Hiç ummazmış! Benden umar mısın, hırbo? Ha, bırak öyle karı gibi kırıtmayı, söyle, benden umar mısın? Eşşeoğlu eşşek! Adamım diye geziyor.

5.

Daha Yakub'la şarabımızı içerken, Petersen'i düşünüyordum. Yolda aklım büsbütün ona takıldı. Sizin için bunun, hiçbir çekici tarafı olacağını sanmam. İşin doğrusunu isterseniz, benim için de bütün çekiciliği, şimdi içinde bulunduğum duruma, pek uygun düşen sözler söylemiş olmasında. Yoksa Petersen de, diğer birçokları gibi, seyrek rastladığım ve az düşündüğüm insanlardan biridir. Onunla, sımsıcak ve masmavi bir haziran günü, Brindizi'de şüpheli insanlarla dolu bir yerde, *maresquin* içerken tanıştık. Dev gibi, saman saçlı, aydınlık mavi gözlü, bir İsveçli. Bakır rengi, kıvırcık bir sakal. İri, işçi elleri. Bütün Kuzeyliler gibi, İngilizceyi gayet kolay konuşuyordu. Bense tek kelime bilmem. Neyse, işi Fransızcaya döktük. Birbirimize hayli küfrettik.

— İnsanların hepsine dikkatle bak, diyordu, hareketlerine dikkat et. Tehlikedeki hayvanlar gibi hareket ediyorlar. Bir hayvan tehlike ile karşılaştı mı, gözü hiçbir şeyi görmez. işin tuhafı, insanlar tehlike ile karşılaşmadan, gözleri hiçbir şeyi görmüyor. Kurtlar gibi, birbirlerini parçalıyorlar.

Maresquin'e hususi bir zaafı vardı. Her kadeh dudaklarında güneş gibi parlıyordu:

— Bir işe gir de bak! Herkes seni itip, önüne geçmeye çalışacak. Tıpkı batan bir gemi. Sen, canını kurtarmak için, beni çiğneyip geçeceksin. Ve bunu önlemek için, bir kaptan olmayacak. Hayvanlık kısacası. Biz vahşi hayvanlarız, vahşi.

Ben ona inanmamıştım. O zaman daha toy, daha bilgisizdim. Akdeniz, bir çocuk gibiydi. Petersen de, bir çocuk gibiydi. Eksik veya fazla, birkaç litre yüzünden, meyhaneci ile kavga ettiğini hatırlıyorum. Ama asıl sözleri aklımda. Daha sonraları, ona birçok defa hak verdim. Şimdi yine hak veriyorum.

Hak vermişim, vermemişim kime ne? İçimde korkunç bir karanlık hüküm sürüyor. Bu karanlığı biraz olsun aydınlatabilmek için, ömrümün kaç senesini seve seve verirdim. Karanlık, karanlıktır. Petersen'in gemisi, şimdi kimbilir hangi cehennemde? Zaman bizimle alay ediyor. Biz uzayla alay ediyoruz. Belki kendimizle alay ediyoruz. Hayrebedyan doğru söylemişti: "Hiç düşmanını seven kimse görülmüş mü?" Dostluklar kurduğumuz insanları dahi, sahiden seviyor muyuz sanki? Bir insan, bu şartlar içinde, bir başka insanın üstünde, sadece kendi hayallerini, kendi arzularını sever. Leon bende, onun hesabına getireceğim kürkleri seviyor. Kürklerden başına felâket gelebileceğini aklı kesince, beni unutuyor. Tanımıyor. "Hayvanlık kısacası." Hem daniskası! Ben onun gözünde bir maşa, bir pens, ya da buna benzer bir âletim. Maşa kızacak olursa, elde tutulmaz artık, atılır. Maşa kızıyor ve atılıyor. "Tehlikede hayvanlar gibi."

Bu yüzden onların üzerine gitmeye karar verdim. Nasıl kaçacaklar? Veba bende ve üstlerine yürüyeceğim. Şimdi ben vebalıyım. Muhakkak başlarına bir dert geldi. Yakalarını bu dertten sıyırmak için, bizi harcamayı

kurdular. Ben ne kaybederim? İçim dışım yalnızlık. Hapse girsem, dışardakinden farklı bir ömrüm olmayacak. Yine tehlikede hayvanlar. Şu hâliyle ve şu hâlimle, hayat ve olaylar, beni zaten, her yerde ve her kalıpta, aynı kalacak boyaya sokmuşlar. Ama iş Nubar için, Leon için böyle değildir. Ahmet için de. Ben maşayım, doğru. Yine de maşa olduğumu hissetmek bana dokunur. Bunu onlara ödeteceğim. Mademki "Biz vahşi hayvanlarız."

Öğleüstü. Çocuklar okullarına gidiyorlar. İtalyan okulu öğrencileri. Ufacık, ince ve narin boyunlu kızlar. Peşlerinde, civar ortaokulların haylazları. Sıra sıra, hususi otomobiller. Bir mağazanın kapısına, tezgâhtarla beraber, ihtiyar, gözlüklü bir kadın çıktı. Gündüz ışığında, kumaşı inceledi. Kadının yanakları acayip kırmızı, gözlükleri pırıltılı. Yaptığı, dünyanın en önemli işi sanki. Öyle bir hâli var. İçimde hep aynı karanlık. Bir yere girip, müzik dinlesem. Ya da en iyisi, şimşekli, gökgürültülü bir yağmur yağsa. Şimdi, bana kızmayacak ve gülmeyecek bir kadın bulsam. Benden hiçbir şey istemese, bana birşey sormasa. Bir kadın, yalnız. Bu daha kötü. Dün geceki orospunun, sıkıntılı memelerini hatırladım. Gök mosmor. Pis bir rüzgâr çıktı. Toz çiğniyorum ağzımda. İşte pasaj. Şimdi Leon'u göreceğiz.

Göremedik. Birdenbire koluma birisi girdi. Ve kısık bir sesle:

— Aldırma, dedi. Dosdoğru yürü!

Gözucuyla baktım: Ahmet. Bence yaptığı, budalaca birşeydi. Bu gibi hareketlere, ancak sinemada rastlanır.

— Ne oluyor? diye sordum. Ne var?

Rüzgâr, hırçın hırçın savruldu. O, bir eliyle şapkasını tutarak:

— Konuşuruz, dedi. Bir yere girelim. Bir muhallebiciye.

Ahmet'i görmek hoşuma gitmedi. O, daima nefret edilen, yine de vazgeçilemeyen mikroplardan biridir. Yolunuzun üstüne çıktığı zaman, mutlaka biçimsiz şeyler döner. Ona, aksi aksi:

— Ben, dedim, Leon'u görecektim.

Elimi tuttu. Elinde eskimiş deri eldivenler vardı. Dişsiz ağzını çarpıtarak: — Beni, dedi, Leon gönderdi. Konuşalım.

Omuz silktim: — Leon'u görmek isterim.

— Görürsün yine. Önce söyleyeceklerim var.

— Bence hepsi bir.

Bir muhallebiciye girdik. İlk defa o zaman suratına baktım. Sakalları gelmişti. Uykusuza benziyordu. Gülümsedi:

— Birer keşkül yiyelim, dedi.

İçerisi tenha sayılmaz. Birtakım renksiz insanlar, kâselerinin üzerine abanmış, çorba ve pilâv tıkınıyorlar. Bir subay, gözü saatte, hızlı hızlı cıgara içiyor. Ahmet benim sormamı bekliyor. Muhakkak. Sormayacağım ama. Sormadım. Nihayet, eldivenlerini çıkardı ve:

— Dün mü geldiniz? dedi.

— Evet!

— Epey dolaştınız yâni.

— Dolaştık.

Cıgara ikram etti. Reddettim. Pipomu doldurdum. O cıgarasını, üstüne sarıklı bir ihtiyar işlenmiş, acayip bir ağızlığa iliştirdi. Sonra damdan düşer gibi konuya girdi:

— Nubar'ı aradın mı?

— Bu sabah. Üç kere.

Cevap vermedi. Tekrar ettim:

— Üç kere. Yarımşar saat ara ile. Kimseler yoktu.

Omuzlarını kaldırdı: — Olamazdı, dedi. Ve sesini alçaltarak ilâve etti: — Nubar tevkif edildi. Evet! On gün kadar oluyor. Kaçakçılık meselesinden. Ama başka bir dalga. Gemicinin biri ihbar etmiş. Dükkânı mühürlemişler.

Her kelimeden sonra, bir kere yüzüme bakıyordu. Kısaca:

— Peki, dedim, sonra?..

— Sonrası bu. Dikkatli olmak lâzım. Leon çekiniyor. Belki onun dükkân da göz hapsine alınmıştır. Değil mi ya? Biraz evvel uğradım: Telefon ettiğini söyledi. Geleceğini biliyorduk. Onun için yola çıktım. Oraya gitmem hata.

Subayın beklediği geldi: Ablak yüzlü bir kadın. Bir başka kız daha geldi. Saçlarını örmüş, omuzlarına salıvermiş. İki tarafa baktı, gitti. Ben Ahmet'i dinlemiyor gibiyim. Buna kızdığını hissediyorum. Fakat koz şimdilik bende. Gayet sâkin sordum:

— Neden?

"Sormaya ne hâcet?" der gibi bir hareket yaptı. Bunu, karşı duvardaki aynadan gördüm. Yüzüne bakmıyor, karşılıklı aynalar sayesinde, yine de her hareketini görüyordum. İç içe, bir sürü aynalar. Bir sürü Ahmet'ler. Uykusuz kalmış, bir sürü göz. Adam, diken üstündeymiş gibi, sıkıntıyla kıpırdanıyor. Oysa yüzü düz ve şüpheli. Sesi kısık:

— Biliyorsun birader: Herif, Filistin'e gitmeyi düşünüyor. Şimdi, hiç yüzünden, birşey olursa! Ne yâni? Üstelik neden hapse girsin? İhtiyatlı.

— Korkuyor, dedim.

— Korkuyor, diye doğruladı; tut ki korkuyor, ne değişir? Oraya gitmek şart mı? Gerekli tedbirleri alırız, olur biter.

— Sen de korkuyorsun, dedim.

Yüzü değişiverdi: — Ben, yedi sene kodeste yatmış adamım. Korkmam. Korkmadığımı pekâlâ bilirsin.

İçeriye bir dilenci girdi. Garsonlar farketmediler. Tepemize dikildi. Kolsuz bir herif. Ağlamaklı bir sesle durmaksızın: "Allah" diyor "Allah size acısın." Ben aynalarda, Ahmet'leri seyrediyordum. Çirkin bir tik, üst dudaklarını geriyor. Dilenci bir plâk gibi tekrarlıyor: "Allah size acısın! Allah size acısın!" Para vermiyoruz. Allah bize acımıyor. Ahmet'ler, sancı tutmuş gibi, kıvranıyorlar. Ansızın, kolsuza:

— Defol be adam! diye bağırıyor.

Kolsuz sesini kesiyor ve sessizlikten hoşlanıyorum.

— Peki, getirdiklerim ne olacak?

Sinirleri bozuldu. Tırnaklarını yemeye başladı:

— Getirdiklerin! Asıl mesele bu. Leon'a kalırsa, ne yaparsa yapsın diyor. Geri götürsün diyor.

— Sana kalırsa!.. diyorum.

Ahmet'ler sırıtıyorlar:

— Bana kalırsa geri gitmez. Yazık, buraya kadar gelmiş. Bir çaresine bakmalı. Ama o ısrar ediyor. Sen istersen paranı alacaksın. Anlaşıldı mı?

— Geri götüreyim diye mi?

Ahmet'ler, aynı hareketlerle birer cıgara yakıyorlar:

— Paranı alacaksın.

— Mesele parada değil.

— Nasıl değil?

— Ben ne getirdiysem çıkaracağım. Leon'a götüreceğim.

— Sakın ha! Vallahi! Lâf anla birader. İstemem diyor. Hem bu senin de işine gelir. Paranı alacaksın. Başka sefere, bir başkasına satarsın.

Tekrar ediyorum: — Mesele parada değil. Üzerime aldım mı tam yaparım. Getirdiklerimi çıkaracağım ve teslim edeceğim. O kadar. Yerini konuşalım.

Tik daha sıklaşıyor. Yüzü bembeyaz. Kızdı.

— Son söz mü?

— Son söz!

Cıgarasını, bir hamam böceği gibi cızırtıyla ezdi. Şimdi: "İkinci teklifin sırası geldi mi?" diye düşünüyor. Benim direneceğimi hesaba katmış olmalılar. Beni tanıyorlarsa!.. Ben hep aynalardayım. Aynalar, parlak ve kalabalık. Birçok Hasan'lar. Sonra kolsuz dilencinin sesi: "Allah size acısın." Subay ve ablak yüzlü kadın kalkıp gittiler. Biz karşılıklı susuyoruz. Masanın üstünde bir sinek, ellerini ovuşturuyor. Yeniden, gayet kötü boyanmış kadınlar geliyorlar.

İkinci teklif, biraz karışık. Ya Ahmet kendi hesabına, Leon'a ihanet etmek istiyor; ya da bu, aralarında düşündükleri bir kombinezon. Bana, durup dururken, Leon'u aradan çıkarmayı teklif etti. İkimiz bu işi halledelim istiyormuş. Yâni getirdiklerimizi ona devredeceğiz.

— Esaslı bir iş olur, ha? Yalnız başıma, elbet, Leon kadar veremem. Olmaz. Benim vaziyetim malûm. Zengin değiliz. Mademki ısrar ediyorsun, dostluk hatırı için yapacağım bu işi.

Dostluk hatırı için fiyatı kıracak. Ben Kamarot Hasan, budala olmadığımı, aynalardan anlıyorum. Onu tekrar reddettim. Tik büsbütün hızlandı. Yüzü karardı. Dişsiz ağzı, kuru incire benziyor. Yumuk ve yumuşak.

— Lâf anlamıyorsun yahu! Vaziyet kritik! İnatçılığın sırası mı? Başka zaman olsa, anlarım. Düşün hele biraz.

— Düşünmem. Karar değiştirmek hoşuma gitmez. Malı Leon'a teslim edeceğim. Yahut da polise:

Elimi tutuyor: — Polise mi? Çıldırdın mı sen?

İkinci defa suratına bakıyorum:

— Ben çıldırdım. Hikâye yeter. Yer ve saat söyleyin, yoksa alır dükkâna gelirim. O kadar.

— Kalleşliktir be bu. Ne yaptığını düşün bir kere. Yoook! Düşün, iyice düşün! Ha ihbar, ha bu! Sebep ne sanki!

— Bir maşa, hem de kızgın bir maşa tutmuşsun, atmak istiyorsun; o gitmiyor ve yapışıyor. Maşanın intikamı diyelim.

Ahmet'ler hayretle bakıyor. "Sahiden çıldırmış" diye düşündüklerini seziyorum. Bu defa bir Milli Piyangocu giriyor içeriye. Ve bize askıntı oluyor: — Elli bin lira çekiliyor! Fırsat bu fırsat ağbiy. Elli bin! Yarından sonra çekiliyor.

Ahmet, su bardağını hızla vuruyor: — Kes gaganı ulan!

Bardak kırılıyor ve eli kesiliyor. Birkaç kişi, burunlarını çorba kâselerinden çıkarıp bakıyorlar. Ahmet'in de kanı kırmızı. Oysa ondan, safra yeşili bir kan çıkmalıydı. Garson geldi, masayı temizledi. Piyangocu, elli bin lirasını aldı gitti. Böylece fırsatı kaçırmış olduk. Saate baktım: Dört. Buçukta randevum var. Yakub'u alacağım. Ahmet'e söyledim ve ekledim:

— Leon'a anlat. Bir çare bulsun. Gemi neredeyse boşalır. Sonra şamandıraya bağlarız. O zaman iş kolayca yapılır. Yalnız yer gösterin. Olmazsa alır dükkâna gelirim. Cevabı bu gece getir.

Sıkıntıyla baktı. Eli hâlâ kanıyor. Mendili boyanmış:

— Demek böyle... dedi, alnı karıştı: — Sana birşey söyleyeyim mi, erkekçe iş görmüyorsun.

— Evet, diye cevap verdim, hayvanca: Kurtlar gibi.

— Kurdu sevmem: Kalleş bir hayvandır. Köpeği severim.

Güldüm: — Sadık ve itaatli, öyle mi? Garson, hesap!

Ve çıktık. Rüzgâr daha hırçınlaşmıştı. Cadde çok kalabalıktı. Öğrenciler, bu defa evlerine dönüyorlardı. Kararmış, is bağlamış binaların üzerinde, çirkef bir gökyüzü, oraya buraya bulaşıyordu. Ahmet benimle yürümedi. Buluşmak için sözleşti ve gitti. Giderken, ilk defa, ayaklarında beyaz lâstik ayakkabılar olduğunu farkettim. Sonra aklıma yine Petersen geldi: "Tıpkı batan bir gemi gibi. Sen canını kurtarmak için beni çiğneyip geçeceksin."

Rüzgâr durmadan gelip geçiyordu. Sağımdan geçiyor, tüy gibi hafif bir genç kızın eteklerini havalandırıyor. Solumdan geçiyor, bir tramvayla çarpışıyor, tuz parça oluyor. Sinemalar erkenden reklâm ışıklarını yakmışlar. İstanbul'da gibi değilim. Hiç değilim. İçimde birşeyler kıyılıyor. Hava karardıkça karardı. Vitrinler ve mankenler. Bir tramvayın arşından, çiğ yeşil bir şimşek çaktı. Cadde parladı. Denizci bir inzibat eri, of çekti. Sabahki kahveye geldim. Yakub benden, tam yarım saat sonra geldi; o gelinceye kadar ben, İstanbul'da değildim. Siz bu hissi yaşadınız mı? Belki bilmezsiniz. Berbat birşey. Adamın aklı, vücudundan sıyrılıyor sanki!.. Yakub, taş gibi sarhoş geldi. Kara saçlarını, rüzgâr evirmiş çevirmiş. Yakasında, bir horoz kadar fiyakacı, koskoca bir krizantem. Yanıbaşında, bembeyaz bir adam. Saçı, kaşı, kirpiği bembeyaz bir adam. O da sarhoş, Yakub kadar kedersiz.

— Merhaba Yakub! Daha erken değil mi biraz?

Oturdu, bir horoz okşar gibi, krizantemini sevdi:

— Hayır, dedi. Tam vakittir.

Bir gözünü kırptı: — Dünyanın ucu uzun. Ne olacağımız belli mi sanki?

Sonra arkadaşıyla tanıştık:

— Tornacı Muhlis. Adı tornacı ama, kendisi değil. Görmüş geçirmiş arkadaş.

Yakub siyah, Muhlis beyazdı. Krizantem horoz gibi kabarıyor.

— Tornacıydım ben. Şimdi boştayım. Yaşasın arkadaşlık.

Yakub tekrar göz kırptı ve kulağıma eğildi:

— İşler aynasız, Nubar...

Sözünü kestim: — Tamam, biliyorum. Ahmet'le konuştuk.

Kollarını iki yana açtı: — Gördün mü ya? diye sordu, içmenin tam sırası değil mi?

Tüyübozuk bir sır açıkladı: —Sarhoşluğun zamanı yoktur. Rakı rakıdır, şarap da şarap.

Adamın gözleri ne renk diye merak ediyordum. Beyaz göz diyelim. Ya da sarı. Garsona iki kahve söyledim. Işıklar ansızın yandı. Yakub sarhoş geldiği için ona içerlemiştim. Ayık bir adamla, sarhoş bir adam barışamaz. Bir tarihte, tıbbiye talebesi bir dostum vardı. Ona ne zaman sarhoş rastlasam, "Sen ayık, ben sarhoş olmaz" derdi. "Şimdi ben maymunum, sen insan. Halbuki sen de maymun olmalısın." Ve gider, ben de maymun olurdum. Tüyübozuk ve Yakub, maymun olmuşlar. Oysa ben insanım. En kestirme yoldan, maymun olmalıyım. Yakub, gözlerini yaya yaya:

— Ahmet neler anlatıyor? diye sordu, puşt!

— Selâmı var, dedim. Ve kızdım.

— O var ya, o!.. ne anasının gözüdür.

Muhlis katıldı: — Bazıları adamakıllı anasının gözüdürler. Bu da onlardan anlaşılan. Hiç unutmam, ben Kütahya'dayken, bizim Recai...

İstanbul'da değilim. Nerede olduğumu şimdi anladım. Bir ilkokul avlusundayım. Mevsim bahar. Gök ateş içinde. Talebeler; ufacık, kısa pantolonlu, kırkmalı oğlanlar; dişleri çıkmış, örgülü, kurdelâlı kızlar, el ele vermişler, "çiftçi çukurda" oynuyorlar. Ben aynı yerden, yüz defa, beş yüz defa geçiyorum. Onlar hep oynuyor, şarkılarını söylüyorlar:

Çiftçi çukurdaydı, çiftçi çukurdaydı
Haaa - aaydi peri kızı, çiftçi çukurdaydı...

Muhlis, yumruklarını sıkıyor:

— Ulan Recai dedim, biz senin gibilerini çok gördük. İstediğin para mı senin? Al parayı.

Hayır, böyle olmayacak. Kalkıp gittik, sekize kadar, boktan, kenef gibi bir yerde, küf kokulu bir şarap içtik: Orada Yakub, Muhlis'le nerede tanıştığını anlattı: Kapalıçarşı'dan çıktığında, canı dehşetli sıkılmış. Çarşıkapı'da bir şarapçı bulmuş, dalmış içeri. Bakmış, bu Tüyübozuk da orada. Kanları kaynamış birbirine. Yarım kilo şarap içtikten sonra, benim de kanım kaynadı. Birbirimizin şerefine ve dünyadaki bütün deyyusların aleyhine içtik.

— Nasıldı o Tüyübozuk? Sarhoşluğun zamanı olmaz... Sonra?..

Muhlis'in gözleri gevşiyor:

— Rakı rakıdır, şarap da şarap.

Ben hep, o ilkokul avlusundayım. Çocuklar bir türlü oyundan bıkmıyorlar. Yüzleri neşeden ve terden parlıyor. Bir atım atıyor, sekiyorlar: **"Çiftçi karısını aaaa - aaldı, çiftçi karısını aaa - aaaaldı."** Şarap değil, zıkkımın peki. Ben, âdet üzere konuşmuyorum. Onlar; Yakub, Muhlis ve krizantem, gevezelik ediyorlar. Tezgâhta, dehşetli miskin bir Ermeni. Aynı zamanda, bir gramo-

fonu idare ediyor; Rumca, Türkçe şarkılar çalıyor. Ne çalarsa çalsın, boşuna! Kafamın içinde yalnız, aynı basit ve monoton melodi: **"Haaaa - aaydi peri kızı, çiftçi karısını aaaa - aaaldı."**

Sekizde onları bırakıp, tekrar Ahmet'i görmeye gittim. Rüzgâr kesilmiş, sıkıntılı bir yağmur başlamıştı. Balıkpazarı, bir rakı kadehi gibi, pırıl pırıl parlıyordu. İnsanlar, kesilmiş temizlenmiş hindiler, limonlar ve hıyarlar, eşekçesine mutluydu. Ahmet'i, Tokatlıyan'ın köşebaşında buldum. Cıgarası ıslanmıştı. Yüzü daha ıssızdı. Ayaküstü konuştuk. Hiç yüzüme bakmıyordu. Yalnız ben, sıra sıra aynaların içindeki yüzlerce Ahmet'i, incir gibi çenesini, üst dudağındaki tiki, bal gibi görüyordum.

— Peki, dedim, Leon ne dedi?

— Seni, diye cevap verdi, daha erkek sanıyormuş. Dedim ya! Bu, dostluğa sığmaz! dedi. Ben karışmam. İşte Leon, işte sen. Dükkâna götürmeyesin diyor. Çılgınlık diyor. Ben de bu fikirdeyim.

— Ne olacak peki?

Cıgarasını bir su birikintisine attı.

— Birşey düşündük. Leon'un bir metresi var, Meryem. Evine binbir türlü adam girer çıkar. Orası münasip. Yalnız birkaç gün lâzım. İşi ben yoluna koyacağım. Anlaşıldı mı?

Sokaktan bir otomobil çıktı. Farları çizgi çizgi yağmuru aydınlattı. Ben sustum. Onları yola getirmiş olmak hoşuma gitmiyordu. Eninde sonunda, bu da diğerleri kadar budalaca bir işti.

— Yarından sonra Kanun-u Esasi'ye gel. Teferruatı hallederiz.

— Yarından sonra?

— Evet!

— Leon gelecek mi?

— Leon'la, ne alıp veremediğin var? İşi yapacak benim.

— O neden gelmiyor?

— Filistin'e gitmek istiyor, dedik ya! Bu vaziyette...

Omuzlarını kaldırdı, indirdi: — Kimse lâf anlamıyor.

Ondan ayrıldıktan sonra, gece büsbütün çığrından çıktı. Adam zamanını, belli birşeyi elde etmek, hâttâ birşeyi kaybetmek için harcayamazsa, herşey çığrından çıkmaya hazırdır. Oysa biz zamanı unuttuk. Hiç değilse, kendini hatırlatmadıkça, hatırlamak istemiyoruz. Önünden hedef tahtası kaldırılmış mermiden farkımız ne? Onun için de saniyelerin hiçbir değeri kalmamıştır, bizim için de. Yalnız şu çocuklar ve onların dokunaklı şarkısı olmasa!.. Gittikçe daha hızlı dönüyor, daha hızlı söylüyorlar. Çiftçi karısını alıyor, kadın çocuğunu, çocuk köpeğini, köpek kedisini, kedi faresini. Ve peynir ortada kalıyor. Şimdi üç kişi, önde horoz gibi krizantem, saza gidiyoruz. Benim babam saza bayılırdı. Ben onun için nefret ederim. Yakub sever. Muhlis de severmiş. Bize bok yemek düştü. Şimdi gelecek, binlerce liranın semirttiği, –hem de dişi domuzlar gibi semirttiği– yıldızları dinleyeceğiz. Bu, ben yine ve durmadan, çocukları dinleyeceğim demektir. Çocukları dinleyeceğim; bir daha, bir, bir daha; yine o ilkokul bahçesinden geçeceğim.

Muhlis'in çenesi açıldı. Yakub'un da çenesi açıldı. Sahneye kadınlar gelip gidiyor. Eski ve yeni şarkıları söyleyip yıkılıyorlar. Ortada krizantem, bizimkiler çene çalıyor. Zaten müzik dinleyen, galiba hiç kimse yok. Herkes, eğri eğri birbirinin suratına bakıyor ve içiyor. Biz tekrar içiyoruz. Hava dehşetli ağır. Nefes almak, gülle kaldırmak gibi birşey. O kadar zor.

— Peki nedir be? Nedir ama? Yok, hatırı bırak, elini kalbine koy da söyle, nedir para? Arkadaşlık için, ne varsa feda olsun. Ben aptal mıyım sanırsın? Bak gözlerime! Recai kazıkladı mı beni bu işte? Belki!.. Ama o benim dostumdu.

Hâlâ Recai'yi anlatıyor. Neden bazı insanların, böyle oturdular mı, saatlerce kendisinden bahsedecekleri birer Recai'leri vardır? Ve benim yoktur. İçim götürmüyor.

— Bırak, diyorum, bırak Muhlis, şu Recai'yi.

Yüzünü bana çevirdi. Ter şakaklarından akıyordu. Boynunu bükerek, bir çocuk gibi: — Hayır, dedi, bırakamam. Yapma ağbiy. Düşün bir kere. İkimiz, Recai ve ben, hayatımızı ve paramızı, neyimiz varsa hepsini, bir işe bağlamıştık. Kazandık. Zengin olacaktık. Beni aldattı. Meteliksiz sokağa bıraktı. Ben gık demedim. Neden?

Yakub, bir at gibi kafasını salladı: — Aptallığından.

Tüyübozuk şiddetle itiraz etti: — Yooo! Hayır! Aptal değilim. Söyledim size. Ama adamım ben. Arkadaşız dedik bir kere. Para nedir ki?

Yanımızdaki masada, ihtiyar bir sarhoş, mendiline sümkürüyor ve marifetini, dikkatle muayene ediyor. Garsonlar telâş içinde gelip gidiyorlar. Sahnede vardakosta bir kadın ağlıyor:

Bârân yerine dürrü güher yağsa semâdan
Bi-baht olanın bağına bir katresi düşmez.

Kime ne? Bilhassa bana ne? Düşünüyorum da, kendi kaderi bile, kendisinde ufak büyük hiçbir kaygı uyandırmayan bir adamdan, başkalarının kaderi ile ilgilenmesini beklemek, budalalığın daniskası. Kendi kendimden bile kurtulmuşum ben. Bir manada kaybolmuşum. Bu etrafımızdakiler umurumda değil. Olaylara bir tabanca, bir demet çiçek, bir kutu penisilin kayıtsızlığı ile

katılıyor; hayattan eski veya yeni şairlerin söylediği tarzda, hiçbir zevk almıyorum. Öyle ya, ruhsatlı veya ruhsatsız olmak, tabancayı asla ilgilendirmez. Aslolan, onun maddi varlığıdır. Benimki de, aşağı yukarı öyle. Bunun dışında; gülme, yaşama, nefes alma, koklama, görme, düşünme yeteneklerimden hiçbir çıkarım yok.

Daha sonra, oradan da çıktık. Ve sulu, yapışkan bir gecenin içine düştük. Taksim Meydanı çırılçıplaktı. Meydan saati kekeleyip duruyordu. Kaldırımlar, mevtâlar gibi upuzun ve sessizdiler. Gemiye gidemezdik artık. Muhlis, onun evine gitmemizi teklif etti. Daha ilk seferde bunu kabul ettiğimiz halde, taa Kasımpaşa'ya kadar çekiştik. Bazan, sokak lâmbalarının yer değiştirdiğini; uzun boylu, ahmak herifler gibi, köşe kapmaca oynadığını sanıyordum. Petersen'i müthiş görecceğim gelmişti. Bakır rengi sakallarını, aydınlık mavi gözlerini: "Mademki hayvanız." Sokaklar bomboştu. Havada, ise benzer birşeyler yüzüyordu. Çocuklar, ezeli türkülerine devam ediyorlardı. Kasımpaşa'dan kayıkla Fener'e geçinceye; Fener'de, Muhlis'in tavanarasında yattığı, karanlık ve hantal eve gelinceye kadar da devam ettiler.

Yolda krizantem denize düştü. Bir horoz gibi ses çıkartarak boğuldu. Ve Yakub ağladı. Odada, bir yer yatağına, çingeneler gibi enine yattık. Onlar hemen sızdılar. Ben bir türlü sızamadım. Olmadı. Pencereden bir kilisenin kulesi görünüyordu. Yıldızlar da çıkmışlardı. Fakat bir türlü sızamadım. Tam dalacak gibi olduğum sırada, çocuklar neredense çıkıp geliyor, sevinçle el çırpıyor, gülüşüyor bağırışıyorlardı. Sıçrayıp uyanıyordum.

Peynir ortada kaaa - aaldı, peynir ortada kaa - aaldı
Haydi peri kızı, peynir ortada kaa - aaaldı.

6.

Sizi rahatsız etmiş olmayayım. Geçiyordum da. Evet, ben Sokaktaki Adam'ım. Hava soğuk. Yıldızlar, bir avuç cam kırığı gibi parlıyorlar. Yorgunum tabii. Bu, her günkü durum. Ben dinlensem bile, ertesi gün tekrar yorulmak için dinleniyorum. Zemberek gibi yâni; her gece kurul, her gün boşan. Bazan fabrikadayım, gece "mesaisine" kaldığım oluyor. Bir iki liranın hatırı için. Bu zamanda bir iki lira nedir ki, deyip geçemezsiniz. Bazan bir bankada kâtibim. Oradan çıkınca, gidip bir tüccarın defterini tutuyorum. Bana kimse tembel diyemez. Zaten tembelliğin, serserilere ve çok varlıklı kimselere vergi bir lüks olduğunu, gün geçtikte öğreniyorum. Oysa benim için herşey, sırtıma yükleyeceği yeni sıkıntılara göre değerleniyor. Sonbahar demek, çocukların okul masrafları demek. Kış demek, evin odun kömürü demek. Bu böyle olunca ezilmemek, hiç olmazsa yorulmamak, olacak şey mi?

Sonra, zamanlar kötü. Bütün bunlar nasıl oluyor, nasıl geçiyor anlamıyorum. İşler daima aksıyor. Neden böyle oluyor? Her geçen gün ekmeği daha pahalı alıyoruz. Ev kiraları daha pahalılanıyor. Vergiler biniyor. "Harp bitsin herşey ucuzlayacak" diyoruz. Harp bitiyor, bir yenisi başlıyor, hiçbir şey ucuzlamıyor. Kimisi,

çocukken işler daha iyi gidiyordu galiba diye düşünür. Kırk paraya bir cep leblebi. Şimdi? Şimdi kırk paranın, beş kuruşun lâfı mı olur? Para peynir gibi eriyor. Peki ama, bunun sonu nereye varır? Bunu ben bilemem. Başımızdaki büyük adamlar düşünmeli. Muhakkak düşünüyorlar. Gazeteler, radyolar, her gün onların düşündüklerini söylüyorlar. Diğer bazıları onlarla uğraşmaya kalkışmışlar. "Muhalefet" yapıyorlar. Bir gürültüdür gidiyor. Ben bazan hükümetten yana, bazan muhalifim; bazen gerici diye, bazan komünist diye, evimi polisler basar, beni alır götürürler. Fakat ekmek asla ucuzlamaz. Bazan evimde oturur, kanarya beslerim. Gazeteye, radyoya elimi sürmem. Ekmek yine ucuzlamaz. Aksine bozulur, esmerleşir, bir kuruş da üste koyar.

Allah mı? Ben Allah'ıma inanırım. Ezanlar Türkçe okunurken de inanırdım. Herşeyin başı odur. O istemezse, hiçbir şey olmaz. Herkes dua ediyor. Hele şimdilerde, camiler adam almıyor. Sokaklarda sakallı kimseler türedi. Köylerde şeyh salgını varmış diyorlar. İkide bir çat kapı: Ne o? Filân cami inşaatı için bağış. Şu din dergisini al. Buna abone ol. İşin içyüzünü bilenlere bakarsanız, onlar da birbirlerine girmişler. Kimisi ben Sünniyim diye bağırıyormuş, kimisi sen Şiisin diye. Her birinin peşinde, işsiz güçsüz, dilenci kılıklı adamlar. Ben namaz kılamıyorum. Vaktim olmuyor. Sabahtan akşama kadar işteyim. Allah beni affeder ama. Değil mi ki, Adalar'da, Boğaz'da, sabahlara kadar işret edenleri affediyor.

Şehri sis bağladı. Sonbahar günleri, İstanbul, sisli ve hüzünlü olur. Şimdi sizi terkediyorum. Artık başka taraflara gitmeliyim. Surların dışında, gece sabahlara kadar çalışanlardan biri olduğumu öğrenmelisiniz. Ayvansaray'daki dokuma işçilerinden birisi de benim.

Haydarpaşa Garı'nda makasçılık ederim. Arnavutköyü'nde, Akıntıburnu'ndan gelip geçen vapurlara, kırmızı veya yeşil bir bayrak tutup, yol göstermek de benim işimdir. İnan olsun, çalışmaktan düşünmeye pek vakit kalmıyor ama, epeyce zorlu işler başarmışımdır gibime geliyor. Sırtınızdaki elbiseyi ben dokumuş, ben dikmişimdir. Ayağınızdaki iskarpin, benim ellerimden çıkmıştır. Çorap da. Şehri ışıklandıran benim. Havagazını ben çıkarıyor, ben dağıtıyorum. Yarı geceden sonra entertip başında ömür tüketen, ya da rotatifi çalıştıran, benden başkası mı sanırsınız? Mahmutpaşa'da ucuza aldığınız ne varsa, ben satarım. Daha neler neler? Sayması uzun. Hele şimdi hiç vaktim yok. Artık kusura bakmazsınız. Sizi zaten yeterince oyaladım. Uyuyacaktınız. Ya da bir yere gidecektiniz. Benim de bir yere gitmem gerek. Ben hep böyle "bir yerlere" giderim. Sokakta gördüğünüz zaman, işte bu yerlerden birisine ya gidiyorum, ya geliyorum demektir. Yoksa, öyle o cadde senin bu bulvar benim dolaşmaya, ömrüm oldukça vaktim olmadı.

Sis yayılıyor ve dağılıyor. Ağaçlar, caddeler, meydanlar, parklar, sisin örtüsüne sarınıp kayboluyorlar. Apartmanlar, ışıklı gemiler gibi yüzüyor. Şehir susuyor. Ve sessizlik duyuluyor. Uzaktan bir çırpıda, Dolmabahçe'deki Gazhane'nin; Beykoz'daki ve Paşabahçe'deki fabrikaların; sonra bütün hastahanelerin, yâni Cerrahpaşa'nın, Haseki'nin, Gureba'nın ve öbürlerinin; sonra bütün yatılı okulların, kışlaların ve tramvay depolarının; sonra bütün iskelelerin; yâni, Bostancı, Büyükada, Vaniköy, Emirgân, Küçüksu, Yeniköy iskelelerinin ve ötekilerinin ışıklarını; yorgun ve kendi halindeki ışıklarını seçiyorum. Bu beni, aynı zamanda hem umulmayacak kadar mutlu, hem dayanılmayacak kadar mutsuz

ediyor. Sonra yeniden sokaklara düşüyorum. Karaköy'de, bin mumluk ışıklar altında, tramvay hattını onaracağım; ve gözleri şişmiş gece insanlarına, sıcak börek satacağım.

7.

Benim adım, sadece Ahmet değildir, bir de Triyandafilos'u var. Hâttâ eskiden, bu ikincisi söylenmedikçe, kimse benden bahsettiğinizi anlamazdı. Emniyetteki, mahkemelerdeki dosyalarda, ikisi beraber yazılıdır. Triyandafilos Ahmet! Ha, bu ismin ne demek olduğunu; sizler, sonraki nesil bilemezsiniz; 941'lerde delikanlı olanlara sorun bir, sorun da, heh heh, söylesinler size, kimmiş Triyandafilos Ahmet. O vakitler, Üçüncü Şube'de bir Çakır Mustafa vardı: Komiser, hiç unutmam bir gün bana: — Ulan Triyandafil, demişti, bir gün deriyi tuzlayacaksın bu gidişle! Zorun nedir, kimin hesabına çalışırsın anlayamadım. Lâkin sözümü kulağına koy. Tuzlayacaksın deriyi.

İyi adamdı Çakır Mustafa, rahmetli. O tuzladı ama, daha biz deriyi tuzlamadık. Acı patlıcan meselesi, heh heh, bir cıgara buyurmaz mısınız? Ha, kimin hesabına, ne zoruna çalıştığıma gelince, bunu anlamakta hiç zorluk yoktur, yâni: Ben daima paradan yanayım. Daima paradan yana oldum. Var mı para, yok mu para! Rahmetli Çakır bunu anlayamadı. Geçen sefer. Sıkı Yönetim'deki hâkim de anlayamadı. Kanun filân dediler. Benim bildiğim, tek kelimelik bir kanun: Para. Herkes ona itaat eder. Ben de, ona eyvallah ederim, değil mi ya? İtalyan-

ları Almanlardan daha çok sevdiğim hikâyesi, traş. Bu işte, ana tarafından gâvurluğumuzun da dahli yok. Mesele basit, o vakit İtalyanlar daha ziyade para vermişlerdi, biz de onların türküsünü çağırdık. Sene 941. İkinci Harbi Umumi'nin en civcivli senesi. Bok yoluna tantuna da gidebilirdik. Ee bu işlerde, öylesi de olur, böylesi de. Yedi sene yatmışım ki, gebersem unutmam.

Diyeceğim'başkaydı ama, lâf lâfı, lâf cıgara tabakasını demiş, eskiler; ihtiyarladıkça bu merete, daha çok yakamızı kaptırıyoruz. Halbukisem, beyaz Ruslar, kısrak gibi avratlarıyla İstanbul'u doldurdukları vakit, bütün Beyoğlu, sıradan "beyaz" çekmeye alışmıştı da, bize vız gelmişti. Sonra da bu tertip işlere girdik çıktık. Hâlâ girip çıkıyoruz. Çok şükür cıgaradan başkasının eline düşmedik. Düştün mü felâkettir yâni; hoş, siz bunları bizden çok iyi bilirsiniz ya, lâfın yeri geldi de söylüyorum; bir Marika vardı zamanında bu Beyoğlu'nda, görseniz kıpır kıpır, yerinde duramaz bir kadındı. Ne zaman ki eroin zıkkımına alıştı. Na, tamam! Oldu bir iskelet. Keyfi hoştur doğrusu. Cıgara neyse, o da onun başka türlüsü. Zaten aradaki fark, afyonun şunun bunun, ötekiler kadar yayılmamış olmasında. Yoksa millete, cicili bicili kâğıtlar içinde, tütün tömbeki satan devlet, kokain satmaz mıydı sanırsınız? Eh mademki o satmıyor, satanlar bulunur, değil mi ya? Heh heh, hele işin ucunda para oldukça.

Ha ne diyordum, ben her daim paranın tarafında çalışırım. Senelerin verdiği alışkanlıkla, yâni yok mu ya, mübareğin kokusunu derhal alırım. Bu işte öyle olmadı mı? Hapisten çıktık ki, cepte metelik yok. Harb yeni bitmiş. Eh eski takyidat elbette gevşeyecek. Bir de dış seferler başladı mı, başlamadı mı? Şevket Nuri'nin gözünü açan benim, bakmayın kıyıda köşede durduğuma;

böylesi daha iyidir. Her işte baş olmak hoştur ama, heh heh, böyle işlerde, yooo, katiyen! Okkanın altına gittiğinizin resmidir. Biz bunu tecrübemizle biliriz. Şevket Nuri'ye gelince, tanımazsınız. Tüccardır. İthalâtçı. Hiç olmazsa, üç yüz bin liralık adamdır. Yazın Suadiye'de, kışın Cihangir'de otururlar. Bütün üç yüz bin liralık adamlar gibi; gayet güzel, evin içinde pantolla dolaşan, müthiş kumarbaz bir kadınla evlidir. Eh, piyasada itibarı da fena sayılmaz. Zaten, gözünü yıldırmıştır milletin. En olmadık münakaşalara, en olmadık fiyatlarla girer, kazanır; herkes: "Tamam, artık iflâs bayrağını çekti" der; bakarsın Şevket Nuri, gemisini yine yürütmüş. Sözü uzatmayalım, kerhanecinin biridir, vesselâm.

Ben onun, döviz kaçakçılığı dalgalarıyla uğraştığını bilirdim. Onun için teklifte pek ince elemedim. Doğrusu o da erkekçe hareket etti. Bir iki derken, işi genişlettik. İki kere vukuat çıktı. Ucuz atlatıldı. Anhası minhası, yuvarlanıp gidiyoruz. Ha, bu Leon, onun adamıdır. Gemicilere, işin son kertesi diye, onu bildiriyoruz. Neden mi? İnce işler bunlar. Yarın bir sakametlik olur, düşerler içeri, Leon'dan yukarı çıkamazlar. Halbukisem Leon kim? İyi çocuk belki, ama ne var, bir Filistin tutturmuş, gitmezse ölecek. Nubar ondan iyi idi. O da boşboğazdı ya!.. Her neyse, işte belâsını çekiyor boşboğazlığının. Şaka maka, az kalsın bize de çektirecekti. Efendim, Müdüriyet bugünlerde nefes aldırmıyor. Ara sıra böyle olur, geçer. Kollamak lâzım. Karşında anlayışlı adam oldu mu mesele yok. Eh para da, bu zamanda, herkesi anlayışlı olmaya mecbur ediyor. Bu işler hep birbirine bağlı, zincirleme.

Yalnız Hasan gibileri, her daim ordu bozanlık eder. Bu sözüm kulağına küpe olsun beyim, heh heh, bizim bilgimiz yoktur ama, tecrübemiz vardır. Böyle kimsele-

re çok rastladım. Böyleleri için para hiçbir şey ifade etmez. Para işlemez böyle heriflere. Ondan bu dünyanın adamı değillerdir. Bir iş tutamazlar, bir baltaya sap olamazlar, kafalarında olmadık düşünceler dolaşır ki, şeytan olsan hani, kavrayamazsın. Bu gibileri sevmem ben. Hasan'ı da sevmiyorum. Daha üç ay evvel, kulakları çınlasın, Nubar'a söylemiştim: "Bu hergele başımıza iş çıkaracak" diyê. Çıkardı bile deyyus! Yaptığı kepazeliği, deliler yapmaz be! Ulan al paranı çekil, ne karışırsın ötesine? Hayır, karışır! İhbar edermiş, yok maşaymış, bilmem ne? Deli vallahi. Deliyle harara girilir mi? İşte böyle musallat olur başımıza. Leon'un ödü patladı. Meryem formülünü ben uydurdum; maksadım gidip patronu görmek. Ne diyecek bakalım? Geçen defa Nubar dalgası için göklere çıktı: Neymiş efendim, bu herifler, yâni biz, onun ticari haysiyeti ile oynuyormuşuz. Bu işin sonu nereye varırmış, biliyor muymuşuz? Aklınca gözdağı veriyor bana; ne de olsa dar kafalı herif, benim casusluk suçundan askerî mahkeme huzuruna çıktığımı bilmez sanki. Biz yahu, Triyandafilos Ahmet, kırk yıldır bu İstanbul'da patriğin eşeğini... Gerisi ham-hom-şaralop!..

Neticede, kalktık gittik Suadiye'ye. Sonbahar bitecek, bizimkiler daha yazlıkta. Tabiat sahibi adamdır Şevket Nuri. Hazan mevsiminde denizi seyretmek hoşuna gidermiş de, ondan kalırmış. Hele yağmur yağdı mı? Bana bunları bizzat söylemişti, vallahi, tek kelime uydurmuyorum. Gittim, kendisi yok, karısı şezlonga uzanmış, denize karşı roman okuyor. Hava sümbül. Karı bizi görünce, suratını buruşturdu. Hep yapar zaten. Aldırmadık. Biz onun gibi kaç tanesini, elimizden geçirmiş adamız. Öyle mi efendim? Gittim biraz şoförle lâfladım. Derken seninki geldi. Odasında konuş-

tuk. Keyfi yerindeydi. Onun birtakım parti dalaveraları vardır; işte o dalgalarda yaman bir iş mi becermişler, karşı partiden bir adam mı çelmişler, her ne hâl ise, buna benzer birşeyden, gayet memnun; tabii Hasan'ın dik kafalılığına aldırış etmez göründü. Hâttâ ne dese beğenirsiniz:

— Aferin! Namuslu çocukmuş, dedi. İşini hakkıyla görecek.

Halbukisem, ben Hasan olacak kerhanecinin, bunu orospuluk için yaptığına kalıbımı basarım. Şevket Nuri kül yutar, biz yutmayız: Kırk senenin adı var. Ama üsteledim. Doğrusu ya, kış üstündeyiz: Kürkler iyi para eder; ötekilerine gelince, her zaman altın pahası. Meryem formülü, akla gayet yakın görünüyor. Eh, neden Leon'un korkusuna kendimizi kaptıralım? Şevket Nuri, işin fazla üstünde durmadı:

— Hani şu Meryem değil mi? diye sordu.

— Evet, dedik, o.

— Peki, diye kestirdi attı. Sonra uzun uzun, memleketin kalkınması için, neler yapılmak gerektiğini kesip biçti. Bu particilik de, hastalık ha? Biz Mütareke'den önceki seneleri biliriz. Şöyle hayal meyal. Neymiş o İttihad-ü Terakki?.. Köprü üstünde adam öldürtürmüş. Bana sorarsan, parti dalgaları da para tuzağı. Aslolan hep para. Hangi taşı kaldırsan, altından o çıkıyor. Bir herif vardı, adı neydi onun, şey yahu şey işte, ne boksa, adı lâzım değil. Beyoğlu'nda eli cebinde dolaşır dururdu. Aç biilâç. Sonra günün birinde, bir gazeteye kapıladılar bunu. Artık sen dinle traşı: Hak, hukuk, hürriyet gırla. Diyeceğim, biz biliriz bu adamları, bu dalaveracıları...

Efendim, sözü uzatmayalım; tabii Leon'un, adamakıllı canı sıkıldı. Ama onu kim dinler? Yok Telâviv'den

mektup almış, pasaport için çareler araştırıyormuş; yok Meryem işini görecekmiş, daha bir sürü ıvır zıvır. Yalnız ne var, Meryem'le en sıkı fıkı olan o. Gidip karıya, meseleyi onun anlatması icabediyor. Yanaşmıyor kerâta! Oradan vurduk olmadı, buradan vurduk olmadı. Sizin anlayacağınız, korkuyor karıdan. Heh heh, söz aramızda, Meryem de korkulacak karıdır hani. Nereden mi tanıyorum? Siz, bana sorun Meryem'i, bana; değil başkasına! Ben onu, avucumun içi gibi bilirim. İşin daha dibini karıştırırsanız, eğer ben Meryem'i Ruhsâr'a götürmeseydim; o çoktan Abanoz sokağında, yangın söndürme makinası haline düşmüştü. Meryem bilir bunu. Yıldızlarımız barışmaz ama, beni kırmak da istemez. Eee dünya hâli bu: Kimin ne olacağı belli olmaz.

Orospuluğuna orospu tabii, gelgelelim, bunun böylesine orospu demeye adamın dili varmaz ki. Bu zanaat da, her zanaat gibi iki çeşittir; sen malını sokmak zorunda kaldın mı, hapı yuttun, yooook elâlem malını aradı mı, işin iş, kaşığın gümüş. Tastamam böyle. Bu kerhaneci karı, işte bu ikinci cinsten çıktı. On senede bayağı "hanımefendi" oldu. Tabii rahmetli Ruhsâr'ın yardımını gördü. Ruhsâr onu, evinde çalışan öbür kadınlarla bir tutmadı. Güzelliğinin hakkını verdi. Hâttâ derler ki aralarında... Heh heh, orası bize lâzım değil; velhâsıl o benim, parasız pulsuz sokaktan alıp götürdüğüm Meryem, bir Meryem oldu ki deme gitsin! Şimdi keyfinin istediği ile keyfediyor. Tarlabaşı'nda iki ev sahibi. Her ikisi de vızır vızır işler.

Leon son numarası. Fakat dedik ya, oğlan korkuyor. Meryem bu, bir taraftan bakarsın ibret-i âlem için olmadık kepazeliği yapar; öte yandan bir kere "hayır!" diye tutturdu mu, tamam, artık Nuh der Peygamber demez. Eee tabii, arayı bozmak Leon'un işine gelmiyor.

Ne yapsın? "Bu iş başa düştü oğlum. Triyandafil" dedik, kalkıp Meryem'e gittik. Kahpeyi çoktan görmemiştim. Firuzağa'da, üç katlı bir apartman yavrusunun, üst katında oturuyor. Yaşı kırkı aşmış olmalı ama, kerhaneci karıya bak, otuzunda demezsin: Bir boy, bir bos, bir endam. Hele bir bakışları var ki, şeytanı baştan çıkarır.

— Maşallah, dedim, Meryem hanım.

Güldü. Cıgara ikram etti.

— Çoktan görüşmemiştik, dedim. Hiç bozulmuyorsun maşallah.

— Öyle mi? dedi.

Sonra ne istediğimi sordu. Şimdi bak, başkası olsa anlatamazsın; ama bu karıya istediğini söyle; Allah gökten yere inip, karşısına dikilse, ağzından lâf almaz. Böyle erkek bir karıdır. Cıgara içti. Dinledi. Biz anlattık. Kalktı gitti, pencereden dışarısını seyretti:

— Bu işte benim kârım ne? diye sordu.

— Leon'un hissesinin yarısı, dedim.

— Neden yarısı? dedi. Bunu bana yapma Ahmet.

Anlamamazlıktan geldik; o: — Leon aradan çıkıyor, diye devam etti, Allah bilir bir kuruş bile istemeyecek.

— Tamam, dedik, fakat başkaları var.

Heh heh, o da güldü, dedim ya yaman karıdır:

— Kimmiş bu başkaları? diye sordu, sakın sen olmayasın?

Diyeceğim, dalgayı hemen çakmıştı. Al takke ver külâh anlaştık. Benim de üstümden, sanki koca bir dağ kalktı. Çünkü: Eğer Meryem aksilik çıkarsaydı, yanmıştık. İşin yoksa başka bir yer ara! O da uzun iş. Halbukisem ne demişler: Vakit nakittir, değil mi ya?

Hasan deyyusu sözleştiğimiz gibi Kanun-u Esasi'ye geldi. Bu çocuğa kızıyorum. Kızmakta da haklıyım. Bir

kere, işin erkekçesi, anlaşmamıza imkân yok. Düşünsenize ne cevap veriyor. "Paranı alacaksın" diyoruz... "Mesele parada değil" diyor. Şevket Nuri'ye bakmayın, o atar hep. Benim gözüm tutmuyor bu Hasan'ı. Zaten onu işe sokan Nubar. Ben olsaydım, olmaz! İkimiz bir araya geldik mi, tepem atıyor, be! Yine öyle oldu. Geldi ki, tahta gibi bir surat.

— Otur bakalım, dedik, bir çay iç.

— Hayır, dedi, oturmam. Çıkalım.

Ben de çıkmayı reddettim. Mademki sinir harbi yapıyoruz, öyle mi efendim! Ama kazıklandı bu sefer. Vaziyeti konuştuk. Gemi yükünü boşaltmış. Tophane önlerine şamandıraya çekmişler. İskenderun için yüklenecek mal, galiba hazır değilmiş. Şu birkaç gün içinde herşey yoluna konmalı imiş, falan filân... Bizim eski bir usul vardı: Gece vakti balığa çıkma usulü. Onlar gemide hazır beklerlerse, mesele yok, heh heh, kimsenin dikkatini çekmeden, kılını kıpırdatmadan... Eee, bu kadar olacak yâni. Yalnız bu iş için, Beşiktaş'a gidip, Adem'i bulmak icabetti. Adem benim eski adamımdır. Esaslı bir sandalı var. Uzatmayalım, hazırlığı ikmal ettikten sonra buluşmak için yeniden randevulaştık. O iş de oldu. Adam zaten yolsuzun biri. Ben ne demişim de, hayır demiş. Demez. Diyemez ki. Hapse düştü, ben baktım. Aç kaldı, karnını ben doyurdum. Eh kırk yılda bir işimiz düşmüş, kalkıp hayır mı diyecek. Halt eder kerata.

Uzatmayalım, milletin karınca gibi balığa üşüştüğü bir gece yarısı, işi, tereyağından kıl çekercesine hallettik. Değil Gümrük Muhafaza'nın, şeytanın ruhu duymadı desem yeri. Talihimizden, hava puslu idi biraz. Eh, tamam, oldu bitti. Şimdi tabii Leon'a içerliyorum. Onun ödlekliği yüzünden, az kalsın yağlı bir kuyruk ka-

çıracaktık. Göz göre göre. Hasan münasebetsizi, kırk yılda bir işe yaradı. Ama ben nasıl tongaya basacaktım az kalsın!.. Oluyor böyle işler, heh heh, ne de olsa yaş epeyce ilerledi. Kurt kocayınca demişler... Evet! Evet. Öyledir. Hoş daha benim ölmüşüm, böyle yirmi kılkuyruk Hasan'a bedeldir ya, o ayrı mesele. Siz beni eskiden görmeliydiniz. 935, 936 senelerinde. Ne senelerdi onlar!.. Ruhsâr'la adamakıllı işi pişirmiştik. Aramızdan su sızmadı. Ne kadındı Yarabbi!.. Billûr gibi bir sesi vardı, hiç kulağımdan gitmez, bir şarkı söylerdi:

Mavi gözlerin, şirin tatlı sözlerin
Yakıyor beni aaa-aah şeker leblebin.

Triyandafilos Ahmet, işte o zamanlar Triyandafilos'tu. Hele bir şubat akşamı, heh heh, bugünkü gibi hatırlarım...

8.

İstanbul'da müthiş sıkılıyorum. Meryem'e rastlamış olmak, hiçbir şeyi değiştirmedi. Birtakım münasebetler peydah etmek icabediyor. Daha da edecek. Bu ise, bir çevre demektir. Oysa ben, epeyce zamandır, bütün çevrelerle çelişiyorum. Edebiyat Fakültesi'nde, Fransız filolojisi derslerine devam ederken, bir çocuk tanımıştım. Dünyanın bütün değerlerini, yeteneklerine göre değiştirmek isteyen, haris, o nisbette faydasız, bir çocuk. İkide bir:

— Toplumun dışına çıkmak, derdi, insanların budalaca münasebetlerini dışarıdan seyretmek!

Onun sözlerini boşuna mı hatırladım? Yaşamak münasebetler kurmak demekse, ben onu yapamıyorum. Sanki mekân içinde değil, zaman içinde yaşıyorum. Geçmiş ve gelecek, bende hiçbir kaygı, hiçbir ilgi uyandırmıyor. Yalnız şu an içinde varım, ondan kurtulmak için de can atıyorum. Kendim, kendi hareketlerim, benim için birer düşünce vesilesi olmaktan çıktı. Böyle olunca, onlar bana hükmediyor; sonunda yalnız çevremle değil, aralıksız kendi kendimle de çelişiyorum: İsyan etmek, oturup ağlamak, katılırcasına gülmek, masanın altında sızıncaya kadar içmek, ağzıma bir damla içki koymamak! Kendimi öldürmek, ya da gidip birisini öldür-

mek! Kadından kaçmak! Ve kadını arzulamak! Vesaire. Vesaire.

Meryem nedir? Ne olabilir? Onun için ne düşünebilirim? Şurası muhakkak ki, evine giderken, can sıkıntısından patlıyordum. Ev aramaktan, yeni bir eve girmekten nefret ederim. Fakat, Yakub'un eline para geçince, ne kadar sevindiğini biliyorum. Ben yalnız olsam gitmezdim, belki de. Şimdi gitmeye mecburum. Ve bu, dehşetli asabımı bozuyor. Gidip paraları alacağım. Ahmet:

— Yalnız git, dedi. Böyle daha iyi. Beraber gidersek, dikkati çeker.

Uzun uzun, evi tarif etti: — Sıraselviler'i bilirsin...

Hava lodostu. Şehir, toz toprak içinde uçuşuyordu. Gökte, kül rengi, pis bir ışık parlıyordu. Beyoğlu'nda bir kilisenin çanları çalınıyor; rüzgâr, ama adamakıllı bir rüzgâr, sonbahar yapraklarını savuruyordu. Caddede ölü gibiydim. Zaten cadde ölü gibiydi. Apartmanlar, mezar taşlarına benziyorlardı. Gözlerim toz içinde, ellerim terlemişti. bir kahvenin camında, bıyıklı sakallı herifler titriyorlar, eğilip kalkıyorlar, cam bir fanusun içinde kapatılmış gibi, gayet şiddetli hareketlerle, mutlak surette sessiz tavla oynuyorlardı. Ben, hiçbir şey düşünmemeyi düşünüyordum. Bu benim için hem gayet kolay, hem müthiş zor birşeydi. Neden olduğunu bilmem. Bununla beraber, her ikisinin de mümkün ve muhtemel olduğunu, pekâlâ seziyordum.

Apartmanı buldum. Girmeden önce, bir boy önünde, gittim geldim. Canım girmek istemiyordu. Kendi başıma olsam, çoktan vazgeçerdim. Bir ara dönmeyi, yerime Yakub'u göndermeyi bile tasarladım. Rüzgâr kafamı sersem etti. Rüzgâr, hele böyle hızlı eserse, daima birşeyler anlatır. Buna eminim. Özellikle denizde, fırtınalı havalarda. Gel gelelim, ne dediğini anlamak zor.

Anlamıyorum. Sinirlerim, sapan lastikleri gibi geriliyor. Rüzgâr vınlıyor. Ellerim yapış yapış. Gözlerim çapak çapak.

Zili çalıyorum. İçeride sesler. Ayak sesleri. Kapı açılıyor. Enli lâcivert ve kırmızı çizgiler. Ekose bir eteklik. Güzel bir çift göz. Solgun bir çehre. Dilinin ucuyla konuşan, kesik saçlı bir kız:

— Kimi arıyordınız?

— Meryem Hanım diye...

— Evet!

— Burada oturuyor öyle mi? Beni bekleyecekti.

— Kim diyeyim?

Beni içeriye almıyor, buna kızıyorum:

— Ahmet göndermiş dersiniz.

Kız gitti. Hafif sarı tüylü, gayet düzgün ensesini hatırlıyorum. Şimdi küfretmeli. Küfür patlangaç gibi patlıyor: "Hay Meryem gibi senin..."

— Buyurun içeriye!

Emir çıktı, girdim: Salon. Geçtik: Bir oda. Divan. Halılar. Ve asıl pencere: Bütün Marmara. Üsküdar. Haydarpaşa. Gemiler. Ve bizim gemi. Puşt bir deniz. Köpek gibi bir gökyüzü. Bir de rüzgâr. Camlarda, tıpkı açık denizde olduğu gibi, ıslık çalan bir rüzgâr. Böyle bir odada yaşamak için, adam biraz dünyayı tanımalı. Hiç değilse, "dünya'ya kazık kakmaya", karar vermiş olmalı... Ancak bir orospu, dünyaya kazık kakmaya karar vermiş olabilir. Ya da bir kaçakçı. Ellerim cebimde, pencerenin önündeyim. Kesik saçlı kız kayboldu. Bir pipo doldurdum.

— Hasan sen misin?

Ben Hasan'ım, Kamarot Hasan. Bunda herhangi bir şüphe yok. Dönüyorum. Ellerim cebimin içinde durmadan terliyor. Ve rüzgâr.

— Hasan benim.

Pipo dişlerimin arasında, ilâve ettim: — Bana siz demeniz gerekirdi.

Kadın güldü. Bembeyaz ve çok düzgün dişleri göründü. Kırkını aşmış bir kadın için sağlam dişler.

— Demek siz demeliydim?

— Zannederim.

Divana oturuyor. Acayip bir divan. Sanki kaplan derisi: Benek benek siyahlar, sarı bir desen. Kadının ayaklarında, yüksek ökçeli, gayet büyük hindiba tohumları gibi, beyaz ponponlu terlikler. Siyah bir pantolon. Siyah bir pulover. Boynunda beyaz bir şal. Bana:

— Oturmaz mısınız? dedi.

Sesinde belli belirsiz bir alay sezdim. Kendine güvenen, alaycı bir orospu ile konuşmak beni bunalttı. Meryem, kendisine güvenen bir orospu. Ve alaycı. Oturdu... Ayak ayak üstüne atıyor. Ponponlar, beyaz tüy yumakları, inip kalkıyorlar. Daha yüzüne bakmadım. Onun beni dikkatle süzdüğüne eminim. Bu, ağır bastığına işarettir.

— Ahmet bana dedi ki, bir kamarot gelecek, dedi, Hasan.

— Tamam benim. Kamarotluğa layık değil miyim, dersiniz?

Omuzlarını kaldırdı:

— Herkes lâyık olduğu şeye erişemez ki! Kısmet!

Ne demek istediğini anlamamıştım. Konuşurken, durmadan jestler yapıyor, kımıldanıyordu. Bunların hepsi yapmacıktı. Terden, gömleğimin sırtıma yapıştığını hissediyordum. Aramızdaki soğukluğu, elimi uzatsam, kalıp kalıp tutabilirdim. Başım ağrıyordu. Hele şakaklarım! Buradan gitmeliydim. Buradan bir gidebilsem! Kalktım:

— Eğer para hazırsa?..

O da kalktı ve göz göze geldik: Gür, uzun saçlar. Açık, parlak sarıya boyanmış, başının üstünde toplanmış. Küçük, sıkıntılı, fakat uzun kirpikli gözler. Tam bir fahişe ağzı. Konuşurken, burun delikleri titriyor:

— Aceleniz ne canım? Para, hazır olmasına hazır...

— Gitsem iyi olacak.

— Gitmezseniz kaybınız ne olurdu?

— Hiçbir şey. Ben hiçbir şey kaybetmem. Çünkü ben hiçbir şey kazanmam. Kazanmayanların kaybedecek şeyleri yoktur.

Yeniden omuzlarını kaldırdı. Bir cıgara yaktı.

— Bilmece gibi lâflar. Türkçesi, kalıyor musunuz?

Kalacak mıyım? Neden? Kalmayacak mıyım? Yine neden?

— Diyelim ki kaldık, bundan ne çıkar?

— Hiç. Konuşuruz. İçimde bir sıkıntı var bugün. Bu rüzgâr...

Tekrar helezonlar: — ... Asabımı bozuyor. Denizde de, böyle olur mu? Biliyor musunuz, ben yolculuk etmeyi çok severim.

Bana çok yakın oturuyor. Teni, şaşılacak derecede düz ve yumuşak görünüyor. Ponponlar beyaz, yuvarlak ve şişkin; yan yana, alt alta, üst üste. Ve rüzgâr. Eskisi kadar sıkıntılı değilim. Bir andan itibaren Meryem, bir kadın ve bir fahişe olarak, yanıbaşımda var artık.

— Kalmazsam?!..

— Yazık! Ama nasıl olsa, sonra gelirsiniz.

— O da neden?

Yüzü dumanların arasında kayboluyor. Gülümsüyor. Yaşlıca, iştahı yerinde bir orospu. Sonra yine ponponlar.

— Hiç.

Birdenbire: — ... Hrisulâ!.. diye sesleniyor ve bana, kahve mi içersiniz? diye soruyor. Yoksa başka birşey mi?

Ona bakıyorum ve kazandığını anlıyorum. Allah kahretsin! Şimdi rom olmalı! Oysa rom olamaz. Ona "Konyak" diyorum. Anlayışlı anlayışlı gülüyor. Deminki kesik saçlı kız görünüyor, o zaman, ansızın onun Rum olması gerektiğini bulup çıkarıyorum. Meryem onu geri gönderiyor, dolap gibi bir yerden, iki kadeh ve bir şişe çıkarıyor:

— Gemiciler kibar olur derler, doğruymuş.

— Kaba ve ayyaş, diye düzeltiyorum. Üstelik ben gemici sayılmam. Alelâde bir müstahdemim: Kamarot. Yâni garson.

— Garsonlar insan değil mi?

Konyak bütün vücuduma ışık tutuyor. Damarlarım kımıldanıyor. Başım çatlayacak.

— Alçakgönüllüsünüz.

— Hiçbir şeye aldırış etme! En iyisi bu.

Yumruklarım sıkıldı: — Yaaa!.. dedim. Ve sesimi tanıyamadım. Ne zamandır hiçbir şeye aldırış etmiyorum, yine geberecek haldeyim.

Kadına bunları söylemem, akıllıca sayılmazdı. O, kadehini, masanın üzerine bıraktı. Yeni bir cıgara yaktı. Bense boğuluyordum. Bütün vücuduma, saçlarımın dibine, yüzüme, yapışkan bir sıvı sürülüyor gibi bir duygu içindeydim. Yakamı açtım ve kalktım:

— Parayı lütfen! Gitmeliyim.

Yanıma sokuldu. Herhalde müthiş pahalı, o nisbette miğde bulandırıcı bir parfüm, burnuma sarıldı. O, elini alnıma koydu. Eli yumuşak, gözleri sahiden sıcaktı.

— Hastasınız, dedi, galiba? Yahut canınız birşeye sıkılmış.

Birşeye?!.. Gülebildim:

— Canımı sıkmayan şey yok, dedim. Bu oda, şu divan, vereceğiniz para, şu pencere, siz ve herşey! Ben insan haline gelmiş sıkıntıyım. Dünya da vız gelir bana, kendim de vız gelirim. Parayı verin, cehennem olup gideyim.

Artık sadece gitmeyi düşünüyordum. Parayı almayı ve gitmeyi. Geldiğime, Meryem'le konuştuğuma, köpek gibi pişmandım. Onu âdi ve ahlâksız buluyordum. Hiçbir hareketini isteyerek yapmıyordu. Kendini ve herkesi aldatıyordu. Buna rağmen, yine yanımda idi. Parayı getirmedi. Hayır, parayı getirmedi, yanıbaşımda durdu. Ayak ayak üstüne atmıştı; yüzü, ağzı, dudakları duman içindeydi. Rüzgâr camlarda, çığlık çığlığa. Denizi görsem, denizi Yarabbi! Denizi görsem, sonra gemimi görsem, dayanıklı, vefalı, bir köpek kadar uysal gemimizi! Yahut Rose-Marie bir şarkı söylese! Susuyoruz, sessizliğin ortasında, saatin tıkırtısı meydana çıkıyor. Onunki de budalalık. Hepsi birbirine benzedikten sonra, zamanı sonsuz parçalara bölmek niye?

— Bir konyak daha? Belki açılırdınız.

Ona baktım: "Beni sahiden hasta zannediyor," diye düşündüm.

Konyağı uzatırken: — Çivi, dedi, çiviyi söker.

— Benim, diye cevap verdim, bütün çivilerim sökülmüş. Nefes almak gibi kötü alışkanlıklar, yaşamakta devam etmeme sebep oluyor.

— Neymiş bu dert böyle? Sizi mahveden?

— Yaşamak için yaşamak sersemliği! İnsani olan ve olmayan, bütün amaçların dışında kalmış olmak.

Yeniden gülümsüyor. Sırtüstü divana uzanıyor. Memeleri sivri.

— Garson değil, feylesof.

Feylesof demese de, filozof deseydi; belki kızmaz, hoşlanırdım. Böyle demedi, kızdım. Ona düşmanca baktım. Kulaklarımda elektrikli bir bıçkının, kalın odunları doğrarken çıkardığı, yürek parçalayıcı sesler çınlıyordu. Arka arkaya, vınıltılı, hırçın sesler.

— Hoşuma gittin. Artık siz demesem olur mu?

— Ne derseniz deyin. Umurumda mı?

— Hah şöyle! Neydi o!?..

Kulaklarımı bir tıkasam! Bir pipo doldurmalıyım.

— Anlayamazsınız.

Gözlerini büyük büyük açtı:

— Pekâlâ anlarım. Sıkıntı bu.

— Sıkıntıdan büyük birşey.

— O senin uydurman. İnsanlar böyledir zaten, kendilerine ait oldu mu, herşeye bir kuş kondururlar. Sokakta bir herif, bir kadınla yatar, fuhuş olur; kibar bir yerde aynı şeye, fuhuş değil aşk derler. Herşey buna göre. Seninkisi de...

Rahat edemedim. Meryem'in dumanlar arasındaki yüzü. Bıçkının tüyler ürpertici gıcırtısı. Sonra rüzgâr. Hayır, rahat edemedim. Meryem vaad ediyordu. Kabul! Bir orospu olarak mükemmeldi. İtirazım yok. Fakat en iyisi, ben çıkmalıydım. Artık ısrar etmedi. Paralarla birlikte, telefon numarasını verdi:

— Gemin gitmeden uğra, dedi. Telefon et.

Hiçbir şey demedim: — Peki, dedim.

Kapıda, çocuk okşar gibi, çenemi okşadı:

— Senden hoşlandım, dedi.

Bu, "Seninle yatalım" demekti. Oysa ben o sıra, "*Aux Quatres Vents*"da, gitar ile çalınan bir Korsika havasını dinliyordum. Bütün telgraf tellerinde bütün kuşlar coşuyorlardı. Meryem'in evinden çıktım. Rüzgâr

beni iyice şamarladı. Öyle sanıyorum ki, Taksim'e kadar, deliler gibi kendi kendime konuşarak yürüdüm.

Yakub beni bekleyecekti. Yakub'a gitmedim. Beklesin Yakub! Ondan önce kendimle anlaşmalıyım. Düşünmek için ne yapmalı? Yürümek hoş. Rüzgâr, her yanı, toz içinde kaldırıp kopartıyor. Bir kahveye mi girsem? Zamanlarını kâğıt oyunlarına, tavlaya, bilârdonun serseri toplarına harcayan insanlar: Saçları briyantinli otomobil tamircileri. Tornacılar. İçi geçmiş emekliler. En iyisi, bir parka gitmeliyim. Ağaçlar. Sonbahar. Terkedilmiş yazlık kahve ve terkedilmiş arslan heykeli. Sonra gittim, Beyoğlu'nda 'kazık' bir birahanede, karnımı bira ve taze bademle doldurdum. Geceyle birlikte, pazar insanları, takım takım etrafımı sardılar. Bira ekşidi ve garsonlar insanlıktan çıktı.

İşte o vakit Meryem'i hatırladım. Ponponları. Altın saçlarını. Dumanların arasında kımıldanan, buğulu dudaklarını. Onun yanında, hayvan gibi hareket etmiştim. Oysa o, şâhâne bir orospuydu. Yeniden bira? Hayır, bira ekşidi. Bira büyük muazzam bardaklarla içilir, ekşiyince artık içilmez. Taze bademler de cehennemin dibine! Telefon nerede, telefon? Hah! Tamam: 8... 5...7... Allah kahretsin!.. Nereden aklıma geldi bu? Neydi öteki 4... 6... 1... 1... Bir vızıltı. Bir başka vızıltı. Ve bir ses: — Alooo! Kimi aradınız?

Meryem'in sesi bu. Kimi aradım? Beni tanıdı ve güldü:

— Gel, dedi, sersem! Geleceğini biliyordum.

Gittim. Zamanın da dışına çıktım. Kapıyı o açtı. Sırtına bol, geniş, ipekli birşey giymişti. Beni gündüzki odaya götürdü. Ve oturuncaya kadar, tek kelime söylemedi. Sonra:

— Sarhoş musun? diye sordu.

Ona bir muza bakar gibi baktım. Kendi kendime, yüzünün neden daha çekici olduğunu sordum. Saçlarını çözmüş, omuzlarına salıvermişti...

— Karnım bira ve taze badem dolu, dedim. Berbat birşey!

Yanıma oturdu. Dizi dizime dokunuyordu. Güldü:

— Muhakkak, dedi, bira içmek hamallık.

İçimden: "Ancak bir erkek böyle konuşur" diye düşündüm: "Bir erkek, ya da eskimiş bir orospu." Bana, kirpiklerinin arasından bakıyordu. Elini avucuma aldım ve sıktım. Ağzını ağzıma uzattı. Ağzı şaşılacak derecede mânâlıydı. Dudaklarının önce sınırı çizilmiş, sonra boyanmıştı. Öpüşürken, gövdesini bana yasladı, gözlerini yummadı. Ben yummuştum. Onun yummadığını farkedince, canım sıkıldı. Zaten öpüşmesinde boğucu, olağan dışı, iştahlı ve baştan çıkarıcı birşeyler de vardı.

Hemen ayağa kalktı: — Evde, dedi, kimse yok.

Ben kimse var mı diye sormamıştım. Bir cıgara yaktı. Bu defa uzun ve beyaz bir ağızlığa iliştirdi. Pencerenin önüne gittiği zaman, yüzüne gecenin ışığı vuruyor, geceye ait birşeymiş gibi görünüyordu. İçilecek birşey istedim. Bir şişe votka çıkardı. Benimle birlikte içti. Hep yanımdaydı. Kadından fazla birşeydi. İhtirası, burun deliklerinde, dudaklarında, memelerinin uçlarında, tir tir titriyordu. Mütemadiyen "Canavar!.. Canavar!.." deyip duruyordu. Artık rüzgâr durmuştu. Bıçkı da durmuştu. Yalnız yoğun karanlıklarda birtakım pullar ışıl ışıl yanıyor sönüyor. Birşey buğulanıyor. Kan ısınıyor. Göz beyazlaşıyor. Herşey kirli, bıktırıcı ve murdar! Bilhassa murdar! Sanki bir çirkefte yuvarlanıyorum. Her tarafa illet sıçrıyor. İllet ve pislik!

Saat gecenin birini çaldı. O yarı çıplak, divanın üstünde yatıyor. İki eliyle votka bardağını sımsıkı tutuyor.

Ben pencerenin önündeyim. Radyoda uzak ve yabancı müzik. Ona:

— Saat bir, diyorum, saat birin şerefine!

Saat birin şerefine içiyoruz. Artık eklemlerim ağrıyor. Kadın gülüyor ve bana: — Öleceksin! diyor.

— Yanlışın var: Ben öleli çok oldu.

— Ağzını hayra aç. O nasıl lâf?

— Kazık gibi lâf. Nasıl ve ne zaman öldüğüm belli değil. Fakat öldüğümü kesinlikle biliyorum.

Sözlerimi anlamadan dinliyordu. Bu da öbürleri kadar aptaldı. İlâve ettim: — Ben, belki de ölü doğmuşumdur.

Radyoda ansızın, bir çello ortaya çıkıyor. Ve bir zaman, Meryem, ben, oda, kaplan benekli divan, ponponlar, kayıplara karışıyoruz. Korkunç! Sadece kalın, ağlamaklı, utanmaz bir ses. Muhakkak birşeyden şikâyetçi. Neden ama? Burası bilinmiyor. Yalnız o, merdiven merdiven açılıyor, kapanıyor, durmadan dinlenmeden kıvranıyor. Tek başına kıvranmıyor; bizi de, beni Kamarot Hasan'ı, fahişe Meryem'i de kıvrandırıyor. Yanan kibrit çöpleri gibi, kararıyor, kıvrılıyor, bükülüyoruz. Bir aralık, muhallebicideki karşılıklı aynalarda; eğri büğrü, çarpık çurpuk, birçok Ahmet görür gibi oluyorum. Fakat Ahmet yerini, derhal benim, sarı ve şüpheli çehreme terkediyor. Yüzüme tükürüyorum. Yüzlerce Hasan, birbirinin yüzüne tükürüyor. Korkunç! Korkunç ve bayağı!

9.

Yüksekkaldırım'da bir adam, tanesi kırk kuruşa, çocuk kemanları satar. Çalar da bu çocuk kemanlarını; itiş kakış, kalabalık kıyamet arasında, marifetini gösterir. İnce bir ses, kulaklarınızı tırmalar. Sebebi anlaşılmaz ve sual sorulmaz: Bu adam, neden başka yerde değil, ille Yüksekkaldırım'da kemanlarını satar? Başka bir tarafta, aynı kalabalık, aynı patırtı yok mudur? Vardır elbette! O nedense buranın adamıdır. Her geçişinde onu takdir eder, fakat asla bir keman almazsınız.

Üsküdar'da tezgâhla Çamlıca'dan incir indirenleri gördünüz mü? İnciri bal diye satanları? Ben görmedim. Ancak bir keresinde, bir marul tezgâhının başında, yanakları kıpkırmızı, bacak kadar bir hergele görmüş, hayran olmuştum. Sonra şoförler meselesi var. Kırk yılda bir kere, tutup "dolmuş"a binince, neden kendimizi şoförden yana hisseder, otomobil markaları, klâkson yasağı konusunda, ona dalkavukluk ederiz?

Maçka'da Jandarma kışlasının askerleri, kaç senedir eğitime gidip, eğitimden dönmekten bıkmadılar: *"Yaşa var ol Harbiye!"* Bir kahvenin camlarına, hep yağmurlar yağdı. Ve ben, mutlaka gönderilmek gereken bütün mektuplarımın adresini unuttum.

Kimsenin yüzünü görmediği, hiç merak etmediği bir kimse, şalteri indirir; elektrik tellerinde, akım vınlamaya başlar. Büyük hatlardan muhavvile merkezlerine, daha küçük hatlara, sokaklara, caddelere dağılır. Lâmbalar yanar. Ben hep, şalteri indiren adamı merak ettim. Kimbilir, bu işi yapan, belki benimdir. Fakat bundan ne çıkar? Bir insan, belli bir iş yapan bir insan, o işi yaparken nasıl olduğunu merak etmesin mi? Ben ki Sokaktaki Adam'ım. Merak etmek, sevinmek, para kazanmak ve kazanmamak, çıldırmak, sokakta bıçaklanmak vesaire, benim en tabii hakkımdır. Akşam gazetesinde Tophane cinayetini okumadınız mı? Üç çocuk babasıyım ve kaynanamı vurdum. Kan, sedirden usul usul kilimin üstüne damlıyor. Kilim de, ne kilim?

Şimdi küfeci bir çocuk gelir, camlı bir kahvenin camlarından bakar. Kasketi kaşlarına yıkılmıştır. Yüzünde on bir çeşit kir sayarsınız. O, işini gücünü bir yana koymuş, gözlerini, herhangi bir gazeteden yarım buçuk görünen, bir spor haberine kaptırmıştır. Gazetelerde her gün spor haberi çıkar, halbuki herkes her gün gazete almaz. Ekmek parası peşinde olmadığımız zaman, yarımızdan çoğumuz, neden stadyumlara taşınır sanki? Bacaklarının maharetini satan da yine benim. Futbolcuların kafasına ayva atan da. Yabancı şehirleri görenler anlatır ki, oralarda, duvarlara, boydan boya siyasi yazılar yazarlarmış. Halbuki ben şehrimin duvarlarını, futbol kulüplerinin isimleri ve maç sonuçları ile donatırım. Ayvansaray'da, tarihi bir maç akşamı taze çimentoya çizilmiş "G.S.: 2 - F.B.: 1" yazısı hâlâ bozulmadı. O yazıdan sonra iki takım, daha kimbilir kaç kere karşılaştılar. Ben kaç kere açık tribünlerde, duvarların üstünde, bazan birisine, bazan ötekisine seslendim. Hakemi yu-

haladım. Siz hiç hakemin takdir edildiği maç gördünüz mü? Ben asla!.. Çünkü: Ben, hakemim.

Eski zamanlar şimdikilerden iyiydi diyenlere inanmayınız. Gelecek zamanlar, şimdikilerden iyi olacak diyenlere de inanmayınız. Onlar kendilerini avutmak için konuşurlar. Geçmiş, gelecek derken, kafalarında billurlaşmış hiçbir fikir yoktur. Birincileri birbirlerinin tansiyonları ile ilgilenir ve ahmakça şeyler anlatırlar; ikincileri ise, birbirlerine sadece kızar ve kıskanırlar. Anlattıkları, önünde sonunda, ötekilerinki kadar ahmakçadır. "Evvelce bolluk vardı" lâfı ile "illede bolluk olacak" lâfı arasında, çok mu fark buluyorsunuz? Ben bulmuyorum. Her ikisi de yalandır. Onun için ben her ikisine de inanırım. Yoksa şimdiki kıtlığa nasıl dayanabilirdim?

10.

Nedense herkes, orospuların hayatını merak eder. Kadınlar da tabii. Hani, "aile kadını" denenler. Kadın kadındır ayol, orospusu da, namuslusu da bir. Ama ne!.. Sanki biz evvelce, öyle değildik! Sanki biz gece yarılarına kadar, yemeği ateşe koya indire, pencere önlerinde koca beklemedik! Dünya bu, şekerim. Hem insan gençken, cahil olur. Ah, on yedi yaşımdayken, bu kafa olmalıydı ki bende. Meryem ne Meryem'miş, o zaman görürlerdi. Rahmetli Ruhsâr'ın bir lâfı vardı, hep söyler dururum: "En inandığım babamdı, onu da anamla yatarken gördüm." Ne doğru lâf! Böyle mi değil mi, açık konuşalım: İki, iki daha, dört. Onun için, kimseye itimat etmem. Allah ne demiş, önce atını sağlam kazığa bağla, sonra bana emanet et! Ay, pek severim bu sözü. İşte bu, ben böyle yaparım. Önce sağlam kazığa! Ha, yoksa şekerim, vallahi uçuruverirler adamı. Erkeği de bir, karısı da. Topu namussuz. Kiminkisi açık, kiminkisi kapalı. Gizli din kullananlardan kork sen asıl, gizli din kullananlardan.

Merak edecek ne var? Ağzım burnum yerindeyse, bunu herkes görüyor. Parayı nasıl kazandığımı da, herkes biliyor. Eh, öyleyse mesele yok. Olmaaaz, yine merak ederler, ne aşağılıktır bunlar, bilmezsin sen. "Habe-

rin var mı, Meryem avukat bilmem kimi baştan çıkarmış." Yok bilmem. "Duydunuz mu? Meryem bir Amerikalıyı kafese koymuş." Çatlasınlar inşallah, çatır çatır!.. Kıskanıyorlar elbet. Hasetlerinden ölüyorlar. Neden? Bunu bilmeyecek ne var ayol? Benim yaptıklarımı yapmak için hepsi can atıyor ama, hiçbirisi yapamıyor da ondan. Vallahi billahi. Bana atma atanlar, benim girdiğim boyaya giremezler. Ben aklıma ne eserse, estiği gibi yapıyor muyum; ha, söyleyin bana, böyle mi değil mi? İçimden nasıl geliyorsa?! Falan herif hoşuma gidiyor, falan herifle dolaşıyorum; falan karı hoşuma gidiyor, falan karıyla... Kim ne karışır? Keyif benim. Olmaaaz, ille sokarlar kırılası burunlarını. Sebep? Dedim ya kızım, filânca herif onların da içlerini hoplatır, ama, yapamazlar. Ellerinden gelmez. Dedikodudan korkarlar. Elleri kolları bağlı kalır. İşte bu.

Erkekler de böyle! Yok yok, ben bilirim mallarımı. Daha da beter! Her biri, arkadan bin türlü lâf söyler, koynuna girmek için sonra, olmadık dalkavukluk yapar. Hepsi aynıdır. Hepsi karılarının yanında melâike, benim yanımda aslan kesilirler. Hepsi de, birbirinden ahmaktır ha! Ayol kadınlara dedikoducu derler ya, erkekler bin beteri. Kaç kere, şunu bunu çekiştirirlerken, kulaklarımla duymuşumdur. Kâtip müdürünü, tayfa kaptanını, asker üstünü, amele patronunu çekiştirir. Onlara bakarsan, her biri bir başvekil, bir mebus! Ben önceleri inanırdım da! Sonra baktım ki, ohooo, iş yok bu kafada. Herif beni kendine eğlence yapıyor. O zaman anladım şekerim, şıp diye aklım başıma geliverdi; ben âleme eğlence olacağıma, âlem bana eğlence olsun dedim. Ama ne? Kimseye kulak verme! Bildiğin gibi yaşa! İşte bak, şimdi hanımefendi sayılırım. İş, yaptığın kepazeliği marifetmiş, meziyetmiş gibi gösterebilmekte!

Oldu mu, oldu. Pezevenklik bile yapsan, senden iyisi yok.

Bazı bazı düşünürüm de, hafakanlar basar iki gözüm; ya başladığım gibi, sürüp götürseydim bu hayatı? Hani ihtiyar karılar vardır, otuz beş yıl kocasının gölgesinde yaşamakla övünür; kocası bir öldü mü, ne yapacağını ne edeceğini bilmez, uslu edepli ölmesini bile beceremez; işte o karılara dönecektim. Aman Yarabbi, sen sakla beni! Ne ama, pekâlâ olurdu. On beş yıl, kocam olacak herife, saçımı süpürge eden ben değil miyim? On beş yıl. Üç çocuk. Her akşam, tafra surat. Ağla ağla ağla. On beş yıl, on beş yıl dayandım, dile kolay, tam on beş yıl! Gençtim. Eh biraz yüzüme bakılırdı. Yaşamak hakkımdı. Ne oldu ama, nihayet bir gün bozdurdum üç beşibiryerde'yi, aldım başımı, dooooğru İstanbul'a! Oh! Dünya varmış! Önüme gelen ilk herifin kollarına atıldım. Sonra Ruhsâr! Ruhsâr başkaydı. Onu, mühendis olacak o pezevenk vurduğu vakit, döktüğüm gözyaşının haddi hesabı yok. Ruhsâr beni, bir erkek gibi ağzımdan öper, memelerimi sıkıştırırdı. Bazı koyun koyuna yatar, sevişirdik. Erkeklerle yatmak âdet hükmüne girince, insan bu işten hoşlanır. Aaaa, ben bilirim şekerim, randevu evlerinde, kerhanelerde, karılar ya dost tutar, ya birbirleriyle sevişirler. Yalnız oralarda mı sanki? Haydi haydi, açtırma kutuyu!.. Vaktiyle Şişli sosyetesinde bir Hayriye Hanımefendi vardı ki, bir doktorun karısını düpedüz kaçırmıştı, derler. Tabii tabii! Ama Ruhsâr, böyle Hayriye Hanımlara filân benzemezdi. Yoo şekerim, onda bir gözler vardı; iri, yeşil, kıvırcık kirpikli gözler... Sonra, sesini bir duysan! Ah! O mühendis, keşki beni vursaydı da, Ruhsâr...

Saç modası değişecekmiş yine. Aman değişsin! Geçen gün saçlarımı yaptırmaya Filip'e gittim, o söyledi,

kısa saç gözden düşüyormuş. Tam ben kestirmeye karar vermiştim. Hoş bizde, öyle çok kestiren olmadı ya, Avrupa'dan gelenler söylüyor, orada pek kısaymış. Yakışmıyor ama! Ne de olsa kadına uzun saç gidiyor. Uzun saç, uzun etek! Yoo, ötedenberi uzun eteği beğenirim. Bol bol olmalı elbise. Hem bacaklarım çarpık da değil. Zühre meselâ, uzun etek der ama, bacaklarını bir görmeli, lâdes kemiği mübarekler. Evvelsi akşam Cihangir'de, Şükrü'nün apartmanında, hadise çıkarmış diye duydum. Meral anlattı. Yedi yüz lira mı ne kaybetmiş. Şükrü birşeyler söylemiş. Meral duymadım diyor. Aaaa, o da kendini birşey sanmaya başladı yâni. Kaşık kadar suratı var, saçlarını da kesmiş mi sana, olmuş bir rüküş. Daha dün Madam Evgeniya'nın evinde çalışırdı. Unutuverdi. Kimisi öyledir, avukatın metresi oldu mu, kendini dünya güzeli zanneder. Dur bakalım kızım! Ha bak, Semahat öyle mi? Onunki hem müteahhit! Hiç sesini çıkarmaz fakir. Halbuki Meral'den yüz kere daha güzeldir. Meral eline su dökemez onun. Ondaki, ne endam o: O kalçalar, o memeler hele!.. Aaa doğru pek hoşlanırım Semahat'dan. Kaç kere eve davet ettim. Gelmedi kâfir. Biliyor. "Hrisulâ gitti mi?" diyor. Taş.

Neden gözlerine batar bu Hrisulâ, Allah aşkına? Ayol ben bu kızı, sefaletten kurtardım. Ben olmasam çürüyüp gidecek, o güzelliğine yazık olacaktı: Şimdi öyle mi ya? Karnı tok, sırtı pek. Şık şık giyiniyor, süsleniyor püsleniyor. Onu ne kadar güzel görsem, ben o kadar sevinirim. Hrisulâ anasız babasızdı ve on beş yaşında, Çakır Ayşe'nin eline düşmüştü. Onu ben kurtardım. Evime aldım. Ablalık ettim. Kız kardeşimmiş gibi baktım. O da bilir bunu. Nankör değildir. Tiyatroya merak sardı. Buldum buluşturdum, hani şu Saniha var ya, onun aracılığıyla, Beyoğlu'nda bir operete yaz-

dırdım. Daha figüran. Kabiliyeti varmış diyorlar. Kızcağız mutlu. Hayatından memnun. İkide bir boynuma sarılır: "Ah Meryem Abla" der "sen olmasaydın..." Ben onu okşar, ağzından öperim. Kollarımın arasında, melek gibi durur. Tekrar öperim. Bu defa, o da kollarını boynuma dolar, zevkle dudaklarını kımıldatır. Aynanın önünde, artistler gibi öpüşürüz. Hrisulâ'yı severim. O da beni sever. Kim ne dersen desin. Umurumda mı? Ben sevap işledim şekerim, sevap! Ya ben olmasaydım? Binlerce herif, aç kurtlar gibi kızcağızı... Ama ne? İki, iki daha, dört!

Hem her erkek, senin için aynı derecede sıkıntı verici oldu mu, ne yapacaksın? Leon'u da aynı kaba koy. Hakkını yemem bak, artist gibi çocuk, öylesini az bulursun. Tam aygır yâni! Başka işe yaramaz. İçi yok Leon'un, içi şekerim. Gelir gider, kalkar oturur, hep aynı lâf: Yetmiş iki türküsü, Filistin üstüne. İnsanlık hali bu, aranır. Arasıra, benim telefon edip çağırdığım olmuştur olmasına. Zaten, her aklına eseni yapması, ne haddine?!.. Erkek değil mi? Fazla yüz vermeye gelmez. Sakın ha! Çıkıp tepene oturur. Kedi köpek gibi arada bir okşa, istediğini al, o kadar! Sakın şımartayım deme, ipin ucunu bir kaçırdın mı, kaçırırsın. Gitti gider. Ben hiçbirinin, benimle keyiflenmesine fırsat vermedim. Onlar benim arzuma uysunlar! Etrafımda sürü sepet! Gözlerini şaşılaştırır, eşek gibi bakarlar. Salyalarını tutamayanlar olur. Çiçek gönderen, hayasızca pantolonunun ceplerini karıştıran, işaret edenler, gırla! Hepsine bakar geçerim. Ya da arasından birisini seçersin, en işe yarayanını! Bu hayat böyle geçer.

Leon şimdi benden, tun tun kaçıyor. Neden? Ödlek! Kürk meselesini benim hallettiğimi biliyor elbet. Yüzü var mı sersemin? Ama bu işten kârım, kürklerden ziya-

de Hasan oldu. Ay ömür bir adam bu Hasan vallahi; ayol bir türlü sırrına eremedim. Bir kere, güya kamarot. Ahmet öyle dedi. Dedi ama, gel de inan. Hiç kamarot suratı yok. Söylediği lâfları, çoğu zaman; hiç mi hiç anlayamıyorum. Hep atıp tutuyor, hep bir derdi var. Derdini anlat diyorum, anlatmıyor, susuyor. Belki o da bilmiyor, derdinin ne olduğunu. Bazı ben de böyle olurum. İyisi mi, aklına ilk gelen şeyi yap, gerisini unut. Âlem ne derse desin. Başka çaresi var mı? Yoo! Gel gelelim, bunu Hasan'a anlatamazsın şekerim. Dinlemez bile vallahi, bakı bakıverir yüzüne. Neye hırslanıyor, niye içleniyor anlayamadım. Kapalı kutu. Hoşuma gidiverdi. Hele öfkelenişi pek şeker. Vakti saati belli değil; bir bakıyorsun gece yarısı, zilzurna sarhoş çıkıp geliyor; bir bakıyorsun, durup dururken, ortada fol yok yumurta yok, çıkıp gidiyor. Yooo! Yooo! Hoşuma giden bu. Değişik bir adam.

Geçen gece oturuyorduk. Yüzükoyun divana uzanmıştı. Saçları karmakarışık. Birden, içimden bir merhamet duydum. Yazık ayol! Basbayağı kahır çekiyor, çile çekiyor.

— Aklından geçeni, dedim, yap kurtul! Bunun başka çaresi yok. O zehiri içinde taşıdıkça, rahat yüzü göremezsin müddeti ömründe. Bak, ben öyle yaptım. On beş yıl çile. Sonra bir karar verdim: Rahat.

Ne mi dedi? A kızım, o herkese benzemiyor ki, hemen veriversin cevabını. Hiç! Kılını bile kıpırdatmadı. Neden sonra, kafasını dizime koydu. Yine bir şeyler anlattı. Neler, şeytan bilir. Unuttum gitti. Zaten, aklımda kalacak sözlerden değildi ya, galiba:

— İş, akıldan geçeni bilmekte! dedi.

Çocuk mu bu? Bilir elbet. Belki, yapılması zor birşeydir. Belki bir sevdiği vardı, onu terketti filân. Sor-

dum, sordum! Yokmuş. Bilinmez ki! Kimi erkek yarasını gizler, açığa vermez. Hasan, o cinsten. Gemisi daha ne kadar burada kalacak bilmem ama, pek hoşlandım bu çocuktan; ne yalan söyleyeyim, iki, iki daha, dört!

Ha bak, o da olmaz mı? Pek güzel olur. Belki sahiden, bilmiyor yapacağını. Şaşırmış. Neden olmasın? Şunu mu yapsam, bunu mu yapsam diye, derde uğramışsa?! Yandı elbet. Hani yukarı tükürse bıyık, aşağı tükürse sakal, dedikleri gibi. Ayol insan aklından olur. Allah muhafaza! Mari ne oldu, Mari? Doğru Bakırköy'e! Hem orospuluk etsin, hem kimse duymasın istiyor; olacak şey mi şekerim, nimet hakkı için söyle! Hasan'ın derdi de, belki böylesinden. Aklını ziyan edersе, acırım doğrusu. Arslan gibi genç. Anası babası, ne olur? Hiç bahsettiği yok, anasından babasından. Var mı ona pipo içsin, düşünsün, sövsün! Ha, sonra dedim ki: — Ya sen, âlemin isteğini yaparsın; ya da âlem seni tefe koyar, kulak vermezsin, dedim. Değil mi ama, bu kadarına benim bile aklım eriyor. Ne yapmışım? Canım neyi istemişse, onu. Ama canımın istediği, herkesin istediğine uymamış. Dedikodu yapmışlar. Yapacaklar elbet! Orospu diyecekler. Bilmem ne diyecekler! Yoksa, Mari'nin yanını boylamak, işten bile değildir, iki gözüm!

Pavyona gidecektik akşam. Yoo Hasan'la değil canım, Komisyoncu Şeref'le. Sulu herif davet etti. Hem şekerim, onunla işimiz var, ben de kabul ettim. Amerikalı Arap bir şarkıcı gelmiş, pek güzelmiş diyorlar; ne bileyim, bana Nuran söyledi, hani Ses Tiyatrosu'ndaki Nuran!.. Gidemedik ki!.. Yoo, tövbe, gittim sahi! Ama, işin öncesini dinle bir kere: Akşam tam hazırlanmıştım, çat kapı: Hasan. Hoş geldin, safa geldin. Derhal anladı, kâfir:

— Bir yere çıkıyordun, dedi, saklama!

Neyi saklayacağım:

— Evet, dedim, pavyona. Birazdan bir adam gelecek. İstersen sen de gel.

— Ben gelmem, demesin mi, sen adamınla git!

İş öyle olmadı. Gittik, ama "adamımla" değil. Hasan'la; pavyona da değil, Tepebaşı'nda, yarı barımsı yarı sazımsı yeni bir yer açılmış ya, adı Ordarado mu ne, işte oraya. Aaa içimden geldi ayol, Şeref'i takıverdim. O nasıl olsa, her vakit burada. Hasan, yarın öbürgün yolcu. Bir daha, kimbilir ne zamana?.. Sevindi herhalde. Gevezelik bile etti. Durup durup, ikide bir: — Beni neden, diye sordu, o tüccara tercih ettin?

— Tüccar mı? O da kim? Ha, Şeref mi? Komisyoncu o, tüccar değil.

— Daha beteri yâni.

— Bilmem, sen hoşuma gidiyorsun!

Lâf aramızda, o da benden hoşlandığını söyledi. İşin tuhafı, bu da benim hoşuma gitti. Ordarado'yu sevmedik. Aman bir kalabalık; millet dolmuş, ne var sanki? Hani filmlerde görürüz, barlar filân; onlara benzetmek istemişler, ama olmamış ki! Nerede onlar, nerede bu? Hele cazın gürültüsü! Yo, zorlan güzellik olmaz canımın içi, sevmedim gitti şu cazı; ne yapalım, ölelim mi? Hasan da beğenmedi. Bana kalırsa, daha çok neye sıkıldı biliyor musun? Salonda, bir sürü tanıdığım olmasına! Aksilik, herkes sözleşmiş âdeta; Mevlût orada, Necip, Nurcihan, Selâmi, İhsan Bey, daha bir sürü ahbap. Hepsi de gözlerini Hasan'a diktiler mi? Hani, kim bu yeni numara, gibilerden? Oğlan bunu anladı. Anlamaz mı, eşek değil ya, kızdı elbet. Ama ne?

Selâmi tüy dikti, tüy şekerim; orasını hiç sorma. Ayı gibi vücuduyla, yata yuvarlana, kalktı geldi. Eee, ne ya-

parsın, şimdi sen olsan? Hasan öyle bakıyor. Gözleri cımbız gibi oğlanın. Âdet üzere tanıştırayım dedim. Selâmi sulu sulu: — Hacet yok Meryem Hanım, demesin mi, biz Hasan'la eski dostuz...

Şaşakalmışım. Doğrusu ya, Hasan'ın eski dostları olacağı; hele, bu eski dostların arasında, şu yapışkan Selâmi'nin bulunacağı, ölsem aklıma gelmezdi. Hasan sadece elini uzattı. Beriki hindi gibi kabarıyor. Neyine kabarır bilmem ki!

— Nerelerdesin Hasan, senelerdir?

Hasan: — Merhaba, dedi, şişmanlamışsın!

Şişmanlamış da lâf mı? Her tarafı yağ. Herifin elini sıktın mı, parmakların yağ küpüne dalmış gibi olur. Hele o zeytinyağı gibi terlemesi, pis pis sırıtması yok mu, al rakı şişesini vur kafasına! O gelir gelmez, Hasan heykel kesildi. İçinden bir küfürler ediyor, bir küfürler ediyor; aaa anlamaz olur muyum, bal gibi küfrediyor ya, suratı her zamanki suratı! Selâmi olacak yağ dubası, bol keseden asıp kesiyor. Ne şirket direktörlüğü kaldı, ne idare meclisi azalığı. Sonra kalktı:

— Sen ne işle meşgulsün? diye sordu.

Hasan bu, sağı solu yok. İster misin, "Kaçakçılıkla" desin. Demedi bereket, demedi ama, benimki de benden gitti, ödüm patladı.

— Boştayım, dedi kesti.

— Bu zamanda her şey zor, hayat pahalı efendim. Mamafih seni iyi buldum. Ha, sahi? Ayhan'ı gördün mü?

Ayhan adını ilk defa böyle duydum. Evvelâ erkek sandım, gel gelelim, Hasan'ın gözlerini görür görmez, aklım başıma geliverdi. Ay sözle tarif edemem, imkânı yok şekerim, bir tuhaf oldu çocuk. Sanki iki gözü, durduğu yerde akıverdi, boşaldı. Selâmi'yi duymamış gibi

içkisini içti, ama Selâmi bu, adam mı sülük mü belli değil, tekrar sordu; o vakit Hasan, bıçak gibi kesti attı:

— Hayır!

Besbelli hoşlanmıyor bu Ayhan lâkırdısından, bıraksan ya herif! Olmaz! Ayıbalığı gibi kaynaya kaynaya, bir Ayhan'dır tutturdu. O anlatır, öteki renkten renge girer; yok Ayhan fakülteyi bitirmiş, şimdi doktora yapıyormuş; yok gazetelere yazılar yazmaya başlamış; eskisinden daha güzelmiş! Ay bayılacağım! Bir gözüm hep ötekinde, için için tutuşuyor, harladı harlayacak; ister misin, şişkoyu pataklasın; hak etti etmesine ya, yine bir yandan ona işaret ediyorum, sussun diye. Ne gezer, sanki zevk alıyor cicim! Susmadı bir türlü. Öteki de, nihayet patladı.

— Bana bak, dedi, Ayhan'ı soran oldu mu sana? Ha? Eşşe-oğlu-eşşek. İdare müdürü olmuşsun, âlâ! Yağlanmışsın, güzel! Peki ama, benden ne istersin! Ne diye, bir sürü eski püskü arasından, olmadık şeyler çıkarırsın? Hınç mı? Öfke mi? Yağ tulumu sen de! Sabrıyla oynama adamın, anladın mı? Senin sülâleni...

Bereket bağırmıyor, Allahtan, yoksa karakollara düşecektik. Bereket bağırmıyor. Yüzü taş gibi. Yalnız dudakları kımıldıyor. O kadar. Ama ne ses? Dedim ya şekerim, bu çocuk değişik adam diye. Ha, iş bu kadarla kalmadı. Sözlerini bitirir bitirmez, fırladı gitti. Ne nereye gittiğini söyledi, ne başka birşey! Selâmi arkasından, yağlı yağlı sırıttı: — Serseri, dedi, kafası ezilecek adamdır.

Sonra bana: — Bunu nereden buldun? diye sordu. Ve Ayhan'ın kim olduğunu anlattı, pavyona giderken. Kapalı kutu demiştim ya, ne doğru sözmüş! Meğer Hasan, senelerce üniversiteye gitmiş. İstese o da, esaslı bir

mevki sahibi olabilirmiş. Ha, Ayhan bir kız. Fakülteden tabii! Uzun uzun sevişmişler. Sonra bir gün, araları açılmış. Var elbet, bir sır var bu işte. Selâmi ayısı bilmiyor. Ona bakarsan, Hasan, kızı serseriliğinden terk etmiş; askere gitmiş, fakülteyi bırakmış. Bunu duyunca, onun garip sıkıntısını anlar gibi oldum. Lâkin, Allah inandırsın, yine işi pek kavrayamadım. Yalnız, bir karı var işin içinde. Orası iyice anlaşıldı. İki, iki daha, dört.

Gece geç vakit döndük. Saat bir mi, iki mi, hatırlamıyorum. Şeref beni kapıya kadar getirdi, sonra defolup gitti. İçeriye girdim, her taraf karanlık. Yalnız odada radyo çalıyor. Hrisulâ, tiyatrodan dönünce çalar bazı, sonra da unutur, yatar. Gidip şunu susturayım dedim, kendi kendime. Ama aklım fikrim şu Ayhan meselesinde, ha!.. Işığı yaktım, bir de ne göreyim, seninki pencerenin dibinde, halının üstüne boylu boyunca uzanmış yatmıyor mu? Aaa, vallahi korktum şekerim. Aklıma binbir türlü şey geldi. Yok canım, Hrisulâ değil. Hasan, Hasan! Hiç kımıldamadan: — Işığı söndür, dedi. Söndürdüm. Radyonun kadranı, karanlıkta büyü gibi parlıyor. Gittim yanına: — Sarhoş musun? diye sordum, neden bırakıp gittin bizi? Cevap vermedi. Yere, halının üstüne oturdum. Pencereden yıldızlar, sürü sepet görünüyorlardı. Arada, bir vapur projektörü geçiyor; oda, şimşek çakmış gibi bir aydınlanıyor, kir kararıyordu. O zaman, yattığı yerden yukarı, gökyüzüne baktığını anladım. İçimden okşayasım geldi. Saçlarına dokundum, buz gibi terlemiş:

— Aldırma şu Selâmi'ye, dedim. İyi ettin. Puştun biridir.

— Öyle mi, dedi, biz ona fakültede "Salyangoz" derdik.

Sonra eliyle yıldızları gösterdi:

— Bir saattir onları seyrediyorum. Sessiz sessiz, adamı ürküten bir düzenle yanıp sönüyorlar. Zaman zaman, bir tanesi düşüyor. Akıp gidiyor. Ötekilerin kılı bile kıpırdamıyor.

Yüzünü benden tarafa çevirdi:

— Ben, dedi, o düşen yıldızlardan biriyim.

Ne demek mi istedi? Ne bileyim ben? Bu kadarının aklımda kalmasına şükret şekerim. Sonra bana: — Keşki senin gibi olabilsem!.. dedi. Eğildim ve dudaklarından öptüm. Hoşlanmadı galiba. Sarhoş da değildi. Projektör yeniden geçti. Ve alnında, burnunun üstünde, terlerin boncuklanmış olduğunu gördüm. Halbuki oda serindi. Yooo hayır, ona Ayhan hakkında, sual sormak münasebetsizliğini yapmadım. Hele bu halinde. Fakat, anlayışlı çocuk. Yatarken, ben sormuşum gibi, ne dedi biliyor musun:

— Bu Ayhan, dedi, eski bir hikâye. Selâmi'nin eşekliği...

11.

Yok ağbiy yok, vallahi söylendiği için kızmadım. Kızmam da. Yalnız ne var, adam biraz usturuplu konuşur, yâni! Amenna, kabahat bizim! Zati ben bunu biliyordum. Ayağına taş değmiş it gibi, sürter misin? Al bakalım! Bereket aşçı yamakları, vaziyeti idare etmişler. Yoksa küldü işimiz. Hasan'a birşey diyen yok. Bana da birşey diyen olmaz ya, bakma, Şevket Kaptan'ın aksiliği tuttu. Bekâr herif. Eh, bir iki gün dışarıda, sonra tabii gemide. Nerede Yakub? Yok! Nerede ama? Cehennemin dibinde: Fener'de Tüyübozuğun evinde. Yenecek nane mi? Neyse ki, ucuz atlattık.

— Ben sana dışarıda sürtmeyi gösteririm! diyor.

Ne gösterecek? Ah Seyfi Kaptan olacak ki, göreceksin adamı. Nerede o, nerede bu? Seyfi Kaptan eski adam, kurt mu kurt! Bunlar, bu Şevketler mevketler mektepli, var mı giyinip kuşansınlar, yolcularla kırıştırsınlar! Şu sarı Fransız karısıyla çevirdikleri dalgayı yedik mi sanki? Yemedik! Yemedik ama, şimdi kalkıp, bize ağız yapması ne oluyor? Ulan şunun şurasında, gemi İstanbul'a bağlamış, çıkmış iki yudum rakı içmişiz, çok mu? Tut ki iki gün gemiye uğramadık. Kıyamet mi koptu? Hergele, o da yoktu gemide. Na, Şakir söylüyor, elektrikçi Şakir! Eh revayı hak mı, böyle bağırıp çağırmak?

Ama bak, söylendiği için kızdımsa namussuzum. Lâkin biraz daha efendice... Değil mi ya? Nihayet ikinci kaptan bu, arabacı değil.

Ha, şimdi şamandıraya bağladık, yük bekliyoruz. Allah bilir, iki haftayı bulacak. Halbuki, İstanbul'dan hızımızı aldık. Zati kış üstü. Hava dersen bombok. Seyfi Kaptan gelip gidiyor. İşin yoksa bol bol uyu, tayfalar gibi çamaşırlarını yıka. Eh tabii, bu kadar zılgıtın üstüne, kalk da limana in, olmuyor. Yooo, korkudan sanma sakın, ne yapabilir bana? Ama, insanlık da dünyadan kalkmadı elbet. Kafayı işletmeli, kafayı! Yoksa ne? Kabadayılık, itlik kolay. Hem ne oluyor? Geceleri yine, alıyoruz voltayı. Ya bütün zabitan erkenden iniyor, ya işi idare ediyoruz. Ama açık konuşayım mı, insek de inmesek de, koca İstanbul daraldı mı ne, adamı sıkıntı basıyor. Hep söylerim, bir limanda en çok bir hafta diye. Fazla kalmaya gelmez. İmkânsız. Ulan deli olur adam be! İstanbul değil, isterse babasının köyü olsun, bu böyledir.

Öteki işe gelince, geç oldu, epeyce yürek oynattı ama, temiz oldu. Şu bizim Hasan, bir tanedir be! Namussuzum yoktur üstüne! Allem etti, kallem etti. Ahmet olacak deyyusu, yola getirdi. Gece, malları kayığa sallayacağız, düşün bir kere! Bak, gemide bir kişi dalgayı çaksa, mahvolduk. Hasan gitti, içeride Telsizciyle çene çatlatıyor. Ben hazırlık yapıyorum. Bütün gece ne uyku ne durak, adam berbat oluyor ağbiy! Hasan olmasa, ben, bu işleri yolu yok kıvıramam. Bereket havada sis var. İstanbul'a bir bakıyorum, ışıkları kandil gibi gözüküyor. Denizin üstü kayık dolu: Uskumru mu, torik mi kimbilir? İşimize yaradı bu: Ahmet'in kayığı, aralarından süzüldü geldi. Gemi ölü gibi. Bir vukuat çıkarmadan, işi becerir becermez vurdum kafayı, bir gözle-

rimi açtım ki, güneş doğmuş, adamakıllı lodos. Tüyübozuk'la maça gideceğiz. Hasan da, paraları getirecek.

Muhlis iyi çocuk, hoş çocuk, harbi çocuk; vur ensesine, ağzından lokmasını al gık demez; hem seviyorum bu oğlanı, hem acıyorum vallahi. Ulan, zamanında binlerle oynamış, şimdi meteliğe muhtaç, kolay mı bu? Maça gittik. Fener-Beşiktaş. Beşiktaş dedin mi ben bitirmişim, on yaşımdan beri Beşiktaşlıyım: Kes damarlarımı kanım siyah-beyaz çıkar. Garanti. Eh bir tesadüf oldu, Fener-Beşiktaş maçında İstanbul'da bulunduk, gitmemek olur mu? İşin can alacak tarafı neresi? Muhlis de Beşiktaşlı çıktı. Stadın önünde buluştuk. Yallah içeri. Kalabalık ama nasıl kalabalık; ben diyeyim yirmi bin, sen de otuz bin kişi, üst üste, alt alta yığılmış. Hava rüzgâr, berbat! Toz toprak. Önce, başka bir maç oynanıyor. Millet daha kızışmamış, besbelli. Benim içimde, ufaktan bir kıpırdanma başladı bile. Dayanamam ağbiy, siyah beyaz formayı, kara kartalları sahada gördüm mü, artık ben yokum, var mı yok mu takım. Herkes şimdiden bahse tutuşuyor. Şükrü yok. Ali İhsan oynamayacakmış. Çaçi hastaymış. Vay anasını, takım eksik! Ulan ne bu be? Ha, ne bu Tüyübozuk? Karşımızdaki Kasımpaşa mı be? Fener bu oğlum, herif bakar mı gözünün yaşına? Boku yedik. Mağlubuz, lâmı cimi yok. Arkamızda bir Fenerli var: Karga burun, sinir bir talebe. Ha babam asıyor, kesiyor. Ulan atma be! Biz en ölü günümüzde, Fener'i sıfıra üç götürmüş takımız. Ne çabuk unuttular. Bak hergele, hâlâ konuşuyor. Yeni antrenör gelmiş, aman matah! Beşiktaş'ı da Maezza çalıştırdı. Maezza bu, arabacı mı? Zati hep böyle ukalâdır bu Fenerliler. Yoo vallahi böyle! Ben bilirim mallarımı.

Ha hah! Stad yükünü aldı ki aldı, hiç boş yer kalmadı. Karşı sırtlar: Mühendis Mektebi'nin, Taşkış-

la'nın oraları, beleşçilerle dolu. Bir gazete bulduk. Çaçi sakat. Bütün iş, Çengel'in sırtına binecek. Ulan Bülent de yok sahi, mahvolduk mahv! Canımıza okudular. Kalkıp gidelim, daha iyi be! Yok ağbiy yok. Beşiktaş yamandır, sen bilmezsin. Bakma o traşçı hergeleye, biz Fener'i tek kolla yeneriz. Allah!.. Takımlar çıkıyor. Dedikleri doğru. Beşiktaş eksik. Ama nasıl bağırıyoruz: Yer gök inliyor. Maç başlamak üzere. Fenerliler mahalle takımı gibi: Kalede Cihat. Bak bu iyi, ne de olsa içi geçti Cihat'ın, artık eski hâli yok. Tam bu sırada, Muhsin benden beş kâğıt istedi, bahse girecekmiş. Ben kumar sevmem, mademki o seviyor, girsin bakalım dedim. Yok yok, ama bu kadarı fazla! Ulan ne yapıyorsun sen, kaçırdın mı? Sen Beşiktaşlı mısın, değil misin? Peki ne demeye, Fener'den tarafa bahse giriyorsun, hırbo? Sahi böyle yapıyor. Yapıyor değil, yaptı. Kalktı ayağa:

— Var mı bahse giren, diye başladı. Ben de Beşiktaşlıyım ama, berabere biterse Beşiktaş kazanır.

Yuuuu! Kan tepeme çıktı.

— Ulan Tüyübozuk, dedim, ne biçim taraf tutmak ha? Hergele! Boksoyu!

Kerata, beyaz beyaz sırıtıyor:

— Kızacak ne var baba? Taraftarlık başka, oyun başka.

Olmaz böyle şey! Olmaz, imkân yok! İnanmam! Hergele Fenerli idi, bana ağız yaptı. Değil yahu, öyle de değil. Beşiktaş hücum etti mi, benden çok bağırıyor. Öyleyse yaptığı, açıkça namussuzluk. Ulan, hiç adam takımına ihanetlik eder mi, be? Ölür, ama dönmez.

Maç müthiş oluyor. Fener hücumda, ama, kara kartallar bir müdafaa kurmuş ki, Majino canına yandığımın! Hele o Çengel yok mu, ah o Çengel! Bak, bak! Ge-

liyor ulan, dikkat et Çengel! Aaaaslaaaaan! Aldı topu, doğru açığa. Hakem eşşoğlu eşşeğin biri. Fener hücumu oldu mu, bir şey yok; biz hücuma geçtik mi, hemen düt! Ulan gözlerin görmüyor mu, Mehmet Ali'yi kim tutuyor? İşte yine tekme sallıyor. Ye onu Mehmet Ali, parçala keratayı! Salhaneye git oğlum, salhaneye! Futbolu öğren de gel! Vay canına, geliyorlar. Açıkta top. Haydi Çengel! Tüüüü ıska geçti, yuuuu, sende iş kalmadı Çengel. Ulan dikkat! Eyvah! Girdi be! Dedim ben, mağlup garanti. Hele böyle hakemle. Çengel de bitmiş artık, eski Çengel değil. Birader, ıska geçecek zaman mı, ama? Bırak Allah aşkına!..

Maçı ikiye bir kaybettik. Muhlis bahsi kazandı. Ben, kalabalığın arasında, yanından sıyrıldım gittim, arasın dursun kerata: Adam Beşiktaşlı ise, sapına kadar Beşiktaşlı olur; Fenerli ise, sapına kadar Fenerli; ne o öyle orospu gibi, ben Beşiktaşlıyım ama, Fener'e bahse girerim, erkeklik mi bu? Yok, yok ağbiy, bırak şimdi! Bak, takım yenildi; bunu önceden biliyor muydum, bilmiyor muydum? Biliyordum değil mi? Güzel. Maçta kimi tuttum? Beşiktaş'ı. Bir kere hakem, göz göre göre, o penaltıyı vermedi. Verse, garanti sokacaktık. Sonra, onların ikinci golü, bal gibi ofsayttı. Yan hakem işaret etti ama, hakem pezevengi görmedi. İşine gelmedi görmek. Galatasaraylı tabii. Kalleş. Beşiktaş yenilirse, Galatasaray başa geçiyor. Muhlis'e gelince, yoooo, ben bu işte yoğum. Bizim beş kâğıt gitti. Gitsin, zararı yok. Ama yanımda erkek arkadaş olsun, öyle karı gibi ben Beşiktaşlıyım deyip, Fener'i tutmak...

Ha, sonra çıktım Beyoğlu'na, güya Hasan, o Meryem denen avrattan, paraları alıp gelecek. Neden güya diyorum? Gelmedi çünkü ağbiy: Biz girdik oturduk, kahve mahşer gibi, dışarı dersen, rüzgâr müzgâr, nah

böyle, kum gibi kaynıyor. Çoğu Rum bunların. Böyledir bu Rumlar, eğlence dedin mi, bitirmiş. Çektik bir gazete, sözüm yabana okuyoruz. Ama iki gözüm saatte. Beş var, üç var, iki var. Solumda şişko, tekerlek çehreli, aydede gibi bir herif, nargile çekiyor: Gırrr gırrr! Hay anasını avradını, sinirim kalktı be! Sus desen olmaz, susma desen olmaz. Onun umurunda mı? Göz göze geldikçe üstelik sırıtıyor. Nihayet, elimdeki gazeteyi istedi. Verdim. Birinci sahifede, kocaman bir havadis gösterdi. Giresun'da bütün bir köy halkı, birbirine girmiş. Omuzlarını kaldırdı:

— Millet, efendi oğlum, dedi, birbirine sarıyor.

Ben oralı olmadım. Daha bir şeyler anlattı durdu. Aklım hâlâ maçta. Gözüm saatte. Ulan on geçti yahu! Çeyrek geçti! Hasan yok. İster misin bir terslik olsun, yakalasınlar oğlanı, haydi içeri. Olur mu, olur. Parayı teslim alırken, bir cürmümeşhut. Yandık otuz birle. Hay Allah belâsını versin! Bendeki de, amma pis tabiat, ağbiy! Haydi ikinci gol ofsayttı diyoruz, o Ethem olacak kereste de, neden kaleyi armut gibi boş bırakır; düdük çalmadı hakem, tamam, sen topu tutmana bak, hırbo! Hatalı tabii, yooo, lâmı cimi yok, hatalı. Yanına bırakmamak lâzım, hergelenin. Ulan yarım saat geçti, hâlâ meydanda yok Hasan. Ne oldu bu adama? Yanımdaki ihtiyar, bir yandan nargilesini tıkırdatıyor, bir yandan lâf yetiştiriyor.

— Fakrü zaruret efendi oğlum, fakrü zaruret!

Anladık baba, yeter yâni. Yok ağbiy, herifin çenesini, çingene demirci dövmüş. Asabım bozuldu; daha yarım saat, oturdum oturmadım, haydi gemiye. Pazar akşamı, gemide ne yapacaksın? de. Olur ya, belki Hasan olacak, doğru gemiye gitmiştir diye düşündüm. Ne

yaparsın, şaşkınlık! Geldik, yok. Geleceği de yok. Rüzgâr usul usul kırıldı, bölündü, savuştu gitti. Oldu mu sana akşam. Ayaz da çıktı. Meraktan öleceğim. Kimseye anlatamam ki derdimi, hey avradını, dinini, sülâlesini... Telsizci çağırdı. Küçük bir şişe rakısı varmış. Hem radyo dinledik, hem onu hakladık. İkide bir tavuklarından bahsetmese, iyi adamdır, Telsizci. Bakma. Şevket Kaptan sevmez onu, "Sarhoş" filân der ama, iyidir, elmas gibi bir kalbi vardır. Oturdu yine bana tavuklarını, gençliğindeki futbol maçlarını anlattı. Sonra karşılıklı pişpirik oynadık. Ama aklım fikrim, Hasan pezevenginde.

Meğer o ne yapıyormuş, bak şu eşekliğime, ben: "Ulan acaba başına bir halt mı geldi?" diye meraklanır dururken, ohooo, o Meryem Hanımla işi pişirmiş, fink atıyormuş. Bu kadar olur yâni. Ulan insan haber verir be! Sabah, bir geliş geldi; saç baş dağınık, gözler şiş. Anlaşılan bu Meryem, zorlu kaltak. Zati karıdan yana talih dedin mi, Hasan bir tane; nerede görülmedik, bilinmedik, mostralık karı varsa baltayı Hasan'a asar. Nedendir anlamam. Demek şimdi de Meryem dalgası çıktı. Anlat nasıl oldu bu iş diyeceğim ama, anlatmaz ağbiy, bilirim malımı, mümkünü yok. Sadece:

— Nasıl, diye sordum, değdi mi bari çektiğim heyecana.

Kerata incecik güldü:

— Galiba! dedi.

İşte olup olacağı bu kadar. Sonra paraları bölüştük.

Evvelden söyledim, ben paragöz değilimdir, yalnız elime para geçti mi, hoşlanırım. Sanki başkası hoşlanmaz mı, herkes hoşlanır. Parasız ne yapabilirsin be? Val-

lahi adım atamazsın, adım! Kıçının üstüne oturur, açlıktan geberirsin, kimsenin kılı kıpırdamaz. Bakma sen Hasan'a... O herşeyin dibini karıştırıyor. Böylelerini kimse sevmez. Neden mi? Gayet kolay. Şimdi ben kaçakçılık yapıyor muyum? Yapıyorum. Peki, bir iş konuşurken, lâfın gelişi namus, ahlâk kelimelerini karıştırmak icabetmez mi? Eder. Hah, işte bunu, Hasan'ın yanında yapamazsın. Yemez çünkü. O herkesin es geçtiği şeyleri, adamın gözüne sokar. Böyle bir huy. Kimbilir belki böyle olmasaydı, benim gibi bir kamarot parçası olacağına; o da, hâkim, doktor gibi...

Yine de severim Hasan'ı, sayarım. Kafası işler bir kere. Sonra kimseden korkmaz, kimseyi dinlemez. Bak, diyelim ki Marsilya'da, üç kürk yerine tek kürk alalım diye, o kadar yırtındım. Tındı mı? Ne gezer! Kimin faydasına? Benim elbet. Sözümü dinleseydi, şimdikinin yarısı kadar, para geçmezdi elime. Başkadır Hasan'ın halleri, başka. Siz onu, belki tanırsınız. Belki seversiniz de, ama benim kadar sevemezsiniz. Kaç yıldır beraberiz. Aklından geçen, şıp diye bana malum olur. Şimdi mi? Meryem değil mi? Sardı bu karı Hasan'ı, garantisi var. Ertesi gün, yine ona gitti. Ben anlarım ağbiy; ben, Hasan, Adil, üçümüz çıktık; o bizi Apostol'a bıraktı, tekrar o karıya gitti. Söylemedi ama, ben anlarım; ne diyorum yahu, sardı bu karı onu. Ulan öyle merak ediyorum ki, nasıl bir kadın diye. Aslına bakarsan, karı diye ölüyorum yâni. Bayılıyorum yahu karılara. Ne yapayım, elimde değil. Hem ne var, ben güzel çirkin aramam; sadece temiz olsun, ter kokmasın, bütün karılar makbulüm. Hele iki kadeh içtim mi, büsbütün şeytanlar kafama üşüşüyor.

Adil'le beraber, epeyce yol aldık. O sonra kalktı, evine defoldu. Ben tam Melâhat'a gitmeye hazırlanırken,

ana, bir de baktım Hasan! Suratı karmakarışık. Adamakıllı sıkkın. Vay anasını! İster misin, karıyla kavga etsin? Ulan ne oldu be? Geldi oturdu. Bana da:

— Otur! dedi. Oturduk. Çalgıcı pezevengin mızıkası da tepeme vuruyor. Apostol bir kadeh getirdi. Hasan içti. Bir daha içti. Bana baktı. Gülümsedi. Ben de sırıttım:

— Ödümü patlattın dedim. Hasan oğlu Hasan!

— Niye korktun?

— Niyesi var mı be? Adam kesmiş gibi bir geliş geldin ki, içimden garanti, dedim, karıyı temizledi.

— Karıyı mı? Hangi karıyı?

Ben yine güldüm: — Hasan oğlu, dedim, biz de çuha giymedik ama, kenarını kuşandık. Meryem'e gitmedin mi şimdi sen?

— Tamam, dedi, Yakub. Aşağılık herif!

Sonra konuştu. Ama bana değil. Gözleri bendeydi. Doğru. Arasıra Yakub diyordu. O da doğru. Fakat asla bana konuşmuyordu. Zaman zaman, böyle olur o. Bir kere, hatırlarım, Port-Sait'te olmuştu. Alnı, burnunun üstü sucuk gibi terlemişti. Gömleği sırtına yapışmıştı. Şimdi yine ter içindeydi. İkide bir gülümsüyor, bana değil tabii, ve durmaksızın:

— Herkes başkasının hayatına düzen vermeye kalkışıyor, diyordu. Kendi mutluluğunu kurmak, sanki başkalarını harap etmekle mümkün. Petersen bal gibi haklı. Eşek hayatı bu eşek. Bir eşek, bütün anırma ve anma olanaklarını kaybediyor. Onun bu hali, öteki eşekleri coşturuyor. Durmadan çifte atıyor ve anırıyorlar. Selâmi soysuzu da, öylesi. Salyangoz kerata! Ulan set çekmek, marifet midir be? Git otla, daha iyi! Samanlığa gir, saman ye ve yuvarlan!

Daha buna benzer, bir sürü lâf. Herifin birine müthiş içerlemişti. Küfredip duruyordu. Benim de, limon gibi canım sıkıldı. Ona bakıyor: "Allahım, Yarabbim!" diyordum hep. Sonra iki keski gibi, sokağa çıktık. O beni koydu, yine o karıya gitti. Ben de, ilkin Ağacami'deki kenefe işedim. Sonra Melâhat'a gittim.

12.

Sonra yağmur başlıyor, büsbütün çileden çıkıyorum. İçim soğuklaşıyor, kararıyor; konuşma, gidip gelme, küfredebilme kabiliyetlerimi kaybediyorum. Oysa bu da ötekiler kadar salak, ötekiler kadar anlamsız, bir sonbahar yağmuru. Başka insanlar, yağmurluklarını giyiyor, başka hiçbir şey düşünmüyorlar. Ben düşünüyor muyum? Belki, ben de düşünmüyorum. Belki değil, muhakkak düşünmüyorum. Kötü birşey duymak. Hele ne duyduğunu anlamamak, beterin beteri.

Meryem, büyük kristal aynanın önüne oturmuş, kaşlarını alıyor. Ayna buzlu ve soğuk. Kadının bir bacağı, kalçalarına kadar, sabahlığından dışarıya çıkmış. Şehvetli, küstah, obur bir bacak. Yağmur yağıyor ve Meryem, önemli işine devam ediyor; ikide bir yüzünü buruşturuyor; kaşlarını çatıyor, ya da birşeye şaşmış gibi, hayretle kaldırıyor.

Şimdi kalkıp, şu radyoyu kapasam. Pencereden baksam. Dışarıda, zevkine doyulmaz bir yağmur, bir liman manzarası var, biliyorum. Fakat içim kapanıyor, ayna buğulanıyor. Kadın bir ara, bir kısrak iştihasıyla bana bakıyor, dişlerini gösteriyor:

— Leon gelecek bugün, haberin var değil mi? Telefon etmiş! Seni görünce pek ömür olacak, korkak Yahudi.

Korkak Yahudi'den bana ne? Hâttâ, Meryem'den bana ne? Şimdi sadece, bir mandanın geviş getirmesi kadar iğrenç ve tekdüze bir yağmurun içindeyim. Gece başka idi. Gece, ben ve Meryem iğrençtik. Şu farkla ki, o bu murdarlıktan, dehşetli hazzediyordu. Ben ise, sık sık etrafımda hissettiğim ahtapot kollarının, bu defa beni adamakıllı sıktığını, kuşattığını seziyor, tedirgin oluyordum. Meryem'le yatmak bana ne kazandırdı? Rose-Marie ile, yahut Anwers'deki küçük orospu ile yatmak ne kazandırdı ise, onu. Zaten ben epey zamandır, bu kumarın ve bütün kumarların dışındayım. Genellikle ben oynamıyorum, benim üstüme oynuyorlar. Şu son işte, yâni eşyaları çıkarmak işinde olduğu gibi, oynamaya kalkışınca, kazandığım şey, evvelce zaten yeterince sahip olduğum, can sıkıntılarından ibaret oluyor. Bu sebepten, Meryem benim için, bir kazanç sayılamaz. Buna karşılık, o beni bir kazanç sayıyor.

Artık pencerenin önündeyim. Yağmuru anlamam lâzım. Sersemce bir düşünce. Evet, fakat ben hep sersemce düşündüm. Yağmur altında dolaşmak romantizmini icat eden, belki de benim. Bazı bazı gemi, açık denizde uslu bir yağmura tutulur. İşte o vakitler, kıçta, kafama aç insanların hayvanca oburluğuyla saldıran o sersemce düşüncelerin, beni artık rahatsız etmediklerini hissederim. Ama, gayet kısa bir zaman için. Sanki bir an, bir saniye film durmuştur. Sonra tekrar, aynı gürültü, aynı kıyamet, aynı tereddütler ve herşey! Şimdi yağmuru anlamıyorum. O bir ânâ razıyım. Ama olmuyor. Meryem kaşlarını yoluyor, memelerini seviyor. Herkesin yüzüne tüküren bir hayatı var. Herkes onun hayatına tükürüyor. Meryem, bu tükürük cenneti içinde memnun. Yaşlanmış ve cahil bir orospuda kıskandığım bu.

Daha sabah. Daha içki içilmez. Sabahları düşünmek

de tekin olmamalı. Öğle ve akşamları da, düşünmemeli. Böyle bir lüks, herkese pahalıya mal oluyor. Meryem düşünmüyor, bunu biliyorum; düşünmüyor Meryem; içgüdüleriyle, alışkanlıklarıyla yaşıyor. Hayatının başı, ortası, sonu, kendisinden ve rezaletlerinden ibaret. Daima kendisini koyuyor, galiba daima kazanıyor. Oysa ben, öyle olamıyorum. Hayatımda ben yokum, hiç yokum; başkaları da yok; kimse beni ilgilendirmiyor, çünkü: Ben kendi kendimi ilgilendirmiyorum. Huzursuzluğumun, can sıkıntımın sebebi ne? Bu kayıtsızlık mı? Diyelim ki, herşeyin dışındayım; aşkın ve eşekliğin, domuzlar gibi bulaşık çukurlarında eşinmenin, kanun içi ve kanun dışı hırsızlığın, dışındayım; rahat olamıyorum. Meryem herşeyin dışında mı? Hayır. O herşeyin içinde, fakat herşeyden başka; o inatla ve cahilce mutluluğu buluyor! İçkiye tütüne olduğu gibi, şehvete tiryaki olmuş. Herkesin kepazelik saydığını iftiharla yapıyor ve mutlu oluyor. Meryem, kendi inkârının hudutları içinde, kendisiyle mutabakat halinde: Fahişedir, sevicidir, çaçadır, din iman tanımaz ahlâksızdır ve bütün bunlardan dolayı, rahattır. Oysa ben, Kamarot Hasan, enayi ve hiç...

Demek ki yine Meryem oynuyor ve kazanıyor. Şehvetli, erkekçe ve hızlı. Benimle sevişmiyor, beni kullanıyor; ben onun için bir paket cıgara, bir şişe votka gibi birşeyim. Hrisulâ da öyle. Onu salonda, yer gibi öptüğünü gördüm. Zaten tahmin etmiştim. Leon, aynı bokun soyu. Kazanan daima Meryem. Kafalarınca, belki Leon, belki Hrisulâ, bu işten kendilerine kazanç payı çıkarırlar. Ben, asla. Ben oyunun dışındayım. Belki bana huzursuzluk veren budur. Belki ben de Meryem'le yatmayı, kaçak beş on kürk, birkaç kutu morfin getirip götürmeyi; en yakın dostumu, ticaret namına kazıklama-

yı bir kazanç saysam; ya da, bütün bu rezilce şeylerde, kendimi birinci derecede ilgilendiren şeyler bulsam, rahatlardım. Belki de...

İşte onun için, ben Hasan'ım; ve bu, hiçbir şeye yaramaz! Zaman zaman, bana inanmaktan bahsediyorsunuz. Beyhude zahmet! Her inanç, bir miktar hayali gerektiriyor; oysa ben artık, sadece daha az ıstırap çekmek için hayal kuruyorum, inanmak için değil. İrili ufaklı bir sürü inancın gerisinde, ezeli ve şâhâne sersemlikleri sezdikten sonra, neden kendi sersemliğimi seçmeyeyim? Hemen herkes umumi ve şanlı isimler altında, kendi sersemliklerine inanmıyor mu? Hayır, ben bu işte yokum. Olsam ahlâksızlık ederim. Kimbilir belki şimdi, şu anda, ahlâksızlık halindeyim. Ama, şu da bir fikir: Bana ahlâksız derken, kendi ahlâkınızdan ne dereceye kadar eminsiniz? Allaha rağmen, yalana yemin harcamak küçüklüğünü; kanunlara ve vicdana rağmen, bütün öteki kepazelikleri, ben icat etmedim.

Yağmurun tam ortasından tozlu, kül rengi bir ışık; limana, bizim geminin ve öteki gemilerin üstüne düştü. Sonra Üsküdar'ı, Kadıköy'ü, tamamen gözden kaybettim. Meryem kalktı, yanıma geldi. Yine aynı pahalı ve berbat koku. Kaşlarını inceltmiş ve boyamış.

Beni kulağımın arkasından öptü, ve:

— Ne düşünüyorsun? diye sordu, başka işin yok mu senin? Düşün düşün, biliyorsun...

Güldü: — Ama ne!

Seslenmedim. Ona baktım ve Rose-Marie'yi gördüm. **"On verra vieux, un jour..."** Sonra birdenbire, İstanbul'a geldiğim gün, kafamın çinde arılar gibi vızıldayan türküsü aklıma geldi: **"On trouve des gens bizarres."** Neden daima garipler? Neden daima ben? Neden bütün bunlar, bu insanlar, Meryem, Rose-Marie, Peter-

sen, Ahmet, Selâmi ve hepsi; bu gökyüzü, yağmur, kül rengi ışık, bulutlar böyle de, başka çeşit değil? Neden?

— Aa! Dilini mi yuttun ne? Sana lâf söylüyorum, anlasana.

Güldüm: — Sersemlik. Ne diyordun?

— Leon diyordum, neden sanki ille Filistin'e gitmek istiyor?

— Şimdi orada bir Yahudi devleti var.

Omuzlarını kaldırdı. Divana uzandı, ağızlığına bir cıgara iliştirdi:

— Yahudi devleti mi? Ne olmuş varsa?

— Evvelce yoktu, ama.

— Aa! Canım bundan Leon'a ne? Karnı tok sırtı pek. İnsanın karnı nerede doyarsa, vatanı orasıdır. Onun başka bir dalgası olacak, yooo, ben bilirim malımı.

— Ya bilmiyorsan?..

Dumanları, daireler halinde üflüyor:

— Biliyorum, biliyorum. Ha, bak sen olsan, biliyorum demem. Fol yok, yumurta yokken, hop kalkar gidersin Filistin'e. Ama Leon? Aa-a!

Yanına oturdum: — Demek ben?..

Beni, kirpiklerinin arasından süzüyor, iştahla süzüyor, iştahla burun deliklerini oynatıyor; çehresinde bir oburun, yemeğe başlamadan evvelki aydınlık sevincini keşfediyorum. Ağızlığını dişleriyle ısırıyor, bunu şehevi birşeymiş gibi yapıyor.

— Evet, diyor, demek sen?..

— Hiç, diyorum.

Saçlarını suratıma sürüyor:

— Beni, diyor, öldüreceksin. Senden çok hoşlanıyorum. Bu kadar adam tanıdım...

— Ben adam değilim.

— Değilsin.

— Neyim ben?

— Bilmem ki! Canavar gibi birşey.

Kendi kendime, "Canavar gibi birşey" diye tekrarladım ve düzelttim: "Canavar gibi bir enayi." Bu, Meryem'in müthiş hoşuna gitti. Uzun uzun güldü. Derken, Hrisulâ çıktı geldi. Gözleri hoşnutluk ve işveyle doluydu. Sırtına gelişigüzel bir sabahlık geçirmişti. Memelerinin sivriliği belli oluyordu. Meryem ona da, kirpiklerinin arasından baktı, sonra memelerini okşadı. O zaman iğrendim. Hrisulâ şikâyetçi görünmüyordu. Yüzü arsızdı. Meryem bu defa onu kendine doğru çekti, kucağına oturttu. Hayvanlar gibi, vahşi ve hayâsız sesler çıkarıyorlar, birbirlerini çimdikliyor, öpüyorlardı. Yağmur odanın içine girmişti. Ne odası, benim içime girmişti, ama yine hiçbir şeyi yıkamıyor, temizlemiyor, herşey eski pisliği, iğrençliği, katlanılmaz bayağılığıyla kalıyordu. Kalktım, pencereye gittim. Meryem, arkamdan:

— Hey canavar! dedi, nereye? Üç kişi pek âlâ eğleniyorduk. Neden kaçtın?

Kendi kendime, "Eğlence" diye düşündüm. "Hayır!" Onlar, divanın üstünde, birbirlerinden ve hayatlarından, gayet memnundular; Meryem kendi bildiği, –herkesi tiksindiren– şekilde oynuyor ve yine kazanıyordu. "Üç kişilik bir eğlence." Hayır, ben bu oyunda yokum. Yağmur işe karışsa da, karışmasa da yokum. Camlar beneklenebilir, camlar hırçın bir dolu altında şikâyet edebilir, hâttâ kırılabilir camlar, kırılır ve ellerimizi keser, başımızı yarar; kan, tuzlu ve çiğ, gözlerimize, dirseklerimize akar; Meryem beyaz dişleriyle, Hrisulâ'nın boynunu ısırır; Hrisulâ, bir dikiş makinesi gibi sesler çıkarır; bense, bilinmez neden, öğürmek ihtiyacı içinde kıvranırım.

— Yeter be!

Nasıl bağırmışım? Birdenbire sustular. Onlar susar susmaz, saatin tıkırtısı, yağmur ve radyodaki parazit, aynı zamanda işitildi. Kısa bir an, hayretle bana baktılar; sonra Hrisulâ tembel tembel kalktı, aynanın karşısında, saçlarını taramaya başladı. Gözlerinin içinde, hayâsız bir aydınlık parlıyordu. Meryem ise, hiçbir şey olmamış gibi divana uzandı, yeni bir cigara yaktı. Bunu sadece birşey yapmış olmak için yapmıştı. Dudaklarında, belli belirsiz bir alay titriyordu. Kız odadan çıktıktan sonra, başka birşeyden bahseder gibi, ilgisiz ve soğukkanlı:

— Küçük bey, dedi, kibirine mi dokundu? Sanki sabahtan beri, bu sözün söylenmesini bekliyormuşum. Ağız dolusu:

— Bu!.. dedim.

O, gözlerini sonuna kadar açmış, dimdik benim gözlerime bakıyor, meydan okuyordu.

— Evet, bu, diye tekrarladı, arkasını söylesene. İğrenç de, pislik de, ahlâksızlık de. Desene arkasını, erkeksin madem, ne bekliyorsun?

Ona tekrar baktım. Bütün rezillikleri, bütün kozları elinde tuttuğunu biliyordu. Bense galiba blöf yapmıştım. Elimde hiçbir şey yoktu. Neye göre hüküm verecektim? İşte o zaman Meryem kalktı, yanıma geldi. Sesi kalın ve şehvetli:

— Vallahi, dedi, sen hem akıllısın, hem çok toysun. Hrisulâ senden çok işini biliyor.

Leon, ufak Renault arabasıyla, öğleye yakın ansızın peydahlandı. Böyle adamları bilirsiniz, ansızın gelir ansızın giderler; hep konuşur, durmadan sıkıntı içinde kıpırdanırlar; gittikleri zaman, hem kendinizi hem etrafınızdaki eşyayı, rahata kavuşmuş hissedersiniz.

Beni görünce o kadar çok gürültü yaptı ki, şaşırıp şaşırmadığını anlayamadım. Sonra Meryem'in saç tuvaletinde kusur buldu, Hrisulâ'ya herhalde gözleri hakkında saçma sapan şeyler söyledi. İkide bir omuzlarını kaldırıyor:

— Çabuk olun, diyordu, çabuk olun canım! Saat bire geliyor, yemeği Boğaz'da yiyeceğiz, bir yer biliyorum.

Ben gitmek istemiyorum. İstemem. Otomobille yavan küçük burjuvalar gibi, Boğaz gezintisi yapmak; dünyanın parasını verip, bayat balıklar, artık etler zıkkımlanmak, benim yapacağım iş mi? Fakat yağmur, öylesine yağıyor ki!.. Üstelik öğleden sonra, ne yapacağımı bilmiyorum ve bundan dehşetli korkuyorum. Evet, ben böyleyim; zamanın ortasında, elim kolum bağlı; yapacak hiçbir şeyim yok. Leon, ne kadar sıkıntılı olsa; hiç olmazsa bu beni, kendi kendimin ve kendimden itibaren gelen vaktin bomboşluğundan kurtarır. Zamanın geçmesini istemek, bende sabit bir fikir. Oysa ne bekliyorum? Adresi yanlış yazılmış bir mektubun, bir sabah uyku sersemi, gelip beni bulmasını mı? Ancak uzun uykusuzluklardan sonra varılabilen bir rahatlıkla, ölüvermeyi mi? Önünde sonunda, zamanla da aramız açık. Bana birşey getirmiyor. Beni alıp götürmüyor. Ne kadar yırtınsam, hep aşağılık, bunaltıcı bir saniyenin sınırları arasındayım, başka saniyeler de pusuda hazır.

Otomobilde, ben ve Hrisulâ arkadayız, ötekiler önde. Leon, geveze bir mitralyöz gibi çıtırdıyor: Geveze, iyi gizlenmiş bir mitralyözcük. Hrisulâ'nın gözleri, büyük ve buğulanmış. Sabahı, tastamam ve bir yudumda unutuyoruz. Ve o bundan, çocukça memnun oluyor. Yağmur, arabanın camlarında. Dolmabahçe yolunun ulu ağaçları, muhteşem bir iflâsla yapraklarını silkiyor-

lar. Bu ağaçları, bu yolu, bu Bebek - Eminönü tramvayını görmek istemiyorum. Sizin yok mudur böyle görmek istemediğiniz şeyler, yok mudur hiç: Yağmurda ıslanmış bir müvezzi çocuk diyelim; ya da Boğaz'da, eski zamanlardan birinden kalkıp ötekine yanaşan, yampiri Boğaz vapurları. Sonra, duyulmak istenmeyen türküler yok mudur? Ne dersin Hrisulâ? Türkülerden insana fenalık gelmez, muhakkak, güvertede iki saat, bir aşağı bir yukarı, türküler mırıldanırım ve bana bu türkülerden fenalık gelmez. Güzel demek, senin sesin. Herkesin sesi güzel olmaz, talihlisin sen Hrisulâ, bu sayede daha çok para edersin. Anlamadın mı Hrisulâ, bazı anlamamak, anlamaktan çok çok iyidir. Pirea mı? Elbette gördüm Pirea'yı; Paşalimanı'na gidip, denize bakan bir kahvede Metaksas konyağı içtim. İçerim tabii. Bir yolunu bulsak, alır seni, Pirea'ya götürebilirim. Ha, büyük bir fark yok, orada da insanlar hırsız, fahişe, edepsiz ya da kaatildir; yalnız birbirlerine, başka bir dille söverler.

Hrisulâ, benimle konuştuğu için sevinçli. Gözleri aydınlanıyor ve bana hiçbir şey hatırlatmıyor.

— Ah, koyazağım bir pantolon, bir sapka; hiç boya sürmeyezeğim, herkes beni oğlan zannedecek.

— Saçların zaten kesik, diyorum.

Ve Hrisulâ kendini, birden Pirea yolunda buluyor. Güvertede kuru bir güneş. Karşıda çıplak, kel bir ada. Bir deniz feneri. Bir manastır yıkıntısı. Hrisulâ düzgün, ince uzun, harikulâde boynuyla seviniyor.

— Ah Allahım.

— Ne o? Arkada gizli gizli, ne kaynatıyorsunuz?

— Meryem, diyorum, şimdi tam şu sırada, uzaktan Pirea'nın kiremitleri görünüyor. Sesini kes. Artık biz uzaktayız: Hrisulâ ve ben.

Hrisulâ mahzunlaşıyor:

— Evet, diyor, çok uzakta.

Leon: — Ah! Ah! diyor, ben de bir gidebilsem...

Ve bir araba lâkırdı ediyor. Onu kimse dinlemiyor. Camlardan, Arnavutköy'ü geçiyoruz. Balıkçı sandalları ve ağlar: Âdemden beri devam eden ilkellik! Artık susuyor ve konuşmuyoruz. Ne konuşacağız? Gemi Pirea'ya yanaştı. Ne dersin Hrisulâ, yanaştı mı gemi? Hrisulâ bana kupkuru bakıyor:

— Kalkmadı ki gemi, diyor, hep İstanbul'da.

Hiç mi kalkmadı dersiniz? Hep o uğursuz şamandıraya bağlı, hep dibi yosunlu, hep uskuru kaskatı, kıvrandı durdu mu? Peki nerede Hrisulâ'nın pantolonu, şapkası? Nerede benim yelkenlerim?

— ... Bana Bünyamin yazdı ki; Telaviv'de, bütün sokakları asfalt yapmışlar; her gün binlerce Musevi geliyormuş, her taraftan: Bulgaristan'dan, Romanya'dan, Almanya'dan; binlerce muhacir, hepsine, bak ne diyorum, hepsine iş var, hepsine iş hazır. Kolay sanıyorsun? Bünyamin yazdı ki, sen bir Hayfa'ya gel, gerisi kolay. Biliyorsun Bünyamin gideli iki sene oluyor, daha harb zamanı gitti, hani ya. Arablarla harb olmuştu, işte o vakit. Öyle bir harbettik diye yazıyor, Bünyamin.

Bünyamin'i tanımıyorum. Hiç görmedim. Fakat biliyorum. Beyoğlu'nda, kazık bir lokantada, garsonluk ediyordu. Katırlarınkine benzeyen, uzun ve hantal bir yüzü vardı. Siyah parlak saçlarını ortadan ayırıyor, kafasına yapıştırarak tarıyordu. Şimdi İsrail ordusunda onbaşı. Önüne geleni " **alom**" diye selâmlıyor. İbranice başka tek kelime bilmiyor. Bardağımı kaldırıyor, Leon'a, " **alom**" diyorum. Leon'un yanakları, şaraptan kıpkırmızı. Yüzü, genç bir kız yüzünü andırıyor.

— Yaşa be Hasan! Nereden öğrendin bunu? **alom!**

— İyi bir kamarot, her dilden birkaç kelime bilir.

— Çince bilir mi meselâ!

— Çinceyi yalnız Çinliler bilir. Ve kamarotlar, daima Çinli olmaz. Kötü bir tesadüf. Bünyamin bilir miydi?

Güldü: — Bünyamin İspanyolca bile bilmezdi, var mı yok mu, Türkçe. Şimdi bile, Telaviv'den, Türkçe gazete istiyor, benden.

Ben de güldüm ve sordum:

— Saçlarını hâlâ eskisi gibi, ortadan mı ayırıyormuş? Biliyor musun?

— Bilmem! Fakat sen, Bünyamin'i tanıyordun?

— Hayır!

— Eh, gel de çatla, nereden biliyorsun ki...

— Kamarotlar bilir. Bünyamin saçlarını ortadan ayırıyordu ve suratı katır gibiydi.

Meryem söze karıştı: — Öfff! Bırakın şu Bünyamin'i...

Bünyamin'i bıraktık. Hrisulâ, önündeki balığa bir bütün at yemek zorundaymış gibi, üzüntüyle bakıyor ve konuşmuyor. Ben tekrar bardağımı kaldırıyorum: — alom Leon! Sinagoga gider misin, hiç?

Leon cevap vermiyor. Kız yüzü gittikçe hırçınlaşıyor. Bir cevher yumurtlayacağı gayet açık. Bundan evvel, arka arkaya iki bardak şarap içiyor:

— Bak Hasan: Ben seni seviyordum. Hem arkadaş gibi. Yine de seviyorum. Ama sen, erkekçe hareket etmedin bu sefer. Başımı belâya soktun. Vallahi billâhi! Biliyorsun, istiyorum ki gideyim. Bak, ne oldu şimdi? Ahmet'e inanmak enayiliktir be! Yok, ben seni kardaş gibi seviyordum, yine de severim. Lâkin yapmayacaktın bunu. Taharriler gözlerini dört açmış. Elbetta, ne sanıyorsun? Dün akşam Cevdet bana ne dedi, biliyorsun? Ahmet, Serkis'le iş yapmaya kalkmış. Düşün bir kere!

Hangi Serkis? Meryem'e geldim ki... Elbetta, biliyorum ki birşey söylüyorum...

Meryem sıkıntıyla, balığın başını kesti, Leon susuncaya kadar bekledim. Sonra sordum:

— Bitti mi?

Başıyla: — Bitti! dedi ve ilâve etti: — Göreceksiniz, bu işin sonunda...

Bardağımı kaldırdım:

— **alom**, Leon! dedim. Ölüm herkesin başında, her zaman var: Kimse, ya ölürsem diye telâşlanmıyor.

Söylediğim eşekçe bir lâftı. Leon'dan sakin olmasını isteyemezdim. Çünkü Leon korkuyordu. Telaviv'e gidemezse, ölür. Meryem bana sorduğunu, ona da sordu: — Neden gitmek istiyorsun sanki Filistin'e?

— ...

— Aç değilsin, açıkta değilsin.

— Değilim çok şükür, Meryem. Ama düşün bir kere, şimdiye kadar yeryüzünde bir Musevi devleti yoktu; herkes her yerdeydi, ben buradaydım, lâkin şimdi var, ben yine buradayım. Olur mu?

Meryem bundan ne anlayabilir? Hiçbir şey anlamadı. Ona acıyormuş gibi baktı. Ya da içinden "Sen ne hinoğlu hinsin" diyordu. Ben bu fikirde değildim. Ve değilim. Leon gitmek istiyor. O katır suratlı oradan yazdıkça, yerinde büsbütün duramayacak. Sanki bir cennet var, budalalığı yüzünden o, kapısı önünde, içeriye girmiyor. Oysa insan cennette bile, hâttâ özellikle cennette sıkılabilir. Ama bunun için de, cennete girmek lâzım. Artık sabah değil, içki içebilirim. İçiyorum. Ve cennetine gitmesi için, Leon'un günahlarını affediyorum:

— **alom** Davut! Yolun açık olsun!

Leon sanki hemen, şu anda gidiyormuş gibi, heyecanlar geçiriyor:

— Yok, gideceğim gitmesine! Askerliğimi yaptım, biraz borcum var Maliye'ye, onu da öderim. Neden pasaport vermesinler?

— Ya vermezlerse?

Kısa bir müddet, zamanı hissetmek için durdu:

— Vermesinler, dedi, yine giderim. Ama sen vermezler sanıyorsun? Neden bakalım, neden vermeyecekler? Askerliğimi yaptım.

Onu yatıştırmak için, tekrar bardakları kaldırdık. Omuzuna vurdum ve:

— Benî İsrail'in dönüşü şerefine, dedim.

Yüzünde uçuk bir gülümseme, yandı geçti. Hâlâ daha:

— Neden vermesinler? deyip duruyordu.

Dönüşte yerleri değiştiriyoruz. Meryem arkaya geliyor, Hrisulâ Leon'un yanına gidiyor. Pencereden yağmura bakıyor, nereden itibaren düşmeye başladığını hesaplamak istiyorum. Dönemeçlerden hafif bir rüzgâr ıslığı duyuyoruz: Kendimi gemide tasarlıyorum. Bu benim, kamarot olarak yaptığım, ilk yolculuk olabilir. Rıhtımın üstüne kendimden, kendi utanılacak gölgemden başka kimseyi bırakmadığım ve ne yapıp yapıp, mümkün olduğu kadar çabuk, eli yüzü, konuşması –ve herşeyi– değişik bir adam olmak istediğim yolculuk. Anadolu yakası, bir transatlantik gibi, sislere giriyor. Gece, müthiş ayaz olacak. Şimdi daha güneyde, sıcak ve güneşli bir yerlerde olsam. Ya da ilkbahar olsa. Hayır, ben daima sonbaharı tercih ettim.

Otomobil süratleniyor. Pipomu dolduruyorum. Meryem çakmağını veriyor ve bana yaslanıyor:

— Kendi kendinle, diyor, kavga ediyorsun. Anlıyorum, yüzünden belli. Leon'a mı kızdın?

Leon'a neden kızacağım!

— Hayır, Leon'a kızmadım.

— Bana kızdın öyleyse.

Ona baktım. Benim neye kızdığımı biliyor gibi bir hâli vardı. Birçok konularda, eski bir orospudan daha anlayışlı, hiç kimse yoktur. Onun ellerini okşadım, gülümsemek istedim.

— Kafandakini, dedi, parçala kurtul. Seni kurt gibi yiyor. Biliyorum, kendini harap ediyorsun. Daha kaç yaşındasın halbuki?

— Yaşın ne önemi var? Mesele yaşananda...

Gülümsedi. Yüzünde orospuca hiçbir şey kalmamıştı:

— Sözlerini anlamıyorum. Sen ne dersen de. Kendine dünyayı zindan ediyorsun. Ye iç, keyfine bak.

Birden aklıma, sabahki sahne geldi: "Üç kişilik bir eğlence." Pencereden yağmura bakmak istedim. Aksi gibi, artık yağmur görünmüyordu. Yumuşak ve hantal bir sis, paçavra gibi gökten sallanmaya başlamıştı. Sisten hoşlanmadım. Ve Meryem'e cevap vermedim. O uzun müddet, bana yaslanmış olarak kaldı. Bu ara, kimse konuşmadı. Hayır, daha doğrusu konuşan, ama yalnız bana konuşan birisi mevcuttu. Bunu biliyorum. Sesini duymadığım, kendisini görmediğim halde, biliyorum. Fakat onu dinleyecek miyim?

— Bu gece, gemiye gidecek misin?

— Gitsem iyi olur.

— Gitme, Saray'da güzel bir film oynuyormuş.

O sırada ötekini dinliyordum. Cevap vermedim.

— ... olsa gideceksin, bu gece kal, sinemadan çıkınca Hrisulâ'yı alır, eve geliriz. Evde...

Tabii hep ötekini dinliyorum. Acelesiz konuşuyor, gülümsüyor. Kelimeleri, uzak ve yalnız. Anlayamıyorum. Beni çağırabilir mi? Kelimeleri açıkça anlaşılma-

yan, uzak ve yavaş bir konuşmayı dinlemek!.. Başım kerpiçleşti. Gözlerim boşaldılar. Yeniden, herşeyimi kaybettim, kendimi yadırgadım. Pipom söndü. Galiba terliyorum. Yalnız, tedirgin, kaybolmuş, terliyorum. Saçlarımın dibi ıslandı. Sonra ansızın, hep eski şenlikleriyle, çocuklar peydah oldular. Dudakları ve çehreleri, durmadan dönmek ve şarkı söylemekten kızarmıştı: "*Çiftçi çukurdaydı, çiftçi çukurdaydı, haaa-aaaydi peri kızı.*" Bir de zil çalıyor. Yazın dondurmacıların, su ve gazoz satan küçük dükkânların çaldıkları zillerden. Zavallı küçük çıngırak! Zavallı çocuklar!

— Yine nerelerdesin Hasan, daldın gittin?

Ona boş boş bakmış olmalıyım. Nerelerdeyim?

— Uzakta. Bir okul bahçesinde.

— Okul bahçesinde mi? Yalnız mısın?

— Yalnızım.

— Doğru söyle, yalnız mısın?

— Çocuklar var: Oyun oynuyorlar. Budalaca bir oyun.

Meryem eliyle saçlarımı okşadı:

— Başka birisi yok mu? dedi.

Bundan gayet emin görünüyordu. Yüzü sise girmişti. Sis arabanın içine nasıl girebilir? Girer girer, buna siz ve ben karışamayız. Yüzü sisler içindeydi. Gayet emin ve şuh:

— Başka birisi yok mu? diye tekrarlıyordu, başka birisi yok mu? Emin misin, ha? Doğru söyle!..

Başka birisi?.. Çocuklar el çırpmaya başlayıverdiler: "*Peynir ortada kaaa-aldı, peynir ortada kaa-aaldı, haydi peri...*" Camdan eğilip baktım: Fındıklı'dan, fakültenin önünden geçiyoruz. Durakta otobüs bekleyen bir kız: Trençkotlu ve lâcivert bereli.

— Dur, diye bağırdım, ben ineceğim.

Ve indim. Hava yapışkan yapışkandı. Sisli, is ve duman kokulu, ürpertici bir akşam. Sokak ışıkları birdenbire yandılar. Yarabbi! Gebermek işten değil. Alacakaranlıkta, birtakım insanlar geçiyor. Vitrinler, arsız arsız bakışıyorlar. Buralarda, fakültenin az ötesinde, denize bakan bir şarkılı kahve olacaktı. Tastamam hatırlıyorum. Elimle koymuş gibi buldum. Daha kimsecikler gelmemişti. Patron, kasasında birşeyler zıkkımlanıyor; etrafında, kızılderililer gibi, kedileri dolaşıyordu. Oraya, camların dibindeki eski masaya oturdum. Ölecek kadar kederli ve kimsesizdim. Adam, bana, kekre bir Trakya şarabı getirdi. Bardağı kaldırdım ve karşımda bir insan varmış gibi, yükses sesle:

— İşte böyle Ayhan, dedim. Saat kulesi, her saat başında çalıyor ve ben, her saat başında, bir adım daha gerilediğimi hissediyorum.

13.

Hayrola! Gecenin bu saatinde nereye? Tramvay hatları bile, kafaları ezilmiş kör yılanlar gibi, uzun uzun, uykuya varmadılar mı? Gecenin ortasında, bembeyaz dolaşıyorsunuz. Aksaray'da, bulvarın köşesindeki karpuz sergisinde, korkusundan ürperen karpit lambasını üfleyebilirsiniz. Üflersiniz ve karpit lambası sönmez: Çünkü onun, böyle her geçene bitiverecekmiş hissini veren fakat asla bitmeyen, yürek bayıltıcı bir türküsü vardır. Silivrikapı'daki şeftaliciyi ben uyandırdım; asfalt boyunca ağaçları sayıp dolaşarak, yarım kilo şeftaliyi ben yedim. Anlıyorum. Siz geceyi, gecenin rutubetli parmaklarını, Tophane'de taşların üstünde uyuklayan insanlarını, sonra mürettipler ve matbaa işçileri için, Sirkeci'den sabaha karşı kaldırılan tramvayları yadırgıyorsunuz, ben yadırgamam, çünkü biliyorsunuz, ben Sokaktaki Adam'ım. Bu tramvayların yolcusu benim. Sıcak, kehribar gibi bir ıhlamur içmeyi düşünüyorum. Nasıl, bir sabahçı kahvesine uğramadan geçmek mi? Ben bunu yapamam. Ben çünkü, yükçüyüm de, bu kahvelerde yatar kalkarım. Gündüzleri mavnaların, şatların üstünde, limandaki gemilere yanaşıp, onları yüklediğimi veya boşalttığımı biliyorlar. Geceleri, sandalyenin üzerinde dimdik ve kaskatı uyumayı öğrendim. Sonra, sabah ezanları okunuyor.

Söylemek istediğim, türlü şeyler var. Ha, sessizliği değil mi şehrin, yıldızcıklar filân; evet, güzeldir. Fakat, Galata Köprüsü'nü benim açıp kapadığımdan kimsenin haberi yok. Sabah buruk, insanlar taze, ışıklar eskimişken; karşılıklı düdük sesleri, motor çat-çatları arasında, bu işi zevk duymadan yapıyorum. Eski, boyasız şilepler, kuğu gibi süt beyaz yolcu vapurları, kiralık motorlar Haliç'e giriyor, Haliç'ten çıkıyorlar. Siz yoruluyorsunuz. Sizin uykunuz geliyor. Gözleriniz diken diken batıyor. Bununla beraber, sizinle mükemmel anlaşıyorum. Çünkü siz benden başka bir adam değilsiniz. Bab-ıâli'de, henüz mürekkepleri ıslak sabah gazetelerini almaya gideceksiniz. Çivili pabuçlarınız, kaldırımda, nasıl sesler çıkaracak. Bir kahvede oturduğum vakit, hep ama hep, bu sesleri düşünüyorum. Aç ve tok, küstah ve çırılçıplak ayak seslerini. Artık siz yoksunuz.

O kapıyı çalmayınız; orada, önemli bir kimse yatıyor. Bu kimsenin önemli işi, pabuçlarınızı boyamaktır. Bu kimse ben'im bir şehir dolusu adamın, kadının ve çocuğun pabuçlarını boyarım ve işime, gece uykumda devam ederim. Ellerim daima, kendi renginden başka renklere boyalıdır. O kadar ki, zaman zaman, çocuklarımın babaları gibi, elleri bileklerine kadar kudretten boyalı doğacakları aklıma gelir, bir hoş olurum. Şu saatte, yatağın içine dönüyor, pantolonunun paçaları aşınmış bir talebenin pabuçlarını fırçalıyorum. Fırçalara hiç dikkatle baktınız mı? Kahverengiler için, siyahlar için, fırçalar ayrıdır. Her ikisi de mağrur ve edepsizdir. Sizler hep ayakkabılarınızı benim burnuma uzatıyorsunuz. Sonra "bizzat" ben, kendi ayakkabılarımı, kendi burnuma uzatıyorum. Ben elbette önemli bir kimseyim. Fakat ben asıl, ayakkabılarım hiç olmadığı zaman önem kazanırım. Bütün yeteneksiz sanatçılar

ve politikacılar başıma üşüşürler. Halbuki ben, onlarsız da, politika ve sanatım.

Geceleri bu vakitte, iri kadınların memeleri terlemiş. Siz Köprü'den ayrılmıyorsunuz, ama şişman kadınların memeleri yine de sırılsıklam. Memeleri hiç ıslanmamış, çünkü hiç büyümemiş, ufacık bir kız; Galata'nın bir yerinde, sepet bıyıklı bir Kürdün, ağaç gibi elleri arasında. Bu kızı tanımıyorum. Fakat öz kızım olabilir. Onu kaybetmiş ve "bulanın, insaniyet namına haber vermesi" için, ucuz gazetelere ilân vermişimdir. Şimdi, Kürdün apış arasında, çamurlu bir kurbağa gibi kımıldanıyor, ağlıyor. Hamamlarda sabahlayanlar, sizi çok ilgilendiriyor, muhakkak! Belki siz, hamamlarda sabahlıyorsunuz. Bense, Yenikapı'da bir deniz gazinosunun, terkedilmiş iskemlelerine oturup, öylece sabahı tutmak istiyorum. Hepsi mavimsi, çapaklı, hırpani olduğuna göre, siz ne derseniz deyiniz, dün sabahla bu sabah arasında, hiçbir fark yoktur; üstelik yarın sabah ve ondan sonrakilerle de, aralarında hiçbir fark olmayacaktır. İhtiyarlamak diyeceksiniz? Ben o mutluluktan, yâni sersemlikten mahrumum. Sabahlar yüzyıllardır tekrarlanıp duruyor. Ben yüzyıllardır tekrarlanıp duruyorum.

14.

O şeref bana aittir efendim, bendeniz Leon Andrea, Kürkçü, Tünel'de, Aristokli Pasajı'nda, Kunduz Kürkevi; alım satım, ama en çok tamirat. Elbette, her türlü sakatlığı gideririz, eskisinden güzel olur, hiç dokunulmamış sanırsınız; bir atölyemiz var ki, birinci sınıf işçilik! Her zaman! Zaten herkes bizi tanır. Öyle büyük zengin değilim. Ne var? Allaha şükürler olsun, üç beş kuruş kazanıyorum. Bizim iş asıl kışındır, yahut ki sonbaharda. Bütün yaz sinek avlarız. Ufak tefek tamirat. Lâkin sanmayın ki şikâyet ediyorum, yok. Allah bin bereket versin, öyle şey aklımdan bile geçmez. Şüphesiz bizim de, kendimize göre derdimiz eksik değil. Eh insanoğlu bu. Hangisi çıkıp, benim derdim yoktur diyebilir? Sorarım size.

Yok, eğer korkuyorsam taş olayım; ne diyorum, Allah kapkara taş yapsın beni, korkuyorsam eğer! Zaten başında girmezdim böyle işlere. Mademki girdim, hem de bu kadar zamandır içindeyim, demek korkmuyorum. Ha, elbette biliyorum, Ahmet'le konuştunuz, yahut gidip o Hasan olacak haydutu dinlediniz; biliyorum, nafile inkâr etmeyin, onlar benim için korkak diyorlar; daha beteri, ne var biliyorsunuz, Meryem bile böyle diyor. Yüzüme demedi ama, ben anlamaz mıyım

be? Bal gibi beni korkak zannediyor. Neden? Hiç! Sebep yok be! Atıyorlar be! Herkes enayi mi? Neden durup dururken, kendimi ateşe atayım? Korkaklık başka, ihtiyatlılık başka. Ben kendim, kendime ihtiyat düşünüyorum, onlar bana ne diyor, korkak! Peki, geçen sefer mallara müşteri bulan kimdi? Ben değil mi? Hem ne müşteri! Parayı tıkır tıkır, bir seferde, elimize saymadı mı? Ahmet dilini yutmuştu o vakit ama, bana aslan diyordu, şimdi fare diyor. Halbuki Leon eski Leon, hep eski Leon!

Herşeyden evvel, insanda yürek olmalı be! Yürek olmalı diyorum yâni! Adamın kalbi vursun, motor gibi işlesin, yeter mi? Git o zaman makine ol, robot ol, öyle yaşa, karşıma gelip adamım deme! Yürek lâzım, yürek! Başka lâf anlamam ben! Anlamıyorlar be! Neden, durup dururken, kalkıp İsrael'e gideyim istiyormuşum diye soruyorlar. Lâf mı bu? Hükümet bile sormuyor bunu. Onlara ne oluyor? Haydi bırak sorsunlar diyelim, fakat neden anlamıyorlar niçin gitmek istediğimi? Ben buradan şikâyetçi değilim. Kimseyle kavga etmedim. Allah bin bereket versin, karnımı doyuruyorum. İyi hoş, lâkin bir de işin öteki yanı var. Bünyamin neler yazıyor? Sanki cennete gitti köpoğlusu!.. Yalnız Bünyamin mi? Herkes gitti be. Haydi gitmedi mi? Eskenazi, daha üç sene evvel, kızlarını göndermişti. David gemiyle kaçarken tutuldu. Peki, ben neden gitmeyeyim bakalım? Bir sebep var mı? İnsanda yürek olsa anlayacak, gelgelelim nerede bu haşeratta? Hep kendilerini düşünüyorlar, sanki dünyada onlardan başka adam yok! Biraz da bizi düşünseler ya!..

Sonra, elinizi vicdanınızın üstüne koyun, öyle söyleyin Allah aşkına; evet, vicdanınızın üstüne koyun! Askerliğimi yaptım; Toprakkale'de, yolda. Hiç kimseyle

mahkemeli değilim. Yalnız Maliye'ye borçluyum biraz, o var belimi büken, vereyim istiyorum bu parayı. Başka türlü dümenini bulursam, daha iyi olacak, çünkü malûm ya, yolcuya her daim para lâzım olur. Eh, şu Meryem orospusunun kahrını neden çekiyoruz; koca İstanbul'da, başka kız mı kalmadı? Sorsan ya, bir kere! Neden çekiyoruz? Tanıdığı çoktur Meryem'in, hem ne tanıdıklar? Ne türlü dalavere ararsan, onlarda: Yalancı şahitlikten tut, şantaja kadar her çeşidi. Eh, bu Şeref Beyi de Meryem tanıştırdı; şimdi iyi dikkat edin sözüme, tam Şeref Beyle Maliye dalgasını yoluna koyacağız, al bakalım, başıma bir belâ çıkıyor: Nubar'ı yakalıyorlar, kodese tıkıyorlar, aman zaman diyecek oluyoruz; al bakalım, bu defa Hasan hergelesi geliyor. Şimdi düşünün; elimi uzatsam pasaportu alacağım. Bunların yüzünden alamıyorum. Anlamıyorlar. Yürek yok bunlarda. Ben pasaportu almazsam, ölürüm be! Geceleri gözüme uyku girmiyor. Hep kendimi İsrael'de, sahil kenarında, kumluklarda düşünüyorum. Onlara söyleyince gülüyorlar. Akıl mı yâni? İnsanlık mı bu?

Neresinde korkaklık Leon'un? Şimdi polis, hepimizi yakalasın, iyi mi? Toptan Nubar'ın yanına. İsrael'e gidecek yerde, deliğe gireyim? Yok, Allah göstermesin: Eğer bahara Telaviv'de olmazsam, sırtımdan çatlarım be! Hem akrabalarım orada, iki gözüm! Raşel de gitti. Siz Raşel'i tanımazsınız; bir zaman benim atölyede çalışmıştı, ama ne kızdı, prensesler haltetmiş! Meryem, onun yanında cadıdan beter kalır. Raşel de gitti. Ben kaldım. Neden kalayım? Herkes gitti! Herkes gidiyor. Yarından sonra, yine bir vapur yola çıkacak: Kuledibi'nde, bütün duvarlara ilânlarını yapıştırmışlar. *"Şabat"*ta okudum. Ne olur, ben de o vapurla gidecek olsam!.. Vazgeçtim be, vazgeçtim o vapurdan, bahara

gideyim, başka birşey, hiçbir şey istemem. Şimdi sırası mı, ortalık bulansın! Şeref Bey dalgayı bilmiyor, fakat işi sallamaya başladı. Gel bunu Ahmet'e anlat, dinlemez ki, herifin dini imanı para! Ben de severim parayı, elbette; para olmasa, hiçbir şey yapamazsın, efendim? Bir de insaniyet var ama. Başka türlü olmaz. Demek ki gitmemi kolaylaştırmak, insaniyetlik icabı. Peki, insan mı bu herifler? Gitti, Şevket Nuri ile konuştu. Şevket Nuri velinimetimdir, ona karşı boynum kıldan ince, buna rağmen iyi yapmadı izin vermekle! Ben sustum, eve hiçbir kelime söylemedim, bıraktım, ne yaparlarsa yapsınlar.

Ne işle uğraşırsınız, bilmiyorum, belki sizin de malûmatınız vardır, ne ki bizim eşekler düşünemiyor bunu. Kaçakçılık Bürosu, uyuyor sanıyorlar. Evet, evet, sanıyorlar. Polis bu iki gözüm, sen onu uyur sanırsın, o senin ensendedir. Nubar nasıl gitti gürültüye? Sorarım size, ha, nasıl gürledi? Sanki o gidince, bizim münasebetimizi, tespit etmedi mi polis? Nasıl etmez? Siz uyuyorsunuz. Kaç gündür pasajda, benim evin önünde, acayip adamlar görüyorum. Ne çıkar mı? Şaşarım aklınıza efendim, gizli polis gelip size kendini takdim edecek değil ya, elbette böyle sinsi sinsi dolaşacak. Allah bilir, şimdi hepimizi takip ediyorlar. Na, demindenberi şu karşıdaki kara bıyıklı adam, belki yüzüncü defadır dikkatle bize baktı, ama ben dalgayı hemen çıkarıyorum. Yoksa neden alçak sesle konuşayım? Pasajda, dükkâna gelip, olmadık şeyler sorup, gidiyorlar. Hele bir tane var ki köşede oturuyor, güya gazete okuyor. Geçen gün iki adam evden beni sormuşlar; annem, uzun boylu esmer diyor; kim var uzun boylu, esmer arkadaşım; üç gündür, aklıma kim geldiyse telefon ettim, hiçbiri beni aramamış. Şimdi sen ihtiyatlı olmak ister-

sen, neden korkak olasın; söyle ama, bu vaziyette başkası olsa, ne yapardı?

Onlar mı? Görmüyor onlar be! Akıllarını kaybetmişler sanki. Ahmet kalkıyor Serkis'e gidiyor, malları satmaya, ben bunu Cevdet'ten duyuyorum, aklım yerinden oynuyor. Hangi Serkis, biliyorsunuz: Hani hırsızlık eşyası alır satar bir herif vardır, Kapalıçarşı'da, işte o! Bir kere, mimlidir bu herif. Tam da gidecek zamanı bulmuş! Ahmet'e söylemedim mi? Şevket Nuri'nin yazıhanesine bile gittim. Beni kovmaktan beter etti. Zararı yok! Bana çok iyilik etmiştir. Yarın hapishanede, nasıl olsa beraber olacağız. İşin acayipi, o bile anlamıyor. Halbuki, etrafımızdaki çember, her gün daha daralıyor; görüyorum, seziyorum. Korku mu? Neden korku olsun? Sıkıntı bu be! Huzursuzluk! Adamda takat bırakmıyor. İstiyorum ki, ne olacaksa olsun. Hapis hapis. Ne olacaksa olsun! Kaç geceler, uykumda sıçrayarak uyanıyorum; ellerime kelepçe takmış oluyorlar; esmer esmer, sıkıntılı yüzlü adamlar, gelip gidiyor; yahut, kaç kere dayak yedim: Ayaklarıma su döküyorlar, ondan sonra vuruyorlardı. Bunlar kolay mı? Ne zaman kapı hızlı hızlı vuruluyor, içimde birşey cızz diye eriyor. Bugüne yarma, gelecekler. Muhakkak! Biliyorum. Taharriler, her tarafta. Kimin polis olduğunu anlayamazsın ki! Alnında yazmaz ki! Meselâ, şimdi lâf olsun diye söylüyorum, siz kimsiniz? Neden polis olmayasınız? Benim ağzımı aramak için gelmiş olabilirsiniz. Zaten sizi evvelce tanımıyordum. Tanırsam ne çıkar? Bir keresinde, eskiden polis olan bir adamla konuştuğunuzu, bana söylemişlerdi. Herşey meydanda. Ben kendimi, kendim mahvedeceğim. Evet, başka çare yok ki!

Neden, ben rahat yaşamayayım? Herkes keyfine bakıyor, ben bakamıyorum keyfime! Allah canımı alsın

bakamıyorum, aklım fikrim hep bu işte. Ne olacak bilmiyorum ki? Nubar yakalandığı gün, Kontinental'e gitmiştim; o gün bugün, ayak basmıyorum. İçimde bir his var: Sanki gidersem, bu defa bizi yakalayacaklar. Saçma mı? Sizin başınıza, hiç böyle şey gelmemiş anlaşılan, adam başka oluyor vallahi billahi, sanki, nasıl anlatacağım size, dünyası değişiyor. Nubar'ın kardeşi dün dükkâna geldi. Ya, bir de o var başımızda, dert bir değil ki: — Ağbiyimin hissesini vereceksiniz, diyor. Vereceğiz tabii. Hapise düştü Nubar. Kardeşinin gözleri, kan çanağına dönmüştü, na böyle böyle. Yarın ben hapise gireceğim, annemin gözleri kan çanağına dönecek. Önümüz de kış. Halbuki ben, ne düşünüyordum: Telaviv'e gideceğiz. Annem yengesini bulacak. Ben Bünyamin'i bulacağım. Raşel'i bulacağım. İbranice öğreneceğim. Artık kürkçülük yapmayacağım. Hele böyle karışık işler, hiç! Böyle işler canım, yâni Ahmet'in, Hasan'ın yaptığı işler...

Yalan söylemeye mecburiyetim yok, isterseniz inanmayın, eğer Şevket Nuri'nin hatırı olmasaydı, imkân yok karışmazdım. Evet, inkâr etmem, etmiyorum, param olsun istiyordum. Ama, niçin istiyordum param olsun? Filistin'e gitmek için. Lâkin belki karışmazdım, belki karışırdım, bırak orasını; hiç değilse şimdi açar telefonu, polisi haberdar ederdim. Elbette ya, ne sanıyorsun? Şevket Nuri'nin hatırı olmasa! Tabii, polis bana ne yapacak? Yemez ya! Hem ben haber verirsem bana niye dokunacak? Üstelik mükâfat verirler. Öyleymiş. Ahmet diyordu. Ah bir tutsalar Ahmet'i, beni değil ama, şu Ahmet'i bir tutsalar, ah ne sevineceğim. Kendini beğenmiş serseri! Vatan haini, ne olacak? Harbin ortasında, İtalyanlar için casusluk ettiğini herkes biliyor. Arkasından ağlayacak kimsesi yok. Yakalansın! Yakalan-

sın! Nasıl olsa bizi ele vermez. Bunu marifet sayar. Kaçakçılığı marifet saymıyor mu?

Bu kara bıyıklı nasıl dinliyor bizi? Hiç fark etmiyorsunuz. Benim gözüm onda. Onun da, bende tabii. Herşey karşılıklı. Taharri memuru. Allahım gibi biliyorum. Geçen gün, buna benzer bir herif, pasajın kapısında vitrinlere bakıyordu. Ne mi çıkar? Anlamıyorsunuz be! Herifçioğlunun başka işi kalmadı mı, elleri cebinde, neden pasajın kapısında dikilsin? Kim var pasajda? Ben varım. Nubar'ı yakaladılar. Şimdi sıra bende. Ahmet, Nubar kimseyi ele vermemiş diyor, yalnız başına cezasını çekecek, biz de onun hissesini vereceğiz. Vazgeçtim ben. Ben hapse gireceğim ve hissemi verecekler. Ha tamam! Ahmet verecek. Zor verir Ahmet. Bırak vermesini, gitmiş Serkis'le iş yapmaya. Kalkıp Meryem'e keyif için mi gittim zannettiniz? Yok efendim, o da anlaşılan Hasan suratsızına abayı yakmış! Gözünden anladım. Bir deliğe tıkılırsa, görür gününü, Denize karşı köpekler gibi sevişmeye benzemez bu iş. Oyuncak değil. Fakat ne var, kimse düşünmüyor. Ben söylüyorum, üstelik tîye alıyorlar.

Bir çare bulacağım, elbetta, başka türlü olmaz. Adam mıyız biz be, sanki diyorum, adamlık böyle mi olur? Hiç kafa işlettirmiyoruz ki! Aklımıza birşey geliyor, kalkıp yapıyoruz; ondan sonra, haydi bakalım, ayıkla pirincin taşını! Çare aramak lâzım diyorum ya, inanmayacaksın. Kimsecikler çare aramıyor; içine düştüğü çukurdan kurtulmak için aklına ne geliyor, onu yapıyor. Sözüm meclisten dışarı, bok üstüne bok diyeceğim. Kimi adamlar, her düştükleri çukuru, yeni bir marifetmiş, bir kârmış, bir kazançmış gibi göstermesini bilirler; onlar da çukurdadır, gösterişe bakma! Ha, şimdi onlar gibi olsam, isterim, hiç şüphe yok! Çare bulurum diye,

açarım telefonu, ondan sonra bunu defterime kâr yazarım. Bünyamin burada olsa, ona sorsam, bir kulpunu bulacaktı, biliyorum, mutlaka bulacaktı. Hele Davit olsa, Davit! Yok, hapisteki Davit değil, öbürki Davit, hani Brezilya'ya giden. Belki siz tanımazsınız onu, ama, bir taneydi. Şimdi İsrael'e gelmiştir, Allah bilir. O olsaydı, bıyıklarını iki çekiştirir, bir nefeste derdimi hallederdi. Aslan gibi çocuktu be!

Şeref Bey dedikleri kalleş herif nerede kaldı? Güya onunla buluşacaktık, beni Ekrem isminde bir adamla tanıştıracak, pasaport dalgası için. Maliye'deki mesele. Vay, saat on bir olmuş. Halbuki herif dokuz buçukta gelecekti. Görüyorsunuz: Atlatıyor. Neden atlatıyor? Sebep var mı atlatmasına? Komisyonunu alacaktı. Vermem dedim mi? Üstelik araya Meryem girmişti. Kaçıyor benden. Kaçıyor, çünkü etrafımı, taharrilerin sardığını anlamayacak kadar, enayi değildir o. Kurttur be! Yaş işi bir bakışta anlar. Zaten şüpheleniyordu. Kaç kere salladı. Bu sefer tamam atladık. Allah bize acısın! Bundan sonra, pasaport ihtimali iyice zayıfladı. Herkes benden kaçıyor. Kara bıyıklı adama baksana! Sırıtıyor pezevenk. Neden sırıtıyor: Avucundayım çünkü. Hepimiz avucundayız. O kadar bağırıyorum, söylüyorum, bırakın herşeyi diyorum, anlattıramıyorum. Korkuyor muyum? Elbette korkuyorum. Ne ya? Oyun mu oynuyoruz? Sizin etrafınızda, vızır vızır hafiyeler dolaşsa, korkmaz mısınız, ha, söyleyin bakalım, korkmaz mısınız; evinize acayip adamlar gelip, ikide bir kapınızı çalsa, söyleyin, erkekçe söyleyin, korkmaz mısınız? Ben askerliğimi yaptım. Herkes gidemiyor Filistin'e. Ama askerliğini yapmamış, ondan gidemiyor. Korkarım tabii. Neden hapse gireyim? Onlara malı çıkarsınlar dedim mi? Tek kuruş alacak mıyım? Lâkin bir yakalanırlarsa,

ben de delikteyim. Neden? Korkmaz mıyım? Sen korkmaz mısın? Korkmamak ne demek be? İnsanlık mı? Hayvanlar bile korkar. Ben içimde taş taşımıyorum. Adamım ben. Gırtlağıma kadar dert içindeyim, sen tutmuş, korkak diyorsun. Haydi sen yiğitsin, cesursun, kahramansın. Ben korkağım. Yakalanacağım diye korkuyorum. Korkağım ben, efendim, çünkü insanım.

... Müsaadenizle, Ahmet'i bulmaya gideceğim. Eğer, ölmez sağ kalırsak, yarına görüşürüz. Adiyo!

15.

Kardeşim, bir dakika bakar mısın, kaldır şu bardakları; evet hepsini kaldır, bira istemem, en iyisi sen bana votka getir, hem de büyük bardakla; sonra bir de "beyim" demekten vazgeç, anladın mı? Alışkanlık elbet! Ben bilirim bu alışkanlığı! Vapurda, herkese ben hizmet ederim ve daima senin gibi konuşurum. Meslektaşız demek ki! Yalnız, ben vapurda, sen ise karada insanların işkembelerini doldurması için hizmet ediyoruz. Bu da pek önemli bir fark sayılmaz. Tamam! Anlaştık! Şimdi kaldır şu bardakları, votkamı getir. Bir şişe de gazoz. Sonra şu heriflere söyle, adam gibi birşey çalacaklarsa çalsınlar; yoksa ne diye gecenin bu saatinde, kafa şişirip duruyorlar. Müzik dinletmek başka, müzik çalarak insanı çileden çıkarmak başka. Hele benim gibi, önceden raydan çıkmış bir adamı... İyisi mi sussunlar.

Susmayacaklar. Bunu siz de biliyorsunuz. Dünyada yaşamak, yâni bütün iyi şeyleri kirletmek için, durmadan patırtı etmek zorunda olan insanlar, onlardan ibaret değil ki! Üstelik patırtı etmek, sakin ve sessiz durmaya nisbetle, daha güç birşeydir. Fakat sakın, sessiz durmayı tercih ettiğim, zehabına kapılmayın. Neden olacak? Susmak, aptallığın değilse bile, iyi niyetin işareti sayılır. Oysa, iyi niyetle aptallık arasında ne kadar fark

kaldığını, ben epeyce zamandır kestiremiyorum. Ben, Kamarot Hasan, aptalım. Bunda şüphe yok. İyi niyetli olup olmadığımı bilmem. Bir vakitler iyi niyetliydim. Hiç olmazsa, böyle olduğumu iddia edecek kadar hayâsızdım. Şimdi sadece hayâsızım ve gerisi bana vız gelir.

Yalnızım. Biraz önce yanımda Meryem vardı. Şimdi yanımda Meryem yok. Kavga ettik, canı sıkıldı, kalktı gitti. Cehenneme kadar yolu var. Ben onun için ölmüyorum. Kimse için ölmüyorum. Daha çok kazanmak için, kolayca ve büyük oynayan kumarbaz, bir hadde kadar herkesi ilgilendirir. Meryem daima büyük oynuyor. Ve kolay. Kazancı da, o nisbette. Fakat, bundan bana ne? Adamın biri, cinsimize, düşünen hayvan demek lâf ebeliğinde bulunmuş. Ne düşünen hayvan? Bütün düşüncelerin merkezinde kendimiz olursak, bu anlamda ve bu miktarda düşünce su aygırlarında da mevcuttur. Meryem de bir nevi su aygırı zaten. Ara sıra geniş nefesler alıyor ve durmaksızın çamurlar içinde yuvarlanıyor. Ben aygır olmadığım için, onun sadece iştahını celbediyorum. Demin siz burada değildiniz. Kibarca kavga ettik. O çıktı gitti. Çamurların arasında, daima ikinci bir aygıra rastlanabilir. Ve yan yana iki su aygırı, kendileri kadar önemli, başka ne tasavvur edebilirler? Allah belâsını versin!

— Votka, beyim. Büyük bardakla!

Garson bu. Bizim meslektaş. Onunla alay ediyorum. Bu suretle, kendi kendimle alay etmiş oluyorum.

— Gazoz?

— Gazoz da geldi. Deminki bayan, keyfinizi kaçırdı galiba?

— Keyfimizi zaten hiç tutamadık, diyorum, biz nereye gittikse, o bir başka tarafa doğru yola çıkmıştı. Bu kadını tanır mısın?

— Meryem'i mi? Onu herkes tanır. Evvelce bir Yahudi ile gelirdi.

— Leon?

Gazozu açıyor ve köpürtüyor. Bu işi benden daha ustalıkla yaptığına dikkat ediyorum. Sonra bir sır açıklıyor bana:

— Yahudiler ne dermiş, bilir misin?

— Bilirim, *"şalom"* der ve Telaviv'e gitmek için can atarlar.

Fikrimi beğenmedi: — Hayır, o başka, diyor. Amcam derdi ki: — Onlar, insanlar cumartesi için yaratılmışlardır, dermiş.

Gözlerini korkuyla açıyor: — Cumartesi için. Anlıyorsunuz ya! Hem bu Yahudiler çok pis olur. Hamursuz yerler.

Ona votka ikram ettim. İstemedi. Başka masalara gitti. Ben bir kaşığın parlak çukurunda kendimi seyrediyorum. Yüzüm acayip bir şekilde uzuyor, gözlerim kedi gözlerine benziyor. İkinci defa, başım bir silindir haline geliyor, çenem dışarıya fırlıyor, gözkapaklarım şişiyor. Kendimi kaşığın çukur aynasında seyrederken, evvelce bir panayırda gördüğüm, acayip şekilli aynalar aklıma geliyor. Ve hedefe isabet ettirince, gözlerimde kırmızı ampuller yanan, kolları ıstakoz kolları gibi kımıldayan, nişan talim pavyonundaki zenci hedef levhası. Arka arkaya beş defa atıyorum. Her defasında kırmızı ampuller yanıyor ve Arabın kolları sallanıyor.

Siz ne dersiniz bu işe? İnsanlar cumartesi için yaratılmışlardır değil mi? Bir yudum votka içiyorum. Caz bir rumba-bolero çalmaya başlıyor. Artık insanlar cumartesi için değil, perşembe için yaratılmışlardır. Hayır, perşembe dersek çarpılırız, en iyisi çarşamba diyelim. Tıpkı iyi saatte olsunların, sihirli hamamda bağırıp, ho-

ra teptikleri gibi: *"Çarşambadır çarşamba! Çarşambadır çarşamba!"* Bütün çarşambalar ve özellikle bir 29 Şubat'a isabet eden imtiyazlı çarşamba, el ele tutuşuyor, hora tepiyor. Artık kaşığın içinden çıktım. Şu anda, yanımda Yakub'un olmasını istiyorum. Gel gelelim, peygamber ya da sihirbaz olmadığımdan, bu isteğim hiçbir değişiklik yapamıyor. Yakub şimdi ya gemide şişiyor, ya da oksijen saçlı Melahat'ın koynunda. Eskiler buna "Vuslat" derlermiş. Daha da neler?

Kavgaya sinemada başladık. Sinemaya gitmek Meryem'in fikriydi. Ben kitaplar, buna benzer diğer bütün ıvır zıvırla birlikte, filmleri de terketmişimdir. Filmler insanları, ya hayatlarından aşırı derecede memnun eder, ya müthiş soğuturlar. Birinci halde, sizi kuluçka olmadığı halde, başaşağı sallanarak yumurtaların üstüne yatırılan bir hindinin, safça ve ahmakça mutluluğu kucaklar. İkinci halde ise, hırs canınıza okur. Meryem bunu düşünecek kadar beyin sahibi değildi, bu yüzden filmler onu büyülüyordu. Beyaz perdedeki saçmalıklar, bir sinema salonunda, daima mülayim karşılanır. Salondaki münasebetsizlikler de öyle. Ben bunu yapamadığım için, Meryem bana içerledi. Ve: — Münasebetsizlik ediyorsun! dedi. Münasebetsizlik!.. Görüyorsunuz ya, dünyada herşey görece! İnsanlar, cumartesi için yaratılmışlar ve herşey görece! Film bitince, Meryem hayran oldu. Ben onun hayranlığıyla alay ettim. Hayatı ve davranışlarıyla, her gün tuzbuz ettiği kavramları perdede görünce, onlardan yana çıkıyordu. Bu neden böyledir? Bir orospuyu herkes hakir görür, bu orospu bu filmin ya da bir romanın kahramanı olunca, iş kökünden değişir. Meryem de böyle galiba. Hayatını perdede karşısına çıkarsalar, galiba tükürecek. Kim bilir? Çünkü cahil, bütün mutluluğu buradan

geliyor. Onda beni rahatsız eden taraf bu. Bu gece de, bu yüzden atıştık.

— Telefonda sizi istiyorlar.

— Beni mi? Allah Allah!

Garson, halden anlayan bir işaret yaptı:

— Deminki, dedi, pişman oldu herhalde.

Telefonla beni arayan, sahiden Meryem'di. Sanki bir saat evvel bana: "Ne de olsa kamarot parçası değil misin?" diyen başkasıymış gibi konuşuyordu:

— Hasan sen misin? Ben pavyondayım. Oyuna gideceğiz. Sen eve git. Muhakkak! Hayır, hayır, gemiye değil. Eve! Ben de gecikmeden geleceğim.

Telefonun başında, şef garsona benzer bir herif duruyor. Taşbebek gözleriyle beni süzüyor. Sol kaşının üstünde siyah bir et beni var. Alnına bir at sineği konmuş gibi. İçin için elimi sallamak, sineği kovmak istiyorum.

— Hayır gelmem. Biliyorsun, ben parçayım ve memeden kesilmek işime gelmiyor.

Telefonun öbür ucunda bir bardak kırılmış gibi güldü.

— İyi ya, sana meme vereyim!..

Öff! Kaltak, hem de bay ağı bir kaltak!

— Hayır, diye itiraz ediyorum, canavarım ben, bu konuda anlaşmıştık. Ve cumartesi için yaratıldım.

— Sarhoşsun.

— Evet, sarhoş bir canavarım. Ve bu gece, gemiye gideceğim. Ya da sen, devekuşu olduğunu kabul edersin.

— O niye?

— Kendi kendini görmemek için, gözlerini yumduğundan.

Sözlerimi anlamadı. Belki siz de anlamadınız. Bana ne? Fakat o bu gece, mutlaka eve gitmemi istiyordu.

— Neden? diye sordum.

Güldü: — Eve gel, dedi, sana evde söylerim.

Sonra ekledi: — Daha fazla içme!

Telefonu kapadım. Şef garson, alnındaki sinekle, tepeme dikildi. Katıksız bir eşek gülümsemesiyle sırıttı.

— Merhaba, dedim, burası amma sıcak.

— Tabii sıcak. Kaloriferleri prova ediyoruz. Fakat sizin hararet telefondan geliyor.

Sineğini oynattı: — Meryem'di değil mi?

— Hayır büyük annemdi.

Öküz gibi baktı: — Yoook!

— Evet, ta kendisi. Sıhhatime çok dikkat eder, terlersen arkana bez koy diyor. Yetmiş yaşında. Ne de olsa bunadı.

Meryem'e gitmeden önce, böyle bir bardak daha içebilirim. Beni çağıracağını tahmin etmiş miydiniz? Ben, hayır, etmemiştim. Aslına bakılırsa gitmek istemiyorum. Bende birtakım alışkanlıklar peydah ediyor. Katlanır şey değil. Fakat bu gece gideceğim. Kaşığın çukur aynasında, yüzüm değirmileşiyor. Dişlerim, hakiki canavar dişleri gibi uzuyorlar. Panayırda, yeniden üç el ateş ediyorum, Arap yeniden kırmızı ampullerini yakıyor, kollarını oynatıyor. Siz, bütün ötekilerle beraber, aynı havaya kendinizi kaptırdınız: *"Çarşambadır çarşamba!"* Ne çarşambası ulan? Cumartesi dedik ya!..

Sonra cehennem olup sokağa çıktım. Hava, bir kadın teni kadar yumuşak ve nemli. Belki bana öyle geldi. Kadın teniyle hava arasında ne ilişki var? Böyle ukalâlıklara, kitaplarda rastlanır. Oysa ben kitapların dışına çıkalı, ne kadar uzun zaman geçti? Kendimi kitap okurken düşünemiyorum. Yazarken hiç. Ve bu, boğucu bir sıcaklıkta, yüzümü bir vantilatöre tutuyormuşum gibi, müthiş hoşuma gidiyor. Beyoğlu'ndan el ayak çekilmiş. Elektrik direğinin dibinde, tüyleri çamurlu,

gözleri çapaklı bir köpek işiyor. Beni gördü. Bir kulağını gözünün üstüne düşürerek, külhanbeyce selâm verdi. "Merhaba" dedim. Sonra biz iki it, ayrı ayrı, kendi yollarımıza gittik. Sıraselviler'de rüzgâr, basbayağı soğuk ve hızlı. Yürüdükçe, gecenin ortasında, genişliyorum. İçimde bir ateş. İçim par par yanıyor. Meryem'in evine girmeden, ben de gidip, bir duvarın dibine işedim. Oysa duvarın üstüne, adam boyu harflerle, "Eşeklere Mahsus Kenef" yazmışlar. Köpeklere mahsus, diye düzeltmeli.

Kapı aralık. Ya unutulmuş, ya özellikle bırakılmış. Karanlık bir suya girer gibi, salona girdim. Büyük karanlık. Yalnız solumda, palyaço yüzüne benzer birşey, acı acı parlıyor. Bunun, masanın üzerindeki abajur olması lâzım geldiğini, tahmin ediyorum. Büyük karanlık. Ve uzak. Bir de uzak müzik: Kemana benzer birşey. Derken, abajurla birbirimize girdik, aynı anda bitişik odadan, Meryem'in sesi duyuldu: — Kim o?

— Ah katır, diye kendi kendime sövdüm. Arpalık yoksulu! Senin için her tarafa işaret fenerleri koymalı. Taşkıran!

Meryem tekrar soruyor: — Kim o?

— Benim be! Mohikanların sonuncusu.

— Sen misin Hasan?

— Evet!

Kapı açıldı. Işık, yüzümü sağdan soldan tokatladı. O, kapının önünde durdu. Işık arkadan vurduğu için, yüzü hiç görünmüyordu. Benim gözlerim kamaşmıştı.

— Neden düpedüz adını söylemiyorsun?

— Çünkü: Ben, Mohikanların sonuncusuyum. Mohikanlar benimle bitiyor. Ne demektir bu, bilir misin?

Arkamdan kapıyı kapadı.

— Evet, küp gibi içmişsin. Sana içme demiştim.

Odayı olağanüstü buldum. Radyo mızmızlanıyor. Meryem'in yüzü, dumanların içinde, gölgeli, adamakıllı genç. Kendimi divana salıverdim. Yaylar garip sesler çıkardılar. Meryem yanıma oturdu. Memelerini burnuma dayadı. Onları avuçladım. Ve bir nar gibi kütürdedikleri duygusuna kapıldım. Saçları yüzüme dökülüyordu. Bunu istemiyorum, yanaklarımda, çenemde karıncalar geziniyor, sinekler dolaşıyor gibi oluyorum, istemiyorum. Oysa, Meryem inadına yapıyor. Beni böyle tahrik ettiğini sanıyor. Sersem. Dudakları sımsıcak, kulaklarımda. Hep inatçı ve musibet... Beni eski ve lanetli murdarlığa çağırıyorlar. Hayvanlığın çağrısı.

Birdenbire kalkıyorum:

— Oyunda kaç para kazandın?

Cevap vermiyor. Tekrar soruyorum. Yine cevap vermiyor. Sadece bakıyor. Öpüşürken de gözlerinin böyle baktığını hatırlıyorum. Tekrar soruyorum ve bu sefer, Mohikanlardan bahsediyorum: Şanlı ve mahvolmuş, eski Kızılderili ırkından. O yine susuyor. Sonra birdenbire:

— Sersem! diyor, Mohikanlarmış...

— Evet, özellikle... diyorum, bu gece.

Radyoyu kurcalıyorum. Kısa dalga istasyonları. Slavca birtakım konuşmalar. Macarca olduğunu zannettiğim bir türkü. Türkü hoşuma gidiyor. Fakat telsiz işaretleri karışıyor, türkü kayboluyor. Bu dakikadan itibaren, türküsünü kaybetmiş bir zavallıyım. Bunu söylemek için Meryem'e dönüyorum. Onu kor halinde buluyor, bundan vazgeçiyorum. Sözler neye yarar? Sözler, beyhudelikler demek. Bir sürü, milyonlarca, milyarlarca, durup dinlenmeden tekrarlanan, beyhudelikler. *Kelimeler! Kelimeler! Kelimeler!* Oysa Meryem, mutla-

ka kelimelerin dışına çıkmak istiyor. Derisi yaldızlanıyor, dişleri ağarıyor. Radyoda hep telsiz işaretleri. Nokta ve hat. Nokta ve hat. Üç nokta bir hat.

— Mohikanları bıraksana! Başka sıkıntın yok mu senin?

Başka sıkıntı?

— Var elbet! Yaşamak sıkıntısı söz gelişi. Nabızlarımın, dakikada seksen küsur defa vurması cinsinden, bayağı sıkıntılar. Dahası var, hiç değilse senin kadar, budala olamamak.

— Sus, küfretme!

— Küfrederim.

Ve ediyorum. Kalkıyor. Işığı söndürüyor. Ve ışıkla beraber, gözden kayboluyor. O zaman, dayanılmaz bir şekilde onu arzuluyorum. Ensemi bir demir el sıkıyor. Radyoda hâlâ, nokta ve hat.

— Meryem, diyorum, Meryem! Neredesin?

Sesime alışkınım ve bundan tiksiniyorum. Karanlıkta bir kibrit parlıyor; dudakları, ağzı, elleri görünüp kayboluyor. Ve kayboldukları yerde, karanlığın içinde beyaz beyaz, şekilleri tekrar farkediliyor. Halının üzerine, ölü gibi uzanıyorum. Pencere ve yıldızsız gökyüzü, mezartaşım. Yıldızlar, derhal bulutların arkasından çıkıyor, eski harflerle: "Dur yolcu!" diyorlar. "Burada Mohikanların sonuncusu yatıyor." Meryem'in Mohikanları sevmeyişine, ne kadar kızdım? Rose-Marie olsa, incecik kaşlarını kaldırır:

— Eski ve şerefli ırk, derdi. Onları beyazların uygarlığı mahvetti.

Mesele böyle konursa, Rose-Marie ağır basıyor. Kendi kendime, "Bir ağlasam!.." diyorum. Yıldızlar tekrar kayboluyorlar. Meryem yanımda peydahlanıyor.

— Öff! Nereden karşıma çıktın be? Senin gibisini hiç

görmedimdi. İnsan yanındayken, bütün rahatını kaybediyor. Sıkıntı.

Onu saçlarından kavradım, halının üzerine yatırdım. Dudakları kauçuk gibiydi. Onları daima, ağzımın önünde hazır ve işlek buluyor, daima kaybediyordum. Bu, bir insanın rüyasında yaşamaktan hoşlanmayacağı bir kâbustu. Meryem kendisini bana teslim etmiyor, oyundan kendi payını dikkatle ayırıyordu. Hep bir çukurun içindeydik. Ve radyo, telsiz işaretlerine devam edip duruyordu. Nokta hat. Nokta. Nokta. Kadın bitmiyordu. Onu bitirmek imkânsızdı. Gittikçe genişliyor, büyüyor, uzuyor, asla bitmiyordu. Aslında bu, iğrenç, utanılacak birşey. Bence farketmez. Böyle birşey, bir insanın hayatında bir çıkış noktası, bir durak, ya da son durak olursa, belki bir anlamı olur. Hedefini kaybetmiş bir mermi için? Lâf! Nokta ve hat! İnanır mısın, belki o bile değil. Sonsuz bir sıkıntı. Başsız ve sonsuz bir can sıkıntısı. İşte bu kadar. Belki de bu yüzden hep, ellerimle yüzümü silmek ihtiyacı içindeyim. Hep ellerimle yüzümü. Sanki tozlu, pis, örümcek bağlamış bir bodruma girmişim. Örümcek ağları, yüzüme yapışmış. Görünmez, bezdirici, çileden çıkarıcı, örümcek ağları. Onlardan bir kurtulabilsem!

Sonra konuştuk. Meryem radyoda bir müzik buldu. Gelip başını göğsüme koyarak, yanı başıma, halının üzerine uzandı. Müzik odayı değiştiriyordu: Bir çocuklar korosu, kim bilir hangi memlekette; basit, tekdüze, fakat o derecede dokunaklı bir şarkı söylüyor. Soprano sesler, sağdan sola, soldan sağa koşuyorlar. Ben sesleri, kanatları olan, binbir renkli, garip, eski zaman hayvanları gibi tasarlamayı severim. Oysa sesler kanatlı değillerdir, hayvan da değillerdir, yâni bu

tasarının iler tutar yeri yoktur. Fakat yine, özellikle şimdi, bu yumuşak ve nazik çocuk seslerini, birtakım hayvancıklara benzetiyorum; bir ormanın yemyeşil tükeniverdiği göl kıyısındaki sürü sepet sinek kuşları. Böyle bir manzarayı, sahiden, ya da bir kartpostalda görmüş olabilirim. Buna rağmen, şu saatte, bu çocukların seslerini dinlerken, tekrar, "Ben asıl orada, o gölün kıyısında olmalıyım" diye, elimde olmadan düşünüyorum. Bu düşünce, bundan eminim, düşünce olarak kaldıkça, hiç değilse o gölün kıyısına gerçekten varacağım güne kadar, bana bir tutamak olabilir. Ne var ki çocuklar susuyor ve göl, muazzam bir yıldız kaymış gibi, haylaz ve küstah, buralardan ve belleğimden akıp gidiyor.

Zaman zaman aşktan söz etmek, herkes için, fakat galiba, asıl orospular için bir ihtiyaçtır. Gerçi ben, aşktan söz etmenin de, ölümden söz etmek kadar anlamsız ve budalaca birşey olduğuna eminim, ama tek başına, bu birşey ifade etmez. Herkes aşktan söz ediyor ve bunu gözleri ışıklanarak yapıyor. Meryem de öyle. Ben onun, "Aşksız yaşamanın imkânı var mı?" dediğini duydum. Evet, aşksız yaşamanın! On beş yıl sonra, çocuklarıyla bırakıp kaçtığı adamı, sevmişti. O başka. Kaçarken de, sevdiği belli bir adama kaçmıyordu. O da başka. Piyasadan kendini kurtarmış bir orospu için, her erkek bir "aşk" olmazsa, işin hiçbir romantizmi kalmaz. Oysa eminim ki, orospular ve pezevenkler dahil, hiç kimsenin romantizmi olmayan bir hayatı sürüklemeye tahammülü yoktur. Meryem'e gelince, hayatında sevgi duyup bağlandığı tek kimse, Ruhsâr'mış, işin kötüsüne bakın ki o da erkek değil. Şimdi ellerini yüzümde dolaştırıyor ve bana:

— Beni birazcık sevmiyor musun? diye soruyor. Kaç

gündür beraberiz. Atışıyoruz ama, herkes atışır. Atışmak sevdanın tuzu biberidir.

— Sus, diyorum, aşk hakkında konuşma.

— Neden?

— Konuşma işte. Saçma.

Gülüyor: — Sen herşeye saçma diyorsun. Diline bir saçma lâfı dolamışsın. Karşındaki ne dese, cevap hazır: Saçma. Peki saçma olmayan birşey yok mu?

— Hayır, diyorum, saçma olmayan hiçbir şey yoktur. Yalnız aralarında derece farkları vardır. İşte bu. Herşey yanlış bir ölçüye göre cereyan eder. Bunu gayet kuvvetle hissediyorum.

Kadın, elini gömleğimin içine sokuyor:

— Asıl, diyor, saçmalayan sensin.

Bir kedi gibi sokuluyor:

— Ama seni yine de seviyorum. Belki bundan seviyorum.

— Sen beni sevmiyorsun. Sevmeyi de düşünmedin. Daha doğrusu düşünemezsin. Kimse düşünemez. Herkes, başkaları böyle yapmışlar diye gider birine balta olur, yatar. İş, yatıncaya kadardır. Ondan sonrası, bu sıkıntılı ilişkiyi bozmak için, iki tarafın öküzce çareler araştırmasından ibarettir.

Güldü. Tekrar dudakları ağzımın önünde. Herşeye hazır. Onu öptüm ve kendi kendime: "Hasan oğlum" diye düşündüm. "Dikkat et! Galiba çıldırıyorsun." Kadın bunu anlamış gibi:

— Sen delisin vallahi, dedi. Söylediklerinden hiçbir şey anlamıyorum. Ama bazen deli değil bu, âşık diyorum, herhalde.

Birden alnımdan terin boncuklandığını hissettim.

— Neden?

— Bilmem, öyle.

Doğruluyor. Sırtını duvara yasladıktan sonra: — Az çok tecrübemiz var diye ilâve ediyor, kim aşkın aleyhinde atıp tutarsa, garanti âşıktır. Hem sonra, bir de şu Ayhan var. Hani eski hikâye!

Tekrar panayıra dönüyoruz: Üç el ateş. Zencinin kırmızı gözleri yanıp sönüyor. Sihirli hamamda iyi saatte olsunlar: *"Çarşambadır çarşamba!"* Meryem'in saçları, gölge hâlinde, omuzlarına dökülüyorlar. Birşey hatırlamak istiyor gibiyim, bunu biliyor, fakat hatırlamak istediğimi bir türlü bulamıyorum. Tekrar bir türkü kayboluyor. Ve bir ses, Meryem'inkinden başka bir ses, beni çağırıyor:

— Hasan, diyor, Hasan!

— Evet! diyorum.

Meryem kısık bir kahkaha savuruyor: — Evet, diyor, koskoca adamsın, aşktan korkuyorsun.

Koskoca adamım, aşktan korkuyorum. Buna inanmayınız. Bendeki korku değil. Beni garip eden korku değil. Korku insanı mahvetmez, sadece bozar, değiştirir. Oysa ben insanlıktan çıktım, çünkü korkmuyorum. Ben sadece yadırgıyorum. Niçin herşey, daha başka türlü olmamış diye, kahroluyorum. Nasıl olmasını istediğim hakkında, bir fikrim var mı? Asla! Böyle bir fikir sahibi olamam. Nasıl bir oluştan sevineceğimi kestiremiyorum. O halde neden korkayım? Ben aşka değil, şefkate muhtacım. Halbuki ne kadar zamandır, herkes şefkatini kendine saklıyor.

— ... Selâmi o gece, Ayhan'dan bahsedince, nasıl nevrin döndü? Ben çocuk muyum, oğlum! Sormadım başka. Neden herifi tersledin? Allah bilir bu Ayhan'ı, delicesine seviyordun; o da, öteki kibar hanımlar gibi, sana tenezzül etmedi.

— Sus diyorum, Meryem!

— Bak! Bak! Ondan söz açıldı mı, deliye dönüyorsun. Ben demedim mi? Ne olur konuşursam? Tabii, koskoca adamsın, aşktan...

— Meryem, diyorum, sus!

— Susmam, diyor, git onu gör, diyor, en iyisi bu.

— Meryem susacak mısın? diye bağırıyorum.

İstemiyorum. Ter yine boynumdan içime akıyor. İstemiyorum. Yorgunum. Canım sıkılıyor. Ayağa kalkıyorum. Meryem ayağa kalkıyor. Saçları darmadağınık. Örümcek ağları. Sanki bir bodruma girmişim. Ve yüzümde, ensemde, aynı demir pençe. Ben bir canavarım, elbet; sarhoş ve yaralı bir canavar. Meryem kulağımın dibinde, büyük büyük sesleniyor:

— Git, diyor, onu, diyor, gör, diyor, yoksa gebereceksin.

— Sus, diye haykırıyor, elimi sallıyorum. Karanlıkta birşey yere düşüyor, kırılıyor. İçinde, bir tek, yalnız ve gururlu bir tek lâle olan, ince uzun boyunlu bir vazo hatırlıyorum:

— Ayhan! diyorum.

16.

Ulan, doğru söyle, dedim. Anan dinin hakkına! Hergele, denize tükürdü: — Anam avradım olsun, Yakub, dedi, kulağımla duydum be! Yarın öğleden sonra yüklemeye başlıyoruz.

Bilmezsin, nasıl hoşuma gitti bu lâf, ağbiy, yâni demek nihayet, yol görünüyor. Şöyle İstanbul'a bir baktım. Minareler, güneşin altında, pırıl pırıl yanıyorlar. Hava sanki yaz, mübarek. Selim utanmadan, tekrar denize tükürdü:

— Aşçıya bakarsan, dedi. Doğru New-York!

Aşçıya mı? Aşçıya kim bakar be? Yine sancısı tuttu onun. Daha gelmese, gelmezdi gemiye. Seyfi Kaptan onu sever, sesini çıkarmaz. Ama mümkün mü? İlle gelecek. Bir haftadan fazla denizden uzak kaldı mı, sancısı tutuyor. Nasıl, hatırlıyor musun, limana girerken bir revizyon lâfıdır yaymıştı ortaya; ha, işte şimdi de, New-York diye tutturmuş. Aşağı kurtarmıyor. Köpek soyu. İşin boktan tarafı, inanır da adam.

— Boş ver Aşçı'ya, dedim. Hep sallar o böyle.

— Neden yâni? New-York'a gidemez miyiz?

— Gideriz gitmesine. Ama şimdi değil. Önümüz kış.

Senin anlayacağın, Selim de gidelim istiyor. Neden? Görmedi çünkü. Geçen defa Amerika'ya gittiğimizde, o

yoktu. Şimdi ille gidelim istiyor. Aksilik gitmiyoruz. Halbuki kuş mu var, New-York'ta? Liman değil mi bunlar? Hepsi birbirine benzer. Hasan'ın dediği gibi: "İrili ufaklı can sıkıntıları." Şimdi İstanbul'dayız, İstanbul'un sıkıntısı adamakıllı irileşti. Yarın yüklemeye başlıyoruz. Gemi canlanacak. Vinçler elini kolunu sallayacak. Allah, gel keyfim gel! İster New-York olsun, ister anasının dini! Selim sırtından çatlasın, isterse! Kimden, kime ne? Hava sanki yaz, mübarek. İşi olmayan, güverteye serilmiş. Kıçta tayfalar çamaşırlarını asmışlar, kurusun diye. Şimdi yukarıya çıksam, direğin dibinde Hasan'ı, upuzun yatmış bulurum. Ama yukarıya neden çıkayım? Burası daha keyifli; bir kere önümde vapur var: Koca bir "Liberty". Sabahtan beri, boşaltıyor babam boşaltıyor. Mavunalar, şatlar, ha bire gidip geliyorlar. Seyir. Neler çıkmadı içinden, neler: Kamyonlar. Koca koca kasalar. Çimento torbasına benzer torbalar. Hâlâ çıkıyor. Kaptan köşkünün orada, kısa pantollu bir herif, eşek gibi bizim gemiye bakıyor. Ben de ona bakıyorum. Yukarıdan, bunların hiçbirisini göremezsin. Hele yattın mı? Sırf gökyüzü. Direkler. Baca. Manikalar. Benim işime öylesi değil, böylesi geliyor. Değil mi? Herkesin keyfi, kendi anasının bilmem neresinde. Hem, yük boşaltan bir şilebi seyretmekten, iyisi var mı? Ulan, ulan! Vay, geçmişi çıngıraklı vay, koca traktörü, herifler vinçle, gık demeden çıkarıyor be! Bu hidrolik vinçler, yâni...

— Sen Aşçı yalan söyledi diyorsun demek. İyi. İyi ama, neden durup dururken yalan söylesin? Belki İkinci'den filân duymuştur. Duyamaz mı? Hani bir kere Hasan, hatırlasana, Mısır'a dedi, hop! Kalktık, doğru Mısır. Neden bu sefer Amerika olmasın?

— Ulan Selim, çocuksun be! Hasan'la Aşçı bir mi?

Revizyon dalgasını unuttun mu? Çıktı mı aslı bunun? Çıktı mı? Yooo!

Hergele yeniden denize tükürdü. Benim işte böyle antika bir tarafım var; biri denize tükürdü mü, içerlerim. Diyeceksin ki Allahın denizi, isteyen tükürür, isteyen tutar ortasına işer. İşesin birader, işesin. Ama düşün, deniz bu, onun üstündeyiz, sabah akşam, yaz kış, daima onun içindeyiz; istese, yâni kafası kızsa diyorum, bizi batırması oyuncak onun için; hani canın çekerse, velinimetimiz de! Hah, sonra da kalk, suratına tükür. Yok, ben yapamam. Yaptılar mı içerlerim. Hepsi bilirler. Selim de bilir. Ya mahsus yapıyor, puşt, ya da unuttu.

— Bak, dedim, Selim! Denize tükürme.

Gözleri camdanmış gibi suratıma baktı:

— Neden?

— Nedeni var mı ulan? Tükürme işte!

Güldü: — Ha sahi! Şu mesele. Tükürürsen teli dökülür, öyle mi?

Birdenbire: — Ulan, babanın çiftliği mi, diye terslendi, millet bunun içine bok döküyor, anlıyor musun? Bey tutmuş tükürme diyor. Maşallah.

Çıktı gitti. Amerika'ya gitmeyeceğiz diye öfkelendi hıyarağa! Yoksa verirdim ağzının payını. Ona tükürme diyen var mı? Tükürsün tükürebildiği kadar, canı isterse, sabah buruna bir iskemle atıp otursun, akşama kadar, her on dakikada bir balgam sallasın, yalnız benim önümde yemesin bu haltı. Aslına bakarsan, tükürmek pislik. Ben Hasan'ı neden severim? Bundan vallah!.. Öyle pis pis karışmak huyları yoktur, adama adammış gibi davranır, eşeğe eşekmiş gibi. Benim yanımda bir kere bile denize tükürmedi. Yo, başka zaman olsa Selim de yapmaz. İyi çocuktur Selim, tek merakı adamın ba-

şına şeytanları toplayan açık saçık kartlar biriktirmek. Bir de Amerika'ya gitmek. Yüreğine dert oldu. Yoksa iyidir, iyiliğine!

Vay anasını, nasıl unuttum be! Kusura bakma ağbiy, sahi dün akşam siz yoktunuz; ben dalgadayım, onun için sanki varmışsınız gibi lâf ediyorum. Diyeceğim dün gece, Selim, ben, bir de Telsizci, felekten birkaç saat çaldık. Hasan mı? Hayır, Hasan yoktu. Zati o gelse, ben gidemezdim. Sabahtan gemiye geldiğinde, bir tuhaftı. Gece de, "Sen git," dedi "ben sofraya bakarım". Biz de gittik. O beraber olsaydı, sen gelseydin, işler daha tıkırında giderdi, ama olmadı. Hele o coni ile, daha da kaynatırdık. Başka sefer inşallah ağbiy, ha? Pilavdan dönenin kaşığı kırılsın. Ha, bu iş Selim'in marifeti, Selim'in; neden diyorum iyi çocuktur diye! Bir kız kasnaklamış, kız Yeni Bar'da artistmiş. Gidelim diye tutturdu. Telsizci'nin yaşı başı geçkindir ama; karı, kız, rakı dalgası oldu mu, alesta! Onlar kararı çoktan vermişler. Eh Hasan da git deyince, fakir de aralarına katıldı. Önce Balıkpazarı'nda bir yerde, rezil, ama nasıl rezil bir şarapla, yükü tuttuk. Selim, ha babam kızı anlatır; Telsizci durur durur, başını iki yana sallar:

— Ben, der, Gülnihal'de telsizcilik etmişim. Sizler daha dünkü çocuksunuz.

Az daha çekince, bu sefer, tavuklarını tutturdu. Hep dinleriz bu hikâyeyi. Telsizci yamandır. Telsizci! Bakma sen Şevket Kaptan'ın ona sarhoş demesine. Bu zıkkımı içmeyen var mı? İçeceksin ki kafan aydınlansın, ha? O da içiyor, kafasını aydınlatıyor. Tavuklara gelince, her seferinde onu bir kere dinleriz. Telsizci vakti zamanında, denizden bıkmış; hani vakti zamanında diyorum ya, lâfın gelişi, Telsizci şimdi de denizden bıkmıştır; konuş bak, başlar ana avrat sövmeye:

— Ne bu yahu? Dünya yüzünde herkes bir yuva kurmuş: Ayının bile ini var! Yalnız bizim yok. Ömrü billah, serseriler gibi, dolaş babam dolaş! Ömrüm sürtmekle geçti, elimde avucumda birşey yok. Ben otuz senemi başka birşeye harcasam, en az milyoner olurdum vallahi.

Bazı bazı, ona hak veririm. Bazı o söyler, ben dinlemem; "he!" der geçerim, gönlü hoş olur. Ha, işte bir keresinde, ninesi mi dayısı mı neyse, çekmiş cartayı, Telsizci'ye üç beş kuruş kalmış. Ne yapmış seninki dersin? Basmış istifayı:

— Bastım istifayı. Tavukçuluğa başladım. Zevkti be, zevk! Legorn, hindiye, ispenç, denizli; çeşit çeşit bir sürü tavuğum vardı. Renk renk. Beyaz, siyah, benekli, paçalı, paçasız, bir yığın hele horozlar! Bir denizli vardı ki...

Hikâye uzun, lâfı uzatmayalım; Telsizci'nin tavukçuluğu ne kadar olur? Aradan üç ay geçiyor, sansar mı boğuyor, hastalık mı geliyor bilmem, işte öyle bir dalga, tavuklar mafiş! Ardı ardına, ardı ardına, nalları dikiyorlar. Telsizci, yeniden denize mum oluyor. Ama aklı fikri, tavuklarda kalmış. Beş on kuruş parası olsa, nasıl tavukçuluk yapacağını anlatmadan, imkân yok rahatlamaz. Başkaları bazen içerler:

— Su koyverdin be, Telsizci, derler, değiştir şu plağı.

Ben demem, bırakırım söylesin fukara! Ne zararı var? Fazla canım sıkılırsa, dinlemem. Ama "sus" demem. Bırakırım söylesin. En iyisi budur. Telsizci ondan, çok sever beni. Var mı Yakub, yok mu Yakub! Hele tavuk faslını bir geçti mi, ondan sonra gelsin eski maceralar, karı kız hikâyeleri, gemici tıraşları. Dün gece ben de katıldım diye, Telsizci uçtu be! Vallahi uçtu. Orada olacaktınız, gözünüzle görecektiniz. Şarabı çekti mi,

ağzına zehir almış gibi yüzünü ekşitiyor, kafasını iki yana çevirip:

— Bir benekli kara vardı, gözüm gibi severdim, gün aşırı yumurtlardı, bir benekli kara, önce o, sonra edepsiz şamatacı ispenç, arkadan ötekiler. Koca kümes mahvoldu, diyor; sanki kümes, bu sabah mahvolmuş gibi yanıp yakılıyordu. Çok geçmeden Selim'e çıkışmaya başladı:

— Ulan sizde akıl mı var be? İşin yolunu bulmuşsun: Her seferde beş on düzine kart. Yüz kâat cebellezi. Adam dişini bir sıksa, beş on seferde dünyalığı düzer, kor bir kenara.

Selim oralı değil, olanca kuvvetiyle gülüyor:

— Sonra gider, diyor, tavukçuluğa başlar. Değil mi?

— Tabii. Beğenmedin mi? Âlemde her mahlûkun yeri yurdu bellidir.

— Sen yapsana be Telsizci, akıl vereceğine!

— Ben yapacağım. Yalnız, para! Elimde değil, kaçakçılık edemem. Otuz senedir, hayır! Ama nasıl olsa, yeni bir kümes kuracağım. Bıktım artık denizden. Hayat mı bu be? Süprüntü!

Selim elbette Amerika'sını, açık saçık kartlarını tercih ediyor:

— Ekmeğine sövme be! Her Allahın günü tavuk boku temizlemek...

... Yeni Bar'a fişek gibi düştük. Selim hemen kızını buldu. Ve bize gösterdi. Yastık gibi kız. Hele bir bacaklarını görsen ağbiy. Bacak değil bunlar, Yeni Cami'nin sütunları. Selim karıya şıpın işi dolandı, dansa çıktı. Bize de, başka karılar sokulsun istiyor. Ben de, sokulsunlar istiyorum. Gel gelelim üç coni var ki, piyasayı tutmuş hergeleler. Üçü de, bulut ki bulut: Enselerine bir fiske vursan, tavus kuyruğunu, renk renk önüne yaya-

caklar. Yalnız onlar mı? Başkaları da. Tam tavını bulmuş millet. Bizim önümüzdeki siktirici iki bira şişesi. Olur mu ulan? Erkekliğin şanına sığar mı bu? Bir gürledim. Bir daha. Bir daha. Arslan! Açtık şişeleri. Selim'de, bet beniz uçtu. Biz böyle adam mıyız ağbiy, baksana gözlerimize, şişeler açıldı mı, bilirsin... İtibar da başlar, böyle batakhanelerde. Batakhane ki, ne batakhane! Pislik! Koku! Duman! Karıların yüzü başı terlemiş, boyalar macun gibi sıvaşmış. Yalnız ne var, gözümüz hiçbir şeyi görmüyor artık.

— Baba, dedim, çağır şu conileri. Sen anlarsın!

Telsizci: — *Elâ do*, diye bağırdı. *Elâ do Coni!*

— Ulan, dedim, Rumca bu be!

— Hepsi bir Yakub, dedi, anlasın deyyus!

Yeniden onlara döndü ve işaret etti: — *Elâ do Coni!* Gelsene orospu çocuğu! *Asto dyavolo!*

Yanımdaki kız bir kahkaha attı. Zilli mi zilli. Coni'ye döndü, İngilizce birşey söyledi. Coni bulut gibi, yana döne gelip, kıza sarıldı. Puşta bak! Puşta! Göz göre göre, yutulur mu bu Telsizci? Telsizci gâvura sarıldı:

— *Ti kanis Coni?* diye sordu. *Kalâ?*

Kız: *"How are you?"* diye bilgiçlik etti. İçerledim, memesinin kafasını, tahta biti gibi ezdim. Gitti. Ben de dansa gittim. Başka bir kıza *"How are you?"* diye keyif sordum. Orospu: *"Thank you"* diye cevap verdi. Sonra ana avrat sülâle, din iman, hepsini ipe dizdim. Nihayet conilerle masaları birleştirdik. İçki dere gibi aktı. Bir de beleşçi peydah oldu başımıza: Ağzını hiç açmadan, dişlerini sıka sıka konuşan, sıska, çerden çöpten bir herif.

— Sizler gemici misiniz? Ben de gemicilik ettim sayılır. Yok mesleğim değil. Ben müzisyenim. *Kemanistim.* Üç ay vapurda çaldım. "Adana"da.

Selim'in kızı: — Neler çalarsın? diye sordu: — Polonez'i bilir misiniz?

Polonez, ne? Dinle eşşoğlu eşşek, dinle de öğren, polonezi de, kerkenesi de. Kemancı gözlerini süzüyor ve taş atarcasına cevap veriyor:

— Hayır, Polonez'i bilmem. Albeniz'in tangosunu da bilmem. La Comparsita'yı hiç bilmem. Allah hepsinin belâsını versin. Gemide üç ay, hep bunları çaldık. Üç ay Polonez, Comparsita! Gık dedi be, gık dedi.

Coninin birisi: — *Yes Sir*, diye uludu, *I like to!*

Telsizci bir kahkaha patlattı, deme gitsin. Sonra: — *Afto ine...* diye birşeyler mırıldandı. Öbür coni, kıza yanağını yapıştırmış, ha bire kovboy şarkısı geveliyor, ikide bir, kemancıyı göstererek bağırıyordu:

— *Who is the man?*

— Peki, kaçtın mı gemiden, sonra?

— Kaçtım. Tahammülüm kalmadı. Şimdi Beyoğlu'nda bir yerde çalıyorum.

Kız tekrar sordu: Ne çalıyorsun?

Kemancı kadehini bir nefeste dikti. Ağladı:

— Polonez, Comparsita ve Albeniz'in tangosu, dedi. Allahım, sen benim canımı al, e mi?

— Ayten, bırak şu herifi!

— Bırakmam, sen ne karışıyorsun?

— *Yes, I am.*

İçtik, hopladık, hora teptik; conilerle çene çatlattık. Sen de olacaktın ki ağbiy, adamakıllı tadını çıkaralım. Hasan da olacaktı. Heriflerin dilini anlamıyoruz. Telsizci Rumca söylüyor, bak kafaya! Dahası var, hayal meyal hatırlıyorum, conilerden birine tavuklarından bahsetti. Horoz gibi öttü. Ve coni de aynı haltı yedi. Uzatmayalım, bombok oldu. Anasının nikâhına da patladı. Kafam hâlâ gülle gibi ağır. Selim de, ondan öfkelendi de-

min. Telsizci garanti daha şişiyor, yatakta. Hızını alamadı. İyi oldu ama, değil mi, kurtlarımızı döktük be! Bunu da yapmasak, ölüden ne farkımız olacak? İyisi mi, fırsatı buldun mu, kaçırma, bulamadın mı, sen bir fırsat uydur, git kurdunu dök! Bırak tavukları filân, bir kenara! Nene lâzım senin tavuklar? Bırak Telsizci sabah akşam, günde üç defa duasını etsin!

Bu da nesi, gemiye bir karanlık çöktü. Ha, şu mesele: Bulut geçiyor. İster misin, yağmur çiselesin. Yok ama, bu kadarı fazla kaçar. Zati, yalnız bizim gemiyi kapladı bulut, Liberty güneşte parlayıp duruyor. Ulan adam oldu mu, böyle bir gemide kamarot olacak ki, tadını çıkarsın. Gemi değil, deniz canavarı. Vay Aşçı'ya bak ağbiy, Aşçı'ya! Ulan Aşçıbaşı, ne dolaşıp duruyorsan oralarda, ha? Eli yüzü parlıyor deyyusun. Bir solukta çıktı geldi:

— Haberin var, değil mi Yakub?

— Haberim var Aşçıbaşı.

Bir at gibi silkindi: — Doğru New-York'a... Kulağımla duydum.

— Vay canına, dedim, ne vakit?

— Yarın sabah yüklemeye başlıyoruz. İş bitti mi, tamam. Ver elini Amerika!

— Yok, dedim kerataya, yanlışın var: New-York filân yok. Üç ay buradayız. Gemi revizyona çekilecek. Süvari'den duydum. Zati demiştim ya...

Bak ağbiy, bak! Herifin ışıkları sönüverdi be! Sanki oyuncağını aldık elinden. Şimdi doğru Şevket Kaptan'a gidecek. Garanti. Bunun böylesini de hiç görmemiştik. Herif aşçı değil, süvari olacakmış. Çoğu böyle olur, bakarsın herif kalantor mu kalantor, yanına buhurdanla varılıyor, içinden dersin ki: — Tamam lök gibi herif!.. Yok be ağbiy, bir dibini kurcala, anlarsın ki dey-

yusun biridir. Kimisi aksine. Şimdi bizim Hasan'ı düşün. Kamarot. Ama ne kamarot? Vallahi ağbiy, ben Hasan'ı ne avukata değişirim, ne mühendise. Onda öyle bir kafa vardır ki! Meselâ Aşçı bir cevher yumurtladı değil mi? Herkes de inandı. Gider Hasan'a söylerim.

— İnanma Yakub, der, Aşçı'yı bilirsin.

Ulan sahiden fos çıkar, Aşçı'nın yumurtası. Yahut durup dururken:

— Bu seferden sonra Haliç'teyiz der.

Tamam. Lâmı cimi yok! Ya revizyon, yahut başka bir zırıltı. Küt! Haliç'e! Evliya gibi oğlan. Hakiki evliya yâni. İşleri tıkırında giden, evliya olur mu? Ulan biz şaka maka, kaçak maçak, para kazanıyoruz, dünyalığı düzeltiyoruz; ama ne dersin, bir türlü işler tıkırında gitmiyor. Yahu, alıştık da buna! Bir sabah uyansam ki, ulan canım sıkılmıyor, şaşarım be! Bu sefer de herhalde tutar, buna sıkılırız.

Nah, Hasan burada! Merhaba Hasan! Ulan ne o be, öldün mü? Kaldır şu şapkayı. Akşam bizimle gelseydin, yok mu ya!.. Ulan kaldırsana şu şapkayı! Güneş çekildi yahu! Bulut geldi, bulut. Ne var? Birşeye mi sıkılıyorsun? Ha? Meryem mi? Hasan nihayet şapkasını kaldırıyor. Yüzü öyle yorgun ki, güleyim diyor ama olmuyor, gülemiyor Hasan. Ben gülüyorum:

— Hasan, diyorum, yarın yüklüyoruz, hayırlısıyla.

Eliyle saçlarını karıştırıyor:

— Yarın mı? diyor.

— Yarın! diyorum.

— Nereye?

— Aşçı'ya bakarsan. New-York'a.

Hasan gülüyor: — Boş ver New-York'u. Nereye gidelim, biliyor musun Yakub, ha? Öyle bir yere gidelim ki, hiç gitmediğimiz bir yer olsun. Uzak bir yer. Üstelik

sıcak. Olmaz ki canına yandığımın, meselâ Dakar'a iş çıkmaz ki. Sıcak beynimize aksın. Zencileri, anaları ağlamış uzak insanları görelim.

— Nerede bu Dakar, Hasan, ha?

— Afrika'da Yakub!

— Afrika'da mı?

Bu işte bir bit yeniği olmalı. Bir kere daha, hatırlıyorum, Hasan bir Hudson Körfezi tutturmuştu; olmadık, boktan bir yermiş; o zaman da öfkesini kimseye, ulan bana bile anlatmadı, kendi kendini yedi bitirdi. Şimdi, Dakar! Ah Meryem gibi senin, ceddini cibilliyetini...

— Gideriz be Hasan! Bakarsın bir iş çıkar, hop, Dakar'a. Hani nasıl sen bir kere Mısır'a demiştin de...

Hasan bağdaş kurdu. Orospunun birine bakarmış gibi, İstanbul'a şöyle bir baktı. Şimdi bulut, şehrin yarısını kaplamıştı. Ama arkaya, iki Boğaz vapuru bizim gemiyi sıyırıp geçtiler. Arkadakinin kıçından, bir oğlan el salladı. Neden yaptı kim bilir? Arkaya tek başına oturmuştu. Bize el sallıyordu. İnanır mısın ağbiy, bu bana dokundu:

— Eşşoğlu eşşek! dedim.

Hasan: — Sen, dedi, Yakub...

Arkasını söylemedi. O vakit Hasan bana, ansızın, bitmiş gibi göründü. İçi boşalmış, ciğerleri parçalanmış gibi. Güneş bulutlardan sıyrıldı; gölgelerimiz, katranlı tahtalarda şöyle bir görünüp kayboldular. "Hasan!" demek istedim. Olmadı. Yalnız dudaklarım kımıldadı. Halbuki, vallahi ağbiy, ona birşey, mutlaka iyi birşey söylemek istiyordum. Söyleyemedim. O da sustu. Bir zaman sonra, piposunu silkeledi.

— Eşek hayatı, dedi. Başka çare yok.

Sonra durup durup, Dakar'dan söz etti. Ama na-

mussuzum, aklı başka yerde. Zati sanki bana değil, manikalara, ya da bir başkasına konuşuyor.

— Gel, diyorum, Hasan! Aşağıya inelim.

Cevap vermiyor. Tekrar, bir orospuyu süzer gibi, şehri süzüyor. Onu orada bırakıp, aşağıya iniyorum. Keşke inmesem! Ayaklarım kırılsa da, inmesem! İniyorum ama, Hasan inmiyor. Şöyle etrafı bir kolaçan edeyim diyorum. Salonda bir gazete. Herhalde, sabah çıkanlardan, birisi getirmiş. Eh bu saatte, gazete okumaktan başka şey yapılmaz yâni. Gazeteyi aldım, tekrar eski yerime, Liberty'nin karşısına döndüm. Güneş yeniden bulutu sıyırmıştı. Karşı sırtlarda camlar parıldıyor. Şöyle oturdum, açtım gazeteyi. Vay canına! Ulan bu ne? Hay dinini imanını!.. *"Bir kaçakçı yakalandı."* Yüreğim cız dedi ağbiy, alt tarafını okuyayım dedim, ulan mümkünü yok yahu! Satırlar bulanıyor, iğriliyor, şiş gibi uzuyor: *"Meşhur sabıkalılardan Triyandafilos namiyle maruf..."* Garanti *"... Serkis Karakaş'a satmak isterken, ihbar üzerine..."* Vay anam vay! İhbar üzerine hem de. Peki, kim ihbar eder birader? Kim biliyor ki etsin? Kalleşlik bu be! Orospuluk! Tam herşeyi yoluna koyalım, al sana bir ihbar, gir kodese! Evet, bu sefer kurtuluş yok. Mutlaka içerideyiz. Peki, bu Ahmet hergelesi nasıl kapana girdi? Aklı yok muydu puştun? Bize numara yapacağına, dikkatli olsa ya biraz. Ben demiştim ama, daha Marsilya'da iken, Hasan'a demiştim. Dinlemedi ki kardeşim, dinlemez ki... *"Triyandafilos Ahmet namiyle mâruf..."* Yanlışlık yok, tastamam bizim Ahmet. Gördün mü ağbiy, başımıza gelenleri şimdi.

Gazeteyi kaptığım gibi, doğru Hasan'a. O kalkmış, filikanın birine yaslanmış, piposunu içiyor. Haberi yok fakirin, deminden beri Dakar mı, Bekar mı ne, onu sa-

yıklayıp duruyordu. Al bakalım Dakar'ı. Omzunu tuttum:

— Hasan, dedim, dalganın sırası değil.

Dönüp baktı: — Sen misin Yakub? dedi.

— Benim, dedim, kötü bir haber var.

Ne o der gibilerden yüzüme bakıyor. Lâf konuşmuyor.

— Ahmet'i diyorum, yakalamışlar.

— Kimi? diyor.

— Ahmet'i, diyorum, ihbar üzerine yakalamışlar. Tevkif edilmiş, tahkikat devam ediyormuş.

Gözlerinden, pis sarı bir ışık geçiyor: — Nereden öğrendin?

— Gazetelerden. Şimdi ne halt edeceğiz Hasan? Ha! Kurtuluş yok değil mi? Mademki ihbar, hepimizi sıçanlar gibi tutacaklar. Bugün gelirler mi dersin?

Hasan cevap vermiyor. Hâlâ işin önemini kavramamış gibi bir hali var. Oysa, oyuncak mı bu? Hapı yuttuk. Bir çuval inciri bombok ettik. Gemi yüklemeye başlayacaktı. Çekip gidecektik.

— Hasan, diyorum, birşey söyle be! Ne yapacağız?

Alçak sesle: — Korkma Yakub, korkma, diyor, birşey düşünürüz.

Bugün gelirler mi? diyorum. Bugün gelmesinler. Olmaz yahu! Durup dururken, böyle kalk, hapishaneye git, olur mu?

Aksi gibi aklıma hep, dün geceki patırtı geliyor. Telsizci'nin tavuklarını hatırlıyorum ve o tavukları dehşetli seviyorum. Hasan: — Dur bakalım, diyor, ver gazeteyi! O gazeteyi okurken, ben artık eski Yakub olmadığımı anlıyorum. İstanbul da, eski İstanbul değil. Birşey çıt dedi ve kırıldı. Bundan sonra ne olursa, başka türlü ola-

cak. İçimde birşey, bunu, tastamam böyle söylüyor. Coni'nin lâfı kulaklarımda kalmış: — *Who is the man?*

— Peki ama kim ihbar edebilir? Böyle bir dalga geçtiğini, yalnız biz, yâni işe girenler biliyoruz. Hangi enayi kalkar da...

— Hangi enayi değil mi?

— Eğer ihbarda herkesin adı söylenmemişse, Ahmet konuşmaz, imkân yok. Nasıl ki Nubar konuşmamış! Yok, eğer hepimizi teker teker saymışlarsa...

Sustu. Omuzlarını kaldırdı.

— İşler boka sardı, dedim.

Güldü: — Eğlenceli bir hal aldı, dedi, korkma Yakub.

— Korkma değil be Hasan. Ama gemi yarın yüklemeye başlayacak. Aşçı New-York'a diyor. Sen tut hapse gir, yaş iş.

Hasan piposunu cebine koydu. Zehir gibi güldü:

— Yaş iş, diye tekrarladı, korkma! Ben gereken herşeyi yaparım. Bu işe seni ben karıştırdım, ben kurtarırım.

— Bugün gelirler mi dersin Hasan?

— Bugün mü? Belli olmaz. Gelirlerse, sen, benim birşeyden haberim yok dersin. O kadar. Gerisini bana bırak.

Birdenbire, bir çocuk gibi, tasasız gülmeye başlıyor. Deminki hasta hali yok artık. Gülüyor, gözlerini kırpıştırıyor. Gazeteyi katlayıp, cebine sokuyor ve tekrar: — Sen gerisini bana bırak! diyor, korkma Yakub!

Korkmamak elde mi? Bu iş böyle olsun istemiyorum, hayır! Hasan, herşeyi üstüne alacak. Bunu ilk seferde şıp diye anladım. Yamandır, Hasan! Ne yaptığına akıl sır ermez. Ama bu iş böyle olsun istemiyorum. Keyfim adamakıllı bozuldu. Gördün mü ağbiy, nere-

den nereye vardı iş? Hasan'la beraber aşağıya indik. Ben sofrayı hazırlamaya gittim. Ama gel sen bana sor, ne haldeyim? Hasan ise, kendi kendine, hep kavga ediyor, konuşuyor, aklından birşeyler, yazıp bozuyor. Allahım encamımızı, hayırlara tebdil etsin! Âmin!

17.

Sizin buraya geldiğinizi bilmiyordum. Ben sık sık gelirim. Demek, siz de gelirsiniz. Ama ben Beşiktaş'ta, Barbaros'un gölgesindeki sıralara oturur, Üsküdar'dan gelen araba vapurlarını da seyrederim. Aslını ararsanız, bu can sıkıcı birşeydir. Vapurlar, düzenli aralıklarla, oradan buraya, buradan oraya, gider gelir. Aralık bozuluverse, belki rahatlarsınız. Oysa bozulmaz. Bütün bir iskele halkı, keyifli keyifli kaşınır. Ben iskele halkının arasına karışırım. Çünkü ben bu halkın hepsiyim. İşimden çıkarıldığımı bilmiyorsunuz. Bir gün içinde, ansızın, siz de işinizden çıkarılıyorsunuz. Ben buna, kaderin tecellisi diyorum. Gücümü aşan, kavrayamadığım şeylere böyle demek âdetimdir. Aslında neyi kavrayabildiğimin de farkında değilim. Cinayet, gurur, fazilet, hırsızlık, bunlara benzer daha ne varsa hepsiyle, koyun koyuna yaşadığımı bilirsiniz. Galiba onlar benimle yaşıyorlar, ben onlarla yaşamakta devam ediyorum. Bütün sıkıntılarda ve sevinçlerde, belirsiz, açıklanmaz birşey gizlidir. Ben bu gizli şeylerin peşindeyim. Halbuki benim, hiçbir şeyim gizli değil. Şimdi Tepebaşı'nda, Haliç'e karşı durduğumu görüyorsunuz. Küçük ve ihtiyar Yahudiler, bütün sıraları kaplamış. Güneş, işini gücünü bırakmış, sizin gözlüklerinizin camlarını parlatı-

yor. Asfalttan hep taksiler geçiyorlar. Ben, ne kadar kimsesizim.

Doğru söyleyeni, dokuz köyden kovarlarmış. Ben hiçbir şey söylemiyorum, beni yine dokuz köyden kovuyorlar. Ben, su derdine düşmüş, değirmenci miyim sanki? Değirmen dönüyor ve değirmenci onu, kendisinin çevirmediğini biliyor. Kimin çevirdiğine gelince, o da umurunda değil. Siz, aydınlık sabahlarınızda, en rezil kabahatleri, en katlanılmaz günahları işleyip, kiliseye bir girip çıkarak, akpak olmanın yolunu bulmuşsunuz. Ne yazık ki ben günahlarımı tekrar tekrar yaşıyorum. Sonra tekrar beni, dokuz köyden, teker teker, kovuyorlar.

Bir şehri sırtta taşımak; sulanmış, züppe parklarını; takma kirpikli kadınlarını; daima saatinden evvel, ya da sonra geçen otobüslerini sırtta taşımak; ya da bir şehrin sırtında gezinmek, ne yürek üzüntüsüne mal olur ki? Bunu, beni görmeden anlayamazsınız. İşin kötüsü, şehrin içinde ezeli seyranımı yaparken, gözgöze geldiğimiz oluyor; size gülümsüyorum, beni tanımıyorsunuz. Tünelin kapıları şrak! diye kapanıyor. İnsanlar telâşlı telâşlı koşuyorlar. Tam o sırada beni görüyor ve tanımıyorsunuz. Çünkü ben, sizinki de dahil, herkesin yükünü sırtımda taşıyorum. Ben İstanbul'u taşıyorum: Yeşil badem gözlü hazin bir orospunun, bin senelik günahlarını, kahrını, topunu ve tüfeğini. Aşk yatağa düştüğü anda, bütün kadınların fahişe, bütün fahişelerinse erkek olduğu, bence malûmdur. Çünkü: Ben, aynı zamanda fahişeyim. Hayvanlıkta kimsenin benden aşağı olmadığı bir güruh ortasında, vesikalı olarak yaşıyor ve genelevlerin kapatılacağından dolayı yanıp yakılıyorum.

Şu saatte, şehrin meydanlarına gitmeliyim. Hangi meydanda, kimin hesabına yapılırsa yapılsın, bütün mi-

tingleri, bütün gösterileri, baştan başa ben kaplarım. Her defasında sövecek ve alkışlayacak şeyler bulur, söverken de alkışlarken de, içimden geldiği gibi hareket ederim. İşin doğrusu, küfür ve alkış, ne yükümü azaltır, ne çilemi tekmiller. Buna rağmen, gelmişlerde olduğu gibi, gelecek bütün mitinglerde de, benim namıma ve faydama deyip aslında kendi çıkarına ötecek bütün kuş beyinlileri dinlemeye, küfretmeye ve alkışlamaya hazırım. Bazen "bizzat" ben çıkar konuşur, o vakit de, olmadık şeyler yumurtlarım. Cahil olduğumu pekâlâ bilirsiniz. Bu, cahil olmayanların söylediklerine inanmak zorundayım demektir. O halde Tanrı ve siz, bütün günahlarımı affedeceksiniz. Ve ben, yeniden şehrin meydanlarına gideceğim. Kalabalıklar kımıldanacak. Benim hazır bulunduğum ve bulunmadığım kalabalıklar.

Ben buradan, her akşamüstü geçerim; her akşamüstü, herkesin kursağında, kız gibi bir küfür saklıdır. Kendilerini birşey zanneden üniversitelilerden tut, sahiden birşey berber çıraklarına kadar, herkes. Benim küfrümün ne olduğunu bilmenize imkân yok. Onu bir cevahirmiş gibi, içimde bir yerimde saklıyorum. Sonra güneşi, Haliç'in üstünde kanırtıyor, bir japon elması gibi çekip koparıyorlar. Bu derseniz, havuzlarda çalışanların işidir. Gündeliklere yüzde elli zam için, iş uyuşmazlığı koparmışlar ve hava almışlardır. O zaman tam da Vaniköy'de bir çocuk, bir köşkün camlarından bakıyor ve artık denizi beğenmiyor. O çocuğun ben, bir yakını olmamalıyım. O çocuğun, Büyükdere'de bir gazinodaki garsonun, Tepebaşı-Aksaray dolmuşu yapan bir taksi şoförünün, hiçbir şeyleri olmamalıyım. Dahası var! Selimiye'de bir göz hanede oturan emekliyi tanımıyorum. Bostancı plajının gece bekçisi, hiçbir şeyim olmaz. Ada vapurlarında hokkabazlık eden, marifetli herif,

elinin körüdür. Bunu anlamalısınız. Fakat anlamıyorsunuz. Anlayamazsınız. Bir bakıma ben de anlayamıyorum. Zira ben bunların hepsiyim. Bu ise İstanbul demektir. Ben İstanbul'um. Bu yüzden, kahrımdan ölüyorum. Bu olsa olsa, çilemin bitmediğine ve daha çok uzun yaşayacağıma işarettir. Çünkü: Siz belki bilir, belki bilmezsiniz; aslında en çok yaşayanlar, ölülerdir.

18.

Kendi kendime bazen, Hasan diyorum, hiçbir şeye inanmamak sırrına erebilmek, daha önce bazı şeylere inanmış olmayı gerektirir. Bir değeri yoktur. Aslolan inanmayı, inanmamayı, hiç düşünmemektir. Bunu ancak gerçek cahiller, yâni köylüler ve büyük tüccarlar yapabilir. Keyiflerine dokunulmadıkça, gerçekten mutludur bu adamlar. Biz genellikle acı içindeyiz. Mutluluk dediğimiz zaman bile, acıyla karışık birşey anlıyoruz. Ben söz gelişi, böyleyim. Rose-Marie, şarkısı ile, herkesi kahrediyor. Rom kadehte parlıyor. Hep, bir dumanın arkasındaki güzelliğe, ellerimi uzatıyorum. Ya da yüzyılımızı, büyük çözülüş ve uluslararası ahlâksızlar yüzyılını yaşayan, ama kıyasıya yaşayan bütün ötekiler gibi, ben de acı çekmek hakkını istiyorum. Acı çekmek, erkekçe manasıyla, insan olmaktır:

— Acı da çekmesek, diyor, Antonio, elleriyle havaya bir haç çiziyor ve acı da çekmesek, diyor, artık dünyada insan kalmamış olurdu. Şu kadar milyon adam gömdük ve bunca yüzyılda yapabildiğimiz saygıya değer ne varsa, hepsini yerin dibine geçirdik. Peki ya bunun acısı? Bak göreceksin; bu acı bizi ya adam edecek, ya da çıldıracağız. Topumuz birden çıldıracağız.

— Bu acı, diye tekrarlıyorum, bizi ya adam edecek!..

Antonio büyük bardakla şarap içiyor. Yüzünün yarısı darmadağınık. Gözü, kulağı, şakağı ve kaşı. Ona bakıp, "Saygıya değer ne varsa..." diye düşünüyorum: "Melûn asır." Antonio, bütün harb boyunca hem Almanlarla birlikte ötekilere karşı, hem de ötekilerle birlikte Almanlara karşı savaşmış; ve müthiş değişiklik, bir gün içinde olmuş.

— İsa da acı çekti. Acıların en ilâhisi hem de. Biz dünya acısı çektik. Harbden beri, hepimiz İsa'yız. Avuçlarımız delik. Kan akıyor avuçlarımızdan. Daha önemlisi, içimizde inanç kalmadı, ne İsa'ya, ne başkasına!..

Uzun uzun ve sarhoş sarhoş, Antonio'ya bakıyorum. Yüzünün bir tarafı yok. "Saygıya değer ne varsa!.." diye düşünüyorum. O yumruğunu, taş masaya vuruyor.

— Sana bir şey söyleyeyim mi? diyor, apaçık bir şey: Bu harbden hiç kimse sağ dönmedi. Onlar canlarını kaybettiler, ama ruhları sağ, aramızda dolaşıyor, yaşıyorlar. Ya biz? Bin beteri; biz ruhlarımızı kaybettik. Milyonlarca ceset.

Kızıl saçları beygir yelesi gibi, darmadağın dalgalanan bir İtalyan kızı, kalçalarını oynatarak dansediyor. İngilizce bir şarkı söylüyor: *"Magic is the moonlight-silver stars above me..."* Kızın, hayâsız bir fahişe ağzı, halbuki öte yandan, şaşılacak derecede mâsum ve iffetli bâkire gözleri var. Ben, bardağımı kaldırıp içimden, "Saygıya değer ne varsa..." diye tekrarlıyorum. Kız: *"For magic..."* diye tekrarlıyor. Antonio, "*Prozit* Hasan!" diyor ve şarabını bir nefeste bitiriyor: Şarap içen bir ceset.

— İçki içerken, diyorum, yalnız Almanlar *prozit* der sanırdım.

— İtalyanlar da der, diyor. Bu acı bizi ya adam edecek ya da çıldıracağız.

Şimdi: "Çıldıracağız" diyorum. İstanbul'dayım, Napoli'de değil, Antonio yanımda yok: "Çıldıracağız" diyorum: "Kimbilir zaten çıldırmış da olabiliriz." Şehrin üstünden, Nemrud'un develeri gibi, yağmur bulutları geçiyor. Uzak uzak, gök gürlüyor. Sonbahar insanları, her tarafı sarmışlar. "Hiç değilse, ben çıldırmış olabilirim. Aklı başında bir insan olsam..." Napoli'de değil, İstanbul'dayım. Tophane'den Fındıklı'ya, fakülteye gidiyorum ve Antonio, yanımda yok. Eski bir otobüs, kim bilir neden, tir tir titriyor. Caminin önünde, bir sürü traktörü, arka arkaya dizmişler. Ve traktörler titremiyor. "Aklı başında bir adam olsam, böyle mi yapardım? Kalkıp fakülteye gitmek." İçimden:

— Bu, Ayhan'a gitmek demektir, diye derhal düzeltiyorum. *Prozit* Antonio!

Fakültede, nasıl birtakım insanlar buluyorum? Büyük bir sarhoşluk sabahında, bir gemici otelinde bulamayacağım cins insanlar: Yardımsevenler Derneği üyesine benzer, gözlüklü, kısacık boylu, kötü taklitleri. Sonra, gömleklerinin yakaları kalkık, beş aşağı beş yukarı dolaşan, surat zengini akıl fakiri, üç beş züppe. Daha, bunlara benzer, bir sürü öğrenci. Bir fakülte içinde bilim okunan, yâni herşeye kulp takılan bir yerdir; bir fakülte insanları, senin benim her zaman konuştuğumuz şeyleri, kulplu konuşur ve bundan hoşlanırlar. Sudaki manda hazzı. Hele edebiyat fakülteleri, edebiyatın herhalde her zaman en az on mil uzağında dolaşır; tıklım tıklım, bu işin amatörü ile doludur. Aslında her şeyin amatörü, insana sıkıntı verir, edebiyatınki, bir de tüy diker. Hele, fakülteli olursa!.. Çünkü: Hiçbir şeyi beğenmemek, ya da her şeye hayran olmak küstahlığını yapmaya, kendinde hak görür. Sonra, hele ortada bir Antonio varken, yüzünün yarısı dağılmış, bir günde

cephe değiştirmiş bir Antonio; bana öyle gelir ki, bir fakültenin geveze halkı, adamı büsbütün bunaltır. Yüzünün yarısı olmayan herhangi bir İtalyan ve suratlarının can sıkıcı simetrisi mükemmel, seminer öğrencileri. Haydi oradan be! Ben bu işte yokum. Antonio da yoktur bu işte. Artık Antonio, bütün işlerden çekilmiştir. Şarabını bir nefeste bitirir, yarım bir mehtap hüznüyle, şarkıya takılır: *"Silver stars above me..."*

Kantinde oturuyorum. Çevremde aynı geveze kalabalık. Cıgarasını elinde, canlı bir balık tutarmış gibi acemice tutan, ince belli bir kız. Esmer, kart sesli bir başka kız. Herhangi bir müzik eleştirmeni kadar saçma ve katlanılması güç, bir üçüncü kız. Bir dördüncü kız. Bir beşinci kız. Ve nihayet, bacaklarını hayâsızca germiş, üç delikanlı. Ben kantinde oturuyorum. Kapı ikide bir açılıyor, kapanıyor: "Şimdi Ayhan" diye içimden geçiriyorum: "Başında beresi, sırtında trençkotu." Kapı açılıyor, saçlarını sarmaşık gibi boynuna dolamış, felsefeci bir kız görünüyor. Antonio basıyor kahkahayı. Ağzının yarısı olmadığı için, sadece öteki yarısı açılıyor, kapanıyor. "Bir girse kapıdan..." diye kuruyorum: "Ve yalnız olarak girse..." Hayal kurduğumu biliyorum. Bunu söyleyip durmayın. Bazı bazı, kamarotlar da hayal kurar; bu işi yaparken, en az sizin kadar acı çeker: "Kapı bir açılsa ve Ayhan görünse..." Kapı açılıyor ve Ayhan görünmüyor.

Neden kantinde oturuyorum? Eşeklik! Ben eskiden, birçok defalar bu kantinde oturmuştum. Ve o defalar, şu bacaklarını utanmazca geren oğlanların yerindeydim. Bacaklarım gerilmekten mutluydular. Kendi kendini yiyip bitiren felsefeci arkadaşım, dünyada hiç kimsenin metelik vermediği şeyler üstünde kafasını patlatır, buna "felsefe" derdi. Bu da eşeklik! Kapı açılıyor ve Ay-

han görünmüyor. Kim bu Ayhan? Lâcivert bir bere; siyah saçlar, iki mavi ve hüzünlü göz ve iki satırda bir, "Dedikodu yaparlar" terânesi! Antonio, sen hergelenin birisin, yok yok tam hergele; yüzün yarım da olsa ziyan çıkmaz, hergeleliğin tam! Senin neyi kaybettiğini öğrendim, sen benim neyi kaybettiğimi biliyor musun? Ha? Atma? Atıyor! Antonio, sağlam gözünü kırpıyor: — Bu acı diyor, bizi ya adam edecek!..

— Ya da topumuz birden çıldıracağız, diye tamamlıyorum.

— Hasan, diyor, *Bandito!* Sen eksik bir İsa'sın. İnsanların artık, yeni bir İsa'ya tahammülleri yok. Eksik de olsa.

— *"O verro?"* diyorum, sahi mi?

— *"O verro!"* diyor, sahi!

Oysa ben İsa değilim. Belki eksik bir tarafım var. Fakat, asla İsa değilim. Burada oturmuş, bekliyorum. Kapı açılacak ve bir kız girecek. Kantinde herkes konuşuyor. Cıgarasını, bir balık gibi beceriksizce tutan kız, konuşuyor. Gözlerini iri iri açıp, konuşuyor:

— Vallahi inanmam, diyor, böyle birşey olsaydı, Ayten herkesten önce bana söylerdi bunu. Aaa, elbet! Ben Ayten'i bilmez miyim? Şekerim!..

— Kart sesli: — Walter Pidgeon, diyor, hayır Greer Garson yok.

— Kim, Tevfik Fikret mi? Kim demiş sosyalist diye?..

— Tarık Beyin yeni asistanını, gördünüz mü çocuklar?

Kart sesli ısrar ediyor: Gayet iyi biliyorum canım, bu filmde yok.

— Psikanalizi sen nasıl hor görebilirsin be? Doktor Young. Doktor Adler...

Şimdi kapı açılacak. Hayır, açılmıyor. Doktor Freud

dışarıda kalıyor. Etrafımı yadırgıyorum. Benim burada ne işim var? Kalabalık konuşuyor. Talebeler, bir akvaryumdaki acayip şekilli balıklar gibi, ağızlarını açıp kapıyorlar. Kalabalık konuşuyor. Halbuki artık, tek kelime duymuyorum. Yalnız, sersem edici bir uğultu. Benim ne işim var burada? Kim bu Ayhan? Kalk, bir bere, hüzünlü iki mavi göz için, buraya gel. Ve buçuk ağzıyla, Antonio sana gülsün! Buradan gideceğim. Beni kimse tutamaz. Beni kimse tutmuyor. Terliyorum. Çıkıp gideceğim. Kendimi mahcup, sövülmüş, yorgun ve ibret alınacak derecede budala hissediyorum. Antonio bunu anlıyor:

— Saygıya değer ne varsa... diye tekrarlıyor.

Kalkıp çıktım. Ama gitmedim. Hep içimde birşey parlıyordu. Sizin hiç herşeyinizi bir belkiye bağladığınız olmamış mıdır? Hele bazı hallerde, insan bunu yapmak için, hayvancasına arzu duymaz mı? Bilir ki bundan sonrası, bundan evvelsine nazaran, birkaç kat daha çekilmez olacaktır. Bu, hiçbir şey değiştirmez. Arzuya baş eğer ve tam insan olmak yolunda, bir adım atmış olur. Fikriniz beni ilgilendirmez, ama ne var, ben her kumarda kaybedenin daha insanlaştığı gibi, ciğeri beş para etmez bir fikre inanmışımdır. Beni burada alıkoyan, bu inanış mı? Orasını şeytan bilir? Belki bir kere daha kaybetmek istiyorum. Bu bana acı verecek. Doğru. Zaten kahrolmuşum. Doğru. Ama, iki kere ikinin dört ettiğini, bir kere daha kanıtlamak isteyene, kim ne diyebilir?

— Ben, diyor Antonio, ekmeğini şaraba batırıyor: — Ben, diyor.

— Sen *soldato*, diyorum, bu dünyadan sayılmazsın artık.

— Buna rağmen ben, diyor, dünya aynı zamanda ölülerindir. Ve bir tek gözüyle, kırık bir bebek gibi, gülümsüyor: — İyi geceler *bandito!*

— İyi geceler! diyorum, Antonio! Seni dinlemeyeceğim.

Onu dinlemiyorum. Mutlaka, sıcak bir liman olmalı bu defa. Denizin, kalleşlik etmeyeceği; yıldızların, sıcak insan gözleri gibi, adamı uzaktan okşayacağı, bir Afrika limanı. Neden Dakar? Mutlaka sıcak bir liman, mutlaka sıcak bir türkü! Ellerinizi ısırmadan dinleyebileceğiniz, sıcak bir türkü. Sonra yine yolculuk. Antonio ekmeğini, tekrar şaraba batırıyor. Onu dinlemiyorum. Şimdi salondayım ve Dakar Afrika yerinde. Bunu bilmek, beni rezilcesine hüzünlendiriyor. Çevremde, teneffüse çıkmış öğrenciler. Ben, bunlardan birisi değilim. Ben, burada bir yabancıyım. Ben, yâni Kamarot Hasan, Afrika'da bir liman özlüyorum ve burada bir yabancıyım. Hiçbir şey demek değilim. Bir virgül. Bir belki.

— Birşey mi arıyorsunuz?

Uzun yüzlü bir çocuk. Boynunda, benekli kelebek bir kravat. Güldüm:

— İki senem bu salonda harcandı, dedim.

Ve bir roman kahramanı gibi tamamladım. — Onları arıyorum.

— Öğrenci değil misiniz, siz?

— Hayır, ben kamarotum.

— Kamarot mu?

Kelebek kahkahayı bastı. Oğlanın saçları dimdik oldu, gitti. Siz, gülüyorsunuz. Dakar, Afrika'daki yerinde; Antonio, Alman usulünce, bir nefeste zıkkımlanıyor. Çok geçmeden, cebinden, yaralanmadan evvel çektirdiği resmi çıkartacak, gösterecek:

— *"Bandito"*, diyecek, bu adam ben olabilir miyim? Değil, olamam. Eğer bu ve ben aynı adamsak, karım beni neden terketsin? Bunu anlat bakalım bana? Hayır bırak tıraşı ve anlat!

Ben, tabanca gibi bir küfür patlatacağım, içimden bir kere daha: "Saygıya değer ne varsa..." diye tekrar edeceğim. Ben, yâni eksik İsa.

— İyi geceler *"soldato!"*

Ve Ayhan. Önemsiz bir söz söylenivermiş gibi. Birkaç üç yüz altmış beş günün, arkasındaki bir "Merhaba"nın, söylenivermesi gibi, yumuşak ve kolay. Bazı anları ötekilerden ayırıp, onları değerlendirmek, insanca bir düzenbazlık. Ayhan'ı gördüm. Bu ânın, ötekilerden farklı olmadığına eminim. Yanında, sadece omuzdan ve taranmış saçlardan ibaret, bir delikanlı. Koridorlardan birine doğru gidiyorlar. Ağır ağır önlerini kesiyorum. Ağır, emin ve utangaç. Ayhan birşeyler anlatıyor. Genç adam, karşısında nihayetsiz bir deniz ufku varmış gibi, gözlerini süzüyor.

— Ayhan! diyorum.

Kız ilkin, bir yabancıya bakıyor. Oğlan hiç bakmıyor. Kızın yüzü aydınlanıyor: — Hasan! diyor.

Tekrar: — Ayhan, diyorum. Sırıttığımı fark ediyor ve müthiş kızıyorum. Yine susuyoruz. Kız, tekrar: — Hasan, diyor, sen, burada!

Bir an için: "Güneyde uzak bir liman" diye düşünüyorum: "Rose-Marie'nin hüzünlü şarkısı: *"On trouve des gens bizarres."*

— Evet! diyorum, burada.

Oğlana dönüyor: — Biliyor musun Orhan, çok eski bir arkadaşım.

Tanışıyoruz. Bu sefer oğlan, ben yokmuşum da, önünde bir uçurum varmış gibi, yukarıdan aşağıya bakıyor. Hep sırıtıyorum. Fark ettikçe, durmadan küfrediyorum. Antonio, tam bu sırada, cebinden fotoğrafını çıkarıyor, burnuma uzatıyor:

— Bak! Hasan! *"Bandito!"* Bu...

Zil çalıyor. Kalabalık kaynaşıyor. Birdenbire:

— Derse gireceksiniz!.. diyorum.

Orhan, damdan düşer gibi: — Evet! diyor.

Ona bakıyorum, içimden, "Ah sen hindi beyinli herif, yok musun?" diye küfrü basıyorum: "Asaletli hergele!"

Ve dışarısı. Fakültenin denize bakan cephesi. Kaybedilmiş bir maç kadar hüzünlü çehresiyle, sonbahar denizi. Ve Nemrud'un develeri. Ağır ve ezgin develeri. Tam karşıda, bizim gemiyi görüyorum. Bizim gemiyi, Ayhan'ın başının ardında görüyorum. Nemrud'un develerini. Asaletli hergeleyi dehledik. Bu işi Ayhan yaptı. "Dersten sonra buluşuruz, Orhan" dedi ve yaptı. Oysa insan, yapamaz sanır. Hiç olmazsa, yapmaz sanır. Gözlerinde, eskisine göre, biraz daha başka türlü bir hüzün. Biraz daha aydınlanmış, sağlığını ve bâkirliğini kaybetmiş bir hüzün. Ama hüzün. Artık bere giymiyor. Saçlarını, gözlerinin renginde bir eşarba sarmış.

— Artık diyorum, bere giymiyorsun.

Gülünce gözleri nasıl aydınlanıyor:

— Giyiyorum, diyor, evde iki tane berem var.

Giyiyormuş. Evde iki tane beresi varmış. Ben beresi evde olmayan bir Ayhan düşünüyorum. Nemrud'un develeri, yoğun bir can sıkıntısı heybetiyle, batıya, hep batıya, daima batıya gidiyorlar. Birdenbire bir okul bahçesi hatırlıyorum. El ele tutuşmuş, oynayan çocuklar: *"Çiftçi çukurdaydı..."*

— Hatırlıyor musun, diyorum, son defa şurada 23'üncü ilkokulun bahçesinde.

Kaşları alnına yükseliyor:

— Hatırlamaz olur muyum? diyor, durmadan kavga ediyorduk. Çocuklar oyun oynuyorlardı. Biz halbu-

ki, kavga ediyorduk. Sonraları, ara sıra, o günü düşündüm.

— Ben, diyorum, ben de düşündüm Ayhan.

İkimizin aynı şeyi düşünmüş olmamız, beni boğuyor. Antonio, ağzının bir tarafıyla ağlıyor:

— Bu, diye inliyor, bu ben olabilir miyim, *bandito,* İsa aşkına!..

— Seni, diyorum, bazı bazı seni de düşündüm Ayhan.

— İnsafsız, diyor, demek bazı bazı. Halbuki iki yıl.

— Kaybolmuş iki yıl, diyorum.

— Peki ondan sonrakiler, diye soruyor, onları kazanmış sayıyor musun kendini? Gemici olduğunu söylemişlerdi.

— Kamarot, diye düzeltiyorum, gemim işte karşıda.

Bir gün, bir limanda, elimle gemimi Ayhan'a gösterebilmek! Kız beğenmeye hazır insaflı gözleriyle, vefalı gemiye bakıyor, beğeniyor. Onu, denizin, gemimin karşısında, saçları açık mavi bir eşarba sarılmış, dayanılmayacak kadar sevimli buluyorum. Arka arkaya: — Ayhan, diyorum, Ayhan! Ve birdenbire: — Seni, diyorum, o kadar aradım ki.

Utanıyor: — Ama, diyor, başka şeyler de arıyordun.

— Evet! Seni de, başka şeyleri de! Oysa ikisi birlikte aranamıyordu. Çünkü, seni bulmak için, bütün ötekileri kaybetmek lâzımdı. Ben aksini denemek istedim. Ben, biliyorsun, artık kaybolmuşum.

Bana, yaralanmış bir askere bakarmış gibi baktı:

— Neden böyle söylüyorsun? dedi. Ve şaşılacak bir yumuşaklıkla ismimi söyledi: — Hasan! Sen istedikten sonra... Ve omuzlarını kaldırdı. Bu herhalde birşey demekti. Ben anlamadım.

— Yazılar yazıyormuşsun, dedim, gazetelerde.

Bunu bilmem, onu çocuk gibi sevindirdi. Yazdığı saçmalar üzerinde, yarım saat konuştu. Hâlâ, bir masaldaki kadar, iyi ve güzeldi: Denize karşı, denize, gemime, öteki sahile karşı ve Nemrud'un develerinin yürek parçalayıcı dizisi altında, olağanüstü insan ve insancasına temizdi. Sonra ben, o bilmem kaç yıl evvelki, okul bahçesini yaşıyordum. Onun sözleri, küçük sinek kuşları gibi, havada çırpınıyorlardı: — Neden herkes gibi yapmıyorsun? Fakülteni bitir. Diplomanı al. Sen kabiliyetsiz bir insan değilsin, Hasan!

Ben insan mıyım be? Ben İsa'yım, İsa, yarım İsa. Ben İsa değilim, fakat yarımım.

— Ben mi, diyorum, tabii.

— Nereleri gördün Hasan?

— Nereleri mi? Bütün Avrupa kıyılarını, Kuzey Afrika'yı. İrili ufaklı bir sürü liman, bir sürü can sıkıntısını.

Güldü: — Ve tabii, dedi, her limanda da bir sevgilin...

Rose-Marie'yi hatırladım: Küçücük, sıkıntılı memelerini, ağlayışını: *"On verra vieux, un jour!.."* Dişlerimi sıktım: — Evet, dedim. Halbuki yalandı bu. Ya da doğruydu. Her limanda bir kadın vardı; bütün limandakiler, birbirinden ekşi, çelimsiz ve eksiktiler. Bir tek Rose-Marie.

— Bir tek Rose-Marie, dedim, Marsilya'da bir şarkıcı.

— Marsilya'da bir şarkıcı, diye tekrarlıyor.

Onun gözünde, değiştiğimi hissediyorum. Romanlardan çıkmış bir adam: Marsilya'da, bir şarkıcı kadın; onun kahırlı, ağlamadan dinlenilmez şarkıları: *"On trouve des gens bizarres."* Yukarıda, Nemrud'un develeri, aşağıda deniz. Allah kahretsin!

— Nereleri mi? Bütün Avrupa kıyılarını, Kuzey Afrika'yı.

— Hiç gelmedin mi İstanbul'a?

— Geldim Ayhan.

— Beni aramadın demek?

— Seni aramadım Ayhan. Başka birşeyler arıyordum. Ne aradığımı galiba bilmiyordum: Değişik, başka birşeyler.

Ufacık gülümsüyor: — Herkesin, diyor, ne olduğunu bilmediği bazı şeyler vardır. Onları arar durur. Fakat buna hayatını vermez. Hayatını yaşar, içinde arar. Halbuki sen!..

— Halbuki ben, Ayhan, diyorum, arayışımı yaşıyorum, değil mi?

— Hasan, diyor ve öyle bir şekilde diyor ki, beni seviyor diye düşünüyor, mutsuz oluyorum: — Hasan, diyor, nereye varmak istiyorsun?

Kendi kendime: — Nereye? diye soruyorum.

Antonio: — Çarmıha! diye bağırıyor, çarmıha! İnsanların sevecek değil, sövecek adamlara ihtiyacı var.

Ayhan'ı görüyorum, bir an için, onu unuttuğumu farkediyorum.

— Kendi kendinle konuşuyordun, diyor.

— Kendi kendimle konuşuyordum, Ayhan.

Bana yaklaşıyor: — Neyin var Hasan? diyor.

— Canım sıkılıyor, diyorum. Bu sorudan dolayı, onu kendime ne kadar yakın hissediyorum: — Canım sıkılıyor Ayhan, diyorum. Hepsi bu. Karanlık bir can sıkıntısı. Sonra tekrar, o ilkokul bahçesini yaşıyorum. Çocuklar, yakın ve bilgiç gözleri parıldayarak, el ele tutuşmuş, dönüyorlar: *"Haaa-aaaaydi peri kızı köpek kedisini aaa-aaaldı."* Onlara bakıyorum. Ayhan yanı başımda: Büyük, çocuk ve bilgin gözleri, hiç unutulma-

mış. Nihayet gözlerinin renginde bir eşarp, eşarbın üstünde, nedense ansızın kirli ve damarlı bir mermeri andıran gökyüzü. Düşünün ki bir anda bir ilkokul bahçesini, çocukları, kirli ve damarlı bir gökyüzünü yaşıyoruz. Utanılacak bir deniz. Utanılacak bir saat. Yağmur nasıl olsa gelecek. Kıza bakıyorum. Hep kıza bakıyorum. Hiç konuşmak istemiyorum. Bizim geminin yanından iri, siyah bacaklı bir şilep, Karadeniz'e çıkıyor. Sonra rüzgâr başlıyor. Utanılacak bir rüzgâr.

— Karanlık bir can sıkıntısı, diyorum, bir hastanın yakında öleceğini sezmesi gibi.

Sonra şeytan bana: — Sarıl, onu öp! diyor, kollarını beline sar, kızı öp. Hiç durma!

Gözlerim ona, öpecekmişim gibi bakıyor. Onun gözleri daha başka, belki daha aydınlık, belki daha az bâkir, bir hüzünle dolu. Rüzgâr hafifçe eşarbını kımıldatıyor. Ve eteklerini. Onu öpmeden başkaları geliyorlar: Orhan geliyor. Yanında, kelebek kravatlı oğlan. Bir de kız. Kızı ilk defa görüyorum. Bir lades kemiğine benziyor, uzun ve ince. Kalınca bir sesle, genizden konuşuyor. Hepsinin beni, cins bir atı inceler gibi, süzdüklerini seziyorum. Çünkü biraz önce, kelebek kravatlı hergelenin, ötekilere benim için, "kamarotmuş" demiş olacağını tahmin ediyorum. Ayhan gülümsüyor ve bana ait olmaktan çıkıyor. O andan itibaren ona geldiğime, onu bulduğuma dehşetli pişman oluyorum.

— Herkes eşeklik eder, diyorum kendi kendime, ama eşekliğin bile bir zamanı vardır. Benimkisi zamansız yapılmış bir eşeklik.

Hemen gitmeye kalkıştım. Ayhan itiraz etti. Ona bakınca kalbini kırdığımı anladım. Gitmemi istemiyordu. Fakat benim, bu haşeratın yanında kalamayacağımı bilmesi lâzımdı. Gözleri, "Neden?" diye soruyordu.

"Neden?" Gözlerinin hüznü daha koyulaşıyor, daha donuklaşıyor, "Neden?" diye sorup duruyordu: "Bütün bunlara ne lüzum var?" Ben ona cevap vermiyordum. Yeni gelen kız havayı rüzgârlı bulduğu için, tekrar kantine gitmiştik. Ben, pipomu içiyor, sirke gitmişim gibi etrafımı seyrediyor, Ayhan'a cevap vermiyordum. Onlar başka şeyler konuşuyorlardı. Galiba, yakında İstanbul'a gelecek, şöhretli bir virtüözden açmışlardı. Ayhan ara sıra dönüp bana bakıyor, gözleriyle soruyordu: "Neden?" Halbuki artık ben sadece gitmeyi düşünüyordum.

— Siz müzik sevmez misiniz? dedi birisi.

Baktım, bu kelebek kravatlı oğlandı; soruş tarzından, zaten müzik sevmeyeceğimden emin olduğu anlaşılıyordu. Yüzü maşa gibi uzamıştı. Gözleri, gerçek eşek gözleriydi. Ayhan, benim yerime konuştu: — Eskiden sevdiğini hatırlıyorum, gibi bir lâf etti. Bunu, gururunu kurtarmak için yapmıştı. Eski arkadaşının müzik sevmemesine katlanamıyordu. Buna katlanamayan, berelerini evinde saklayan bir Ayhan!

— Ben dedim, hafif müziği severim.

Lâdes kemiği, köpek gibi havladı: — Caz mı?

— Caz ve hepsi, dedim. Özellikle Piaf'ın şarkılarını.

Ayhan: — Marsilya'da bir şarkıcı tanıyor, dedi.

Lâdes kemiği: — Beethoven? dedi.

İçimden: — Eşşek! dedim.

Böyle bir atsineğinin Beethoven'den söz etmesi, muhakkak bu adamın ismini kirletir. Eminim. Hepsi birden, tavuklar gibi kanat çırpıp gıdakladılar:

— Ah Beethoven! dediler. Ah Beethoven!

Ben, tekrar ve içimden, bu defa:

— Eşşoğlu eşşek! dedim.

Nihayet Orhan, cepheden hücuma geçti:

— Beethoven'i dinlediniz mi hiç? diye sordu. 9. Senfoniyi, söz gelişi?

İçimden: — Fitnelik mezarlığı, diye sövdüm, 9. Senfoni ha?

— Hayır, dedim, ben böyle şeylerden anlamam.

Ayhan gözleriyle ve ısrarla sordu: "Neden, neden?" dedi. O vakit:

— Zavallı Beethoven! dedim.

Hayretler içinde, birbirlerine bakıştılar. Beethoven'in adını söylemiş olmama şaşıyorlardı. Eğer o anda hepsine birden, "Puşt" desem, ancak bu kadar şaşırırlardı. Bense bir Ayhan arıyordum. Ayhan'ın gözleri durmadan beni arıyordu. Halbuki ben hep, "Bir kalksam..." diye kurup duruyordum: "Bir kalksam ve defolup gitsem."

Antonio resmini cebine koymuştu. Yüzünün darmadağınık olan tarafı, bir Peygamber çehresi gibi parlıyordu. Onu görmek, onunla masanın altına yuvarlanıncaya kadar şarap, ya da ne olursa olsun, başka bir zıkkım içmek istiyordum. Ve ona:

— "*Soldato*" demek, iki kere ikinin dört ettiğini...

Yahut da: — Saygıya değer ne varsa!.. demek.

Orada bir kız, mehtaptan ve yıldızlardan bahseden İngilizce bir türkü söylese de olurdu, söylemese de. Yalnız Antonio yanı başımda bulunsun, bana birşeyler anlatsın:

— Sen, desin, *bandito*, nasılsın ha? Kötüsün. Daha kötü olacaksın. Çünkü ne istediğini bilmiyorsun. Ben de daha kötü olacağım. Çünkü: Ben de ne istediğimi bilmiyorum.

Ona: — Sen ne istiyorsun? diye ukalalık etmeyeceğim.

— *Prozit soldato*, diyeceğim sadece.

O, sanki dua etmişim gibi: — Âmin, diyecek. İçkimizi, Alman usulü, bir seferde içeceğiz.

Ayhan'ın gözlerinde, yeniden, aynı soru kıvrılıyor.

"Bütün bunlara ne lüzum var?"

"Çünkü" demek istiyorum: "Siz hamamböcekleri gibisiniz. Karanlıkta deliklerinizden çıkıyor, ahmakça kaprisleriniz için, en paha biçilmez şeyleri kirletiyorsunuz. Ben hamamböceği olmak istemiyorum."

O yine gözleriyle:

"Neden? Ama neden?" diyor.

"Çünkü" demek istiyorum. "Konserde poz almak, bütün kitapları bir sahifesi işaretli bırakmak, bütün filmler boyunca artistlerin yalnız ne giydiğine dikkat etmek, insanı yalnız iyi cins ukalâ yapar. Hâttâ, iyi cins bile olunamaz. İyi cins ukalâlar, orospuluk eğilimlerini tuvale yansıtabilenler; başarısız çapkınlıklarını, şiirlerinde, romanlarında tamamlayanlardır. Ötekilerine gelince, onlar için sadece hayran olmak ve kirletmek vardır. Bunun da biçimini cins ukalâlar tayin eder. Can sıkıcı bir millet."

Ayhan eşarbını çözüyor, saçları omuzlarına dökülüyor.

"Peki" diyor, "sen?"

"Ben" demek istiyorum, "soruyor ve cevap istiyorum."

"Sen" diyor, "soruyorsun ve cevap istiyorsun."

"Ve cevap alıncaya kadar soracağım" diyorum.

Kirpiklerini indiriyor. Gözlerinin ne dediğini göremiyorum. "Saçma" demiş olabilirler. Ya da en iyisi: "Cevap alıncaya kadar..." diye tekrar etmiş olabilirler. Tekrar gitmeye kalkışıyorum. Kimse itiraz etmiyor. Yalnız Ayhan benimle çıkıyor. Onlara:

— Şimdi geleceğim, çocuklar, diyor ve çıkıyor.

Yağmur Nemrud'un develeri. Susarak, kapıya doğru yürüyoruz.

— Islanacaksın, diyorum.

Gülümsüyor, tekrar bana ait oluyor:

— Zarar yok! diyor. Ve ilâve ediyor: — Onların yanında sıkıldın, Hasan.

— Sıkıldım, diyorum, alışkın değilim.

— Fena çocuklar değillerdir, diyor.

Belki de! Omuzlarımı kaldırıyorum:

— Zaten fena demedim. Bana göre değil. Olması da lâzım gelmez. Hiçbir mecburiyet yok.

Yağmur damlaları saçlarında parlıyor:

— Gemin ne zaman kalkacak?

— Gemim... diyorum ve ağlamak istiyorum, yük alıyor. Bugün yarın...

Rose-Marie, kadehini yere vurup parçalıyor:

— *On verra vieux* diyor, günün birinde çekip gideceğim.

Antonio, bir saksağan gibi, elini kolunu sallıyor:

— İyi geceler *bandito*!

Ayhan'ın gözleri büsbütün benim oluyorlar.

— Gitmeden, diyor, bir kere bize gel.

Utangaç, ilâve ediyor: — Eve!

Ayhan'ın evde iki beresi olduğunu hatırlıyorum. Onu, başında bereyle düşünmek arzusuna kapılıyorum.

— Ayhan! diyorum. Sizin eve!..

Bana evi tarif ediyor:

— Tramvaydan Teşvikiye'de inersin, hemen karşıdaki sokak...

Durmadan: — Peki, peki! diye tekrarlıyorum. Oysa, bu son. Onu bir daha görmeyeceğim. Şu saatte, onu bir daha görmeyeceğimi, kesin olarak biliyorum. Çocuklar, neredeymişsin, çıkıp geliyorlar. Peri kızı ve çukurdaki çiftçi, çıkıp geliyor.

Ayhan: — Yarından sonra, diye tembih ediyor, saat üçte!

Bir tramvay geçiyor. Bir otobüs geçiyor. Üstümüzden, Nemrud'un develeri geçiyorlar.

— Artık git, diyorum, ıslandın.

— Geleceksin değil mi? diyor, mutlaka?

Gidebilir miyim? Yarından sonra, saat üçte. Rose-Marie, bir bardak daha kırıyor: *"On verra vieux!"* diye ağlıyor. Antonio, ağzının yarısıyla gülüyor, bağırıyor: — Buna rağmen ben *bandito!* Dünya aynı zamanda ölülerindir.

Birdenbire Ayhan'a: — İyi, iyi! diyorum.

19.

Hayır! Şükrü Beyin evi. Alo! Kemal Beyin, değil; Şükrü Beyin diyorum, ben kızı Ayhan! Ha, yanlış mı? Estağfurullah! — Aman, ben de birşey sanmıştım. Yok hayır, telefon filân beklemiyorum, beklemiyorum ama; birdenbire çalınca, insan her defasında, önemli birşey var sanıyor, halbuki, bir de bakıyorsun yanlış numara, ya da babam olmadık birşey için telefon ediyor. Aaaa, inanmıyor, kızım sana neden yalan söyleyeceğim, ne mecburiyetim var? Vallahi telefon filân beklemiyorum. Hem kim telefon edecek bana? Kim? Orhan mı, Orhan her gün telefon eder. Hâttâ bak sana ne diyeceğim, geçen akşam ne yaptı biliyor musun, vallahi delilik, telefonda aşk ilân etti, gülmekten patladım, ne şeker çocuk değil mi? Sanki bana âşık olduğunu bilmiyorum. Ben mi? Ben mi onu seviyorum? Ah sen, ne kâfirsin sen! Onu sevmediğimi, biliyorsun pekâlâ. Hoş çocuk! Yakışıklı çocuk! İyi giyinir! İşte o kadar. Aşk başka şey kızım, insan kolay kolay sevemez, sevince de kolay kolay unutamaz. İçinde çıt diye birşey kopar, ne olduğunu anlayamazsın.

Hasan'ı mı diyeceksin? Belki! Gördün dün akşam, ne olgun bir çocuktur. Onun yanı başında insan kendini daima eksikli hisseder. Az konuşur, ama öyle konu-

şur ki, seni dünyaya geldiğine pişman eder. Marsilya'da bir şarkıcı diyordu. Tabii, dünya büyük. Bakalım yalnız, Marsilya'daki şarkıcı mı? Dünya büyük ve Hasan, mekik gibi, kendini oradan oraya atıyor. Hasan'ı mı diyorsun? Belki! Fakat gördün ya, bu artık hiçbir anlam taşımıyor. Onda bir taraf var ki, herkesin bildiği halde bilmez göründüğü, farkına varmamış gibi hareket etmeyi tercih ettiği kabahat ve günahları, çiğ ve insafsız aydınlıklara çıkarmaktan hoşlanır. Ah, bu tabiatı! Biliyor musun, beni ondan uzaklaştıran (belki de yaklaştıran), bu tabiatıdır onun. Sonunda tabii, o ve ben, kendi hayatlarımızı yaşıyoruz. Onu hep hatırlıyorum. Elimde olmayan birşey: Hatırlıyorum, anlamsız karşılaştırmalar yapıyorum. O da beni hatırlıyormuş. Yook, kendisi söyledi, geçen gün fakültede. Hâttâ: — Seni o kadar aradım ki! dedi. Ben onu aramadım mı dersin? Dün gece ayrılırken, az kalsın beni öpecekti, sizden ayrıldıktan sonra, arka yoldan Dolmabahçe'ye indik; eskiden olduğu gibi, yan yana yürüyorduk; o daha çok susuyordu, ben konuşuyordum; sonra bir ara, nasıl anlatayım, ne bileyim, bir ara işte, beni öpmek istedi. Bunu hissettim. Ne yalan söylemeli, ben de, bütün arzumla beni öpsün istiyordum. Kim bilir kaç kere böyle bir ânı, onun beni kollarının arasına alıp, ağzımdan öpeceği ânı, düşünüp durmuştum. İlk gün de fakültede, siz gelmeden az evvel, az kalsın öpüşecektik. Olmadı. Nedense bunu yapmak istemiyor. İstese, ne mi olur? Hayır, ondan değil ama, muhakkak razı olmam. Ben de istiyorum, başka. İnsan her istediğini yapamaz ki kardeş. Sonra düşün bir kere: Sokak ortasında. Olacak iş mi? Dost var düşman var, bilen var bilmeyen var.

Sözün kısası onu seviyorum, seviyorum; zerre kadar şüphem yok, senden saklayacak değilim ya; fakat anla-

yamıyorum. Hayır, anlayamıyor da sayılmam. Anlıyorum galiba. Anlıyorum ama, kabul edemiyorum. Neden mi? Karar vermesi kolay mı sanıyorsun? Hasan herşeyi başka türlü düşünür ve düşündüğünden ayrı olmasına dayanamaz. Bak sana ne diyeceğim, hani bazı insanın aklına eser; etrafında ne varsa hiçe sayıp, bildiği gibi yaşamak ister, aklına estiği gibi. Ama bu bir andır. Uzun sürmez. Hemen aklını başına toplar, çevresini, zorunluluklarını düşünür, falan filân. Hasan böyle mi ya? Onun hayatı baştan başa, böyle anlardan ibaret. İnsanın güvenebileceği, itimat edebileceği hiçbir şey yok. Hep birşey arar, aradığını asla bulamaz. Dün akşam gözlerinle gördün, nasıl huzursuz ve sıkıntılı idi. Sebebi hep bu işte. Gelmeyecek diye ödüm kopuyordu. Neden mi? Bilmezsin sen. Ayrılırken, bir daha beni hiç görmeyecekmiş gibiydi. Onu bir kere daha böyle görmüştüm. Bir okulun avlusuna bakıyorduk. Durmadan kavga ediyorduk. Ertesi gün buluşmak için ayrıldık. Aradan seneler geçti. Geçen gün fakültede de, aynen böyleydi. Ben gelsin istiyordum. Bu kadar zaman sonra, gelmemesi için sebep yoktu ki! Belki çocuklardan sıkılırdı. Sen de gördün, sıkıldı da. Bu sebepten gelmez sanıyordum.

Bir görseydin hâlimi, yukarıda: Bir kere saçlarımla dert oldum; ortadan ayırıyorum, olmuyor, yandan ayırıyorum, olmuyor; bir gün evvel yıkanmıştım, cadaloz gibi kabarıyorlar mı sana? Ah Yarabbi, deli olacağım! Halbuki mutlaka, Hasan'ın beni düşündüğü gibi olmak istiyorum: Tıpkı onun düşündüğü gibi. Eskiden bana ne derdi biliyor musun, Hasan: "Acı çekmiş bir çocuğa benziyorsun." Hep böyle garip sözlerini hatırlarım. Daha neler söylerdi. Sustuğu, dargın baktığı zamanlar bile, hep birşeyler söylerdi. Saçlarımı tekrar ıslatıyorum,

yeniden aynanın karşısına geçiyorum. Elimde tarak. Bir kulağım kapıda. Şimdi zil çalacak. Sonra hayalimden, onunla karşılaşıyorum. Geçen defaki, o kadar âni oldu ki! Şimdi kendim hazırlamalıyım. Zil çalmıyor, saçlarım bu defa, tel tel alnıma yapışıyorlar. Ay çıldıracağım!

Aa, kızım, dur bakalım. Orhan'la Nuriye, senden çok önce geldiler. Zaten Nuriye böyledir. Gördün ya, yine ünlü yeşillerini giymişti. Orhan için, neredeyse dağlara çıkacak. Yine de kibirinden yanına varılmıyor. Beceremediği şeyi küçümsemekle, kendini kurtarmanın yolunu bulmuş. Allah aşkına neydi o kerametler yine, yok "Kadınların tarihi rolü", yok "Wagner'in musikisindeki bilmem ne". Orhan da bazen, bakıyorum, bayağı değer veriyor. Halbuki Hasan, ilk bakışta hükmünü vermiş, bana: — Ne sıkıcı mahlûk! dedi. Kim? Hasan mı? Gecikti tabii, ama sebebi var. Söylesem şaşarsın. Hani siz geldikten sonra, bir ara beni annem çağırmıştı, hatırladın mı? Ha işte o vakit, Hasan bana telefon ediyordu. Ne diye mi? Hiç! Ne diye telefon eder Hasan? Bil bakalım, ne diye telefon eder Hasan? Çünkü: Ben o mutlaka gelsin istiyordum, oysa gelmek istemiyordu. Ayrılırken daha, bunu anlamıştım. Şimdi, "Sizin ev, diye soruyordu, neredeydi? Unutmuşum:" İnanır mısın, ellerim titriyordu. Evi tarif ettim, sonra:

— Geçen gün tarif etmiştim Hasan, dedim, unuttun mu?

— Unuttum, dedi, çünkü dinlememiştim.

— Gelmeyecektin, dedim.

— Gelmeyecektim, dedi.

— Peki, dedim, ya telefon numarası Hasan? Onu nereden buldun?

— Onu unutmamıştım ki! dedi, hiç unutmamıştım.

İşte bu yüzden hep içimde, Hasan gelmeyecekmiş gibi bir his vardı. Ve hep o, mutlaka gelsin istiyordum. Nasıl geldiğini, hatırlıyor musun? Neden hiç yüzüme bakmıyordu? Sen anlayamazsın, o yüzüme bakmıyordu, fakat iyice gördüğüne emindim. Beni iyice görüyordu. Ben onu iyice görüyordum. Siz birbirinizle meşguldünüz. Hasan sizi unutmak, kendisini size unutturmak istiyordu. Birden bir mucize olsa, hepiniz kalkıp gitseniz, biz onunla yan yana kalıversek, çocuklar gibi sevinecektim. Hasan piposunu içiyor, konuşulanları dinliyordu. Bense ona bakıyor, onu dinliyordum. Hiçbir şey söylemiyordu diyeceksin, yanlış! Durmadan beni suçluyordu.

— Sen, diyordu, Ayhan!..

Ben kendimi savunmaya uğraşıyorum. Çırpınıyorum. Yorgun düşüyorum. Gözlerimin önüne, Marsilya'lı bir şarkıcı kadın getiriyorum. Hani bir filmde görmüştük: Öyle bir kadın. Onu Hasan'ın yanına koyuyorum. İkisi birden gülüyorlar. Siz gülüyorsunuz. Nuriye, yine damağından konuşarak: — Lâle'deki filmi, diyor, gördünüz mü?

— Görmedik, diyorsunuz.

— Gidin görün! diyor, bir Amerikan filmi, her zamankiler gibi, ama okkalı bir koyuşu var sorunu. Kimsesiz çocuklar konusunu ele almış.

Hasan'a: — Birşey içer misin Hasan? diye soruyorum.

Bana bütün yüzüyle gülüyor: "Kimsesiz bir çocuk" diye içimden geçiyor: "Limanlar boyunca kimsesiz bir çocuk."

— Bana ne içireceksin, Ayhan? diyor.

— Ne istersen? diyorum?

Eğiliyor, bir sır açıklıyor: — Konyak isterim, diyor.

— Konyak mı? diyorum, bir dakika!

Derhal Ayşe'yi gönderdim, konyak aldırdım. Bu be-

nim için olağanüstü birşeydi. Kabul etmelisin. Ona konyak aldırdım. Sen, aralıksız, Cortot'dan bahsediyordun. Hasan aralıksız gülümsüyordu. Sanki başına bir felaket geleceğini öğrenmiş ve buna rıza göstermişti. O aralık fakültedeki sözlerini hatırladım:

— Karanlık bir can sıkıntısı Ayhan, bir hastanın yakında öleceğini sezmesi gibi.

Orhan çok kabalık etti. Evet, biliyorum, kıskanıyor. Ne olursa olsun, çok kabalık etti. Hasan da kıskanabilirdi onu. Aynı kabalığı o da yapabilirdi. Yapmadı, yapmıyor. Bak sana ne diyeceğim, önem vermiyor Orhan'a. Akşam, bana ne dedi, biliyor musun?

— Bu çocuk, dedi, seni seviyor Ayhan, beni kıskanıyor.

— İyi çocuktur, dedim, ama...

— Onunla evlenebilirsin, dedi, parlak bir istikbali var.

Benimle alay mı ettiğini anlayamadım. Orhan'la evlenirim. Evlenebilirim. Belki sahiden evlenebilirim. Ama Hasan'la evlenmek isterdim ben. Bunu kaç kere konuşmuştuk, ona: — Fakülteyi bitir, Hasan! demiştim. — Ben de bitireceğim, isim sahibi oluruz, herkes bize hürmet eder, küçük bir ev ediniriz.

Ne cevap verirdi dersin, oturur, evin planlarını çizerdi; bunu yaparken, benimle alay ettiğini anlayamazdım. Orhan'ın yerinde olsaydı eğer, ya da Orhan'ın şartlarına girebilseydi. Yarabbi, ne kadar mutlu olacaktım! Hep düşünürüm: Orhan'ın yerine Hasan'ı koyarım. Beraber doktoramızı yaparız, yavaş yavaş şöhretimiz büyür, yazılarımız yayınlanır. Hasan gider askerliğini yapar... Saçma! Hasan gitti, askerliğini yaptı. Hem, fakülteyi bitirmeden yaptı. Sonra gitti, kamarot oldu. Marsilya'da, şarkıcı bir kız sevdi.

— Rose-Marie mi, diyor, berbat bir sesi vardır, ama o güzel sanır.

Nuriye: — Siz, diyor, sosyal hareketlerle ilgilenir misiniz? Öyle ya, ne fırsat değil mi, yabancı ülkeleri geziyorsunuz.

Hasan ona hayran hayran bakıyor ve: — Sosyal hareketler? diye soruyu tekrarlıyor, ha evet! Tabii! Söz gelişi, Fransa'da genelevleri kapadılar. Berbat bir şey oldu.

— Yarabbi! diyorum.

Sen korkmuş gibi bana bakıyorsun. Fakat elimden ne gelir! Nuriye bunu istedi. Hâttâ hepimiz istedik. Sonra pikap çalıyoruz. O zaman Hasan bana eğiliyor ve müthiş bir soru soruyor:

— Ayhan, diyor, hayatın böyle mi geçiyor senin?

"Hayatım" diye düşünüyorum: "Fakülte. Sinema. Konser. Tiyatro." diye düşünüyorum: "Arkadaş toplantıları, vesaire..." Cevap vermeden ona bakıyorum. O gülümsüyor: — Evet! diyor. O kadar. Sonra: — Bu müzik güzel, diyor ve mısrayı tekrarlıyor: — *Quand je me souviens!* O dakikada nedense, ben de: — Beni bir öpse, diye kuruyorum, beni bir öpse! Hiçbir şeye aldırış etmese, bana bile aldırış etmese, beni öpse!

— ... Bir egzersiz işidir. Elbette. Herhangi bir adam senelerce uğraşsa mutlaka şiir yazar. Ya da!.. Neden? Bak ne diyorum size: Ya da, şair senelerce şiir yazmasa, bu kabiliyetini kaybeder, mutlaka.

Nuriye saçmalıyor. Güya "sol" konuşuyor. Sen:

— Peki, ama istidat! diye bağırıyorsun. — İstidatsız sanat olur mu?

Nurten, gözlüklerinin ardından Nuriye'ye bakıyor. Nuriye:

— İstidadı, diyor, şartlar tayin eder.

Birbirinize giriyorsunuz. Dışarıda hava kararıyor.

Odaya bir sıkıntı, bir loşluk siniyor. Kalkıp, elektrikleri yakmayı düşünüyorum. Bir türlü düşündüğümü yapamıyorum. Nuriye bir horoz gibi çırpınıyor:

— ... Siz ne söylüyorsunuz yahu? Ufak bir eğitimle sanatçı olabilecek nice insanlar...

Hasan'a dönüyorum. Bana bir çocukmuşum gibi gülüyor:

— Bu müzik güzel, diyor ve mısrayı tekrarlıyor. *Quand je me souviens!*

Sonra, esrarengiz bir tavırla, kadehini kaldırıyor ve usulca:

— Merhaba! diyor.

Gülüyorum. Tekrar elektrikleri yakmak aklımdan geçiyor. Saçlarım yine kabardılar galiba. Ah, bu saçlarım!.. Orhan, tam bu sırada yanıma geldi. Hayır, tam bu sırada; canım, senin farketmene imkân yoktu ki; istidat, kabiliyet diye birbirinize giriyordunuz; tabii, tam bu sırada yanıma geldi, sersem:

— Yarın akşam, dedi, konsere geliyorsun elbet.

Yarabbi ne içerledim: — Elbette! dedim.

— Gelip seni alayım mı? diye sordu. Tam sırasıydı sanki. Saçları pırıl pırıl parlıyordu. Hasan'la benim arama oturdu: — Gelip seni alayım mı? diye tekrarladı: — Beraber gideriz.

— Hayır, dedim. İşim var.

— Ne işin var? dedi.

— İşim var dedim, özel bir iş.

Alaylı alaylı Hasan'a bakarak, tekrar etti: — Özel bir iş.

Az kalsın, kafasına bir şey indirecektim. Hayır, hakkı yoktu. Ne olursa olsun, hakkı yoktu. Düşünsene, aradan bu kadar sene geçmiş, Hasan gelmiş, yarın öbürgün, yine kalkıp gidecek. Muhakkak gidecek. Oturmuş

onunla konuşuyorum. Ne konuşursam konuşurum, ona ne? Sevdiğimi söylerim: — Hasan, derim, sensiz yaşamak o kadar da ilginç değil! Ona ne oluyor? Konuşmaya, karışmaya ne hakkı var? Sırası gelince, acısını çıkaracağım bunun! Budala! Hemen kendisini bir şey zannetti.

Hasan mı? Ne desin Hasan? Ne diyecek, tahmin edersin? Hiçbir şey demedi. Sanki o anda, dünyanın en önemli şeyiymiş gibi, piposunu inceliyordu. Bizi dinlemiyor gibi bir hâli vardı ama, bütün konuştuklarımızı duyduğunu, içinden yargıladığını biliyordum. O böyle yapar. Dinlemez gibi görünür. Onun yerinde Orhan olsaydı?.. Düşün bir kere. Off! Aklıma geldikçe hafakanlar basıyor, ne saçmalık, ne budalalık Yarabbi! Yâni, işte bu kadar olur.

Yalnız kalır kalmaz söyledim Hasan'a, af diledim. Hâttâ bunun için birlikte çıktım. Onunla yalnız kalmak istiyordum artık. Durup dururken, onunla yalnız kalmak arzusuna kapılmıştım. Onunla yalnız kalmak ve yürümek. Beremi de onun için giymiştim. Onu memnun etmeyi arzu ediyordum. Hasan sevinirse, ben de sevinirim. Sizden ayrılınca, yalnız kalıverdik. Zaten akşam olmuştu. Işıklar yandı. Caddeleri, hafif bir sis örtüyordu. Sisin içine uçuyor gibiydik. Hasan önüne bakıyordu. Neden önüne baktığını anlamıyordum. Ona Orhan'dan açacak oldum:

— Bu çocuk dedi, seni seviyor Ayhan! Beni kıskanıyor.

Sonra bana: — Onunla evlen! dedi.

Arka yoldan, Dolmabahçe'ye iniyorduk. Kimseler yoktu. Ara sıra, arılar gibi vızıldayarak, otomobiller geçiyorlardı. Farların ışığında gölgelerimiz.

— Seni, Hasan, dedim, yalnız çağırmalıydım.

— Doğru, dedi, kalabalığa girecek adam değilim. Herkes kendi mantıksızlığına inanıyor, eşekçesine inat ediyor. Benim kendi mantıksızlığım yok, onun için can sıkıcıyım.

— Can sıkıcı değilsin, dedim, Hasan!

— Ben, dedi ve güldü, Mohikanların sonuncusuyum.

— Nereden aklına geldi Mohikanlar? Sırası mı şimdi?

Tekrar güldü: — Mohikanların, dedi, sırası. Eski ve soylu Mohikanlar.

— Hasan, dedim, ne yapmayı düşünüyorsun? Bundan sonrası için?

— Bundan sonrası için mi? Hiçbir fikrim yok. Akıntıdayım. Afrika'da bir limana gitsek, diyorum. Dakar'a söz gelişi.

— Hasan, diyorum, bütün bunlar niye?

— Bütün bunlar, diyor, senelerce evvel söylemiştim ya!

Birdenbire duruyor, elleriyle omuzlarımı tutuyor; korkudan, sevinçten, heyecandan öleceğim. Elleriyle omuzlarımı tutuyor: — Ayhan, diyor, seni unutamadım. Bunun: — Ayhan seni seviyorum! demek olduğunu biliyorum.

— Ben de, diyorum, Hasan! Unutmak zor bir iş.

— İnsan, için için istemediği zaman, hele.

— Biz ne olacağız Hasan? diyorum. Bunu söylerken utanıyorum, ama diyorum: — Biz ne olacağız Hasan, diyorum. Neden herkes gibi bizim de bir mutluluğumuz olmasın, kendimize göre bir mutluluğumuz?

Uykuda gibi: — Bir ev, bir kadın, bir çocuk, diyor.

— Evet, dedim, bir ev, bir kadın, bir çocuk. Biraz fedakârlık edebilirsek kendimizden. Neden olmasın?

— Ayhan, dedi, fedakârlığın sonu gelmez. Zaten kimse fedakârlık etmez. Edeceğim der. Her aşkın ilk zamanlarında, fedakârlıklardan söz edilen, budalaca bir dönem vardır. Sen benden ne isteyeceksin? Diploma. İtibar. Kazanç. Konser. İrili ufaklı ukalâlıklar.

"Yarabbi" diye düşünüyorum: "Bunlar o kadar tabii şeyler ki. Nasıl birer fedakârlık konusu olabilirler?"

Hasan susuyor. Konuşmuyor. Sisin ve akşamın ortasında. Bir yıldız. Birkaç yıldız. Uzakta Adalar, Kadıköy, Haydarpaşa. Sonbahar serinliği. Sonbahar hüznü ve serinliği. Ah ne kadar ağlamak istiyorum. Gözlerim kendi kendine ıslanıyor. Ona bakmıyorum. Hissedecek diye bakmıyorum. Konuşmuyorum da. Tek kelime söylesem, boşanacağım. Hem öylesine boşanacağım ki! Hasan da susuyor. Buna rağmen, düşündüklerini gayet açık seziyorum: "Beni başı bağlı bir adam yapmak istiyor" diye düşünüyor. "Onu seviyorum" diye düşünüyor: "Allah kahretsin! Onu seviyorum fakat onu kabul etmem imkânsız, bu herşeyi, sevmediğim, nefret ettiğim herşeyi kabul etmem olacak." Birdenbire konuşuyor ve beni korkutuyor:

— Bak! diyor, bizim geminin ışıkları.

— Şimdi oraya mı gideceksin?

— Evet! Başka nereye gidebilirim? İnsanların arasında, salyangozlar gibi, yalnız gemiciler ve çingeneler evlerini beraberinde taşır.

Yalnız çingeneler, yalnız gemiciler. Peki ama neden, onun da bir evi olmasın? Bir şiir vardır, bilmem aklında mı? Mekânsız bir kurttan söz eden bir şiir. Neden Hasan ille "mekânsız bir kurt" olmak istiyor? Anlamıyorum. Anlayamıyorum. Evvelce de anlamamıştım. Onu huzursuz eden nedir? Neden kaçıyor? Nereye varmak istiyor? Bütün bunlar, o kadar mı kötü? Bu ha-

yat, o kadar mı yaşanmaz? Ya "mekânsız bir kurt" hayatı? Bütün ömür boyunca çırpınmak, yerleşemeden ölmek! Evet, çingeneler gibi ve gemiciler gibi. Yalnız onlar gibi.

— Hasan, dedim, "mekânsız bir kurt hayatı."

Gözleri sisin, ışıkların arasında incecikti:

— Neden salyangoz olmasın? dedi.

— Hayır, dedim, salyangoz olamaz. Yaşadığın hayat, bir kurt hayatı. Vahşi ve hızlı. Ne olduğunu bilmediğin birşeyler ardında dolaşırken, kendini harcıyor, hayatını kaybediyorsun. Varmak istediğin yeri bilsen, hiç olmazsa; ne istediğini bilsen, insan üzülmeyecek. Fakat, göz göre göre, bir insanın kaybolması.

Onu sımsıkı tuttum: — Hasan, dedim, hele o insanı seversen?!..

Sis aramıza giriyor. Karanlık aramıza giriyor. "Mekânsız bir kurt" dişlerini gösteriyor ve gelip aramıza giriyor. Durmadan: — Hasan! Hasan! diyorum. Yoksa, ağlayacağım.

— Ayhan, diyor, kurt mu diyorsun, kurt olsun peki. Kaybolduğumu söylemiştim zaten. Ne istediğime gelince, diyor, onu açık olarak bilemiyorum belki. Ayhan, ne istemediğimi biliyorum, ama. Gayet iyi biliyorum: Etrafında gördüğün, bütün bu kepazelikler. Değerli olan ne varsa çamurlamak, gösterişe itibar etmek, görmek. Ve daha, neler neler?

Sustu, koluma girdi. Ağır yaralanmış, yarası kanıyormuş gibi, yüzü gerilmişti. Ben ağlıyordum. Ne yapayım? Onu seviyorum. O, acı çekiyor. Sonra bana ait olmadığını anlıyorum. O bana ait değildir. Hiçbir zaman da olmamıştır. Ben evvelce kendimi avutmuşum. Dünyada, insanların arasında, limanlar boyunca, bir projektör gibi dolaşıyor. Böyle başka insanlar da olmalı. On-

lar da neyi istemediklerini biliyor, neyi istediklerini bir türlü kestiremiyorlar. Hasan, benim sevdiğim adam, onlardan birisi. Ve ben, onu kendime ait hissetmediğim için ağlıyorum.

— Ağlama, diyor, çocuk musun?

— Çocuğum, diyorum, terkedilmiş bir çocuk hem de!

— Ağlama, diyor, aptal! Her şeyi ciddiye alırsın.

— Her şeyi ciddiye mi alırım? Bunlar şaka mı?

— Zannetmem? Fakat öyle gibi yap! Başka çaremiz yok. İşte sana bunun için, biraz evvel sonuncu Mohikan olduğumu söylemiştim. Ben Mohikanların sonuncusuyum. Benimle ne istediğini bilmeyen, fakat neyi istemediğini bilenlerin nesli tükeniyor. Benden sonra bir adam gelecek, ne istediğini bilecek.

Bana konuşmuyor. Asla. Aklı fikri başka yerde. Başka şeyler düşünüyor. Halbuki ben ne kadar mutsuzum. Nasıl ağlıyorum. Nasıl ağlamak istiyorum. Benim suçum var mı? Ne istediğimi bilmiyor muyum ben? Ben onunla evlenmek istiyorum. Onun kocam olmasını, ona hürmet edilmesini istiyorum. Arzularım gayet içten. Kötülüklere isyan ederim. Haksızlıklara dayanamam, ama elimden ne gelir? Ben bir tek kişiyim. Hem bu, yüzyıllardan beri böyle gelmiş, böyle gidecek. İnsanın yüreğini tüketmesi doğru mu? Neden o da kendisini düşünmüyor biraz? Ona "bencilsin" diyemiyorum, "egoist" diyemiyorum. Yalnız:

— Hasan, diyorum, demek böyle!

Bana dönüyor: — Böyle Ayhan, diyor.

— Kur'an'da bir cümle olduğunu biliyor musun? diyorum: "Herkesin kaderini boynuna astık" diye.

— Hayır, diyor, ben kaderci değilim, kaderle alışverişim yok. Ben, dünyanın kaderiyim belki. Hiç değilse

onunla ilgiliyim. Kur'an'da değil, fakat galiba Tevrat'ta, şöyle bir cümle olacak: ... ve seni Bâbil'den öte götüreceğim." İşte benim için, bütün mesele bu! Bâbil'den öte gitmek. Kötü bir tabiatım var. Bâbil'den sıkılıyorum. Bâbil bana göre değil. Ötesi nasıl, bunu bilmiyorum. Fakat, Bâbil'i istemediğim muhakkak.

Uykuda gibi: — Bâbil'den öte, diye, mırıldanıyorum: — Bâbil'den öte!..

— Dünya! diyor.

— Dünya! diyorum.

— Ayhan, diyor, seni sevdiğimi biliyorsun, diyor.

— Ya ben, diyorum, senelerce...

— Beni sev ve beni unut, diyor, sen Bâbil'desin.

Evet! Bunu bütün vücudumda, ruhumda hissediyorum: Ben Bâbil'deyim. Ahlâksızlıklar, dalavereler, karaborsalar, ihtilâller, hükümet darbeleri, iki yanımda, beygir cesetleri gibi çürüyorlar. Aşağılık ve kibar fahişeler, seviciler, puştlar; kumarbazlar, hırsızlar, teşkilâtlı propagandalar, zehirli ağlarını geriyor. Ben bunların ortasındayım ve Bâbil'deyim.

— Hasan, diyorum. Ben Bâbil'deyim.

Ayrılmadan beni öpecek gibi oldu. Öpmedi. Ve birdenbire gitti. Yalnız kırık bir sesle: — Yarın akşam, dedi, beraber olalım! Yüzüne baktım. Yüzü hiç değişmemişti. Senelerce onu ne kadar üzdüğümü hatırladım. Bunu marifetmiş gibi yapıyordum. Oysa o, Mohikanların sonuncusuydu.

— Peki, dedim, nasıl istersen Hasan.

— Sana telefon ederim, dedi, akşama doğru.

— Akşama doğru, dedim, nasıl istersen!

Gitti. O zaman, Dolmabahçe'de, ulu ağaçların altında olduğumu farkettim. Başımdan bir kaza geçmiş gibiydi. Müthiş yorgundum. Etrafta kimseler görünmü-

yordu. Hasan bile görünmüyordu. Hasan'ı bile görmemek, ne feci!

Evet! Şimdi anladın tabii, telefondan neyi beklediğimi, anladın elbette! Konsere mi? Hayır gitmeyeceğim. Buna üzülmüyorum da. Bu akşam, Hasan nereye isterse, oraya gideceğim. Ömrümde ilk defa, böyle bir şey yapacağım. Onu seviyorum. Galiba, daha çok seviyorum. Birleşemeyeceğiz. Elbette, bunu biliyorum. O daima, Bâbil'den ötesini bulmak için çırpınacak. Düşecek. Kalkacak. Çırpınacak. Oysa ben, Bâbil'deyim. Doktoramı vermem lâzım. Bizim Hamdi Bey, profesörü tanıyor. Bakalım. Hasan'dan fazlasını istemem, hata. O da beni sevecek. Hep sevecek. Ben de onu seveceğim. Fakat birleşemeyeceğiz.

Bu akşam mı? Ne bileyim? Fakat mümkün olduğu kadar güzel, onun istediği gibi olmak istiyorum. Beremi giyeceğim tabii. Yağmurluğumu giyeceğim. Hava bulutlu zaten. Yalnız saçlarım. Ah şu saçlarım, bir türlü istediğim biçime sokamıyorum ki!.. Hah! Dur bakayım! Evet, telefon. Belki bu defa...

20.

Neden sıkılıyorsunuz? Ne var sıkılacak? Ben nasıl sizi görmemiş gibi davranıyorum, siz de öyle, beni görmemiş gibi davranırsınız, olur biter: Öbür yola, ağaçların arkasına gidersiniz, ya da başka bir parka gidersiniz, başka bir sıraya otursunuz; sevgilinizin, kimseye ve bana hissettirmeden elini tutar, usul usul sıkarsınız. Ben de, aynı şeyi yapıyorum; sevgilim korkunç bir deniz gibi bulanık bulanık gülüyor, sineklerini kovalıyor ve ellerini ellerime bırakıyor. Onu, ansızın, dökülmüş yaprakların üzerine yatırıvermeyi kuruyorum. Beni ayıplayamazsınız, çünkü, aynı şeyi siz de aklınızdan geçiriyorsunuz ve utanmıyorsunuz. Siz üstelik bir sinema locası düşünüyorsunuz: Beş lira ve karanlık! Beyaz perdeye rağmen, sıyrılmak bilmeyen etekler, adamakıllı inatçı bir jartiyer! "Kâtib"i ve hepsini, silik bir on paralık kaybetmişim sanki, unutuverdim. Yeni türküler mi arıyorum? Sonbaharda, bir parkta bir kadını, korkunç bir alışkanlıkla çiklet çiğneyen bir kadını arıyorum. Oysa üç çeyrek saattir o, elektrik direğinin dibinde beni bekliyor. Beklediği müddetçe bana sadıktır. Buluştuğumuz zaman başkalarının olacaktır. Çünkü ben en başta, o başkasıyım. Çünkü, o parkta, ağaçların arkasına kayıverdiğini gördüğünüz, benim.

Yağmur çiselediği zaman, muhallebicilere girmeyi birbirimizden öğrendik: Fakir bir keşkül tabağı karşısında, yalancı aşklar tasarlamayı; birbirimizi ihanetlerle, yeni icat ve amansız kıskançlıklarla suçlamayı. Parklar, muhallebiciler, sinemalar olmasaydı, ben âşık olamazdım. Zira, bu takdirde aşk, sadece genelevlerde, randevu evlerinde, bir de yeni zenginlerin mutantan yataklarında, nefes alır nefes verirdi. Oysa ben, genelevlere âşık olmaya değil, eski bir yangını söndürmeye giderim. Bu yangını Havva'nın yaktığını bilirsiniz. Şimdi onun bütün kızları, eteklerini bellerine dolayıp, karanlık pencerelerden sesleniyorlar. Ben karanlık pencerelerden sesleniyorum. Pencerelerin önünden geçen de benim. Yağmur da bir yağıyor ki! Fakir bir keşkül tabağını, bir yol Antep fıstığı, bir yol hindistancevizini, nasıl hatırlamam? Bir gecemi kaça sattığımı, kaça bir gece kiraladığımı, size kim söyleyebilir? Hep parkta, ağaçların arkasına doğru kayıveren bir çift. Ya da bir yangın yerinde, baldırları gayet kirli, dudakları gayet temiz bir kızcağız. Bir servi gibi devrilmiş, bir nehir gibi çalkalanan, eski bir kız. Bütün eski kızları affetmek için, insanın ne kadar geniş bir yüreği olmalı. Benim yüreğim geniş değildir. Ben tezcanlıyım. Ve öfkeli. Fakat, bütün eski kızları bağışlayabilirim. Onlar benim karım, kızlarım, annemdirler. Ağlarım ve affederim. Affetmek hayatı kolaylaştırıyor.

Size "refakat" edebilir miyim? Ben Sokaktaki Adam'ım. O kadar da yalnızım: Sanki ölüm. Sizin naylon çoraplarınız var. Demek aşkın, bir çift naylon çorap ya da bir apartmanla değiştirilebileceğini öğrenmişsiniz. Ben size yalnız, pis ellerimi uzatırım. Ve naylon çoraplarınıza değil. Çünkü ben tangolarda sözü edilen, dünyasını unutmuş sersem âşık kadar zengin olamam. Ka-

rımı aldatırım. Karım bana ve millete on çocuk doğurmuş. Çocuk Esirgeme Kurumu'ndan madalyalı bir fukaradır ve doğurduğu on çocuğun, teker teker, geldikleri yere gidişini hayretle seyreder. Ve onu aldattığım için, üç öğün ağlar. Onu döverim. Tekrar aldatırım. Karım bir çocuk daha doğurur. Bu sefer galiba, "bizzat" ben doğarım. Ve tekrar gidip, karımı aldatırım. Bilirsiniz, biz yalanla bir hayat örüyoruz, birbirimizi iyisin güzelsin diyerek aldatıyor, bu sayede memnun oluyoruz. Memnun olmak, yalancılara vergi bir şey. Oysa yalnız acı çekmeyenler, veya geberesiye acı çekenler, yalan söyleyebilir. Hepimiz memnunuz.

Hastalık nedir, haberiniz olsa gerek. İki elinizle, böğrünüzü dövmeniz. Ben biliyorum. Çünkü ben hastayım. İki elimle böğürlerimi dövüyorum, adamakıllı hastayım. Doktor gelmiyor. Doktor geliyor, reçetemi yaptıramıyorum. Ve ölüyorum. Sonra hep ölüyorum. Yoksa, daha mı kolay ölmek? Sonra ve hep ölüyorum. Omuzlarınızda beni götürüyorsunuz, merhumu iyi biliriz diyorsunuz. Oysa tüberküloz olduğumu bilmezsiniz. Sağ ciğerimi, sol ciğerimi, beynimi, basiller yemiş bitirmiştir. Ben, veremle savaş afişlerini yer içer, hoş geçerim. Hop! Beni sırtınıza alır, götürürsünüz. Kanserliyim. Kanserim miğdemde, göğsümde, size anlatamayacağım bir yerimdedir. Tabii, kanserliyim ve trahomluyum... Gözlerimden içime zehir akıyor. Yemyeşil bir ağu. Dalak rengi, dönük ve bulanık, başka bir ağu. Hop! Beni sırtınıza alıyor ve götürüyorsunuz. Ben cemaata karışıyor; gözlerim dibine kadar açık, kendimi taşıyorum. Tabutum ağır mı? Ağır, tabii! Yalnız ben yokum ki içinde. Veremim, sıtmam, frengim, en önemlisi, mutluluk hayallerim var. Askerlikten terhis olduğum gün var. Korkunç bir alışkanlıkla, çiklet çiğneyen kadın

var. İlk çocuğumun doğuşu, bütün çocuklarımın ölüşü var. Tabutum ağır çekiyor. Cemaat neşeli de, neş'eli. Herkes, çenelerini ayıracak gibi, kahkahalar savuruyor. Çenelerini ayırıyor. Yüzlerini unutuyorum. Ve mezara giriyorum. Sonra karım, son bir çocuk doğuruyor. Kim dersiniz, ben miyim? Hayır, bu sefer karım, "bizzat" doğuyor.

Akşamlar hayrolsun! Evvelce konuştuğumuzu hiç zannetmiyorum. Bundan sonra da, konuşacağımız gayet şüpheli. Yalnız birbirimizi görebiliriz. Ben, biliyorsunuz, Sokaktaki Adam'ım. Şurada burada dolaşırken, dikkatinizi çekerim. Nezleyim. Ölecek kadar yorgunum. Bu gece, herkes yattıktan sonra, sokaktan, sizin pencerenizin altından, ıslık çalarak geçeceğim; ya da sabahları yıldızlar sönmeden, ayak seslerimle uyanacak, ceddime cibilliyetime söveceksiniz. Bu şehrin içinde dolaşacağım. Bu şehir benimdir. Bu şehri seviyorum. Ve sevmiyorum. Yine de, onsuz yaşayamam. Minarelerinden Allaha bağırıyorum. Beni mutlaka duysun istiyorum. Vapurları, istimbotları, sandalları, gırgırları; sonra otomobilleri, tramvayları, arabaları, trenleri, uçakları birbirine katıyorum. Her yerde hazır ve nâzırım. Ben Sokaktaki Adam'ım. Bir gün tramvayda ayağınıza basmış, kalktığınız yere oturmuş olabilirim. Belki aynı otelin, aynı odasındaki, iki ayrı yatakta gecelemiş ve tek kelime olsun konuşmamışızdır. Beni bazen sever, bana bazen kızarsınız; her iki halde de, ben memnun olmam. Çünkü: Ben, memnun olmayı unutmuşum.

21.

Yağmur, diyecektim, sonbahardan büyüktü. İstanbul, yağmur kadardı. Kulaklarıma eğiliyor eğiliyor: — Hasan, diyordu Yakub, gazeteleri gördün mü Hasan? Kayıkçıyı da yakalamışlar!.. Nasıl sereserpe bir yağmur dökülüyor! Böyle yağmurları yaşamak, sıkıntısız, öldüresiye baştan çıkarıcıdır: Bir güney sıtması, böyle bir yağmurda başlayıverir; bir İspanyol sıtması, bir Tanca sıtması sözgelişi. Kurtlar dumanları sever, bunu bilirsiniz. Kurtlar, yağmurlu havaları da sever. Yağmurlu havaları, ben de severim. Çünkü ben de kurdum, "mekânsız bir kurt" hem de. Ayhan bana "mekânsız bir kurt" diyor. Sonra Yakub, kulaklarıma eğiliyor eğiliyor: — Hasan, diyor, kayıkçıyı da yakalamışlar Hasan, diyor. Şimdi kayıkçıyı hatırlamaya çalışıyorum. Oysa herifin yüzünü bile görmedim. Nedense, durmadan bıyıklarını ısıran, koç suratlı bir adam gözlerimin önüne geliyor. Bel bel bakıyor: — Sonra efendim, diyor, Ahmet bana dedi ki!.. Bir güney sıtması, sözgelişi. Geminin arkasından, ölümsüz bir deniz fenerinin görünüşü, kayboluşu, görünüşü. Ve hep! Kayıkçı bel bel bakıyor ve tekrarlıyor: — Ahmet bana dedi ki... Allah, Ahmet'in belâsını versin! Artık kendimi, bir maçı bitirmek üzere hissediyorum. Taş gibi yorulmuşum. Felaket yorulmuşum.

Yağmuru değiştirebilmek elimden gelmiyor. Oysa değiştirilecek, o kadar çok şey var ki.

— Yakub, diyorum, sen intihar eden dağın hikâyesini bilir misin? Bak anlatayım: Çok eskiden heybetli bir yanardağ vardı. Günün birinde, temellerinin kaydığını anladı. Ertesi gün yanardağ intihar etti. Doğru, bu hikâyeyi ben uydurmuş olabilirim. Fakat bu neyi değiştirir Yakub? Ve ertesi gün yanardağ intihar etti.

Yağmurun altında ölümü düşünmek, kötümserliktir, diyeceksiniz. İntihar etmekse, lüzumsuz ve tehlikeli bir delilik! Beni hayata bağlayan, acılardan başka, hiçbir bağ kalmadı. Yine de, ölmek istemiyorum. Oyun hızla aleyhime dönüyor. Malûm. Ama aslını ararsanız, zaten benim işim ötedenberi aleyhime çalışmak değil miydi? Ben gölgesini değil, bizzat kendisini mahva çalışan sonuncu Mohikan değil miyim? Kayıkçıyı Ahmet ele vermiş olabilir. Doğrudan doğruya, polis yakalamış olabilir. İlk ihbarı yapan, söylemiş olabilir. Her üç halde de, hiçbir şey değişmez. Geminin ismi tespit olunmuştur. Bu geminin içindekileri bulmak, nihayet onları, birkaç gün daha meşgul eder.

— Birkaç gün, diyorum, nihayet birkaç gün. Gemi yarından sonra, sabaha karşı hareket ediyor. Birkaç gün... diyorum, üç yahut iki gün, diyorum.

Yakub, cigara üstüne cıgara yakıyor: — İki güncük Allahım, diyor. İki güncük kocaman Allah! Sonrası kolay.

Hattâ hayal kuruyoruz: — Dakar, diyoruz. İster misin, bir iş buluruz, meselâ diyoruz: Petersen'in gemisinde, diyoruz. Petersen'in hayvan gibi elleri, bakır sakalları aklımızdan geçiyor. "Batan bir gemi" diyoruz. "Herkes birbirini çiğniyor. Bir kaptan yok." *Maresquin* kadehleri filân diyoruz. Tastamam iki kutu liret için

meydan kavgası ve mükemmel bir İtalyan dayağı diyoruz. Yağmurdan evvel ve sonra, denizin içinde ve karada; çalan bir plağın, ya da ağlayan bir çocuğun karşısında, işlerin ters gittiğini hatırlamak, aynı şeydir. Ve bu, bunu kabul edinceye kadar sürer. Nasıl mı? Kaatilinki gibi. Kaatil, önce bir adam öldürdüğünden değil, kaatilliğe alışamadığından korkar, huzursuzluk duyar. Hapisteki kaatiller, hayatlarından şikâyetçi değillerdir. Hiç olmazsa kaatillik sıfatlarından ve adam öldürmüş olmalarından şikâyetçi değillerdir. Şimdi, yağmur yağmasa da, huzursuz olacaktım. Mesele basit! Yeni alışkanlıklar edinmek gerekecek. Dört duvar. İzinle hava almak. Aralıksız sövmek, vs... Küfürleri, hele kullanılmamış, gıcır gıcır küfürleri, ne kadar seviyorum!

— Ayhan, dedim. Telefona Ayhan'mış gibi sarılmıştım. Telefon etmeden, hamal gibi bira içmiştim: — Ayhan, dedim. Dışarıda yağmur öküzce devam ediyordu. Herkes ıslanmıştı. Ben ıslanmıştım: — Ayhan, dedim, Ayhan sen misin?

Telefon cızırdıyor, ses yaklaşıyor, uzaklaşıyordu:

— Hasan? Sen misin?

— Hayır! Ben Hasan değilim. Hasan yok.

— Hasan! Neredesin Hasan?

Ses birden kayboluyor. Beni duyamayacak. Evet, beni duyamayacak. Beni duyamayacak diye, ne kadar korkuyorum.

— Ayhan, diyorum, benim, Ayhan.

— Neredesin? diyor.

— *Quand je me souviens?* diyorum.

— Ah! diyor. Gülüyor. Terliyorum. Kalbim, kollarımda, alnımda, beynimde, her tarafımda vuruyor. O: — Ah! diyor, gülüyor. Ben: — *Quand je me souviens!* diyorum, Ayhan gelecek misin? diye soruyorum.

— Elbette, diyor. Hemen!

— Çabuk Ayhan, diyorum, çabuk Ayhan diyorum, kaybetmek istemediğim birkaç saniye var: Bazen bir saniye kaybeder, bir ömür kaybetmiş oluruz.

— Şimdi Hasan! diyor; nerede buluşalım?

Onunla Taksim'de buluşuyoruz. Tramvaydan bir melek gibi iniyor. Islanmış, hüzünlü bir melek. Mavi gözleri ne kadar mahzun! "*Quand je me souviens*" diye, içimden tekrarlayıp duruyorum. Ayhan bana doğru geliyor. Ellerini avucuma alıyorum. Elleri ıslanmış ve soğuk. Elleri üşümüş bir melek. Kendi kendime: "Birkaç güncük" diyorum. "Birkaç güncük kocaman Allah." Ensemden buzlu bir ter boşanıyor. Yakub, kulaklarıma eğiliyor eğiliyor: — Hasan oğlu Hasan! diyor. Ah Hasan oğlu Hasan, sen yok musun? Ah, diyorum, ben yok muyum? Ben! Hep ben! Kafamı, iki avucumun arasında, bir balon gibi patlatıvermek. Kayıkçı, komiserlerin önünde, başını koç gibi çıkarıyor: — Ben masumum yâni! Ne bilirim efendim? Sivil komiser, uykusuz, kıpkırmızı gözlerini mendiliyle siliyor: — Sen ne mi bilirsin? diyor. Peki ulan, kimdi gemideki herifler?.. Kayıkçı bel bel bakıyor: — Ben masumum, diye inliyor. Ahmet bana dedi ki...

— Ah, hergele başı! diyorum.

Ayhan, gözlerinde mavi bir bulut: — Hasan, diyor, neyin var?

Elini, bir güvercinmiş gibi tutuyorum: — Hiç, diyorum, neyim olabilir? Yolculuk hâli. Haberin var mı, yarından sonra gidiyoruz. Gece yarısı, İskenderun'a. Oradan nereye bilmem. Dakar'a belki. Belki cehennemin dibine. Üzülecek ne var? Mekânsız bir kurt!..

Gözlerimle onu seviyorum: — Beni bir anlayabilsen, Ayhan! demek istiyorum, kafamın içindeki cehennemi.

— Kafanın içindeki cehennem, diyor. Beni ne kadar üzüyorsun, Hasan.

— Seni o kadar üzüyorum Ayhan. Doçent olacak bir hanım için, bu kadarcık üzüntü. Oysa ben...

— Oysa sen, Hasan?

— Ben dünyayı döndüren ağrıyım. Ben olmasam dünya durur. Herşey biter. Ben olduğum halde, dünya duracak, her şey bitecek.

— Ya ben Hasan?

— Sen dünyasın, sevgilim.

Ayhan ağlayacak gibi oluyor. Denize, ışıltılı yağmura bakan bir deniz kahvesinde, camların önünde oturuyoruz. Yağmur çekirgeler gibi camlara vuruyor. Ayhan'a: — Sen dünyasın! Sevgilim! diyorum. Ağlayacak gibi oluyor. Bardağımı kaldırıyorum: — *Prozit* Ayhan! diyorum: — İçki içerken yalnız Almanlar *prozit* demez, diyorum ve ona Antonio'nun hikâyesini anlatıyorum. Antonio'nun hikâyesine, bir sürü ayrıntı katıyorum. Ayhan'a yalan söylemek, adamakıllı hoşuma gidiyor. Halbuki, o:

— Yarım İsa mı, diyor, ne münasebeti var?

— O münasebetleri anlayabilmek için, diyorum, dört sene harbetmek; bir gün içinde, cephe değiştirmek icabeder. *Bambina!*

Ayhan, yine yaralı bir askermişim gibi bakıyor bana:

— Ne demek, diyor *Bambina?*

— Bebek! diyorum.

— Sevgilim nasıl denir İtalyanca? diyor, biliyor musun?

— Hayır Ayhan, diyorum ve tekrar: — *Bambina!* diyorum.

Yağmur, bir çekirge bulutu halinde, camlara çarpıyor, parça parça parçalanıyor. Denizin öyle çırpıntılı, tat-

sız ve acıklı bir hâlini görüyorum ki, bana dokunuyor bu hâli denizin. Akşam gittikçe büyüyor. Bir ışık, bir başka ışık daha görüyorum. Büyük yalnızım. Burada herkes Rum galiba: Garson ve müşteriler. Şarkıcı kız, Rum şarkıları söylüyor; bir gitarın, bir mandolinin, bir akordeonun, içinde büyük büyük döndüğü, çeşitli şarkılar. *"Adios Pampa Mia!"* Bu sesi, başka bir yerden tanıyorum. Başka bir yerden bir limandan; bulutların, çocuk rüyaları gibi, mutlu ve hafif yüzdüğü, bir Akdeniz limanından: Rum kızlarının, dillerinin ucuyla konuşarak, gemicilere davetkâr ve hayâsız baktıkları, bir Akdeniz limanından! Bütün Akdeniz limanlarından. Bütün limanlarından tanıyorum bu sesi. Ve Ayhan'a: — *Prozit Bambina!* diyorum.

— Bana *Bambina* deme Hasan!

— Sana diyorum, *Bambina* diyeceğim ve herşey diyeceğim.

Sonra duruyor duruyor: — Seni diyorum, alacağım ve götüreceğim. Nereye mi götüreceğim seni? Orası önemli değil Ayhan, değil. Önemli olan seni alıp götürebilmem. Düşün ki, bazı defalar insanların gidip gitmemek konusunda karar vermeye kudretleri yoktur. Hapisteki bir adamın sözgelişi...

Ona bir rüzgârmış gibi bakıyorum: — Hapisteki bir adam.

— Halbuki, diyorum, gemi yarın, öbür gün kalkacak. Bugünü ve bütün ölümsüzlüğü yaşayalım.

Gözleri yağmura dalıyor: — Bütün ölümsüzlük, diyor, Allah, cennet, cehennem?

— Ve Bâbil! diye ilave ediyorum.

— Ve Bâbil! diye tekrarlıyor.

— Afrika'nın oralarda bir liman. Bir Tuareg. Bir Pigme. Bir Eskimo, diye ilâve ediyorum: — Bir orospu ve bütün liman orospuları.

Gözlerini arıyorum, gözlerini hep arıyorum.

— Bugünü ve bütün ölümsüzlüğü diyor.

Şarkıcı kadın titriyor: *"Sağapo! Sağapo!"* diyor. Mandolin titriyor. Artık başkayım. Kayboluyorum. Deha ile cinnetin hududundayım. Eksik doygunlukların, karanlık hüznünü yaşıyorum. Herşeyin, sonsuz başlangıçlar halinde, etrafımda parladığını görüyorum. Yalnız başlangıçlar. Aşkın ve sirke kıvamında öfkenin başlangıçları. Napoli'den çıkılan, Por-Sait'den, Liverpool'dan çıkılan yolculukların, heyecanlı, muazzam ve muhteşem başlangıçları. Hiçbir vakit tamamlanmıyor aşklar, yolculuklar, kıskançlıklar ve acılar. Ben başlangıçların insanıyım. Neden başladığım her şeyi tamamlamak beni iğrendiriyor? Bütün bu sıyrılışların ve beyaz küfürlerin anlatmak istediği mânâ nedir? Şarkıcı Rum kızının ve bütün *"sağapo"*larının?..

Ayhan'a şarap içmeyi öğretiyorum. Çünkü o, hüzünlü mavi gözlerine rağmen, şarap içmeyi ve zaaflarını yaşamayı bilmiyor. Yazık. Ona öğretiyorum. İki yudum içiyor ve birden Rose-Marie'den bahsediyor. Tuhaf, oysa Rose-Marie'yi hatırlamıyorum. Hiç. Sadece uzak, belirsiz bir hayal. Kısık bir ses: *"On trouve des gens bizarres."* Ayhan ne kadar ısrar ediyor? Onu kıskanıyor diyeceksiniz. Kimi kimden kıskanıyor?

— Ayhan, dedim, Rose-Marie'yi bıraksak.

— Neden Hasan? Yarın gidiyorsun ve ona gidiyorsun.

— Ona mı gidiyorum?

— Marsilya'da bir şarkıcı kadına. Sana bir şey söyleyeyim mi, benim yerimi, Marsilya'da bir şarkıcının almasına katlanamıyorum, Hasan!

Ona yalnız bakıyorum. Bir yudum şarap içiyor.

— Sen diyorum, Ayhan: Bâbil'desin.

Ve Rose-Marie aleyhinde, bir sürü yalan söylüyorum. Onun hasta olduğunu, ölü gözlü bir Macar mülteciyle seviştiğini uyduruyorum: Marsilya'ya gidince, imkânı yok, Rose-Marie'yi bir daha görmeyeceğime yemin ediyorum. Beyaz yemin, zira bir daha Marsilya'ya gideceğimden emin değilim, bir kere. Sonrası var, eğer gidersem *"Aux Quatre Vents"*a uğramamam imkânsız! Yalan söylüyorum. Ve Ayhan'ın, ne derece Bâbil'de olduğunu büsbütün anlıyorum. Biz, mutlu olmak için yalan söylemek zorundayız. Oysa yalan söylediğimiz vakit, gerçek mutluluğu duymaktan çok, işlerini yoluna koymuş bir esnafın, aşağılık keyfini hissederiz. Ama, hislerimiz de bizleri, durmadan yalanlar yaşamaya ve uydurmaya iterler. İş nihayet o hâle gelir ki, yalanlar sahteleşir, bütün romantizmlerini kaybedip, orospulaşırlar. O zaman bazılarına göre adam olmuş sayılırız. Her iki halde, dünyada hiçbir şey değişmez. Olsa olsa, yeni yalanlar bulunur ve şimdilik orospuluk yalanlaşır.

— Bir orospu ve bütün liman orospuları. *Prozit Bambina!*

Camların arkasına gece, bir boğa hışmıyla iniyor. Boğanın gözleri, tam da bizim geminin oralarda. İnsanca olmayan, yalan olmayan gözler: Hışımlı öküz gözleri. Yeniden, bir güvercini tutar gibi, Ayhan'ın ellerini tutuyorum.

— Hiç mi ümit yok Hasan? diye soruyor.

Bu soru işaretinin üstüne, bir an Yakub'un korkmuş bıyıklarına, Leon'un sapsarı çehresine, Meryem'in buğulu gözlerine, gazete başlıklarına ve kayıkçının koç kafasına gidip geliyorum. Ümidin hiç kalmamış olduğuna karar veriyorum. Ayhan bunları bilmiyor. Kaçakçı bir sevgilisi olduğunu bilse Ayhan! Gizli kapaklı işler çeviren bir adam sevdiğini bilse!

— Yok, diyorum, Ayhan! Hiç!

Ayhan bir yudum şarap içiyor: — Hiç! diyor. Ve sözü derhal değiştirmeye çalışıyor: — Biliyor musun, böyle bir yere ilk defa geliyorum.

— Ben kayboldum, Ayhan.

— Sen tam karşımdasın. Galiba sarhoş oluyorsun.

"Hapisteki bir adam" diye aklımdan geçiyor: "Daha iki güncük kocaman Allah." Camların arkasındaki karanlık boğa, harman dövüyor. Sonra açık denizdeyim. Antillerin oralarda mı ne? Açık denize karşı, büyük yalnızım. Güneş, kıyametler koparark yıkılıyor. Kırmızı, erik kırmızısı, vişne kırmızısı, acı ve çıplak çığlıklar, eflâtun iniltiler. Sarı, açık sarı, kirli sarı haykırmalar. Dünya'nın, Merih'in ve Zühal'in yaratıldığı ânı yaşıyorum. Yere ait olmaktan çok göğe ve sonsuzluğa ait bir hergeleyim. Hâttâ Allaha aittim. Şu saatte Allah büyük işini görüyor; gezegenler, amipler gibi bölünerek çoğalıyor; ve okyanus, birdenbire erimiş demir, erimiş bakır haline geliyor. Zavallı bir kamarot. Büyük açlığın, konuşmayan ama nefes alan ve canavar heybetiyle dinlenen sonsuzluğun yanı başında, kalp ve gündelik hayat, iğretileşiyor. Gemi artık yok. Ben yokum. Tekrar, camların arkasında, bir boğa ile bakışıyoruz. Hayır, Ayhan'la. Şimdi eskisinden başkayım. Ayhan'dan, bir an içinde, sandalla bir kıyıdan ağır ağır uzaklaşır gibi uzaklaştığımı, açılmaya başladığımı, fark ediyorum. Bu uyuşturulmuş bir organın kesilmesine benziyor. Acıması lâzım. Bunu aklımla kabul ediyorum. Acımıyor halbuki. Kendimi zorluyorum. Acımıyor. Kol kesiliyor, miğde açılıyor, fakat acımıyor. Birbirimizden açılıyoruz, uzaklaşıyoruz. Halat geriliyor ve kopuyor. Artık herşey boşuna. O ve ben, nehrin iki ayrı kıyısındayız.

— Ne o, Hasan? diyor öteki kıyıdan. Cevap vermedin?

— Buraya ilk defa geldiğini düşündüm. Belki bir daha gelmezsin.

— Gelmem herhalde.

— Bir daha buraya gelme, Orhan'la evlen. Uzun sözün kısası.

Gözlerinde, acı bir ışık: — Hasan!

— Evet! diyorum, sen ve ben, nehrin iki ayrı kıyısındayız.

— Bunu unutmuştuk, diyor, bütün bir ölümsüzlüğü yaşayacaktık.

— Yalancı bir ölümsüzlük. Gerçeği yorucu bir iş. Senin yorulmaya ne tahammülün, ne kabiliyetin var. Seni seviyorum ve senin için yokum. Hiç ümidin yok mu, demiştin. Bir dağın ardında bir ümidin olacak. Ama acaba hangi dağın ardında? Şimdi şarabını iç ve turnaları düşün! *Prozit Bambina!*

Bir alev geçmiş oldu, bir kelebeğin kanatları yandı:

— Hain, dedi, demek böyle.

Fakat ağlamayacağım. Bunca acıdan sonra ağlamak...

— Böyle, dedim, *Adios Pampa Mia!*

— Sus, dedi, kurt gibisin. Hiç farkın kalmamış.

— Mekânsız bir kurt. *Bambina!*

— Bana *Bambina*, deme!

Sustum. On dakika sustuk. Sonra çıktık. Yağmur meydandan çekilmişti. Asfalt, tenha ve melankolik. Hep yukarıdan serinlikler geliyordu. Oysa ben, yıldız yıldız terliyordum. Onun ağlayacağı bence malûmdu. Bu, adamın kalbini çiğnemesi midir? Sevmesini bilen kalbini, çamurların içine atıp, çiğnemesi midir? Denizin bir başına, yaman, mavi gözlü bir korsan gibi ku-

mandayı ele alması mıdır? Yoksa yarım, ya da bütün ölmek mi? Kılavuz beklemiyorum. Gideceğim. Çocuk seslerine ve sahipsiz köpeklerin gebertici kalenderliğine rağmen. Bir çift hüzünlü mavi göz, bir bere. Ayhan! Sen! Ayhan! Seni seviyorum! "Beni affet ve benden af dile". Beni affetmiyor, benden af dilemiyor. Onu evine kadar götürmek istiyorum. Reddediyor. Tramvaya binecek, gidecek. Bunu yapsa, mükemmel birşey yapmış olacak. Ama yapmıyor. Tramvaya binip gideceğim diyor, gitmiyor. Islak karanlığın ortasında, çocuk gibi ağlıyor. Omuzları sarsılıyor. Taksim meydanı, tertemiz ve pırıl pırıl. Apartmanlar ışıklı iskeletler, ya da canavarlar. Gözlerimiz, hüzünlü ve çocuk. İki üniversite öğrencisi, ya da bir it ve bir melek, bir kamarot ve aklı başında bir kızcağız, ölüm ve hayat. Bâbil ve ötesi! *Adios Bambina!*

Onu bir heykeli öper gibi öptüm. Dudakları, bir heykelin dudakları kadar, soğuk ve hareketsizdi. Yüzü yaş içindeydi. Ve ayrıldım. O vakit, ağladığımı anladım. Ben, eksik İsa, neyi istemediğini bilen, neyi istediğini bilmeyen kamarot, ben kaçakçı, bu gece ölmeliyim. Yoksa, açık deniz. Ya da Rose-Marie. Ya da adamı çocuklaştırıveren, bir kadeh *maresquin*. Ya da batan bir gemi, içinde herkesin birbirini çiğnediği bir gemi. Antonio'nun, harbden önceki resmi. Benim çocukluk hayallerim. "Beni affet ve benden af dile, *Bambina!*" Senden af diliyorum, turnalardan, kargalardan, kertenkelelerden af diliyorum. Allahıma sövüyor ve ondan af diliyorum:

— İki güncük, diyorum, kocaman Allah!

Galiba gittim, bir yerlerde daha birşeyler içtim. Başka türlü halledemezdim. İnsanlar yine yeryüzünü, adımlarıyla noktalıyorlardı. Kendi kendilerinin içlerine gir-

mişlerdi. Kendi kendilerini aldatıyorlar, ellerini oğuşturuyorlardı. Ben, leyleğin yuvasından düşen yavru, bütün kaybettiklerimi kazanmışım sayıp avunabilsem, o vakit, bu dilimdeki zehir acılığı, belki biraz hafifleyecekti. Yine birşeyler zıkkımlandım. Bir yerde, davuluyla kavga eden bir davulcu, boncuk gibi ter döküyordu. Başka bir yerde, herkes ter döküyordu. Sonra gidip, yine bir heykeli öpüyordum. Yüzü mavi, hüzünlü gözleri yaş içinde bir heykeli. Neyi kaybettiğimi düşünebilsem, istiyor istiyor, fakat asla bunu başaramıyordum. Yoksa artık, ben yok muyum? Acıyan bir tarafımı biliyorum ve bunu, azarlanmaktan korkan bir çocuğun yarasını sakladığı gibi saklıyorum, dost düşman gözünden saklayayım istiyorum. Bir yerde bir garson bana bakıyor, başını iki yana sallıyor. Biranın büyük bardaklarda tısladığını duyuyorum. Durmadan Rumca plaklar çalıyorlar. Başka dillerden şarkılar söylüyorlar. Kimse beni dinlemiyor ve ben eşşek gibi kimseyi dinlemiyorum. Yalnız ve hep: *"Adios Pampa Mia"* diye tekrarlıyorum: *"Adios Bambina!"*

Bir bulutun içinden, mavi yeşil pırıltılarla çıkmışım. Sonra bir kapının önündeyim. Bu kapıyı biliyorum. Zili çalıyorum. Bir yüzyıl geçiyor, iki hanedan göçüyor, yeniden bir dünya savaşı yaşanıyor ve kapı açılmıyor. Tutuyor kapıyı, bir daha çalıyorum. Meryem'in saçı başı dağınık. Gözleri kahpeliklerle dolu. Bir de diyeceğim, şehvetle. Tekrar bir bulutun içine giriyorum. Kulaklarımda motorlar vınlıyor. Dev gibi motorlar. Bir otomobil fabrikasının ve bütün otomobil fabrikasının ve bütün otomobil fabrikalarının motorları.

— Bütün bir ölümsüzlük demişim, Tuareg ve kuli. Bütün minarelerde ezanlar. Bütün kiliselerde çan sesleri.

Meryem: — Sersem! demiş. Ayyaş!

— Orospu! demişim. Kaltak! Sen ne anlarsın? Bütün bir ölümsüzlük diyorum. Keven ateşleri ve çobanlar. *Adios Pampa Mia!* demişim. Divandan kendimi yerlere atmışım: — *Adios!* diye kafamı yerlere vurmuşum: — Bütün bir ölümsüzlük demişim, bir orospu ve bütün liman orospuları. Mohikanların sonuncusu. Ve turnalar.

Meryem gitmiş. Hrisulâ'yı getirmiş, ben hiç farkında olmamışım. Hep halının üstündeymişim. Ve ölü gibi. Beni ayıltmaya uğraşmışlar. Hrisulâ kulağıma eğilmiş, kısacık saçlarını uçura uçura demiş: — Ah, demiş, öldü *kale!*

— Ölmedim, demişim, yazık demişim.

Bir başka şehirde, Yahudi mahallesine düşmüşüm güya. Yüzleri püskürme çilli piç kuruları, etrafımı almışlar. Balkona, süzgün gözlü bir kadın çıkmış: — Ovadya! Oooo-Vaaaad-yaaaa!.. Çocuk gitmek istemiyormuş, haydut, yine de gitmek istemiyormuş. Anası bağıradursun, ben kalkmış yine bir heykele sarılıp, öpüvermişim.

Bulut yeniden aralanıyor. Beyaz bir ağırlık. Cıgara dumanları. Öfkeli ve meraklı, bir çift göz. Meryem'i tanıyorum. Memeleri görünüyor. Derken Hrisulâ'yı tanıyorum. Ağzıma bir fincan götürüyor: — İç, diyor, iç bunu!

— Hayır, diye bağırıyorum, asla!

Meryem suratıma tokatlar yapıştırıyor: — İç, diyor, canavar!

— İçmem, diyorum, ben canavarsam...

Zorla içirmek istiyorlar. Onları itiyorum. Kovuyorum:

— Meryem, diyorum, bir heykeli öptüm. Gözlerinden iki sıralı yaş akıyordu. Hiç ağlayan heykel gördün mü sen?

— Sus! diyor ve iç!

İçmeye başlamış, sonra yeniden bir bulutun içinde dolaşmaya gitmişim. Davulcu çırpınıyor, kendini harap ediyor, ben yağmur gibi terliyormuşum. Davulun üstüne, kocaman harflerle, bir kelime yazmışlar. Sağdan bakınca *"Şalom"* diye okunuyormuş, soldan bakınca Davut diye. Belki de davulun ismi, Davutmuş. Davut ismindeki davulla canciğer ahbap olmuşum. Kalkıp o, ben ve Yakub, içmeye gitmişiz. Ve bira, bardaklarda tıslıyormuş. Ben:

— *Prozit Bambina!* diyormuşum. Sana *Bambina* diyeceğim ve herşey diyeceğim.

Meryem kendi kendine: — Çıldıracak! diye düşünüyormuş. Sabaha karşı tekrar, bir yağmurdur almış. Tekrar, dalga dalga, çekirge sürüleri sanki. Şimşek çaktıkça ben, bir cesede benziyormuşum. Meryem kızı yatağına göndermiş, o, divana oturarak, beni beklemiş. Bir yandan cigara içiyor, bir yandan yağmuru dinliyormuş. Ben, tam o dakikalarda, Bâbil'de imişim. Ve Bâbil'i istemiyormuşum. Bâbil'de olup bitenler, beni deli ediyormuş. Bir öğrencinin derslerinden, bir hekimin hastalıklarından, bir şairin şiirlerinden söz etmesi, beni deli ediyormuş. Ben belki karanlıkları dolaşan, kimsesiz ve hırçın, ışıkmışım.

— Uçaklar, deyip duruyormuşum, denizaltı gemileri ve trenler. Bütün bir ölümsüzlük. Hışımlı bir boğa. Rose-Marie. Daha sonra: — Ayhan, demeye başlamışım: — Ayhan, beni sev ve beni unut. Sen ve ben, nehrin iki ayrı kıyısındayız.

Meryem ağızlığına yeni bir cigara iliştiriyor: — Budala! diye sövüyormuş: — Budala! Allah insanı, bir kere şaşırtmasın. Kaybolur gider! diyormuş. Ve saçlarımı seviyormuş. Yağmur, camlara vurup vurup gidiyormuş.

Bir yüzüm varmış ki, kim görse ağlarmış. Sonra kusmuşum. Üç kere kusmuşum.

... Pencerenin dışında sabahlar oluyor. Sütçüler, tıngır mıngır güğümleriyle sokaklarda. Toz halinde bir gökyüzü. Yağmurun ıslattığı ve utandırdığı bir şehir. Oysa ben sadece bir pencerenin önündeyim. Bu sancılı denize, Üsküdar'ın üstünde, Çamlıca'nın oralarda öğüren, pis bulutlara bakıyorum. Meryem divanın üstünde uyukluyor. Uykusuz ve makyajsız, ihtiyarlamış ve eskimiş görünüyor. Kafamın yavaş yavaş bana döndüğünü anlıyorum. Dün gece ve ondan evvelki bütün geceler, kara cübbelerinin eteklerini savura savura, bir yerlerde kayboluyorlar. Ağzım acı, dilim tahta gibi. Meryem tek gözünü aralıyor, bana bakıyor. Ondan utanıyorum.

— Uyusana! diyorum.

— İmkânsız diyor. Herşeyin saati var. Herkes uykudan kalkarken, uyunur mu? Elleriyle saçlarımı karıştırıyor: — Ne gece? diyor, düşman başına.

Müthiş utanıyorum: — Kusura bakma! diyorum, Meryem.

Tabakasına uzanıyor: — Kusur mu? Lâf! İnsan hâli. Kimin ne olacağı belli mi? Bugün böyle, yarın şöyle. Ama ben anlamıştım. Birdenbire kayboluverdin. Neden? Mutlaka diyordum, gitti.

Avuçlarım karıncalanıyor: — Bırak bu bahsi, Meryem!

Yorulmuş gibi omuzlarını salıverdi: — Ben bırakmışım ne çıkar? İş o seni bıraksın. Dün geceki hâlini görmeliydin. Yazık değil mi canına?

Pencereden baktım. Marmara'dan bir şilep görünmüştü. Yürek bayıltan bu kapanık manzara içinde, ferahlatıcı tek şey, bu şilepti. Beyazdı ve denizdeki beyaz-

lığıyla övünüyordu. Kendi kendime: "İş o beni bıraksın" diye düşündüm. Ve bazen orospuların, diğer kadınlardan daha anlayışlı olduklarını, hissettim. Üstelik Meryem, orospudan fazla bir şeydi. Kalktı, bir süre kayboldu. O yokken ben şileple meşguldüm. Biraz sonra yıkanmış ve boyanmış geldi. Çay yapmıştı. Gülümsüyordu. Gülümsemesinde insancıl bir taraf vardı. Belki kirlenmiş bir taraf. Tekrar divana oturdu.

— Konyağım var, dedi, punç yapacağım.

— Meryem, dedim, sen...

— Çok konuşma, diye sözümü kesti, gel limonları kes.

Gittim ve limonları kestim. Radyoda çocukça olmayan, ne küstah ne egoist ne gururlu, bir müzik aradım; cehennemin bir bucağında, buna benzer birtakım sesler buldum. Çay sıcaktı, konyak içimi ısıtıyordu. Artık ağlayan bir heykel yoktu. Hüzünlü ve muhteşem, bir çift mavi göz. Şimdi bütün gemiler yol üstündelerdi. Vardiya tekrar çalıyor, uzaktan yalnız kayalıklar, çocuk gözleri gibi parlıyordu. Sonra bunların tepesine bir balta indi.

— Peki şu işlere ne dersin? dedi Meryem, ha?

Hangi işler olduğunu, pekâlâ anlamıştım ama, yine sordum. O bir kaşını kaldırdı: — Canım, Ahmet'in tevkifi filân!.. dedi, iş ciddileşiyor. Biliyor musun, bir de kayıkçıyı tutmuşlar. Yarın bakarsın, seni tevkife gelirler.

Güldüm: — Sabaha karşı, dedim, yolcuyuz.

— Sabaha karşı, dedi, tevkif ederler.

Yine güldüm: — Seni de, dedim, tevkif ederler.

— Leon'u da, dedi ve pek başka türlü güldü.

— Leon'u da, dedim.

— Hayır onu tevkif etmezler, dedi, çünkü: O gitti.

— Gitti mi? dedim. Telaviv'e mi?

— Telaviv'e, dedi.

Kendi kendime nasıl gidebilir diye düşündüm. Sonra birdenbire, çıt diye bir lastik koptu. Bir bilardo topu, yeşil çuhanın üstünde dolaştı, ötekine vurdu. "Leon..." diye düşündüm: "Sakın!.." Meryem'e baktım. O gözleriyle düşüncemi izliyor gibiydi. Yine: "Leon" diye düşündüm "o kadar gitmek istiyordu ki..."

— Meryem, dedim, yâni Leon mu?

— Muhakkak! dedi, gitmediyse bile saklanıyor. Yoksa mutlaka görünürdü.

— Ah, Leon, dedim, demek sendin ha?

Leon, bir kıza benzeyen yüzüyle, pencereden gözüktü. Elinde bir kadeh tutuyor, gülüyordu: — Demek sendin ha, dedim, ihbar eden?

— Bak, Hasan, dedi, seni seviyordum. Hem kardeş gibi. Ama bu sefer erkekçe hareket etmedin. Başımı belâya soktun.

Küfredermiş gibi: — "*Şalom Davut!* dedim. Ve nedense, bir zaman, Eyyub'u düşündüm. Gün mükemmel başlamıştı.

22.

Suratlarını görmedim ağbiy, göremedim; bir kere, sokak karanlıktı; sonra şaşırdım ağbiy, peşlerinden mi gideyim, Hasan'ın yanında mı kalayım, şaşırdım; o zamana kadar da, onlar tüydüler. Ama benim içime doğmuştu. Hep böyle olur, önce aklıma gelir, sonra başıma. Gemi dediler, sabaha karşı kalkacak, gece yarısı hepiniz dönmüş bulunun. Artık İstanbul'dan gidiyorduk, ağbiy! Gemide herkesin, kendine göre bir dalgası vardı. Ama yol göründü diye, hepimiz uçuyorduk sevinçten. Hele Aşçı yok mu, herif keçileri kaçırdı kaçıracak. Kimin aklına gelir. Dün yağmur yağdı, biliyorsun, kimse çıkamadı. Bu sabah, ipini koparan rıhtıma. Hayır, gece Hasan gemide değildi. Nerede mi? Dostu var Hasan'ın, onda kalmış, sonra söyledi bana. Kim mi? Adı Meryem, neyin nesi olduğunu bilmiyorum. Onda kalmış, gece. Biz sonradan buluştuk. Öğleye doğru. Yok ağbiy, şey Komser bey, hani biz bir gün evvelinden kararlaştırdık. Hep böyle yaparız. Son gün beraber kafaları çekeriz. Evet, onun için buluşacaktık. Ama kim derdi ki...

Yok, tam zamanında gelmedi. Ama kahveciye haber bırakmış, bir saat sonra geleceğim diye. Bekledim, geldi. Tuhaflık mı? Halinde mi? Hasan'ın hali, her zaman bir tuhaftır, ağbiy. Nasıl mı? Öyle işte, ne bileyim. Sura-

tına bakarsan, ya müthiş sıkılıyor dersin, ya da keyfinden ölüyor; hoş, ikisi de aynı kapıya çıkar bunun ya, neyse! Onu beklerken, ben de bunu kafama sardırdım zati. Hasan bir kız seviyordu. Kız da onu sevse gerek. Olmuyormuş zahir. Ne bileyim ağbiy? Bir tuhaf adamdı öyle. Uzun boylu anlatmazdı ki! Bir kitaplık yaşar, bir kelime söylerdi. Okumuş filândı. Kamarottu ama, benim gibi, Ali'nin Veli'nin olduğu gibi kamarot değildi. Bir lâf konuştu mu, ciğerinden vururdu adamı. Kim? Benim mi? Çok eski arkadaşım! Gemiye geldiğinden beri. Bahşişleri bile paylaşırdık. Bir kız seviyordu. Evet! Adını bilmiyorum. Söylemedi. Öteki Meryem, fakat bunun adını söylemedi. Bilmiyorum ağbiy, vallahi billahi! Bilsem neden söylemeyeyim sanki? Bilmiyorum bilmiyorum, biliyorum, biliyorum. Ama anladığım, mektepli bir kız olacak. Belki de Hasan, bu kız yüzünden, tahsili mahsili terklemiştir. Belki diyorum, insanlık hâli.

Sabahtan hava biraz açtı, biliyorsun; öğlenleyin yine kapandı, bulutlandı; başladı mı un gibi bir şeyler dökülmeye, kepek gibi. Kahveden, Beyoğlu Caddesine bakıyorum, adamlar, sabaha karşı hareket edecek bir gemide, kamarot olduğumu biliyorlarmış gibi bakıyorlar. Bir cıgara yakıyorum. Önümde bir gazete, bulmaca çözüyorum. Sonu A ile biten, dört harfli bir kelime arıyorum. Bütün dört harfli kelimeler, canlarına yandığımın, fellek fellek kaçıyorlar. Bu defa yukarıdan aşağı, üç numarayı çözeyim diyorum. Hasan'ın bu "bir saat sonra" dalgasına, müthiş içerledim. Ulan geleceksen vaktinde gel, değil mi ya? Gelmeyeceksen!.. Geldi helbet! Suratı limon sarısı. Gözleri şiş. Hey Yarabbim, sen bilirsin, ama nasıl çocuk gibi gülüyor. Oturdu. Saçlarını taradı.

— Ulan, dedim, dört harfli bir kelime. Bedava manasına gelecek. Son harfi de A. Bil bakalım.

Güldü: — Caba, dedi.

— Hay anasını! dedim, kafa bu be! Yarım saattir arıyorum bunu.

— Sen değiştir o kafayı, dedi, bir köpek kafası seç.

— Yok, dedim, tavuk kafası seçeceğim. Telsizci'yi hoşnut etmek için. Hem bana bak, ben ikinci sefer dünyaya geldiğimde, garanti tavuk olarak dünyaya gelecekmişim, hem nerede biliyor musun, Telsizci'nin kümesinde. Ya sen? dedim, bir daha sefere ne olarak geleceksin dünyaya, Hasan oğlu Hasan?

Lâfa bak ağbiy ne diyorsun çocuğa: — Bir daha sefere ne olarak geleceksin dünyaya? diye soruyorum. Ah bu eşek kafa! O ne mi cevap verdi? Önce sustu, bir vakit sonra: — Bir dahaki sefere, dedi, dünyaya kadın olarak geleceğim ve profesör olmak için kolumu keseceğim.

Hayvan gibi bir kahkaha savurdum:

— Amma iş, dedim, ulan bir kolunu ha?

— Bir kolumu, dedi, hattâ ikisini de.

— İkisini de... dedim.

— Hattâ sevdiğim ne varsa, dedi, hepsini.

— O zaman ciğeri beş para etmez bir avrat olurdun, dedim, profesör olacağına çoban ol, ama sevdiğin şeyleri sakla.

Bana bir baktı ağbiy, ne baktı yâni, sana bir baktı diyorum işte, sen anla artık nasıl baktığını. Gözleri ustura sanki: — Ah Yakub, dedi, haydut!

— Merhaba! dedim, ayıp olmazsa, ne münasebetle geciktiğini sorabilir miyim?

Hiç halbuki, çay fincanını karıştırmaya dalmış gitmişti. Şakakları atıyordu. Onun bu hâlini siz bilmezsiniz. Bakarsın, konuşur dururken, dalıp gider. Arkasından, olmadık bir şey yumurtlar. Bu sefer yumurtlama-

dı. Şeker eridi. O hâlâ karıştırıyor. Nihayet: — Ha, dedi, gece çok sarhoştum. Hiç uyumadım.

— Yâni? dedim.

— Ne münasebet? dedi, tabii içeceğiz.

— Kocaman Allahım! diye dua ettim, bir gün daha! Bir gün bile değil. Beş on saat daha!

Neden mi dua ettim? Ha, ağbiy, yâni bu sefer İstanbul'da, kaldık'baba kaldık, hareketimizi iple çekiyorduk. Eh, çok bir şey kalmamıştı. Yalnız ne var, Hasan keyifsizdi. Aslına bakarsan, ben de keyifsizdim. Hasan Afrika'da bir limana gidelim istiyordu. Sıcak bir limana. Son günlerde aklına bunu sarmıştı. Dakar diyordu. Selim, Amerika'yı istiyordu. Aşçı New-York diye tutturmuştu. Yâni, her kafadan bir ses. Halbuki gemi, İskenderun'a gidiyordu. Biz İskenderun'a gitsin istemiyorduk. Keyif bu ya! Hasan bana dedi ki:

— İster misin, dedi. Petersen'e rastlayalım bir yerde?

— İster misin, dedim, rastlayalım.

— Ne ayıdır o, dedi, neydi, dedi, Petersen'in gemisinin adı?

Akıl mı bizdeki, çoktan unutmuşum. O hatırladı:

— Vikingland, dedi. Ne gemi değil mi?

— Ne gemi, dedim. Napoli'den iki saat evvel kalktık, Pire'ye vardığımızda, o demirleyeli beş altı saat olmuştu.

Petersen mi? Gemicinin biri. Arkadaşımız. Hasan'ın arkadaşı, daha doğrusu. Vikingland'dan gemimizmiş gibi, biz de o gemide çalışıyormuşuz, ya da bundan sonra çalışacakmışız gibi uzun uzun bahsettik. Beyoğlu Caddesi kararayım diyordu. Artık aldırış etmiyordum. Beyoğlu Caddesi bize vız geliyordu. Değil mi ki bu gece, sabaha karşı yolcuyuz? Değil mi Seyfi Kaptan, şöyle gemi Yenikapı açıklarını tuttu mu, bir ötecek, bir

daha, bir daha. Ondan sonra İstanbul bir yana, biz bir yana! Neden mi aldırış etmiyorduk! Çok sıkılmıştık karada ağbiy, çok sıkılmıştık bu defa. Uzadıkça uzamıştı. Eh, şimdi artık yolcuyduk. Beyoğlu dumanlanmıştı. Şöyle bir Hasan'a baktım. Hasan şöyle bana bir göz attı:

— Gidelim mi? dedi.

— Vakittir, dedim.

— Yalnız rakı ve kavun, dedi.

— Öldürme beni, dedim. Hasan oğlu Hasan! Yalnız rakı ve kavun.

Beyoğlu Caddesi'nde bir boy gittik geldik. Hava ayazdı, hani. Akşam serinliği çıkmıştı. Birtakım kadınlar, kürk mantolarını giymişlerdi. Koca koca avratlar. Evet, kürk mantolarını. Onlara bakaraktan gülüyorduk. Onlar da umurumuzda değildi. Yolcu bu, neye aldırış eder? Yalnız bakar, güler, gözlerini açar, yeniden güler. Biz de öyle yapıyorduk. Hop limanda bir gemi dütt! diyordu. İçimizden biz de dütt! diyorduk! Dütt! diyorduk ve Hasan *Adios Pampa Mia*, diyordu. Üstümüz başımız, toza bulanmış gibiydi. Dedim ya gökten, kepek gibi birşeyler dökülüyordu diye.

Sonra meyhaneye giriyoruz. Tam o sırada, bir cankurtaran arabası geçiyor. Canavar düdüğünün inim inim inlediğini, herkes ürpererek duyuyor. Biz de canavar düdüğünü duyuyoruz. Otomobiller, kaplumbağalar gibi birbirine sokuluyor. Cankurtaran, canavarını inleterek, Tünel'e doğru çıkıyor. Ses gittikçe kayboluyor ama, bizim içimizde kalıyor. Ben, ellerimin terlediğini biliyorum. Apostol'u arıyoruz. Hergele, altın dişlerini madalya gibi parlatıyor.

— *Vre kalisperas* Hasanaki, yolculuk mu?

— Yolculuk Apostol. *Yassu vre!*

Masaya çöktük. Apostol: — Kavun ve rakı! dedi.

Bakıştık ve tekrar: — *Yassu* Apostolakimu! dedik. Hasan hemen armonik çalan adamı arandı. Bu herife kızdığını bilirim. Neden kızar hiç sormadım. Ona da kızar, armoniğine de, çaldığı havalara da. Herif köşesine oturmuş, armoniğini bir hazine ya da bir çocuk gibi, dizlerinin üstüne oturtmuştu. Hasan'a işaret ettim: — Seninki, dedim.

— Benimki, dedi, çenesine bak! Kuru incire benzemiyor mu?

Vay anasını! Ulan nereden aklına gelir? Apostol rakıyı getirdi. Çekmeye başladık. Âdetimiz budur. Biz içerken konuşmayız. İşin aslına bakarsan ağbiy, Hasan konuşmaz, susar ve bakar. Ben de susarım. Bazı canım konuşmak ister, Hasan beni dinlemez, dinlemediğini bilirim, bilirim de yine konuşurum. Susuyoruz. Bundan on, on beş gün evvel, gemi limana geldiği akşam, yine bu masada, karşı karşıya ve konuşmadan içtiğimizi hatırlıyorum. Bu bana müthiş koyuyor: "Neler yaşadık?" diye düşüneyim istiyorum: "Geldik. Yaşadık. Gidiyoruz. Belki bir daha döneriz. Belki dönmeyiz. On, on beş gün evvel, aynı masada." Daha sonra, aylarca evvel, yine aynı masada oturduğumuzu düşünüyorum. Bıyıksız olduğum zamanlar. Kavunla rakı içmeyi bilmediğimiz zamanlar. Başka yolculukların başlangıçları ve sonraları. Durup dururken Hasan'a:

— Ulan, diyorum. Hasan oğlu! Bu kaçıncı yolculuktur? Kim bilir daha kaç sefer, bu masaya oturacağız? Kaç sefere çıkacağız?

Hasan kesik kesik gülümsüyor: — Kim bilir? diyor.

—Kim bilir? diyorum, belki de hiç.

— Belki de hiç diyor. Ve: — Vikingland'ın şerefine! diyor.

Neden mi? Ne bileyim ben ağbiy? Diyor işte: — Vikingland'ın şerefine! diyor ve: — Bizim geminin şerefine!

— Bütün gemilerin şerefine! diyorum.

İçiyoruz. Meyhane, bir şilep gibi yükleniyor. Balya balya adamlar, namussuz sarhoşlar ve namuslu sarhoşlar, yükleniyor. Hasan tavus kuşuna, kuyruğuna ve armonik çalan adama bakıyor. Adam ağzını bir kuyu gibi açıyor ve ağlıyor. Rumca birşeyler söylüyor. Ama sanırsın ki, asıl söylemek istedikleri, bunlar, bu söyledikleri değil. Onları söyleyemiyor. Böyle kıvranması da bu yüzden. Hasan'ın gözleri dalmış. Yanımızdaki masaya, geldi bir herif oturdu. Gözlerinin altında bile sakal bitmiş, simsiyah bir adam. Bana düşmanıymışım gibi bakıyor. Durup durup ikide birde: — Ahh! diye uluyor, ah Semahat!

Hasan'a Melâhat'ı anlatıyorum. Dinlemiyor. Lâkin ben anlatıyorum: Nasıl gittim? Karı beni nasıl karşıladı? Gidiyoruz deyince nasıl berbat oldu? Halbuki ne? Umurunda mı dersin ama, umurunda işte. Neredeyse ağlayacaktı karı. Melâhat mı, yok canım, o benim dostum. Kerhanede, 12 numarada. Peki ağbiy, kızma yahu, anladık, olur kısa keseriz, ne varsa ne biliyorsan anlat dedin, anlatıyoruz. Ne diyordum? Ha! Melâhat! Şey! Hasan dinlemiyordu beni. Yok, bugüne mahsus bir şey değil, dedim ya, hiçbir vakit dinlemezdi. Bu işin raconu da bu. O belki kendi kendine alıp veriyordu. Hey gidi hey!

— Hasan be! diyordum, tut ki İskenderun'da Vikingland'a rastladık.

Hiç ses vermiyordu Hasan.

— Ne olurdu be, diyordum, değil mi Hasan? Petersen'in...

Yanımızdaki herif kanlı gözlerle düşmanca bakıyordu:

— Ahh! diye uluyordu, ah Semahat!

Diyordum ki: — Kavanoz kıçlı dünya!.. diyordum: — Kimine mintan giydirir, kimine yelek, diyordum. Karşımıza hırpani adamlar oturmuşlardı. Ellerinin, insan eline benzer tarafı kalmamıştı. Onlar da aralarında hiç konuşmuyorlar, ancak bakınıyorlardı. Onları görünce, aklıma ne geldi biliyor musun ağbiy, bir kere İzmir'de, Fuar'da, hayvanat bahçesini gezmiştim. Kafeslerde kurtlar vardı. Durmadan geziniyorlardı bu kurtlar. Bakışları, bu heriflerinkine benziyordu. Öyle ıssız, ıslıklı ve ezik bakışlar. Ne demezsin ağbiy, acıdım bu heriflere. Ulan sen kimsin de, kime acıyorsun de, ne dersen de, acıdım işte. Hasan'a söyledim.

— Boş ver, dedi, acıma! Acımak, başkalarının hâlini görüp, adamın haline şükretmesi demektir. Onun için, sana birinin acıdığını anladın mı, içerlersin.

— İçerler miyim?

— İçerlemez misin?

Şöyle bir düşündüm ağbiy: — İçerlerim be! dedim, geçmişi tenekeli, gitsin o babasına acısın!

Kara herif, kulağımızın dibinde durup durup: — Ahh! diye uluyordu, ah Semahat! Meyhane, tam yol seferdeydi artık. Makineler tıkır tıkır işliyordu. Çalgıcı herif, zırıltısıyla kafa patlatıp duruyor; herkes kendini, çayıra salınmış eşekler, atlar gibi başıboş; çizgisiz noktasız, efendime söyleyeyim, defter kâğıdı gibi bembeyaz hissediyordu. Rakı içimizde kral olmak üzereydi. Bu hep böyle olur ağbiy. Rakı içimize uşak diye girer, bir kadeh, bir kadeh daha, bir daha, bakarsın kral olmuş, asıp kesiyor. Hop! Bakarsın biz de mareşal oluruz. Karşıdaki kurt gözlü herifler, üstlerindeki partallara rağ-

men, mareşal olurlar. Semahat da mareşal olur. Ateş. Duman. Küfür. Vardiya çanı. Tam yol. Bokyiyen, sanki meyhane değil, gemi! Vikingland mübarek! Bembeyaz, kuğu gibi, kaz gibi.

— Vikingland'ın şerefine, Hasan!

Hasan: — Hayır! dedi, İstanbul'un şerefine.

İşte böyle ağbiy, uzatmayalım, İstanbul'a şeref verdik. Ve meyhaneden defolduk. Cankurtaranın canavar düdüğü, caddeler boyunca, arılar gibi vızır vızır dolaşıyor. Yoksa bizim kulağımızda mı? Hep yukarıdan, birtakım kepazelikler!.. Kestaneciler ve gece orospuları. Hasan oğlu Hasan. Yanı başımda bir gemi o, bir gemi ben. Beyoğlu'na, hep yukarıdan, kepazelikler yağıyor. Cam kırıkları mı desem, talaş mı desem? Ahlâksız vitrinler. Vitrinlerde hükümet gibi avratlar. Vitrinlerin içinde ve dışında, şehvetleri gözlerine vurmuş, kostak, aygır gibi, erkek düşmanı avratlar. Hasan'a diyorum ki:

— Hasan ağbiy, diyorum, bunlardan birisi diyorum.

— Bunlardan birisi... diyor.

— Semahat! diyorum.

— Ahh, Semahat ah! diyoruz, seni hain, insafsız!

Hasan birdenbire: — Allah canını alsın! diyor.

— Verdiği gibi alır, diyorum. Allahın işine karışılmaz.

Düşün ağbiy, söylediğim lâfa bak, sanki içime doğmuş; hep böyle olur zaten, hep böyle önce aklıma gelir, sonra başıma: — Günaha girme, diyorum. Allahın işine karışılmaz.

— Allah da, diyor, bizim işlerimize karışmıyor artık.

— Tövbe de! diyorum, tövbe de!

Sonra: — Hangi taraftan? diye soruyorum.

— Ayıp ettin Yakub! diye cevap veriyor, gemiciler...

Yüksekkaldırım'dan iniyoruz. Yerler yapışkan ve nemli. Ellerimiz ve suratlarımız, yapışkan ve nemli. Işıklar, ıslak ıslak parlıyorlar. Bir de sis. Hafiften bir türkünün kuyruğuna yapışıyoruz. Karaköy'de tramvay yolunu tamir ediyorlar. Karanlığın, rutubetin ortalık yerinde, bin mumluk bir ampul. Dükkân kepenklerinde, dev gibi adam gölgeleri. Gulyabani diyeceksin. Kılkuyruk bir bekçi. Tramvay hattı boyunca, Tophane'ye vuruyoruz.

— Bu son, diyor, Hasan, birkaç saatimiz kaldı.

— Allah, diyorum, sadakamız varmış.

— Bak, diyor; Yakub! Ne oluyor orada?

Yolun üstünde iki üç kopuk toplanmışlar. Birisi avazı çıktığı kadar bağırıyor: — Ulan namussuz! Orospu çocuğu! Eğer sen, adamsan... Ötekiler ondan aşağı kalmıyorlar. Bağırıyor onlar da. Silsile, sülâle sayıp dökü yorlar:

— Kavga, diyorum, boş ver geçelim.

Geçmedi. Geçmedi ağbiy: — Dur canım, dedi, vakit var daha!

Durduk. Bizim durmamızı bekliyormuş sanki herifler. Bir kıyamettir koptu. Millet birbirine girdi. Kaç kişi mi? Dur bakayım, bir, bir de öteki söven, etti iki; iki de ötekiler, dört, galiba dört kişiydiler. Hayır, suratlarını görmedim Komser bey, yumruk yumruğa dövüşe başlamışlardı. Tekme, tokat arada gırla gidiyordu.

— Gidelim Hasan, dedim. Şimdi dedim, şahit mahit yazarlar.

Direğe dayanmış, piposu dişleri arasında, şöyle duruyor ve bakıyor.

— Dur yahu! diyor, sersemler birbirini vuracaklar.

— Bize ne, Hasan? diyorum.

— Hiç diyor, üstümüze lâzım değil.

Diyor ama, yerinden kımıldamıyor. Hep yukarıdan, kepazelikler. Üstümüz başımız yapış yapış. Herifler karanlıkta, daha da boylu ve korkunç. Biri düşüyor ve kalkarken, birden elinde bir bıçak peydahlanıyor. Bıçak hayâsız ve arsız sırıtıyor. Herifin burnu kan içinde. Bıçak orta yerde dolaşmaya başlıyor. Ötekilerden birisi:

— Eğer adamsan... diye bağırıp duruyor, eğer erkeksen... Bir başkası yırtınıyor:

— Polis! Polis! Adam vuruyorlar.

Cadde bomboş. Hep yukarıdan kepazelikler. İçimde bir bulantı. Tekrar ona:

— Gidelim! demek için dönüyorum.

Tam o sırada, o işe karışıyor:

— Bu kadarı fazla! diyor ve işe karışıyor.

Neden yapıyor? Anlamıyorum. Anlamadım. Ona ne? Neden gitti? Neden ayırmaya kalkıştı? Ne üstüne lâzımdı? Geminin kalkmasına birkaç saat kalmıştı. İskenderun'dan sonra, belki Dakar'a giderdik. Belki Port-Sait'de, Vikingland'a rastlardık. Halbuki...

O karışınca heriflerden biri:

— Sen çekil, diye gürledi, eşşoğlu eşşek!

— Hasan, diye bağırdım, boş ver Hasan!

Bıçaklı adamın karşısına dikilmişti. Piposu hâlâ ağzında idi.

— Birbirinizi geberteceksiniz, dedi, sersemler!

Bıçaklı adam aygır gibi tepindi:

— Siktir ulan! Sen kim oluyorsun?

— Bırak o elindekini!

Adam Hasan'la konuşurken, bir başkası ona, bir tekme savurdu. Ortalık karıştı. Birbirlerinin üstüne yumuldular. Ne oluyor, ne bitiyor anlayamıyordum. Kafam, devrilmiş gibi dönüyordu. Miğdem altüsttü. Kulaklarımda canavar düdükleri. Yükselen, alçalan ca-

navar düdükleri. Dört harfli bir kelime, dört harfli bir kelime. Dünyaya tavuk olarak gelmek. Durmadan: — Hasan! diye bağırdığımı hatırlıyorum: — Bırak, Hasan boş ver!.. Elim ayağım tutuldu, basiretim bağlandı. Karanlık suratıma macun gibi sıvanmıştı. Kör olmuştum. Hasan'ı göreyim istiyordum. Ah dinini imanını... Göremiyordum. Hasan'ı, ağbiy! Patırtının arasına girmek aklıma gelmiyordu. Nasıl miğdem bulanıyordu, bilsen.

— Hasan, diyordum, Hasan boş ver!

Sonra hayal meyal, bıçağın onun apışına doğru savrulduğunu görüyorum. Gözlerimle. Bunu, yalnız bunu görüyorum. Hayal meyal. Bıçak gülüyor ve uçuyor. Hasan bir kurt gibi: — Aaaaaaaaaaah! diye uluyor. Ondan böyle acı, küstah bir ses çıksın! Hasan ulusun! Hasan'dan boğuk, bulanık, böyle bir feryat çıksın! Ben tekrar Hasan, diyorum, ama kendi sesimi kendim de duymuyorum. Dudaklarım titriyor. Ve kuruyor. Hasan sallanarak, birkaç adım atıyor. Birdenbire, direğin dibine yığılıyor. O zaman:

— Poliiiis! diye yırtınmaya başlıyorum. Poliiiis!

Hasan, dövülmüş bir çocuk gibi, kaldırıma sırtüstü uzanıyor. Kaldırım, ıslak ve yapışkan. Herifler kaçıyorlar. Ayak sesleri, tokmak gibi kafamda.

— Hasan, ölme! diyorum, sakın Hasan!..

Yüzü yemyeşil. Alnında boncuk gibi ter damlaları. Boncuk gibi.

— Sakın Hasan! diyorum, birkaç saat!..

Dudakları titriyor. Gözlerini açayım diye uğraşıyor.

— Hasan! diyorum, sakın! diyorum, polis!

Gayet alçak sesle, fısıldar gibi.

— Bağırma, diyor, Yakub!

Ağlıyorum. Hep yukarıdan, kepazelikler. Hep canavar düdükleri. Bir geminin güvertesinde, pipo içen bir

adam. Kavun ve rakı. Petersen. Petersen'in bakır rengi sakalları. Ve kıvırcık. Dakar isminde, uzakta bir liman. Ona gülümsemek istiyorum. Herşey o kadar çabucak olup geçiyor ki, içimden inanasım gelmiyor.

— Hasan, diyorum, acıyor mu?

— Hayır! diye fısıldıyor. Gözleri gülüyor: — Hayır! diye fısıldıyor.

— Hasan, diyorum, şimdi bir doktor buluruz.

— Budala! diyor.

— Sakın, Hasan! diyorum, ölme!

— Ölmeyeceğim, diye fısıldıyor. Sesi bir genç kızın fısıltısına benziyor: — Gidiyorum, diyor, o kadar: Bâbil'den öteye!

— Bâbil'den öteye mi?

— Evet! diyor ve ikinci sefer nasıl geleceğimi biliyorsun! diyor.

— Hasan! diyorum, koskoca adamsın!..

— Petersen'e, diyor, Vikingland'a, Rose-Marie'ye ve hepsine...

Ağlıyorum. Bir bekçi tepemize dikiliyor. Öküz gibi:

— Ne oldu? Kim vurdu? diye böğürüp duruyor.

Sonra başka bir adam geliyor. Başka başka adamlar geliyorlar. Hasan kaldırımda yatıyor. Birisi: Cankurtaran, diyor, telefon edin! Bir başkası: — Nöbetçi eczane!.. diye akıl öğretiyor. Ben şaşkın şaşkın, Hasan'ın düğmeleriyle oynuyorum. O bekçiyi istiyor ve kaçakçılıktan bahsediyor; kaçakçılığı kendisinin yaptığını, şahit olmasını söylüyor. Evet, bunu söylüyor. Sonra bana onun oğluymuşum gibi, ölen babammış gibi bakıyor. Daha çok terliyor, daha zor konuşuyor. Kaldırımlar, yapışkan ve pis. Burnumuzun dibinde, seyredenlerin pabuçları. Onun elini tutuyorum. Can çekilmiş bile.

Nihayet: — Ona, diye fısıldıyor, haber ver!

— Peki, diyorum, hangisine?
— Telefon et diyor, öldüğümü söyle.
— Ölmeyeceksin ki!.. demek istiyorum, Hasan!
— Sersem! diyor, telefon edeceğine söz ver.
— Peki! diyorum, ama hangisine?

Birdenbire katılıyor. Başı arkaya düşüyor. Gözleri, gömgök, yukarıya bakıyorlar. Yukarıdan, hep kepazelikler yağıyor. Sonra!.. Sonrası yok ağbiy! Oracıkta ruhunu teslim etti. Beni alıp buraya getirdiler. Gemi, bir saat sonra kalkacak. Bildiklerim bundan ibarettir. İfadem okundu, dinledim, doğruluğunu tasdik ederim.

Ne istemediğini bilen ama ne istediğini bir türlü kestiremeyen, yalnız bir adam, Hasan. Saf, duygusal, ürkek, kimliğini Hasan'la bütünleyerek var olan, Yakup. Hasan'ı anlayan, seven, onun sığınağı olan bir fahişe, Meryem...

Aşkını unutmak, iç sıkıntısını denizlere akıtmak isteyen Hasan, güzel sanatlar eğitimini yarıda bırakarak gemilerde çalışmaya başlamıştır. Arkadaşı ve sırdaşı kamarot Yakup'la birlikte kaçak kürk işine bulaşırlar... "Zula"da kürklerle İstanbul'a demirleyip sahile çıktıklarında onları bekleyen, umduklarının aksine bol para değil, macera dolu günlerdir...

Nefes kesen bir film tadında, jilet gibi keskin ve gerçek bir ilk roman...

Attilâ İlhan 15 Haziran 1925'te Menemen'de doğdu. Türkiye'nin en üretken yazarlarından olan İlhan'ın genç yaşlarında başladığı düşünme ve yazma serüveni 10 Ekim 2005'te ölümsüzlüğe göçene kadar sürdü.

İlhan ın bütün yapıtları, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları nca yayımlanmaktadır.

KDV dahil fiyatı:
12 TL